Modern Klasikler Dizisi - 156

GASTON LEROUX
SARI ODANIN ESRARI

Fransızca aslından çeviren:
KENAN SARIALİOĞLU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

GASTON LEROUX
SARI ODANIN ESRARI

ÖZGÜN ADI
LE MYSTÈRE DE LA CHAMBRE JAUNE

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2015
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM TEMMUZ 2020, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-024-4

BASKI: AYHAN MATBAASI
Mahmutbey Mah. 2622. Sokak No:6/31 Bağcılar/İstanbul
Tel. (0212) 445 32 38 Sertifika No: 44871

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: KENAN SARIALİOĞLU

1946'da Of/Trabzon' da doğdu. Şair, felsefeci ve çevirmen. İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü "Materyalizm ve Ahlak" teziyle bitirdi. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Modern Türk Edebiyatında Şiir ve Felsefe İlişkisi" konulu doktora çalışması var. *Yalağuz* adlı toplu şiirlerinden sonra *Temmuz Sağanakları*'nı yayımladı. Hayyam'dan Cibran'a, Baudelaire'den Cioran'a, Doğu'dan, Batı'dan birçok şair ve yazarın yapıtını Türkçeye kazandırdı. Halen Mardin Artuklu Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesi.

Modern
Klasikler
Dizisi - 156

Gaston Leroux

Sarı Odanın Esrarı

Fransızca aslından
çeviren: Kenan Sarıalioğlu

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

I Kafamız Karışıyor 1
II Joseph Rouletabille İlk Kez Ortaya Çıkıyor 11
III "Bir Adam Gölge Gibi Geçti Panjurların Arasından" 19
IV "Yaban Bir Doğanın Bağrında" 29
V Joseph Rouletabille, Mösyö Robert Darzac'a Küçük Bir Laf Dokunduruyor 35
VI Meşeliğin Dibinde 41
VII Rouletabille Yatağın Altında Keşfe Çıkıyor 55
VIII Sorgu Yargıcı Matmazel Stangerson'u Sorguluyor 65
IX Muhabir ve Polis 73
X "Şimdi Kanlı Et Yemek Lazım" 83
XI Frédéric Larsan, Saldırganın "Sarı Oda"dan Nasıl Çıkabildiğini Açıklıyor 93
XII Frédéric Larsan'ın Bastonu 115
XIII "Papazın Evi Cazibesinden, Bahçe de Parıltısından Hiçbir Şey Kaybetmemiş" 121
XIV "Saldırganı Bekliyorum, Bu Akşam" 135
XV Tuzak 143
XVI Tuhaf Bir "Madde Ayrışması" Olayı 155
XVII Tuhaf Galeri 159
XVIII Rouletabille Alnının İki Yumrusu Arasına Bir Daire Çizdi 167
XIX Rouletabille Bana "Burç" Hanında Yemek Ismarlıyor 171
XX Matmazel Stangerson'un Bir Hareketi 185

XXI Pusuda 191
XXII İnanılmaz Cinayet 201
XXIII Bir Çift Ayak İzi 207
XXIV Rouletabille Saldırganın İki Yarısını Tanıyor 213
XXV Rouletabille Seyahate Çıkıyor 223
XXVI Joseph Rouletabille Sabırsızlıkla Bekleniyor 225
XXVII Joseph Rouletabille Tüm Görkemiyle Ortaya Çıkıyor 233
XXVIII Her şeyin Her Zaman Düşünülmediği Ortaya Çıkıyor 269
XXIX Matmazel Stangerson'un Sırrı 275

I

Kafamız Karışıyor

Joseph Rouletabille'in olağanüstü serüvenlerini burada anlatmaya başlarken oldukça heyecanlandığımı söylemeliyim. Bu adam, bugüne kadar öyle açıkça karşı çıktı ki bana, son on beş yılın en acayip polisiye öyküsünü bir gün yayımlayabilme umudumu neredeyse kaybetmiştim.

Eğer ünlü Stangerson'un kısa bir süre önce Legion d'honneur Büyük Haç nişanına aday gösterilmesi üzerine bir akşam gazetesinde çıkan cehalet ya da cüretkâr bir ihanet örneği olan o sefil makale, Joseph Rouletabille'in bana söylediğine göre ebediyen unutulmasını istediği o korkunç serüveni yeniden canlandırmasaydı, halk "Sarı Oda" olarak bilinen; bunca gizemli, gaddar ve sansasyonel dramın kaynağını oluşturan, dostumun da çok yakından karışmış olduğu olağanüstü olay hakkındaki tüm hakikati hiçbir zaman öğrenememiş olacaktı diye düşünüyorum.

"Sarı Oda!" On beş yıl önce, üzerinde bu kadar çok yazılıp çizilen bu olayı kim hatırlar ki şimdi? Paris'te olaylar çok çabuk unutulur.

Bizzat Nayves davasının ve küçük Menaldo'nun acıklı ölüm hikâyesinin namı da unutulmamış mıydı? Ne var ki, o dönemde kamuoyunun dikkati duruşmalara o denli yoğun-

laşmıştı ki tam o sırada patlayan bir hükümet krizinin farkına bile varılmamıştı. Oysa Nayves davasından birkaç yıl önce görülen "Sarı Oda" davası daha da fazla yankı uyandırdı. Bütün dünya aylarca bu karanlık meseleyle ilgilenmişti; bana göre de, polisimizin kavrayışına meydan okuyan ve yargıçlarımızın vicdanlarına sunulan en karanlık meseleydi bu. Herkes bu korkutucu meselenin çözümüyle uğraştı. Yaşlı Avrupa ile genç Amerika'nın kendini kaptırdığı dramatik bir bilmece gibiydi bu olay.

Aslında, bu konuda yazarlık gururum hiç söz konusu olmadığından ve hiç beklenmedik bir belge sayesinde yeni bir ışık tutabildiğim bazı olguları kaydetmekten öte bir şey yapmadığımdan, şunu açıkça söyleyebilirim ki, gerçeklik ya da hayal alanında, *Morgue Sokağı'nda Çifte Cinayet*'in yazarında, Edgar Poe'nun buluşlarında ya da Conan Doyle'un farfaralarında, ESRAR HAKKINDA, "Sarı Oda'nın doğal esrarı"yla karşılaştırılabilecek bir şey çıkar mı bilmiyorum.

Kimsenin ortaya çıkaramadığı şeyi, henüz on sekiz yaşındayken, büyük bir gazetede küçük bir muhabir olan genç Joseph Rouletabille ortaya çıkardı! Ancak, Ağır Ceza Mahkemesi'nde bütün olayın kilit noktasını açıklarken, bütün hakikati açıklamadı. Sadece anlaşılmayanın açıklanmasına ve bir masumun kurtarılmasına yetecek kadarının ortaya çıkmasını sağladı. Onu susturan nedenler bugün ortadan kalktı. En iyisi, dostum konuşsun. Şimdi her şeyi öğreneceksiniz; sözü daha da fazla uzatmadan, "Sarı Oda" meselesini, Glandier şatosundaki dramı ertesi gün dünyanın gözleri önüne serildiği gibi, sizin de gözlerinizin önüne sereceğim.

25 Ekim 1892'de *Temps* gazetesinin son baskısında şöyle küçük bir haber vardı:

"Sainte-Geneviève ormanının sınırında, Épinay-sur-Orge'un yukarı kesimlerinde Profesör Stangerson'a ait Glandier şatosunda korkunç bir suç işlendi. O gece, üstat labo-

ratuvarında çalışırken, bu laboratuvarın bitişiğindeki odada dinlenmekte olan Matmazel Stangerson'a yönelik bir suikast girişiminde bulunuldu."

Paris'i saran heyecanı hayal edebilirsiniz. O dönemde, bilim dünyası zaten Profesör Stangerson ve kızının çalışmalarıyla çok ilgileniyordu. Bu çalışmalar, daha sonra Mösyö ve Madam Curie'ye radyumu keşfetmelerinin yolunu açan radyografi alanında girişilen ilk denemelerdi.

Üstelik Profesör Stangerson'un Bilimler Akademisi'nde, yeni kuramı *Maddenin Ayrışması* üzerine sunacağı heyecan verici bildiri de merakla bekleniyordu. Çok uzun zamandan beri "Hiçbir şey kaybolmaz, hiçbir şey yaratılmaz" ilkesine dayanan tüm resmi bilimleri temelinden sarsacak bir kuramdı bu.

Ertesi gün, sabah gazeteleri bu felaketin haberleriyle doluydu. Bu gazeteler arasında *Le Matin*, "Doğaüstü Bir Suç" başlığıyla şu makaleyi yayımladı:

"İşte Glandier şatosunda işlenen suçla ilgili elde edebildiğimiz ayrıntılar," – diye yazıyor *Le Matin*'in isimsiz yazarı. "Profesör Stangerson'un içinde bulunduğu umutsuzluk, kurbanın ağzından herhangi bir bilginin alınmasının imkânsızlığı, hem bizim hem adaletin araştırmalarını öylesine güçleştiriyor ki, o saatte 'Sarı Oda'da neler olup bittiğine dair en küçük bir fikir bile edinemiyoruz. Matmazel Stangerson'u, odada üzerinde geceliğiyle, yere yığılmış inlerken bulmuşlar. En azından Stangerson ailesinin emektar uşağı Jacques Baba'yla –memlekette ona böyle sesleniyorlar– konuşabildik. 'Sarı Oda'ya profesörle aynı anda girmişler. Bu oda laboratuvara bitişiktir. Laboratuvar ve 'Sarı Oda' şatonun yaklaşık üç yüz metre ötesinde, parkın ucundaki küçük bir evde bulunmaktadır.

Bu dürüst adam bize şunları anlattı:

Saat gecenin yarımıydı, olay sırasında Mösyö Stangerson'un hâlâ çalışmakta olduğu laboratuvarda bulunuyor-

dum. Bütün akşam aletleri temizleyip düzenlemiştim ve gidip yatmak için Mösyö Stangerson'un çıkmasını bekliyordum. Matmazel Mathilde gece yarısına kadar babasıyla çalışmış, laboratuvarın guguklu saati on iki kez çınlayınca, kalkıp Mösyö Stangerson'u öperek iyi geceler dilemişti. Bana da 'İyi geceler Jacques Baba!' diyerek, 'Sarı Oda'nın kapısını itip içeri girmişti. Kapıyı kilitleyip sürgüyü çektiğini de duyduk, öyle ki kendimi gülmekten alamamış, mösyöye de şöyle demiştim: 'Bakın matmazel kapıyı iki defa kilitliyor. Herhalde "Tanrı Baba'nın Kedisi"nden korkuyor!' Mösyö işine o kadar dalmıştı ki beni duymadı bile. Fakat dışardan korkunç bir miyavlama duydum, evet, 'Tanrı Baba'nın Kedisi'nin çığlığını hemen tanımıştım!.. İnsanı ürperten bir çığlıktı bu... 'Bu gece de mi uykumuzu kaçıracak?' diye düşünüyordum. Zira, mösyö, size söylemem gerekir ki, ben ekimin sonuna kadar, Matmazel bütün gece parkın ucunda tek başına kalmasın diye, 'Sarı Oda'nın üstündeki tavan arasında yatarım. Yaz mevsimini bu küçük evde geçirmek isteyen Matmazel'dir; burasını şatodan daha sevimli buluyor kuşkusuz; bu ev yapıldığından beri dört yıldır, ilkbahar gelir gelmez Matmazel buraya yerleşir. Kış gelince de şatoya döner, çünkü 'Sarı Oda'da şömine yoktur.

Böylece Mösyö Stangerson ve ben, küçük evde kalmıştık. Hiç gürültü yapmıyorduk. O bürosundaydı. Bana gelince, işimi bitirip bir sandalyeye oturmuş beklerken, onu izliyor ve kendi kendime 'Ne adam! Ne zekâ! Ne bilgi!' diyordum. Hiç gürültü yapmamamızı önemsiyorum; 'bundan dolayı da katil bizim çıktığımızı sandı herhalde'. Ve ansızın, guguklu saat tam yarımı çaldığı sırada, acı bir çığlık geldi 'Sarı Oda'dan. Bu Matmazel'in 'Katil var! Katil var! İmdaat!' diye bağıran sesiydi. O anda silah sesleri duyuldu ve sanki bir boğuşma varmış gibi, devrilen masaların, mobilyaların gürültüsü sardı ortalığı. Matmazel hâlâ bağırıyordu: 'Katil var!.. İmdaat!.. Baba! Babaa!'

Mösyö Stangerson'la nasıl yerimizden fırlayıp kapıya doğru koştuğumuzu hayal edersiniz. Ama heyhat! Kapı kapalıydı ve size söylediğim gibi, Matmazel tarafından 'içerden' iki kez kilitlenip sürgüsü de çekilmişti! Kilidi zorlayıp kapıyı açmaya çalıştık. Mösyö Stangerson çılgına dönmüştü, gerçekten de insanı çılgına çevirecek bir durumdaydık; Matmazel'in 'İmdaat! İmdaat!' diye hırıldadığını duyuyorduk. Mösyö Stangerson var gücüyle kapıya yükleniyor, hırsından ağlıyor, umutsuzca ve çaresizce hıçkırıyordu.

O anda aklıma bir fikir geldi. 'Katil pencereden girmiş olmalı,' diye haykırdım, 'ben pencereye koşuyorum!' Ve deli gibi koşarak evden çıktım!

Aksiliğe bakın ki, 'Sarı Oda'nın penceresi kırlara bakıyordu, parkın duvarı da küçük eve dayandığından hemen pencereye çıkamadım. Buraya varmak için önce parktan çıkmam gerekiyordu. Demir kapıya doğru koştum, yolda Bernier'yle karısına rastladım; kapıcılar da silah seslerini ve bağrışmalarımızı duyup gelmişlerdi. Onlara ayaküstü durumu anlattım; kapıcıya derhal Mösyö'nün yanına gitmesini söyledim, karısına da parkın demir kapısını açmak üzere benimle gelmesini emrettim. Beş dakika sonra, kapıcı kadınla ben 'Sarı Oda'nın penceresinin önündeydik. Güzel bir mehtap vardı ve pencereye dokunulmamış olduğunu gördüm. Parmaklıklar sağlamdı, parmaklıkların arkasındaki panjurlar da kapalıydı, ben kendi elimle kapatmıştım onları. Çok yorgun olduğumu, çok fazla işle uğraştığımı bilen Matmazel bana hiç rahatsız olmamamı, panjurları kendisinin kapatabileceğini söylemesine rağmen, her akşam yaptığım gibi, o akşam da daha erken saatlerde ben kapatmıştım panjurları. Demir bir sürgüyle 'içerden' büyük bir dikkatle kapatıp bıraktığım gibi, sağlam durumdaydılar. Demek ki saldırgan oradan girmemişti ve oradan da kaçamazdı; ama ne var ki, ben de oradan giremiyordum!

Tam bir felaketti! Çıldırmak işten değildi. Odanın kapısı 'içerden' kilitliydi, tek pencerenin panjurları da öyle, 'içerden' kilitliydi; ayrıca panjurların üstündeki demir parmaklık da yerinde sapasağlam duruyordu, arasından kolunuzu bile geçiremezdiniz zaten... Ve imdat diye bağıran Matmazel'in sesi!.. Hayır, duyulmaz olmuştu artık... Belki de ölmüştü... Kapıyı kırmaya çalışan mösyönün gürültüsünü bulunduğum yerden duyuyordum hâlâ...

Kapıcı kadınla koştura koştura küçük eve döndük. Mösyö Stangerson'la Bernier'nin şiddetli darbelerine rağmen, kapı olduğu gibi duruyordu. Sonunda, gücümüze dayanamayıp açılıverdi... O anda ne görelim! Arkamızda kapıcı kadın laboratuvarın lambasını, bütün odayı aydınlatacak güçteki lambayı tutuyordu.

Şunu da söylemeliyim ki mösyö, 'Sarı Oda' çok küçüktür. Matmazel burayı, hayli geniş bir demir karyola, küçük bir masa, bir komodin, bir tuvalet masası ve iki sandalyeyle döşemişti. Kapıcı kadının tuttuğu koca lambanın ışığıyla ilk bakışta her şeyi gördük. Matmazel, inanılmaz bir dağınıklığın ortasında, geceliğiyle yerde yatıyordu. Devrilmiş masa ve sandalyelerden, burada çok ciddi bir 'boğuşma' olduğu anlaşılıyordu. Matmazel, belli ki, yatağından sürüklenerek çıkarılmıştı; boynunda korkunç tırnak izleriyle kanlar içinde yatıyordu –boynu tırnak darbeleriyle neredeyse parçalanmıştı– ve sağ şakağındaki delikten akan kan döşemenin üstünde küçük bir göl oluşturmuştu. Mösyö Stangerson kızını bu halde görünce, insanın içini yakan umutsuz bir çığlık atarak onun üstüne atıldı. Zavallı kızın hâlâ soluk aldığını gördü ve sadece onunla ilgilendi. Bize gelince, küçükhanımımızı öldürmek isteyen o alçak saldırganı arıyorduk. Size yemin ederim ki, mösyö, onu elimize geçirseydik, hemen işini hallederdik! Ama nasıl orada olmazdı, nasıl kaçıp gitmişti?.. Hayal gücünün sınırlarını aşan bir durum... Yatağın altında kimse yoktu,

eşyaların arkasında kimse yoktu! Sadece izlerini bulduk; duvarların üstünde iri bir erkek elinin kanlı izleriyle, kapının üstünde kandan kızıla boyanmış, üzerine herhangi bir ismin baş harfleri işlenmemiş büyük bir mendil, eski bir başlık ve döşemede birçok taze ayak izi vardı. Orada yürüyen adamın ayakları çok büyük olmalıydı ve tabanları arkasında bir nevi kurum izi bırakmıştı. Nereden gelmişti bu adam? Nereye kaçmıştı? Unutmayın ki mösyö, 'Sarı Oda'da şömine yoktur. Kapıdan çıkmış olamazdı, çünkü kapı çok dardı; eşiğinde de elinde lambasıyla kapıcı kadın duruyordu. Ben kocasıyla, bir insanın saklanamayacağı kadar küçük olan bu odada saldırganı arıyordum. Kimseyi de bulamadık zaten. Kırılan ve duvara yaslanan kapı da kimseyi gizleyemezdi, bundan da eminiz. Kapalı panjurları ve el değmemiş demir parmaklıklarıyla sapasağlam duran pencereden kimse kaçamazdı. Peki o zaman? O zaman... neredeyse şeytana inanacağım!

Aaa! Bir de ne görelim, yerde 'benim tabancam'. Evet, kendi tabancam... Bu, gerçeklik duygumu geri getirdi! Şeytanın, Matmazel'i öldürmek için benim tabancamı çalmaya ihtiyacı olmazdı herhalde! Oraya geçen adam, önce benim tavan arasına çıkmış, çekmecemden tabancamı almış ve kötü emelleri için kullanmıştı. Kurşunları incelerken, saldırganın iki el ateş ettiğini saptadık. Yine de, mösyö, böyle bir felakette, Mösyö Stangerson'un olay olduğu sırada orada, laboratuvarında bulunması, benim de orada olduğumu kendi gözleriyle görmüş olması benim için büyük bir talih! Çünkü bu tabanca hikâyesi yüzünden sonumuz ne olurdu bilemiyorum; bana kalırsa, çoktan kodesi boylardım. Adamı idam sehpasına çıkarmak için, adalete bundan daha fazlası gerekmezdi!"

Le Matin gazetesinin muhabiri yazısını şöyle sürdürdü:

"Jacques Baba'nın sözünü kesmeden 'Sarı Oda' saldırısı hakkında ne biliyorsa kabaca anlattırdık. Kullandığı söz-

cükleri bile olduğu gibi yazdık. Sadece, hikâyesini süslediği ardı arkası kesilmeyen şikâyetlerden okuyucuyu esirgedik. Anlaşıldı Jacques Baba! Tamam, efendinizi çok seviyorsunuz! Bunun bilinmesini istiyorsunuz, bunu da durmadan tekrarlıyorsunuz, özellikle de tabanca bulunduktan sonra. Haklısınız ve biz de bunda hiçbir sakınca görmüyoruz! Jacques Baba'ya daha birçok soru soracaktık –tam adı Jacques-Louis Moustier idi– ama şatonun büyük salonunda araştırmasını sürdüren sorgu yargıcı tarafından çağrılmıştı. Bizim Glandier'ye girmemiz mümkün değildi, – Meşelik de, küçük eve giden yolda belki de saldırganı bulmalarını sağlayacak bütün izleri dikkatle izleyen polislerin oluşturduğu geniş bir çemberle sarılarak korunmaya alınmıştı.

Kapıcılara da bir şeyler sormak istiyorduk ama ortalıkta yoktular. Sonunda, şatonun demir parmaklıklarından çok uzak olmayan bir handa, Corbeil sorgu yargıcı olan Mösyö de Marquet'nin çıkmasını bekledik. Saat beş buçukta onu zabıt kâtibiyle beraber gördük. Arabasına binmeden önce, ona şu soruyu sorabildik:

'Mösyö de Marquet, soruşturmanıza engel olmazsa, bu olay hakkında bize biraz bilgi verebilir misiniz?'

'Herhangi bir şey söylememiz mümkün değil,' –diye cevap verdi Mösyö de Marquet.– 'Zaten bugüne kadar gördüğüm en garip olay bu. Bir şeyler bildiğimize ne kadar inanıyorsak, o kadar az şey biliyoruz!'

Mösyö de Marquet'den bu son sözlerini bize açıklama nezaketini göstermesini rica ettik. Ve işte önemi kimsenin gözünden kaçmayacak açıklaması:

'Eğer bugün savcılar kurulu tarafından ortaya konan somut kanıtlara bir şey eklenemezse, Matmazel Stangerson'un kurbanı olduğu bu menfur saldırıyı çevreleyen esrar perdesi korkarım ki kolay kolay aydınlanamayacak. Ancak, sağduyumuz adına umut edelim ki yarından itibaren dört yıl önce

küçük evi yapan müteahhitle birlikte, duvarlarda, tavanda ve döşemede yapacağımız araştırmalarda, olayların mantığından hiçbir zaman umut kesmememiz gerektiğini gösteren yeni kanıtlar bulunsun! Zira sorun şurada: Saldırganın nereden girdiğini biliyoruz, – kapıdan girip yatağının altında saklanarak Matmazel Stangerson'u beklemiş; ama nereden çıktı? Nasıl kaçabildi? Ne döşemede bir delik, ne gizli bir kapı, ne küçük bir aralık, ne de başka bir çıkış varsa; duvarları kontrol ettikten, hatta yıktıktan sonra –zira ben ve Mösyö Stangerson, gerekirse küçük evi yıkmaya bile kararlıydık– *bir insanın ya da herhangi bir yaratığın* geçebileceği bir geçit ortaya çıkmazsa, tavanda bir delik yoksa, döşemenin altında bir yeraltı yolu bulunmuyorsa, işte o zaman Jacques Baba'nın dediği gibi, "Neredeyse şeytana inanacağız!" demektir...'

İsimsiz yazar –o gün aynı olay hakkında yayımlanmış makaleler içinde en ilginç bulduğum makalesinde– sorgu yargıcının şu son cümleyle sanki bir şeyler anlatmak istediğini belirtiyor: Jacques Baba'nın dediği gibi, neredeyse şeytana inanacağız!"

Makale şöyle bitiyor: "Jacques Baba'nın, 'Tanrı Baba'nın Kedisi'nin çığlığı' derken ne demek istediğini sorduk. Burç hanının sahibi bize bunun, memlekette kendisine 'Agenoux' Ana denilen yaşlı bir kadına ait kedinin bazı geceler attığı olağanüstü uğursuz çığlık olduğunu açıkladı. 'Agenoux' Ana, Sainte-Geneviève mağarası yakınlarında, ormanın içindeki bir kulübede yaşayan bir tür azizeymiş.

'Sarı Oda', 'Tanrı Baba'nın Kedisi', Agenoux Ana, şeytan, Azize Geneviève, Jacques Baba... İşte yarın duvarlara bir kazma darbesiyle aydınlanabilecek karmakarışık bir suç! Hiç değilse, sorgu yargıcının dediği gibi sağduyumuz adına öyle umuyoruz. Bu arada, durmadan sayıklayan ve 'Katil! Katil! Katil!' diye inleyen Matmazel Stangerson'un da sabaha çıkamayacağı sanılıyor..."

Nihayet, son dakikada, aynı gazete emniyet müdürünün, çalınmış senetlerle ilgili bir vaka için Londra'ya gönderilen ünlü müfettiş Frédéric Larsan'a derhal Paris'e dönmesi için bir telgraf çektiğini bildiriyordu.

II

Joseph Rouletabille İlk Kez Ortaya Çıkıyor

Daha dün gibi hatırlıyorum, genç Rouletabille o sabah odama girmişti. Sekiz sularıydı, hâlâ yataktaydım ve Glandier şatosunda işlenen suçla ilgili *Le Matin* gazetesindeki makaleyi okuyordum.

Ama her şeyden önce, şimdi size dostumu takdim etmemin zamanı geldi.

Joseph Rouletabille'i, henüz genç bir muhabirken tanıdım. O zamanlar, baroya yeni girmiştim. Mazas ya da Saint-Lazare için bir "görüşme izni" istemeye gittiğimde, sorgu yargıçlığının dar koridorlarında sık sık karşılaşırdım onunla. Söylendiği gibi "güzel bir yüzü" vardı. Başı bir top güllesi gibi yuvarlaktı; herhalde bundan dolayı, basından arkadaşları ona üzerine yapışıp kalan ve kendisiyle ünlenen bu adı takmışlardı: "Rouletabille!* – Rouletabille'i gördün mü? – İşte, o 'kerata' Rouletabille!" Her zaman domates gibi kıpkırmızıydı, kâh bir ispinoz gibi cıvıl cıvıl kâh bir papa gibi ciddi olurdu. O genç yaşında –onu ilk gördüğümde on altı-on

* "Seyyah" anlamına gelen argo bir sözcük. Anlamı zaman içinde genişleyen sözcük, sakin, serinkanlı ve umursamaz kişiler için de kullanılmaya başlamıştır. (ç.n.)

yedi yaşlarındaydı– nasıl oluyordu da hayatını gazetecilikle kazanıyordu? Onunla karşılaşan ve hikâyesini bilmeyen herkesin sorabileceği bir soruydu bu. Oberkampf Sokağı'ndaki parçalara ayrılmış kadın olayı meydana geldiğinde –tamamen unutulmuş bir hikâye daha– haberi o sırada *Le Matin*'le rekabet halinde olan *L'Époque* gazetesinin yazıişleri müdürüne götürmüştü. Cinayete kurban giden kadının cesedinin korkunç kalıntılarını bir sepetin içinde bulmuşlardı, ama sol ayağı yoktu. Polisin sekiz gündür boşuna aradığı o sol ayağı, genç Rouletabille, hiç kimsenin bakmayı düşünemediği bir lağımda bulmuştu. Seine nehrinin sularının beklenmedik biçimde yükselip taşmasının yol açtığı tahribatın ardından, Paris Belediyesi yönetiminin zorla görevlendirdiği harcıâlem bir lağımcı takımına katılması gerekmişti bunun için.

Yazıişleri müdürü bu değerli ayağı ele geçirip çocuğun onu bulmak için yapmak zorunda kaldığı bir dizi zekice çıkarımı kavradıktan sonra, on altı yaşındaki bir çocuğun beynindeki bunca polisiye kurnazlığın uyandırdığı hayranlıkla "Oberkampf Sokağı'ndaki sol ayak"ı gazetenin "morg vitrini"nde sergileyebilmenin yarattığı sevinç arasında bölünüp kaldı.

"Bu ayakla, bir başmakale yazacağım!" diye haykırdı.

Sonra, o uğursuz paketi *L'Époque*'un yazıişlerine bağlı sağlık hukuku uzmanına emanet ettiğinde, yakında Rouletabille olarak ün kazanacak kişiye, küçük bir muhabir olarak "haber" servisinde çalışmak için ne kadar ücret istediğini sordu.

"Ayda iki yüz frank," dedi genç adam alçakgönüllülükle. Bu teklif karşısında o kadar şaşırmıştı ki soluğu kesilmişti.

"İki yüz elli frank alacaksınız," diye yanıtladı yazıişleri müdürü, "ama herkese bir aydan beri yazıişlerine katıldığınızı söyleyeceksiniz. 'Oberkampf Sokağı'ndaki sol ayak'ı sizin değil, *L'Époque* gazetesinin bulduğu iyice anlaşılsın. Burada küçük dostum, birey hiçbir şey, gazete her şeydir!"

Bunun üzerine, yeni yazara gidebileceğini söyledi. Kapının eşiğine geldiğinde adını sormak için durdurdu onu. Genç adam yanıtladı:

"Joseph Joséphin."

"Bu bir isim değil," dedi yazıişleri müdürü, "ama haberlerinize imza atmayacağınız için bunun önemi yok..."

Daha tüyü bitmemiş yazar çabucak birçok dost edindi, çünkü yardımseverdi ve en huysuz insanları bile büyüleyen, en kıskançları bile yatıştıran iyi huylu biriydi. O zamanlar, muhabirlerin gündelik olayları araştırmak için savcılar kuruluna ya da emniyet müdürlüğüne çıkmadan önce bir araya geldikleri baronun kafesinde, bu çocuk, emniyet müdürünün bile kapısını açabilecek kadar becerikli bir gazeteci olarak nam salmaya başladı! İzlemeye değer bir dava olduğunda ve Rouletabille –bu soyadını çoktan edinmişti– yazıişleri müdürü tarafından savaş alanına atıldığında, en ünlü müfettişlerin bile "pabucunu dama attığı" çok sık olurdu.

Onunla daha yakından tanışmamız baro kafesinde olmuştur. Avukatlar, suçlular ve gazeteciler birbirlerine düşman olmazlar. Birilerinin reklama, öbürlerinin de bilgiye ihtiyaçları vardır. Sohbet ettik ve Rouletabille dedikleri bu iyi yürekli genç adama hemen kanım kaynayıverdi. Öyle uyanık ve öyle özgün bir zekâsı vardı ki! Onun düşünce yeteneğini başkalarında hiçbir zaman bulamıyordum!

Bir süre sonra, *Cri du Boulevard* gazetesinde hukuk haberleri sorumlusu oldum. Gazeteciliğe girişim Rouletabille'le aramdaki dostluk bağlarını daha da güçlendirdi. Nihayet yeni dostumun kafasında, gazetesi *L'Époque*'ta kullanmasına izin verilen "Business" imzasıyla adli konularda okuyucu mektuplarını yanıtlama fikri oluşmuştu; ben de ona sık sık ihtiyaç duyduğu hukuki bilgileri veriyordum.

Neredeyse iki yıl böyle geçti. Onu yakından tanıdıkça daha çok seviyordum. Çünkü dışardan bakıldığında saçmalık gibi görünen neşesinin ardında, yaşına göre olağanüstü

ciddi olduğunu keşfetmiştim. Onu çok neşeli, sıklıkla da aşırı neşeli görmeye alışık olan ben, çoğu kez derin bir keder içinde de bulmuştum. Bu değişikliğin nedenini sormak istedim ama her defasında sadece güldü ve hiç cevap vermedi. Bir gün, o zamana kadar hiç sözünü etmediği ailesini soracak oldum, beni duymamış gibi yaparak yanımdan uzaklaşıp gitti.

Bu sırada, şu ünlü "Sarı Oda" olayı patlak verdi. Bu olay onu sadece birinci sınıf bir gazeteci düzeyine yükseltmemiş, onun dünyanın en parlak polisi olduğunu da ortaya çıkarmıştı. Günlük basının da değişmeye ve aşağı yukarı bugünkü gibi, cinayet gazeteciliğine dönüşmeye başladığı göz önünde bulundurulacak olursa, bu iki özelliğin aynı kişide toplanmasına şaşmamak gerek. Her şeyi dert edinenler bundan yakınabilirler, bense bunu kutlanacak bir şey olarak görüyorum. Bir caniye karşı, özel ya da kamusal alanda hiçbir zaman yeterince güvende olamayız. Her şeyi dert edinen bu kişiler, cinayetlerden söz edildikçe basının da sonunda onlara ilham verdiğini söylüyorlar. Ama kendilerine adil davranmadığımız insanlar da var!..

İşte 26 Ekim 1892 sabahı, Rouletabille odamdaydı. Yüzü her zamankinden daha çok kızarmıştı. Gözleri adeta yuvalarından fırlamıştı, son derece coşkulu görünüyordu. Elindeki *Le Matin* gazetesini heyecanla sallayarak bağırdı:

– Azizim Sainclair... Okudunuz mu şunu?

– Glandier olayını mı?

– Evet, "Sarı Oda"yı! Ne düşünüyorsunuz bu konuda?

– Ne olacak, dedim, bu saldırıyı yapan ya "şeytan"dır ya da "Tanrı Baba'nın Kedisi"...

– Ciddi olun.

– Peki, ben duvarların arasından sıvışıp geçen katillere pek inanmam. Bana kalırsa, Jacques Baba saldırı silahını arkasında bırakmakla hata etti. Matmazel Stangerson'un odasının üstünde kaldığına göre, sorgu yargıcının bugün

yaptıracağı yıkma işi bize bu bilmecenin anahtarını verecektir. Böylece bu ihtiyarın, hemen laboratuvara, hiçbir şeyin farkına varmayan Mösyö Stangerson'un yanına dönmek için hangi delikten ya da gizli kapıdan geçebildiğini çok geçmeden öğreniriz. Ne diyeyim size? Bu da bir varsayım elbette!..

Rouletabille bir koltuğa oturup, yanından hiç ayırmadığı piposunu yaktı, sessizce birkaç nefes çekti. Belli ki kendisine hâkim olan heyecanı bastırmaya çalışıyordu. Derken beni aşağılarcasına konuştu:

– Delikanlı! –dedi, benim hiçbir zaman kalkışmayacağım can sıkıcı bir alaycılıkla– delikanlı, siz avukatsınız, elbette suçluları kurtarma konusundaki yeteneğinizden kuşku duymam, ama bir gün sorgu yargıcı olursanız, suçsuz insanları çok kolay mahkûm ettirecek gibisiniz!.. Gerçekten de beceriklisiniz, delikanlı!..

Sonra, piposundan hırsla bir nefes çekerek konuşmasını sürdürdü:

– Hiçbir delik bulunamayacak ve "Sarı Oda"nın esrarı gittikçe daha da koyulaşacak. Bu olayın beni ilgilendirmesinin nedeni de bu. Sorgu yargıcı haklı: Bu saldırıdan daha tuhaf bir olay hiç görülmemiştir...

– Caninin hangi yoldan kaçtığına dair bir fikriniz var mı? diye sordum.

– Hiçbir fikrim yok, diye karşılık verdi Rouletabille, şimdilik yok... Ama örneğin silah konusunda bir fikrim var... Cani onu kullanmadı.

– Aman Tanrım! Kim kullandı peki?..

– Elbette... "Matmazel Stangerson..."

– Artık anlamıyorum, dedim, daha doğrusu hiçbir zaman anlamadım ya...

Rouletabille omuz silkti:

– *Matin* gazetesinin makalesinde özellikle dikkatinizi çeken bir şey olmadı mı?

– Doğrusu olmadı... Gazetenin anlattığı her şeyi de tuhaf buldum...

– Peki, ama kilitli kapı?

– Hikâyenin tek anlaşılır yanı da bu...

– Gerçekten!.. Ya sürgü neyin nesi?..

– Sürgü mü?

– İçerden kapatılan sürgü?.. İşte Matmazel Stangerson'un aldığı bir önlem... Bana kalırsa, Matmazel birinden korkması gerektiğini biliyordu, önlemlerini almıştı; "Jacques Baba'nın tabancasını da almıştı" ona söylemeden. Kuşkusuz kimseyi, özellikle de babasını korkutmak istemiyordu... "Matmazel Stangerson'un korktuğu da başına geldi..." Kendini savundu ve boğuştular, tabancasını oldukça ustalıkla kullanarak saldırganı elinden yaraladı –hemen hemen her yeri yoklayarak kaçacak bir delik arayan adamın kapı ve duvarlardaki kanlı el izleri bunu açıklıyor– fakat sağ şakağına inen korkunç darbeyi engelleyecek kadar çabuk davranamadı.

– Matmazel'i şakağından yaralayan tabanca değil mi?

– Gazete bunu yazmıyor, ama ben öyle düşünmüyorum; tabancanın Matmazel Stangerson tarafından saldırgana karşı kullanılması bana daha mantıklı geliyor. Peki, saldırganın silahı neydi? Şakağındaki yara, saldırganın Matmazel Stangerson'u ağır bir cisimle başına vurarak öldürmek istediğini kanıtlıyor sanki... Önce boğmaya çalışmış... Saldırgan, Jacques Baba'nın tavan arasında yattığını biliyor olmalıydı, "sessiz bir silah"la işini görmek istemesinin nedenlerinden biri bu diye düşünüyorum, belki bir cop ya da bir çekiçle...

– Bütün bunlar, saldırganın "Sarı Oda"dan nasıl çıktığını bize açıklamıyor, dedim.

Rouletabille ayağa kalkarak:

– Elbette öyle, diye cevap verdi, bunu aydınlatmak gerektiği için Glandier şatosuna gidiyorum, benimle gelmeniz için de size uğradım...

– Bana mı?!

– Evet dostum, size ihtiyacım var. *L'Époque* bu işi kesin olarak bana verdi, olayı en çabuk şekilde aydınlatmam gerek.

– Ama size nasıl yardım edebilirim ki?

– Mösyö Robert Darzac, Glandier şatosunda.

– Doğru... çok derin bir umutsuzluk içinde olmalı!

– Onunla konuşmalıyım...

Rouletabille bu cümleyi beni şaşırtan bir tavırla söyledi:

– Şey... Bu yönden ilginç bir şey bulacağınıza mı inanıyorsunuz? diye sordum.

– Evet...

Bu konuda daha fazla konuşmak istemedi. Çabuk hazırlanmamı rica ederek salona geçti.

Mösyö Robert Darzac'ı tanıyordum. Ben Üstat Barbet-Delatour'un sekreteriyken, bir davasında ona önemli bir adli yardımım olmuştu. O zamanlar kırk yaşlarında olan Mösyö Robert Darzac, Sorbonne'da fizik profesörüydü. Stangerson'larla içli dışlıydı. Çünkü yedi yıl bıkıp usanmadan Matmazel Stangerson'u ayartmaya çalıştıktan sonra, onunla evlenmek üzereydi şimdi. Matmazel belli bir yaşa gelmişti (otuz beş yaşlarındaydı herhalde), ama hâlâ göz alıcı bir güzelliği vardı.

Giyinirken, salonda sabırsızlanan Rouletabille'e seslendim:

– Saldırganın konumu hakkında bir fikriniz var mı?

– Evet, dedi, yüksek sosyeteden değilse de, en azından çok seçkin bir sınıftan olduğuna inanıyorum... Ama bu sadece bir izlenim...

– Sizde bu izlenimi uyandıran nedir?

– Eee, dedi delikanlı, yağlı bir bere, adi bir mendil ve döşemenin üstündeki kocaman ayakkabı izleri...

– Anlıyorum, dedim; "izler hakikatin göstergesi olduğunda", insan arkasında bu kadar çok iz bırakmaz!

– Sizde iş var, azizim Sainclair! diyerek konuşmayı bitirdi Rouletabille.

III

"Bir Adam Gölge Gibi Geçti Panjurların Arasından"

Yarım saat sonra Rouletabille'le Orléans garında, bizi Épinay-sur-Orge'a götürecek olan trenin hareket etmesini bekliyorduk. Corbeil savcılığını temsil eden Mösyö de Marquet ve zabıt kâtibinin geldiğini de gördük. Mösyö de Marquet geceyi Paris'te, zabıt kâtibiyle birlikte geçirmişti. Scala tiyatrosunda, gizli yazarı olduğu ve sadece "Castigat Ridendo" imzasıyla yetindiği küçük bir revünün genel provasına katılmıştı.

Mösyö de Marquet asil bir yaşlılık dönemindeydi. Her zamanki gibi çok kibar ve "zarif"ti. Hayatta tek tutkusu da tiyatroydu. Yargıçlık kariyeri boyunca, sadece ona hiç değilse bir perdelik olaylar verebilecek davalarla ilgilenmişti gerçekten. Her ne kadar yüksek adli makamlarda gözü varmış gibi görünse de, aslında o, romantik Porte Saint-Martin ya da kasvetli Odéon tiyatrolarına "ulaşmak" için çalışmıştı sadece. Böyle bir ideal, onu hayatının son günlerinde, Corbeil'de sorgu yargıcı olmaya ve Scala'da uygunsuz küçük piyesi "Castigat Ridendo" adıyla imzalamaya yöneltmişti.

"Sarı Oda" olayı da, esrarengizliğiyle, böylesine edebi ruhlu birini kuşkusuz cezbedecekti. İnanılmaz derecede ilgi-

sini çekmişti. Mösyö de Marquet, bu işe hakikati öğrenmeye can atan bir yargıç olarak değil de, aklı fikri bu karmakarışık olayda olan amatör bir tiyatro yazarı gibi karışmıştı. Ve onu en çok korkutan şey sonunda, her şeyin açıklanacağı son perdeydi.

Böylece, ona rastladığımız sırada, Mösyö de Marquet'nin zabıt kâtibine, içini çekerek şöyle dediğini duydum:

– Azizim Mösyö Maleine, inşallah bu müteahhit, kazmasıyla bu kadar güzel bir gizemi yıkıp mahvetmez!

– Korkmayın, dedi Mösyö Maleine, onun kazması küçük evi yıkacak belki, ama bizim dava olduğu gibi kalacak. Duvarları yokladım, tavanı ve döşemeyi inceledim, ben bilirim bu işi. Yanılmıyorum. Rahat olabiliriz. Hiçbir şey öğrenemeyeceğiz.

Mösyö Maleine, böylece şefini rahatlattıktan sonra, belli belirsiz bir baş işaretiyle bizi gösterdi. Adamın kaşları öfkeyle çatıldı ve Rouletabille'in ona doğru geldiğini görünce de, kapıya koştu ve kâtibine alçak sesle "Özellikle, gazeteciler olmasın!" deyip trene atladı.

Mösyö Maleine "Tamam!" dedi ve yargıcın ardına düşen Rouletabille'i durdurup, onun sorgu yargıcının kompartımanına çıkmasını önlemeye çalıştı.

– Affedersiniz beyler! Bu kompartıman özel...

Genç dostum büyük bir kibarlıkla selam vererek:

– Ben gazeteciyim mösyö, *L'Époque*'un yazarlarından, Mösyö de Marquet'ye birkaç sözüm olacaktı, dedi.

– Mösyö Marquet, soruşturmasıyla çok meşgul...

– Ah! Onun soruşturmasıyla bir ilgim yok benim inanın! Ben ezilmiş köpekler hakkında yazmıyorum, dedi, genç Rouletabille. Bunu söylerken, ıvır zıvır haberlere yönelik altdudağındaki sonsuz küçümsemeyi görmeliydiniz... Ben tiyatro muhabiriyim... Bu akşam, La Scala revüsü üzerine küçük bir yazı yazacaktım da...

– Buyurun efendim, rica ederim... dedi kâtip ve geri çekilerek Rouletabille'e yol verdi.

Rouletabille kompartımana girmişti bile. Ben de peşinden gidip yanına oturdum. Zabıt kâtibi de trene binip kapıyı kapadı.

Mösyö de Marquet kâtibine bakıyordu.

Rouletabille sessizliği bozdu:

– Ah Mösyö! Uyarınızı dinlemeden girdiğim için "bu dürüst adam"a kızmayın lütfen; ben Mösyö de Marquet ile değil, Mösyö "Castigat Ridendo" ile konuşma onuruna sahip olmak istiyorum!.. *L'Époque* gazetesinin tiyatro yazarı olarak sizi kutlamama izin verin...

Ve Rouletabille önce beni, sonra kendini tanıttı.

Mösyö de Marquet, endişeli bir tavırla, sivri sakalını okşuyordu. Birkaç sözcükle, Rouletabille'e, gerçek adının ortaya çıkmasını istemeyecek kadar alçakgönüllü bir yazar olduğunu anlattı; bir gazetecinin tiyatro yapıtına duyduğu heyecanın, yine de, "Castigat Ridendo"nun Corbeil sorgu yargıcından başkası olmadığını halka bildirecek noktaya varmayacağını umut ediyordu.

– Tiyatro yazarının yapıtı yargıcın işine zarar verebilir... diye ekledi hafif bir duraksamadan sonra. Özellikle de biraz görenekçi olan taşrada...

Bunun üzerine, Rouletabille "Tanrı şahit olsun!" der gibi ellerini havaya kaldırarak:

– Benden laf çıkmayacağına inanın! dedi.

O sırada tren sarsılmaya başladı...

– Gidiyoruz! dedi bizim de kendisiyle seyahat ettiğimizi görünce şaşıran sorgu yargıcı.

– Evet Mösyö, hakikat yola koyuldu, dedi gazeteci tatlı tatlı gülümseyerek... Glandier şatosuna doğru yola koyuldu... Müthiş bir vaka, Mösyö de Marquet, müthiş bir vaka!..

– Karanlık bir iş! İnanılmaz, anlaşılmaz, tuhaf bir olay... Sadece bir şeyden korkuyorum, Mösyö Rouletabille... gazetecilerin bu işe karışıp olayı aydınlatmak istemelerinden...

Dostum taşın kendisine atıldığını anlamıştı. Hiç bozuntuya vermeden:

– Evet, dedi, bundan korkulmalı... Onlar her şeye sokarlar burunlarını... Bana gelince, size sadece bir rastlantı sonucu söz ettim bundan, evet sayın yargıç, sadece bir rastlantı beni karşınıza çıkardı, adeta kompartımanınıza soktu.

– Peki, siz nereye gidiyordunuz ki? diye sordu Mösyö de Marquet.

Rouletabille de hiç sakınmadan:

– Glandier şatosuna! dedi.

Mösyö de Marquet yerinden zıpladı.

– Siz oraya girmeyeceksiniz, Mösyö Rouletabille!..

– Bana engel mi olacaksınız? diye sordu çoktan kavgaya hazır olan dostum.

– Hayır! Ben basını ve gazetecileri çok severim ve hiçbir şekilde canlarını sıkmak istemem. Ama biliyorsunuz, Mösyö Stangerson kapısını herkese kapadı. Kapı tam bir koruma altında. Dün tek bir gazeteci bile Glandier şatosunun demir kapısından içeri giremedi.

– Daha iyi, dedi Rouletabille, tam vaktinde gelmişim.

Mösyö de Marquet dudaklarını büzdü, görünüşe bakılırsa inatla sessizliğe gömülmeye hazırdı. Ancak Rouletabille "eski bir yakın dostun" elini sıkmak için Glandier'ye gittiğimizi söyleyince biraz yatıştı. Bu kişi belki de hayatında bir kez gördüğü Mösyö Robert Darzac'tı.

– Zavallı Robert! diye sürdürdü konuşmasını genç muhabir... Ah zavallı Robert! Üzüntüsünden ölebilir... Matmazel Stangerson'u öyle çok seviyordu ki...

– Mösyö Darzac'ın acısı gerçekten dayanılacak gibi değil... diye bir söz istemeyerek çıktı Mösyö de Marquet'nin ağzından...

– Umalım ki Matmazel Stangerson kurtulsun...

– Öyle umalım... Babası, o ölürse kendisinin de çok geçmeden ardından gideceğini söylüyordu... Onun ölümü bilim açısından ne büyük bir kayıp olur!

– Şakağındaki yara ağır, değil mi?..

– Elbette! Ama ölmemesi bile büyük bir şans... Darbe öyle şiddetli indirilmiş ki!..

– Demek ki Matmazel tabancayla vurulmamış! dedi Rouletabille... Zafer kazanmış gibi baktı bana...

Mösyö de Marquet'nin canı çok sıkıldı.

– Ben bir şey demedim, hiçbir şey söylemek istemiyorum, söylemeyeceğim de!

Sonra artık bizi tanımıyormuş gibi kâtibine dönüverdi...

Ancak Rouletabille'den böyle kurtulmak kolay değildi. Sorgu yargıcına yaklaşıp cebinden çıkardığı *Le Matin* gazetesini göstererek:

– Sayın yargıç, dedi, size saygısızlık etmeden sorabileceğim bir şey var. *Le Matin*'deki yazıyı okudunuz mu? Saçma, değil mi?

– Hiç de saçma değil, mösyö...

– Ne! "Sarı Oda"nın tek bir penceresi var, o da demirli ve "demir parmaklıklar da olduğu gibi duruyor... Kapıyı da kırıyorlar..." ama saldırganı bulamıyorlar!

– Böyle mösyö, böyle! Durum aynen böyle!..

Rouletabille başka bir şey demedi ve bilinmeyen düşüncelere daldı gitti... Bir çeyrek saat böyle geçti.

Sonra bize dönüp bir kez daha sorgu yargıcına hitap ederek şöyle dedi:

– O akşam, Matmazel Stangerson'un saç tuvaleti nasıldı?

– Bilmiyorum, dedi Mösyö de Marquet.

– Bu çok önemli, dedi Rouletabille. *Saçlarını bir bantla toplamıştı değil mi? O gece, felaket gecesi, saçlarına bir bant taktığına eminim!*

– Mösyö Rouletabille, yanılıyorsunuz, diye karşılık verdi sorgu yargıcı. Matmazel Stangerson, o akşam saçını bukleler halinde başının üstünde toplamıştı... Her zamanki gibi... Alnı tamamen açık... bunu kesin olarak söyleyebilirim size, çünkü yarayı dikkatle inceledik. Saçlarında kan yoktu... Saldırıdan sonra da saçlarına kimse dokunmamıştı.

– Eminsiniz yani! Matmazel Stangerson'un saldırı gecesi saçlarına "bant takıp" yatmadığından emin misiniz?..

– Kesinlikle, diye devam etti yargıç gülerek... çünkü dok-

torun yarayı muayene ederken bana şöyle dediğini de hatırlıyorum: "Keşke Matmazel Stangerson'un saçlarını alnının üstünden arkaya doğru taramak gibi bir alışkanlığı olmasaydı, darbenin şiddeti bu kadar ağır olmazdı." Şimdi size, buna bu kadar önem vermenizin biraz tuhaf olduğunu söyleyeceğim...

– Ah! Matmazel saçlarına keşke bant takmamış olsaydı! diye sızlandı Rouletabille. Yoksa? Yoksa? Bilgi edinmem gerekiyor.

Üzgün olduğunu belirten bir hareket yaptı:

– Şakağındaki yara çok mu kötü? diye sordu yine.

– Kötü!

– Peki, hangi silahla yaralanmış?

– Bu, soruşturma makamına ait bir sırdır mösyö.

– Buldunuz mu o silahı?

Sorgu yargıcı cevap vermedi.

– Ya boğazındaki yaralar?

Sorgu yargıcı boğazdaki yaralanmanın doktorların düşüncelerinin de doğrulayabileceği üzere, "saldırgan birkaç saniye daha boğazını sıksa, Matmazel Stangerson'un boğularak ölebileceği" düzeyde olduğunu bizimle paylaşmakta sakınca görmedi.

– *Le Matin*'in haberine göre bu korkunç olay, bana gittikçe karanlığa gömülüyor gibi geliyor. Sayın yargıç, küçük evde kaç pencere ve kapı bulunduğunu bana söyleyebilir misiniz? diye sordu Rouletabille.

– Beş tane, diye cevap verdi Mösyö de Marquet iki üç kez öksürdükten sonra. –Ama soruşturduğu bu olayın akıl almaz esrarını ortaya çıkarma arzusuna da direnemiyordu.– Beş tane var, küçük evin tek giriş kapısı olan holün kapısı da bunların içinde. Bu kapı hep otomatik olarak kapanır ve ister içerden, ister dışardan olsun, ancak Jacques Baba'da ve Mösyö Stangerson'da bulunan özel iki anahtarla açılabilir. Matmazel Stangerson'un anahtara hiç ihtiyacı olmaz, çünkü Jacques Baba küçük evde yatıp kalkıyor, Matmazel de bütün gün babasının yanında. Dördü birden kapıya çul-

lanıp kırarak "Sarı Oda"ya girdiklerinde holün giriş kapısı her zamanki gibi kapalıydı, bu kapının anahtarlarından biri Mösyö Stangerson'un, öbürü de Jacques Baba'nın cebindeydi. Küçük evin pencerelerine gelince, bunlar dört tane: "Sarı Oda"da tek pencere, laboratuvarda iki pencere, holde de bir pencere var. "Sarı Oda"nın ve laboratuvarın pencereleri kırlara bakıyor, sadece holün penceresi parka bakıyor.

– *Adam işte bu pencereden kaçtı!* diye haykırdı Rouletabille.

– Bunu nereden biliyorsunuz? diye sordu Mösyö de Marquet, tuhaf bakışlarını dostuma dikerek.

– Saldırganın "Sarı Oda"dan nasıl sıvıştığını daha sonra öğreneceğiz, dedi Rouletabille, ama küçük evi terk etmek için holün penceresini kullanmış olmalı...

– Yine soruyorum, nereden biliyorsunuz?

– Aman Tanrım! Çok basit. "O kişi" küçük evin kapısından çıkamadığına göre, bir pencereden çıkmış olması gerekir. Ama çıkabilmesi için de pencerelerden birinin demir parmaklıklı olmaması gerekir. "Sarı Oda"nın penceresi demir parmaklıklı, çünkü kırlara bakıyor. Laboratuvarın iki penceresinin de kesinlikle aynı nedenle demirli olması gerekir. "Saldırgan kaçtığına göre", demirsiz bir pencerenin olduğunu düşünüyorum, bu da parka bakan holün penceresi olmalı, yani malikânenin içinde. Bu olmayacak şey değil!..

– Evet, dedi Mösyö de Marquet, ama sizin anlayamadığınız bir şey var, tek olan hol penceresinin demir parmaklıkları yok ama çok sağlam demir panjurları var. *Oysa bu demir panjurlar demir sürgülerle içerden kapalı tutuluyordu, ama yine de saldırganın bu pencereden kaçıp küçük evi terk etmiş olduğuna dair kanıtlarımız var!* İçerdeki duvarlarda ve panjurlarda bulunan kan izleri ve topraktaki "Sarı Oda"daki ayak izlerinin ölçüsüne uyan ayak izleri, saldırganın oradan kaçtığını gösteriyor! Peki o zaman! *Panjurlar içerden kapanmış olduğuna göre,* nasıl yapabildi bunu? Adam bir gölge gibi geçti panjurların arasından. Ve son olarak, işin en şaşır-

tıcı yanı da, saldırganın küçük evden kaçarken bıraktığı izler bulunmasına rağmen, "Sarı Oda"dan nasıl çıktığını, *hole varmak için laboratuvardan nasıl geçebildiğini* bir türlü anlayamamamız! Ah evet, Mösyö Rouletabille, bu olay inanılmaz... Müthiş bir vaka! Uzun süre çözemeyeceğiz, umarım!..

– Ne umuyorsunuz sayın sorgu yargıcı?..

Mösyö de Marquet düzeltti:

– ...Ummuyorum... öyle sanıyorum...

– Pencere, saldırgan kaçtıktan sonra yeniden kapatılmış olabilir mi? diye sordu Rouletabille...

– Elbette, şimdilik bu söylediğiniz tuhaf olsa da bana olağan geliyor... çünkü bu işte bir suç ortağı ya da suç ortaklarının olması lazım, ama onları göremiyorum...

Bir an sustuktan sonra ekledi:

– Ah! Matmazel Stangerson bugün kendine gelebilse de, ona sorabilsek...

Rouletabille, düşüncesinin peşinden giderek sordu:

– Ya tavan arası? Oraya bir giriş olmalı değil mi?

– Evet, bunu hesap etmemiştim, gerçekten; altı giriş var; yukarıda küçük bir pencere, daha doğrusu bir çatı penceresi, bu da malikânenin dış tarafına baktığı için Mösyö Stangerson ona da demir parmaklık yaptırmış. Bu çatı deliğinde, zemin katının pencerelerinde olduğu gibi parmaklıklar sapasağlam ve doğal olarak içerden açılan panjurlar da içerden kapatılmış. Zaten, saldırganın tavan arasından geçtiği konusunda bizi kuşkulandırabilecek hiçbir şey de bulamadık.

– Demek ki, sayın yargıç, size göre –nasıl olduğunu anlayamadığımız halde– saldırganın holün penceresinden kaçtığı kesin!

– Her şey bunu gösteriyor...

– Ben de öyle sanıyorum, diyerek yargıcı onayladı Rouletabille büyük bir ciddiyetle.

Bir süre sustuktan sonra konuşmasını sürdürdü:

– Tavan arasında hiçbir iz, örneğin "Sarı Oda"nın döşemesinde bulunan o siyahımsı izler gibi bir şeyler bulamadıy-

sanız, Jacques Baba'nın tabancasını saldırganın çalmadığı sonucuna varmış olmalısınız...

– Tavan arasında Jacques Baba'nın izlerinden başka bir şey yok, dedi yargıç, anlamlı bir havada başını sallayarak...

Derken bir karar verip ekledi:

– Jacques Baba, Mösyö Stangerson'un yanındaydı... Bu, onun için büyük bir şans...

– Öyleyse, bu felakette Jacques Baba'nın tabancasının rolü *ne*? Bu silah Matmazel Stangerson'dan çok saldırganı yaralamış gibi görünüyor...

Mösyö de Marquet belli ki canını sıkan bu soruya cevap vermeden "Sarı Oda"da iki kurşun bulunduğunu, bunlardan birinin kanlı elin –adamın kanlı elinin– izinin bulunduğu duvarda, öbürünün de tavanda olduğunu söyledi bize.

– Ne! Tavanda ha! diye mırıldandı Rouletabille... Gerçekten... tavanda! Çok tuhaf doğrusu... tavanda!..

Sessizce piposunu tüttürmeye başladı, dumana boğulmuştu. Épinay-sur-Orge'a geldiğimizde, onu düşünden uyandırıp trenden indirmek için omzuna vurmak zorunda kaldım.

Peronda yargıçla kâtibi bizi selamlayıp ayrıldılar, sonra hızlıca kendilerini bekleyen bir arabaya atlayıp gittiler. Bizi artık görmek istemediklerini anlamıştık.

Rouletabille bir demiryolu işçisine sordu:

– Buradan Glandier şatosuna yaya olarak gitmemiz ne kadar sürer?

– Bir buçuk saat, yavaş yürürseniz bir saat kırk beş dakika, dedi memur.

Rouletabille göğe baktı, kuşkusuz hava iyiydi, benden yana da sorun yoktu, koluma girip şöyle dedi:

– Haydi!.. Yürümeye ihtiyacım var.

– Peki! Olay aydınlanıyor mu? diye sordum...

– Ooo! Nerdee! diye hayıflandı. Aydınlanan bir şey yok!.. *Eskisinden de karanlık!* Aslında, bir fikrim var, ama...

– Söyleyin.

– Yook! Şimdilik söyleyemem bir şey... Benim fikrim, en az iki kişi için bir ölüm kalım meselesi...

– Suç ortakları olduğuna inanıyor musunuz?

– İnanmıyorum...

Bir an sessiz kaldık, sonra devam etti:

– Sorgu yargıcı ve kâtibine rastlamamız bir şans... Nasıl! Tabanca hakkında ne demiştim ben size?..

Başını yola eğmiş, elleri ceplerinde, ıslık çalıyordu. Bir an sonra mırıldandığını duydum:

– Zavallı kadın!..

– Matmazel Stangerson için mi üzülüyorsunuz?

– Evet, çok asil bir kadın ve kesinlikle merhameti hak ediyor!.. Çok büyük, çok büyük bir şahsiyet... düşünüyorum... düşünüyorum...

– Demek Matmazel Stangerson'u tanıyorsunuz?

– Ben mi, hiç de değil... Onu bir kez gördüm sadece...

– Peki, niçin "çok büyük bir şahsiyet" dediniz onun için?..

– Saldırgana direndiği için, kendini cesaretle savunduğu için ve *özellikle de tavandaki kurşun için.*

Rouletabille'e baktım, *in petto** bu adam benimle alay mı ediyor, yoksa birdenbire aklını mı kaçırdı diye düşündüm. Ama genç adamın gülmeye hiç de niyeti olmadığını gördüm. Küçük yuvarlak gözlerindeki zekâ parıltısı aklının başında olduğunu gösteriyordu. Zaten, onun kesik kesik konuşmasına alışmıştım... Bana düşüncelerinin akışını hızlı ve net cümlelerle aktarıncaya kadar onları hep tutarsız ve gizemli bulan bendeniz için kesik kesik bir konuşmaydı. Sonra her şey ansızın aydınlanıverdi; söylediği bana anlamsız gelen sözcükler kolayca ve "nasıl olup da daha önce anlayamadığımı anlayamadığım" bir mantıkla birbirine bağlanırdı.

---

* (İt.) İçten içe. (ç.n.)

IV

"Yaban Bir Doğanın Bağrında"

Glandier şatosu, derebeylik çağından kalma, bugün hâlâ ayakta duran taş yapılarıyla ünlü Île-de-France bölgesinin en eski şatolarından biridir. Güzel Philippe döneminde, ormanların ortasında kurulan şato, Sainte-Geneviève-des-Bois köyünden Montlhéry'ye uzanan yoldan birkaç yüz metre ilerdedir. Birbirine uymayan bir yapı yığını olan Glandier şatosunun tepesinde bir burç vardır. Bir ziyaretçi bu eski burcun sallanan merdivenlerini tırmanıp da, Glandier'nin, Maisons-Neuves'ün ve başka yerlerin de efendisi olan Georges-Philibert de Séquigny'nin, on yedinci yüzyılda, berbat bir rokoko tarzında yaptırdığı şimdiki fenerin bulunduğu küçük düzlüğe vardığında, oradan üç fersah ötede, vadinin ve ovanın üstünde, o ihtişamlı Montlhéry kalesini görür. Bu kale ve burç, bunca yüzyıl sonra, yeşil ağaçların ya da kurumuş çalılıkların üstünden birbirlerine Fransa tarihinin en eski efsanelerini anlatıyorlar sanki. Anlatıldığına göre, Glandier burcu, Attila'nın önünde geri çekildiği kahraman ve kutsal bir hayalete, Paris'in koruyucusunun hayaletine göz kulak olmuş. Sainte Geneviève orada, şatonun eski hendeklerinde son uykusunu uyuyor. Yaz mevsimi, yemek sepetlerini umursamazca çayıra fırlatan sevgililer, azizenin mezarı

önünde hayallere dalıp karşılıklı yeminler etmeye gelirler; mezarda saygı ve sevgiyle açılmıştır unutmabeni çiçekleri... Bu mezarın yakınlarında, söylentiye bakılırsa, mucizevi bir suyu olan kuyu vardır. Annelerin minnet duygularından dolayı, burada Azize Geneviève'in bir heykelini dikmişler ve ayaklarının altına bu kutsal sudan içip sağlığına kavuşan çocukların küçük patiklerini ya da bonelerini asmışlardı.

İşte Profesör Stangerson ve kızı, geleceğin bilimini kurmak için, tamamen geçmişe ait gibi görünen bu yere gelip yerleşmişlerdi. Ormanın derinliklerinin bu ıssızlığı onları hemen çekmişti. Orada, çalışmalarının ve umutlarının tanıkları sadece eski taşlarla koca meşe ağaçları olacaktı. Bu yerde her zaman çok miktarda meşe palamutu toplandığı için, buraya Palamutluk anlamına gelen Glandier (eskiden "Glandierum") adını vermişlerdi. Bugün hüzünlü bir üne kavuşmuş olan bu yerler, sahiplerinin ihmalleri ya da bırakıp gitmeleri yüzünden, ilkel doğanın yaban görünümüne bürünmüştü. Sadece bu yaban doğanın içinde gizlenen yapılar tuhaf dönüşüm izlerini korumuşlardı. Her yüzyıl kendi izini bırakmıştı bu binaların üstünde; her mimari parça korkunç bir olayın, kanlı bir serüvenin anısını taşıyordu. Bilime yuva olacak bu şato, tam da esrarlı büyük dehşetlere ve ölüm olaylarına sahne olacak gibi bir yerdi.

Ancak bunları anlatırken, şunu da açıklamalıyım:

Glandier şatosunun bu kasvetli görüntüsü üzerinde biraz durduysam, bunun nedeni, okuyucunun gözleri önüne sereceğim dram için gerekli dramatik atmosferi yaratma fırsatını burada bulmuş olmam değildir; doğrusu, bütün bu olayların içinde, birincil kaygım olabildiğince yalın bir dille anlatmak olacak. Yazarlık iddiasında değilim. Yazar her zaman biraz romancıdır denir ya, ama çok şükür! "Sarı Oda"nın esrarı da edebiyat olacak kadar gerçek trajik korkunçluklarla dolu. Ben sadece olayları olduğu gibi anlatan bir "muhabir"im ve öyle kalmak istiyorum. Olayı aktarmak görevim;

bu olayı da çerçevesine yerleştiriyorum, hepsi bu. Serüvenin nerede geçtiğini bilmeniz çok doğal.

Şimdi gelelim Mösyö Stangerson'a. Bizi ilgilendiren bu feci olaydan yaklaşık on beş yıl kadar önce malikâneyi satın aldığında, Glandier şatosunda uzun zamandan beri kimse yaşamıyordu. Çevredeki bir başka eski şato, Jean de Belmont tarafından on dördüncü yüzyılda yaptırılan şato da terk edilmişti, bölge neredeyse boştu. Sadece Corbeil'e giden yolun kenarında birkaç küçük evle bir han vardı, arabacıların geçici bir süre için konakladıkları "Burç" hanı... Başkentten birkaç fersah uzakta görmeyi hiç ummayacağınız bu terk edilmiş yerde, size uygarlığı hatırlatan hemen hemen başka bir şey yoktu. Mösyö Stangerson'la kızının burayı seçmelerinin başlıca nedeni de bölgenin tamamen terk edilmiş olmasıydı. Mösyö Stangerson çoktan üne kavuşmuştu; çalışmalarının büyük yankı uyandırdığı Amerika'dan dönmüştü. Philadelphia'da yayımladığı "Maddenin Elektrik Etkisiyle Ayrışması" adlı kitabı bütün bilim dünyasını ayağa kaldırmıştı. Mösyö Stangerson Amerikan asıllı bir Fransızdı. Çok önemli miras işlerinden dolayı yıllarca Birleşik Devletler'de kalmıştı. Fransa'da başladığı bir esere orada devam etmiş, bitirmek üzere tekrar Fransa'ya dönmüştü.

Amerika'da bütün davaları ya mahkemece lehine sonuçlandığından ya da karşılıklı uzlaşmalarla istediği gibi çözüldüğünden büyük bir servet edinmişti. Bu servet onu sevindirdi. Mösyö Stangerson, isteseydi, yeni boyama işlemleriyle ilgili iki üç kimyasal buluşundan yararlanarak ya da bunu işleterek milyonlarca dolar kazanabilirdi; ama doğuştan edindiği o müthiş "icat" yeteneğini kendi çıkarı için kullanmayı hiçbir zaman istememişti; dehasının ona ait olduğunu hiç düşünmüyordu. Bu dehayı insanlara borçluydu; dehasıyla ortaya koyduğu her şey de, bu insancıl arzusundan dolayı, kamunun malıydı. Profesör, son saatine kadar kendisini sadece katışıksız bilim tutkusuna adamasını sağlayan bu bek-

lenmedik servete kavuşmaktan duyduğu hoşnutluğu hiç gizlemedi, ama "öyle görünüyor ki" bu hoşnutluğun bir başka nedeni daha vardı. Matmazel Stangerson, babası Amerika'dan dönüp Glandier'yi satın aldığında yirmi yaşındaydı. Hayal edilemeyecek kadar güzeldi; onu doğururken ölen annesinden Parisli zarafetini, büyükbabası William Stangerson'dan da Amerikan kanının o ihtişam ve zenginliğini almıştı. Philadelphia yurttaşı olan William Stangerson, ünlü Stangerson'un annesi olacak olan bir Fransız kızıyla evlenince, ailevi gerekliliklere uyarak Fransız uyruğuna geçmek zorunda kalmıştı. Profesör Stangerson'un Fransız uyrukluğu böyle açıklanıyor.

Yirmi yaşında, mavi gözlü, süt gibi beyaz tenli, bedeninden ilahi bir sağlık fışkıran, tapılası bir sarışın olan Mathilde Stangerson, eski ya da yeni kıtada evlenme çağındaki kızların en güzellerinden biriydi. Kaçınılmaz bir ayrılığın beklenen acısına rağmen, babası onun evliliğini düşünmek zorundaydı ve çeyiz zamanının gelmesi nedeniyle üzgün olmamalıydı. Her ne olursa olsun, dostları onun Matmazel Mathilde'i sosyeteye çıkaracağını beklerken, o kızıyla birlikte Glandier şatosuna kapanmayı seçmişti. Kimileri onu görmeye geldi ve şaşkınlıklarını bildirdi. Bunun nedenini kendisine sorduklarında, profesör şu cevabı veriyordu: "Kızım da böyle istiyor. Onu hiçbir şekilde reddedemem. Glandier'yi seçen odur." Genç kıza gelince, aynı soruya sükûnetle cevap veriyordu: "Bu sakin ortamdan başka nerede daha iyi çalışabilirdik ki?" Çünkü Matmazel Stangerson daha o zaman babasının çalışmasına yardım ediyordu, ama bilim tutkusunun, on beş yılı aşkın bir süredir kendisine takdim edilen bütün talipleri reddedecek bir dereceye geleceği düşünülemiyordu. Baba ve kızı, böyle dünyadan uzak yaşasalar da, arada bir resmi davetlerde boy gösteriyorlar ve yılın belli dönemlerinde iki üç dostun salonlarında görünüyorlardı. Profesörün ünü ve Mathilde'in güzelliği bir heyecan yaratıyordu oralarda.

Genç kızın aşırı soğukluğu önceleri taliplerin cesaretini kırmadı; ama birkaç yıl sonra onlar da bıktılar. İçlerinden sadece biri tatlı bir inatla direndi ve kendisinin de boynu bükük kabul ettiği "ebedi nişanlı" namını hak etti: Mösyö Robert Darzac'tı bu adam. Matmazel Stangerson artık genç değildi ve anlaşılan otuz beş yaşına kadar evlenmek için hiçbir nedeni olmadığından, bundan sonra da olmazdı. Böyle bir bahanenin geçerliliği yoktu elbette Mösyö Robert Darzac'a göre. Çünkü o Matmazel'e kur yapmaktan vazgeçmiyordu; otuz beş yaşında hâlâ bekâr olan ve hiç evlenmeyeceğini söyleyen bir kadına gösterilen nazik ve şefkatli özene "kur" denilebilirse şayet...

Bizi ilgilendiren olaylardan birkaç hafta önce, birdenbire Paris'te bir söylenti yayıldı; önceleri buna pek kulak asan olmadı, çünkü inanılacak gibi değildi. Güya Matmazel Stangerson, sonunda "Mösyö Robert Darzac'ın o yatışmaz ateşini ödüllendirmeye" razı oluyordu! Böylesi inanılmaz bir dedikoduda biraz hakikat payının olabileceğini düşünmek için, Mösyö Darzac'ın bu evlilik söylentilerini kendisinin yalanlamaması lazımdı. Nihayet Mösyö Stangerson bir gün Bilimler Akademisi'nden çıkarken, kızıyla Mösyö Darzac'ın Glandier şatosunda sade bir törenle evleneceğini açıkladı. Kızıyla kendisi "Maddenin Ayrışması", yani maddenin etere dönüşümü üzerine tüm çalışmalarını özetleyen bir raporu bitirdikten hemen sonra evleneceklerdi. Yeni evliler Glandier'ye yerleşecekler, damat da baba ve kızın ömürlerini adadıkları çalışmaya katılacaktı.

Bilim dünyası bu haberin şaşkınlığını daha üstünden atamamıştı ki, Matmazel Stangerson'un saldırıya uğradığı haberi geldi. Bu olayın meydana geldiği olağanüstü koşullardan ayrıntılarıyla söz ettik; şimdi şatoya yaptığımız ziyaretle olayı daha iyi anlama olanağını bulacağız.

Mösyö Robert Darzac'la birtakım iş görüşmelerinden sonra öğrendiğim bütün bu geçmişe yönelik ayrıntıları oku-

yucuya sunmaktan hiç çekinmedim. "Sarı Oda"nın eşiğini aşarlarken, benim kadar bilgi sahibi olsunlar istedim.

V

Joseph Rouletabille, Mösyö Robert Darzac'a Küçük Bir Laf Dokunduruyor

Birkaç dakikadan beri Rouletabille'le birlikte, Mösyö Stangerson'un geniş malikânesini çevreleyen duvar boyunca yürüyorduk. Demir kapıyı gördüğümüzde, yere doğru eğilmiş birini fark ettik. Görünüşe bakılırsa, işine o kadar dalmıştı ki geldiğimizi görmedi! Kâh neredeyse yere uzanacak kadar eğiliyor kâh doğrulup duvarı dikkatle inceliyor kâh avcunun içine bakıyor, sonra uzun adımlarla yürüyor, derken koşmaya başlıyor ve yine sağ avcuna bakıyordu. Rouletabille bir el hareketiyle beni durdurdu.

– Sessiz olun! dedi. Frédéric Larsan çalışıyor!.. Rahatsız etmeyelim!

Joseph Rouletabille bu ünlü polise büyük bir hayranlık duyuyordu. Ben Frédéric Larsan'ı daha önce hiç görmemiştim, ama şöhretinden haberdardım.

Darphanenin altın külçeleri olayını, herkes bu bilmeceyi çözmekten vazgeçtiğinde aydınlatan oydu; *Crédit universel*'in kasalarını açan hırsızları tutuklaması da, onu büyük bir şöhrete kavuşturmuştu. Joseph Rouletabille'in eşsiz yeteneğinin hayran olunası kanıtlarını henüz gözler önüne sermediği o dönemde, Frédéric Larsan, en esrarengiz ve en

karmaşık suçları çözebilecek en becerikli kişi olarak görülüyordu. Ünü tüm dünyaya yayılmıştı ve Londra, Berlin ya da hatta Amerikan polisi bile, ulusal müfettişleri ve dedektifleri imgelem ve kaynakları tükenip işin içinden çıkamaz hale geldiklerini itiraf ettikleri zaman, onu yardıma çağırıyordu. "Sarı Oda"nın esrarı ortaya çıkar çıkmaz, emniyet müdürünün, o sırada büyük bir hırsızlık olayını araştırmak için Londra'da bulunan Frédéric Larsan'a, buyruğu altındaki bu önemli adamına "Çabuk gelin" diye telgraf çekmesine hiç şaşmamalı. Emniyet'te kendisine Büyük Fred adı verilen Frédéric, her ne kadar bundan rahatsız olduysa da, deneyimlerinden hizmetlerine ihtiyaç duyulduğunu anlayarak acele edip gelmişti. Rouletabille ve ben, işte o sabah, onu böylece görevinin başında bulduk. İşin içinde ne olduğunu az sonra anladık.

Sağ avcunda sürekli baktığı, saatinden başka bir şey değildi ve dakikaları saymakla meşgul gibi görünüyordu. Sonra geri dönüp bir kez daha koşmaya başladı, bahçenin demir kapısına gelince durdu, tekrar saatine baktı, saati cebine koydu, bıkkın bir tavırla omuzlarını silkerek kapıyı itip bahçeye girdi, demir kapıyı kilitledi; başını kaldırınca, parmaklıkların arasından bizi gördü. Rouletabille ona doğru koştu, ben de arkasından gittim. Frédéric Larsan bizi bekliyordu.

Rouletabille, genç bir muhabirin ünlü bir polise duyduğu gerçek bir hayranlığa dayanan derin saygısının ifadesi olarak atıldı: "Mösyö Fred, Mösyö Robert Darzac'ın şu anda şatoda olup olmadığını bize söyleyebilir misiniz? Yanımdaki adam, onun bir dostu, Paris barosundan, kendisiyle konuşmak istiyor da."

– Hiç bilmiyorum Mösyö Rouletabille, diye cevap verdi Fred, dostumun elini sıkarak. –Çünkü en güç araştırmaları sırasında dostumla birçok kez karşılaşma fırsatı olmuştu...– Onu görmedim.

Rouletabille, kapı ve pencereleri kapalı olan ve kaçınılmaz olarak malikânenin sadık koruyucularının barınağı olması gereken tuğladan yapılmış küçük evi göstererek sordu:

– Kapıcılar bize söylerler herhalde.

– Kapıcılar da bir şey söyleyemezler size, Mösyö Rouletabille.

– Niçin peki?

– Çünkü yarım saat önce tutuklandılar!..

– Tutuklandılar ha! diye bağırdı Rouletabille... Saldırganlar onlar demek ki!..

Frédéric Larsan omuz silkti. Muazzam bir ironiyle şöyle dedi:

– Saldırgan yakalanamayınca, her nasılsa suç ortakları her zaman bulunabiliyor!

– Onları siz mi tutuklattınız, Mösyö Fred?

– Hayır! Ne ilgisi var! Onları ben tutuklatmadım, önce şundan dolayı ki onların bu işte parmağı olmadığına neredeyse eminim, sonra da...

– Sonra da ne? diye sordu Rouletabille, kaygıyla.

– Sonra... hiçbir şey... dedi Larsan başını sallayarak.

– Çünkü suç ortakları yok! diye fısıldadı Rouletabille.

Frédéric Larsan birden durup muhabirin yüzüne ilgiyle baktı:

– Ooo! Ooo! Demek ki olay hakkında bir fikriniz var... Ama hiçbir şey görmediniz delikanlı... Henüz içeri girmediniz...

– Gireceğim.

– Sanmam... Talimat kesin.

– Beni Mösyö Robert Darzac'la görüştürürseniz gireceğim... Bunu benim için yapın... Biliyorsunuz, eski dostuz... Mösyö Fred... Size yalvarıyorum... "Altın külçeler" için hakkınızda yazdığım o güzel makaleyi hatırlayın. Mösyö Robert Darzac'la küçük bir görüşme, lütfen?

O sırada Rouletabille'in yüzü gerçekten de komikti. Bu kadar esrarlı bir olayın geçtiği o eşikten içeri girmek için

karşı konulmaz bir isteği yansıtıyordu; yalnız dudakları ve gözleriyle değil, yüzünün bütün çizgileriyle yalvarışı öyle etkileyiciydi ki bir kahkaha atmaktan kendimi alamadım. Frédéric Larsan da, benim gibi, ciddiyetini koruyamadı.

Bu arada, demir kapının arkasında, Frédéric Larsan anahtarını sessizce cebine koydu. Ben dikkatle onu izliyordum.

Elli yaşlarında bir adamdı. Kırlaşmış saçları, mat teni, sert profiliyle yakışıklı biriydi; alnı çıkıntılıydı; çenesi ve yanakları özenle tıraş edilmişti; bıyıksız üstdudağı biçimliydi; biraz küçük ve yuvarlak gözlerini, şaşırtıcı ve tedirgin edici bir bakışla karşısındakine dikerdi. Orta boylu ve düzgün yapılıydı; genel tavrı zarif ve sevimliydi. Sıradan bir polise hiç benzemiyordu. Kendi türünde büyük bir sanatçıydı, bunun farkındaydı da, kendinden hoşnut olduğu hissediliyordu. Konuşma biçimi, kuşkucu ve bezgin birine işaret ediyordu. Tuhaf mesleğinde öyle cinayetlerle, öyle akıl almaz kötülüklerle karşılaşmıştı ki Rouletabille'in garip ifadesiyle, bu meslek biraz olsun onun "duygularını katılaştırmamıştı".

Larsan arkasından gelen bir arabanın sesini duyunca başını çevirdi. Épinay garından sorgu yargıcıyla kâtibini getiren arabayı tanımıştık.

– İşte, dedi Frédéric Larsan, Mösyö Robert Darzac'la konuşmak istiyordunuz, işte orada!

Araba demir kapının önündeydi ve Robert Darzac, Larsan'dan bahçenin kapısını açmasını rica ediyordu. İlk Paris trenine binmek üzere Épinay'ye gitmek için zamanı daralmıştı. O sırada beni tanıdı. Larsan kapıyı açarken, böyle acıklı bir anda hangi nedenle Glandier'ye geldiğimi sordu. O zaman ürkünç bir şekilde sarardığını fark ettim, yüzünde derin bir acının izleri vardı.

– Matmazel Stangerson daha iyiye gidiyor değil mi? diye sordum hemen.

– Evet, dedi. Kurtarabilecekler belki de. Kurtarmaları da gerekiyor.

"Yoksa ben öleceğim" demedi, ama cümlesinin sonu kansız dudaklarında titreşiyordu.

Rouletabille o sırada söze karıştı:

– Mösyö, aceleniz var biliyorum. Ama sizinle konuşmam lazım. Size söyleyeceğim şey çok önemli.

Frédéric Larsan araya girip:

– Ben gidebilir miyim, dedi Robert Darzac'a. Anahtarınız var mı? Yoksa bunu size vereyim mi?

– Teşekkür ederim, anahtarım var. Ben kapatırım kapıyı.

Frédéric Larsan, birkaç yüz metre öteden tüm görkemiyle görülen şatoya doğru hızla uzaklaştı.

Robert Darzac kaşlarını çatmış, sabırsızlık belirtileri göstermeye başlamıştı. Rouletabille'i ona çok iyi bir arkadaşım olarak tanıttım; ama onun gazeteci olduğunu öğrenince bana sitemle baktı. Épinay'ye yetişmek için yirmi dakikası kaldığını söyleyerek özür diledi, hoşça kalın diyerek atını kırbaçladı. Ama Rouletabille benim şaşkın bakışlarının arasında çoktan dizginleri yakalamış, küçük taşıtı sert bir yumrukla durdurmuştu, bu sırada benim için hiçbir anlamı olmayan şu sözü söyledi:

"*Papazın evi cazibesinden, bahçe de parıltısından hiçbir şey kaybetmemiş!*"

Bu sözler Rouletabille'in ağzından daha çıkar çıkmaz, Robert Darzac'ın sendelediğini gördüm; zaten sararmış olan yüzü daha da sarardı; gözlerini dehşetle genç adama dikti ve anlatılmaz bir kafa karışıklığıyla arabasından derhal iniverdi.

"Haydi! Haydi!" dedi, kekeleyerek.

Sonra, birden, bir nevi kızgınlıkla tekrarladı:

"Haydi! Mösyö! Haydi!"

Ve tek kelime etmeden şatonun yolunu tuttu; o sırada Rouletabille de dizginleri elinden bırakmadan atı izledi. Mösyö Darzac'a bir şeyler söyledim, ama bana cevap vermedi. Rouletabille'i bakışlarımla sorguladım, o da görmedi beni.

VI

Meşeliğin Dibinde

Şatoya vardık. Eski burç, binanın XIV. Louis zamanında tamamen yeniden inşa edilmiş olan kısmını, Violette-le-Duc tarzında başka bir modern binayla birleştiriyordu; giriş kapısı da bu modern binadaydı. Bu kadar orijinal, belki de bu kadar çirkin, özellikle de uyumsuz tarzların garip birleşimiyle mimari açıdan bu kadar acayip bir şey hiç görmemiştim. Hem ürkütücü hem çekiciydi. Yaklaşınca, burcun zemin katına açılan küçük bir kapının önünde iki jandarmanın dolaştığını gördük. Eskiden bir hapishane olan, şimdiyse sandık odası olarak kullanılan bu yere kapıcıları, Mösyö ve Madam Bernier'yi kapatmışlardı.

Mösyö Robert Darzac, bizi bir "tente"nin koruduğu geniş bir kapıdan şatonun modern bölümüne aldı. Atla arabayı bir uşağa teslim eden Rouletabille gözlerini Mösyö Darzac'tan ayırmıyordu. Bakışlarını izledim ve Sorbonne'lu profesörün eldivenli ellerine takılmış olduklarını fark ettim. Eski eşyalarla döşenmiş küçük salonda sigaralarımızı tüttürürken, Mösyö Darzac, Rouletabille'e dönerek oldukça haşin bir tavırla sordu:

– Söyleyin bakalım! Ne istiyorsunuz benden?

Muhabir de aynı haşinlikle cevap verdi:

– Elinizi sıkmak!

Darzac irkildi:

– Ne demek bu?

Elbette benim o anda anladığımı o da anlamıştı; dostumun o korkunç saldırıyla ilgili olarak ondan kuşkulandığını sezmişti Darzac. "Sarı Oda"nın duvarlarındaki kanlı el izini hatırladı... Bu mağrur çehreli adama bakıyordum, her zamanki dürüst bakışlarında şu anda onu allak bullak eden bir tuhaflık vardı. Sağ elini uzattı ve beni işaret ederek, Rouletabille'e şöyle dedi:

– Siz, haklı bir davada bana beklenmedik yardımları dokunan Mösyö Sainclair'in dostusunuz, mösyö; elinizi sıkmamak için bir neden göremiyorum...

Rouletabille bu eli tutmadı. Görülmemiş bir cüretle yalan söyleyerek şöyle dedi:

– Mösyö, ben birkaç yıl Rusya'da yaşadım; orada eldivenli bir eli hiçbir zaman sıkmamak gerektiğini öğrendim.

Sorbonne'lu profesörün içinde kabarmaya başlayan öfkesine artık hâkim olamayacağını sandım. Ancak, tam tersine, gözümüzden kaçmayan büyük bir çabayla sakinleşti, eldivenlerini çıkarıp ellerini gösterdi. Hiçbir yara izi yoktu ellerinde.

– Rahatladınız mı şimdi? diye sordu.

– Hayır! dedi Rouletabille. Aziz dostum, diye seslendi bana dönerek, bizi bir süre yalnız bırakmanızı isteyeceğim sizden.

Selam verip çekildim, gördüklerim ve duyduklarım beni şaşırtmıştı. Mösyö Darzac'ın, benim densiz, küfürbaz, aptal dostuma hâlâ kapıyı göstermemiş olmasını bir türlü anlayamamıştım... Çünkü o sırada o eldiven olayına yol açan kuşkularından dolayı Rouletabille'e kızmıştım... Yirmi dakika kadar şatonun önünde dolaşıp durdum. Bu sabahki farklı olaylar arasında bağ kurmaya çalıştım, ama başaramadım. Rouletabille'in aklında ne vardı? Mösyö Darzac'ın saldırgan

olduğunu düşünüyor olabilir miydi? Birkaç gün sonra Matmazel Stangerson'la evlenmesi gereken bu adamın, nişanlısını öldürmek için "Sarı Oda"ya girmiş olduğu akla gelir miydi? Nihayet, saldırganın "Sarı Oda"dan nasıl çıkabildiğine dair hiçbir açıklama bulamamıştım. Bana açıklanamaz gibi gelen bu esrar açıklanmadıkça, hiç kimseden şüphelenmemek gerektiğini düşünüyordum. Kulaklarımda hâlâ çınlayan şu saçma cümlenin de anlamı neydi: *Papazın evi cazibesinden, bahçe de parıltısından hiçbir şey kaybetmemiş!* Rouletabille'e bunu sormak için onunla yalnız kalmak için acele ediyordum.

O sırada, genç adam Mösyö Robert Darzac'la birlikte şatodan çıktı. Şaşılacak bir şey! İlk bakışta çok iyi iki arkadaş olduklarını gördüm!

– "Sarı Oda"ya gidiyoruz, dedi Rouletabille, siz de bizimle geliyorsunuz. Yahu, aziz dostum, bütün gün sizi alıkoymak istediğimi biliyorsunuz. Kasabada birlikte yemek yeriz...

– Siz benimle beraber, burada, yemek yiyeceksiniz, beyler...

– Hayır, teşekkürler, dedi genç adam. Biz "Burç" hanında yiyeceğiz...

– Orada çok rahatsız olursunuz... Yiyecek bir şey bulamazsınız.

– Öyle mi sanıyorsunuz?.. Ben bir şeyler bulacağımı umuyorum, diye cevap verdi Rouletabille. Yemekten sonra, tekrar çalışacağız, ben makalemi yazarım, siz de bunu benim için yazıişlerine ulaştırma nezaketini gösterirsiniz.

– Ya siz? Benimle gelmiyor musunuz?

– Hayır, ben burada kalıyorum...

Tekrar Rouletabille'e döndüm. Ciddi konuşuyordu; Mösyö Robert Darzac da hiç şaşırmış gibi görünmüyordu...

Burcun önünden geçerken ağlaşmalar duyduk. Rouletabille sordu:

– Bu insanları niçin tutukladılar?

– Bu biraz da benim hatam, dedi Mösyö Darzac. Dün sorgu yargıcına, kapıcıların silah seslerini duyduktan sonra iki dakika içinde "giyinip" kulübeleriyle küçük ev arasındaki onca mesafeyi aşmalarının anlaşılır olmadığını söyledim. Çünkü silah sesleri ile Jacques Baba'yla karşılaşmaları arasında iki dakikadan fazla bir süre geçmemişti.

– Evet, burası karanlık, diyerek onayladı Rouletabille... Demek ki giyiniktiler, öyle mi?..

– İnanılmaz olan da bu işte... giyiniktiler... hem de "sıkı sıkı", adamakıllı ve sıcak tutacak biçimde... Üstlerinde hiçbir şey eksik değildi. Kadının ayağında sabolar vardı, ama adam "ayakkabılarını bağlamıştı" bile. Oysa, her gece saat dokuzda yattıklarını söylüyorlar. Sorgu yargıcı bu sabah Paris'e gelirken saldırıda kullanılan silahın bir eşini de yanında getirmişti (kanıtlara dokunmak istemiyordu çünkü). Penceresi ve kapısı kapalı olan "Sarı Oda"da zabıt kâtibine iki el ateş ettirdi. Biz kendisiyle kapıcıların odasındaydık, hiçbir ses duymadık... hiçbir şey duyulmuyordu demek ki. Kapıcılar yalan söylediler öyleyse, bunda bir kuşku yok... Hazır bekliyorlardı; küçük evin yakınında, dışarda bir şey bekliyorlardı. Elbette onlar saldırının failleri olarak suçlanamazlar, ama suç ortakları olmaları hiç de ihtimal dışı değil... Mösyö de Marquet de onları hemen tutuklattı.

– Eğer, dedi Rouletabille, bunlar suç ortakları olsalardı, *yarı soyunuk halde gelirlerdi,* ya da hiç gelmezlerdi oraya. İnsan, üstünde suç kanıtlarıyla kendini adaletin kucağına atmaz. Ben bu olayda suç ortakları olduğuna inanmıyorum.

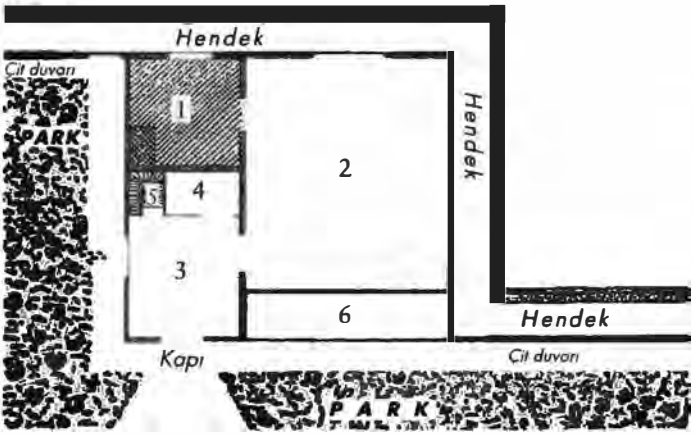
– Peki, o zaman gece yarısı dışarda ne işleri vardı? Bunu açıklasınlar!

– Susmak için bir nedenleri vardır, bu kesin. İşte bu nedenin ne olduğunu öğrenmek gerekiyor... Suç ortakları olmasalar bile, bu önemli olabilir. *Böyle bir gecede olan her şey önemlidir...*

Douve ırmağı üzerine kurulmuş eski bir köprüyü geçip parkın "Meşelik" denen kısmına geldik. Asırlık meşe ağaçları vardı burada. Sonbahar, sararan yapraklarını çoktan kurutup kıvırmıştı. Yılan gibi uzanan siyah yüksek dalları, antik bir Medusa heykelinin başında dev sürüngenlerin birbirine karışıp düğümlendiği o korkunç saçlara benziyordu. Matmazel Stangerson'un iç açıcı bulduğu için yazları kaldığı bu yer, bize bu mevsimde hazin ve kasvetli geliyordu. Toprak simsiyahtı, son günlerdeki yağmurlardan ve çürümüş yapraklardan dolayı her taraf çamur içindeydi. Ağaç kütükleri de kararmıştı, başımızın üstündeki gök bile yaslıydı, ağır bulutları sürükleyip getiriyordu. Ve bu karanlık ve ıssız inziva yerinde, küçük evin beyaz duvarlarını fark ettik. Tuhaf bir yapıydı, bize bakan tarafında hiçbir penceresi yoktu. Girişi gösteren küçük bir kapı vardı sadece. Issız bir ormanın ortasında büyük bir mezar, devasa bir anıtmezar gibiydi. Yaklaştıkça binanın düzenini daha iyi görüyorduk. Bu yapı ihtiyacı olan ışığı sadece güneyden, yani malikânenin öbür yanından, kırlara bakan taraftan alıyordu. Parka açılan küçük kapı kapanınca, Mösyö ve Matmazel Stangerson, işleri ve düşleriyle baş başa kalmak için orada ideal bir hapishane bulmuş olmalıydılar.

Şimdi küçük evin planını vereceğim zaten. Birkaç basamakla çıkılan bir zemin kat ve bizi hiçbir şekilde ilgilendirmeyen oldukça yüksek bir tavan arasından ibaret bir plan. Okuyucularıma bunun için çok sade bir biçimde zemin katının planını veriyorum.

Plan bizzat Rouletabille tarafından çizildi. Gördüm ki o sırada adaletin önüne konan problemin çözümüne yardımcı olabilecek hiçbir bilgi, hiçbir işaret eksik bırakılmamış. Okuyucular, hakikate ulaşmak için, altyazı ve planla, Rouletabille'in ilk kez küçük eve girdiğinde bildiği her şeyi öğrenecekler. Herkesin birbirine sorduğu "Saldırgan Sarı Oda'nın neresinden kaçabildi?" sorusunu okuyucular da soracaklar.

1. Sarı Oda, demirli tek penceresi ve laboratuvara açılan tek kapısı.

2. Laboratuvar, demirli iki büyük penceresi ve biri Sarı Oda'ya, öbürü hole açılan iki kapısı.

3. Hol, demirsiz penceresi ve parka açılan kapısı.

4. Tuvalet.

5. Tavan arasına çıkan merdiven.

6. Laboratuvar deneylerinde kullanılan tek ve büyük şömine.

Küçük evin kapısına çıkan üç basamağı geçmeden önce, Rouletabille bizi durdurdu ve birdenbire Mösyö Darzac'a sordu:

– Peki, neydi bu saldırının nedeni?

Matmazel Stangerson'un nişanlısı derin bir kederle:

– Bana kalırsa, mösyö, bu konuda hiç şüphem yok, dedi. Amaç belli. Matmazel Stangerson'un göğsündeki ve boynundaki parmak izleri ve derin sıyrıklar, orada bekleyen sefil adamın korkunç bir suikasta girişmiş olduğunu gösteriyor. Dün yaraları inceleyen uzman doktorlar, bu yaraların duvarlarda kanlı izleri bulunan aynı elin işi olduğunu söylüyor-

lar. Kocaman bir el, mösyö, benim eldivenime giremeyecek kadar! diye ekledi acıyla ve tarifsiz bir gülümsemeyle...

Ben de o sırada sözünü keserek sordum:

– Bu kızıla boyanmış el, Matmazel Stangerson'un kanlı el izi olamaz mı? Saldırı sırasında, düşerken duvara yaslanıp kayarak, kanlı elinin geniş izini oraya bırakmış olamaz mı?

– Matmazel Stangerson'u bulduklarında, ellerinde bir damla kan yoktu, diye cevap verdi Mösyö Darzac.

– O halde, dedim, saldırganı elinden yaraladığına göre, Jacques Baba'nın tabancasını Matmazel Stangerson'un kullandığından eminiz. *Bir şeyden ya da birinden korkuyordu demek ki.*

– Olabilir...

– Sizin şüphelendiğiniz kimse yok mu?

– Hayır... dedi Mösyö Darzac, Rouletabille'e bakarak.

O zaman Rouletabille, bana dönerek:

– Dostum, dedi, bilmelisiniz ki soruşturmayı yürütenler şu küçük sır küpü Mösyö de Marguet'nin bize vermeye istekli olduğu bilgilerden daha çoğuna ulaşmıştır. Polis Matmazel Stangerson'un tabancayı kendini savunmak için kullandığını bildiği gibi, Matmazel Stangerson'un kendisini yaralayan silahı tanıdığını, hemen o sırada tanıdığını da biliyor. Mösyö Darzac bunun bir "koyun kemiği" olduğunu söyledi bana. Mösyö de Marquet bu koyun kemiğini niçin bu kadar esrara boğuyor? Emniyet mensuplarının araştırmalarını kolaylaştırmak için mi? Elbette. Doğanın yarattığı bu en müthiş cinayet aracının sahibini, belki de Paris'in çok iyi tanıdığı adi hırsızları arasında bulacağını düşünüyor... Hem bir sorgu yargıcının kafasında hangi tilkilerin dolaştığını da kimse bilemez! diye alaycı bir tavırla ekledi Rouletabille.

– Demek "Sarı Oda"da bir "koyun kemiği" bulunmuş, öyle mi? diye sordum ben de.

– Evet mösyö, dedi Robert Darzac, karyolanın ayakucunda; ama rica ediyorum, kimseye söz etmeyin bundan.

Mösyö de Marquet bizden bu sırrı saklamamızı istedi. (Onayladığımı gösteren bir hareket yaptım.) Ucu, daha doğrusu eklem yeri, Matmazel Stangerson'un şakağında açtığı korkunç yaradan dolayı hâlâ kıpkırmızı olan kocaman bir kemikti bu. Görünüşe göre, *daha önce birkaç olayda kullanılmış* eski bir koyun kemiği. Onu incelemek için Paris Belediyesi laboratuvarına götüren Mösyö de Marquet de böyle düşünüyor. Bu kemiğin üstünde sadece son kurbanın taze kanının değil, eski cinayetleri de tanıtlayan kurumuş kan izlerinin de görülebileceğine inanıyor.

– Bir koyun kemiği, "ustalaşmış bir katil"in elinde korkunç bir silahtır, dedi Rouletabille. Ağır bir çekiçten hem "daha kullanışlı" hem de daha güvenilir bir silah.

– "Alçak" adam bunu zaten kanıtladı, dedi Mösyö Robert Darzac kederli bir sesle. Koyun kemiği Matmazel Stangerson'un alnında tehlikeli bir yara açtı. Kemiğin eklemi yaraya tıpatıp uyuyor. Bana kalırsa, Matmazel Stangerson tabancasıyla saldırganın hamlesini engellemeseydi bu yara ölümcül olabilirdi. Elinden yaralanan saldırgan koyun kemiğini bırakıp kaçmış olacak. Ne yazık ki, *kemik hareket etmiş ve hedefini bulmuş*... Matmazel Stangerson da boğulmaktan güçlükle kurtulduktan sonra baygın halde yere yığılmış. Eğer Matmazel Stangerson adamı ilk atışta yaralayabilseydi, kuşkusuz kemik darbesinden kurtulmuş olurdu... Ama tabancayı almakta çok geç kalmıştı; sonra da, boğuşma sırasında ilk atış boşa gitmiş, kurşun da tavana saplanmış. Ancak ikinci kurşun isabet etmiş...

Mösyö Darzac böyle konuşurken küçük evin kapısını çaldı. Saldırının olduğu yere girmek için ne kadar sabırsızlandığımı size itiraf etmeli miyim? Titriyordum ve koyun kemiği hikâyesinin bütün ilginçliğine rağmen konuşmamızın uzayıp gitmesinden ve kapının bir türlü açılmamasından deliye dönüyordum!

Sonunda, kapı açıldı.

Jacques Baba olduğunu anladığım bir adam eşikte duruyordu.

Bana altmışlı yaşlarında gibi geldi. Uzun beyaz bir sakal, beyaz saçlarının üstünde bir Bask beresi, kenarları yıpranmış kestane renkli kadife bir takım, ayağında sabolar; homur homur homurdanıyordu, o sert yüz ifadesi Mösyö Robert Darzac'ı görür görmez biraz aydınlandı.

– Bunlar benim dostlarım, dedi rehberimiz lafı uzatmadan. Küçük evde kimse yok mu Jacques Baba?

– Kimseyi içeri sokmamalıyım, ama bu talimat elbette sizin için geçerli değil Mösyö Robert... Neden peki? Adliyeden gelen adamlar görülecek her şeyi gördüler. Yeterince resim çizdiler, tutanak tuttular...

– Affedersiniz Mösyö Jacques, dedi Rouletabille, her şeyden önce bir soru sormak istiyorum.

– Sorun delikanlı, biliyorsam cevap veririm...

– Küçükhanımınız, o akşam saçlarına bant mı takmıştı? Siz iyi bilirsiniz, saçlarını alnının üstüne gelen bir bantla mı toplamıştı?

– Hayır küçükbeyim. Hanımım saçlarını hiç sizin dediğiniz gibi bantla toplamazdı, ne o akşam ne de başka bir zaman. Her zamanki gibi, saçlarını, yeni doğmuş bir çocuğun alnı gibi tertemiz olan o güzel alnını açıkta bırakacak şekilde taramıştı!..

Rouletabille homurdandı ve hemen kapıyı incelemeye başladı. Kapının otomatik olarak kapandığını anladı; hiçbir zaman açık kalmayacağını ve açmak için bir anahtar gerektiğini tespit etti. Sonra hole girdik; kırmızı taşlarla döşeli, oldukça aydınlık küçük bir odaydı burası.

– Ah! İşte bu pencere! diye bağırdı Rouletabille. Saldırgan buradan kaçmış...

– Desinler! Mösyö, öyle desinler! Ama oradan kaçmış olsaydı onu görürdük, şüphesiz! Kör değiliz herhalde! Ne Mösyö Stangerson ne ben ne de hapse tıkılan kapıcılar! Beni neden atmadılar içeri acaba tabancam yüzünden?

Rouletabille çoktan pencereyi açmış, panjurları inceliyordu.

– Saldırı sırasında kapalıydılar, değil mi?

– İçerden de mandallıydı, dedi Jacques Baba... Ben de saldırganın oradan geçtiğinden çok eminim...

– Kan lekeleri var mı?..

– Evet, bakın orada, taşın üstünde, dışarda... Ama neyin kanı?..

– Ah! Adımları görünüyor, dedi Rouletabille, bakın yol üstünde... toprak da çok ıslak... birazdan bakacağız...

– Saçmalık! diye araya girdi Jacques Baba... Saldırgan oradan geçmedi!..

– Nereden geçti peki?..

– Ne bileyim ben!..

Rouletabille her şeye bakıyor, her şeyi kokluyordu. Diz çöküp holün lekeli taşlarını hızla gözden geçirdi. Jacques Baba söylenmeye devam ediyordu:

– Ah! Hiçbir şey bulamayacaksınız küçükbeyim. Onlar da bulamadılar... Hem şimdi çok kirli burası... Bir sürü insan girdi çıktı! Taş döşemeyi yıkamama izin vermiyorlar... ama saldırının olduğu gün, bütün taşları, kendi elimle, bol suyla yıkamıştım, ben, Jacques Baba... Eğer saldırgan oradan geçmiş olsaydı "ayakları"yla, mutlaka görülürdü. Matmazel'in odasında postallarının epey izi var!..

Rouletabille doğrularak sordu:

– Bu taşları en son ne zaman yıkamıştınız?

Bakışları Jacques Baba'nın üstündeydi; hiçbir şey kaçmıyordu gözlerinden.

– Size söyledim ya, olayın olduğu gün! Saat beş buçuğa doğru... Matmazel'le babasının, yemeklerini burada yemeden önce bahçede dolaşmaya çıktıkları sırada; yemeklerini laboratuvarda yediler çünkü. Ertesi gün, yargıç geldiğinde, beyaz kâğıt üstündeki mürekkep gibi duran yerdeki ayak izlerini gördü... Peki, yeni metelik gibi tertemiz olan labora-

tuvarda ve holde adama ait... hiçbir ayak izi bulunamadı!.. Mademki bu izler tekrar, *dışarda*, pencerenin yanında bulunuyor, o halde adamın "Sarı Oda"nın tavanını delip tavan arasından geçerek çatıyı da delmesi ve oradan dosdoğru, kendini bırakarak, tekrar holün penceresine inmiş olması gerekirdi... Tamam ama ne "Sarı Oda"nın tavanında... ne benim çatı katımda delik var!.. O zaman, demek ki kimsenin bir şey bildiği yok... ama hiçbir şey!.. Bana kalırsa hiçbir zaman da bilinmeyecek!.. Bu tam da bir şeytan işi!

Rouletabille, birden holün sonundaki küçük tuvaletin kapısının önüne diz çöktü. En az bir dakika öyle kaldı.

Doğrulduğunda "Ne oldu?" diye sordum.

– Önemli bir şey yok! Bir damla kan, dedi.

Genç adam Jacques Baba'ya döndü.

– Laboratuvarı ve holü yıkadığınız zaman, holün penceresi açık mıydı?

– Mösyö için laboratuvarın ocağında odun kömürü yaktığım için pencereyi açmıştım; gazeteyle tutuşturduğum için de duman olmuştu her taraf; cereyan yapsın diye laboratuvarın pencerelerini ve holün penceresini açtım; sonra laboratuvarın pencerelerini kapatıp holün camını açık bıraktım, daha sonra şatoda bir bulaşık bezi aramak için bir an dışarı çıktım ve dönüp, size söylediğim gibi, saat beş buçuğa doğru taşları yıkamaya başladım. Yıkadıktan sonra, her zamanki gibi holün penceresini açık bırakarak gittim. Nihayet son kez küçük eve girdiğimde, *pencere kapatılmıştı* ve mösyö ile matmazel laboratuvarda çalışıyorlardı.

– Mösyö veya Matmazel Stangerson içeri girerken pencereyi kapatmışlardır şüphesiz, değil mi?

– Şüphesiz.

– Siz sormadınız mı onlara?

– Hayır!..

Rouletabille, sanki biz orada yokmuşuz gibi, küçük tuvalete ve tavan arasına çıkan merdiven boşluğuna dikkat-

le bir göz attıktan sonra laboratuvara girdi. Onu izlerken çok heyecanlı olduğumu itiraf etmeliyim. Robert Darzac dostumun hiçbir davranışını gözden kaçırmıyordu... Bana gelince, gözlerimi "Sarı Oda"nın kapısından ayırmıyordum. Kapı kapatılmıştı ya da laboratuvara doğru itilmişti, çünkü epeyce zorlanmış ve kullanılamaz hale gelmiş olduğunu fark etmekte gecikmedim... Felaket sırasında, üstüne yüklenenlerin ağırlıklarından dolayı kırılmıştı...

İşini metodik biçimde yürüten genç dostum, tek söz etmeden, içinde bulunduğumuz odayı inceliyordu... Oda genişti ve iyi aydınlatılmıştı. Demir parmaklıklarla korunan iki büyük pencere, adeta pencere boşluğu engin kırlara bakıyordu. Ormanda bir açıklık; bütün vadiyi, ovayı kapsayan, hatta güneşli günlerde ta uzaklardaki büyük kente kadar bile uzanan muhteşem bir manzara. Ne var ki, bugün yerde çamur gökte is... bu odada da kan vardı sadece...

Laboratuvarın bir yanı tümüyle büyük bir şömineyle, kimya deneylerinde kullanılan ocaklarla, potalarla kaplıydı. Neredeyse her yerde karniler, fizik aletleri vardı; şişelerle, kâğıtlarla, dosyalarla tıka basa doluydu masalar. Elektrikli bir makine ve piller göze çarpıyordu... Bir de, Mösyö Robert Darzac'ın bana dediğine göre, Profesör Stangerson'un "Maddenin gün ışığı etkisiyle ayrışımını kanıtlamak için" kullandığı bir aygıt vb...

Duvar boyunca da dolaplar vardı; tıka basa dolu olan dolaplar ve içinde mikroskopların, özel fotoğraf makinelerinin, inanılmaz miktarda kristal parçalarının olduğunu gösteren camlı dolaplar...

Rouletabille başını şömineye sokmuş, parmağıyla potaları karıştırıyordu... Birden doğruldu, elinde yarı yanmış küçük bir kâğıt parçası tutuyordu... Biz bir pencerenin yanında çene çalıyorduk, yanımıza gelerek:

– Bunu koruyalım, Mösyö Darzac, dedi.

Ben, Mösyö Darzac'ın Rouletabille'in elinden almaya geldiği o yanık kâğıda eğilerek, hâlâ okunabilir olan şu sözcükleri açık seçik okudum:

Papazın evi cazibe bah parıltısından
hiçbir şey kay

Ve altta tarih: "23 Ekim"

Sabahtan beri, iki kez, bu anlamsız sözcükler beni şaşkına çeviriyordu ve bunların Sorbonne'lu profesörün üzerinde ikinci kez aynı şaşırtıcı etkiyi bıraktıklarını gördüm. Mösyö Darzac'ın ilk kaygısı bakışlarını Jacques Baba'dan yana çevirdiğinde kendini gösterdi. Ama o bizi görmüyor, başka bir pencereden dışarı bakıyordu... O zaman, Matmazel Stangerson'un nişanlısı titreyerek cüzdanını açtı, kâğıdı içine yerleştirdikten sonra "Aman Tanrım!" diyerek göğüs geçirdi.

Bu sırada, Rouletabille şömineye çıkmıştı; yani bir ocağın tuğlaları üstüne tırmanmış, ayakta, gittikçe daralan bu şömineyi inceliyordu. Başının elli santim üstündeki şömine tuğlaya tutturulmuş demir plakalarla tamamen kapanıyordu. Sadece her biri on beş santim çapında üç boru geçiyordu oradan.

Genç adam, laboratuvara sıçrayarak, "Buradan geçmek olanaksız," dedi. Zaten, "o" bunu denemiş olsaydı bile bütün demirler yere inerdi. "Hayır! Hayır! Aramamız gereken yer burası değil..."

Rouletabille daha sonra mobilyaları inceledi ve dolapların kapılarını açtı. Sıra, onun aşılamaz ve "aşılmamış" dediği pencerelere geldi. Jacques Baba'yı ikinci pencerede dalgın düşünürken buldu.

– Hey, Jacques Baba, nereye bakıp daldınız böyle?

– Durmadan havuzun etrafında dolaşıp duran polise bakıyorum... Diğerlerinin gördüğünden daha fazlasını göremeyecek olan bir kurnaz daha!

– Siz Frédéric Larsan'ı tanımıyorsunuz Jacques Baba! dedi Rouletabille, kederle başını sallayarak. Tanısaydınız böyle konuşmazdınız... Burada saldırganı bulacak biri varsa odur, inanın bana!

Ve Rouletabille içini çekti.

– Saldırganı bulmadan önce, nasıl ortadan kaybolduğunu bilmek gerekiyor!.. diye cevap verdi inatçı Jacques Baba.

Nihayet "Sarı Oda"nın kapısına vardık.

Rouletabille, başka bir zamanda komik olabilecek bir tumturaklılıkla, "İşte ne olduysa, bu kapının arkasında oldu!" dedi.

VII

Rouletabille Yatağın Altında Keşfe Çıkıyor

Rouletabille "Sarı Oda"nın kapısını itip eşikte durarak, daha sonra nedenini anlayacağım bir heyecanla şöyle dedi: "Ooh! Siyahlı kadının parfümü!" Oda karanlıktı; Jacques Baba panjurları açmak istedi ama Rouletabille engel oldu ona:

– Facia zifiri karanlıkta mı oldu? diye sordu.

– Hayır, genç adam, hiç sanmıyorum. Matmazel'in çoğu zaman masasında bir gece lambası olurdu. Her akşam yatmaya gitmeden önce onu ben yakardım... Akşam olunca, bir nevi oda hizmetçisi olurdum onun! Gerçek hizmetçisi ise sadece sabahları gelirdi. Matmazel gece geç vakte kadar çalışırdı!

– Lambanın bulunduğu masa neredeydi? Karyoladan uzakta mı?

– Uzaktaydı.

– Şimdi bu lambayı yakabilir misiniz?

– Lamba kırılmış, masa devrildiğinde de yağı etrafa yayılmış. Her şey olduğu gibi duruyor zaten. Panjurları açayım hele, görürsünüz...

– Bekleyin!

Rouletabille laboratuvara dönüp iki pencerenin panjurlarını ve holün kapısını kapattı. Kara geceye gömüldüğümüzde bir mum yaktı, onu Jacques Baba'ya vererek elindeki mumla "Sarı Oda"nın ortasına doğru, o gece, gece lambasının yandığı yere kadar gitmesini söyledi. Jacques Baba, ayağında terliklerle (sabolarını genellikle holde bırakırdı), elinde bir parça mum, "Sarı Oda"ya girdi. Sönmekte olan cılız bir ışıkta, yere devrilmiş eşyaları hayal meyal seçebildik. Köşede bir karyola, karşımızda sol tarafta, karyolanın yanında, duvara asılı bir ayna parlıyordu. Hızlıca gördüklerimiz bunlardı.

– Bu kadarı yeter! Panjurları açabilirsiniz, dedi Rouletabille.

– Rica ederim, daha ileri gitmeyin, diye yalvardı Jacques Baba, ayakkabılarınız iz bırakabilir... odanın durumunu hiç bozmamak gerek... Yargıcın fikri bu, o işini çoktan bitirmesine rağmen, böyle bir fikir...

Ve panjurları itiverdi. Soluk bir gün ışığı girdi odaya, safran rengi duvarların arasında korkunç bir dağınıklık göze çarpıyordu. Döşemeyi –hol ve laboratuvar taş döşeli olsa da "Sarı Oda"nın zemini ahşaptı– neredeyse bütün odayı kaplayacak büyüklükte, yatağın ve tuvalet masasının altına kadar uzanan sarı bir hasır örtüyordu; yatak ve tuvalet masası odada hâlâ ayakta duran yegâne mobilyalardı. Ortadaki yuvarlak masa, komodin ve iki sandalye yere devrilmişti. Ama yine de hasırın üstündeki geniş kan lekesini gizleyememişlerdi; Jacques Baba'nın bize dediğine göre, Matmazel Stangerson'un şakağındaki yaradan akmıştı bu kan. Ayrıca kan damlaları her tarafa yayılmıştı ve adeta saldırganın siyah ve büyük adımlarının oldukça görünür olan izini takip ediyordu. Her şey, bu kan damlalarının, kanlı elini bir an duvara yaslayan bir adamın yarasından sızdığı varsayımına götürüyordu bizi. Duvarda bu ele ait başka izler de vardı, ancak bunlar çok silikti. Bu kesinlikle, bir adamın yaralı, korkunç elinin iziydi.

Kendimi tutamayıp bağırdım:

– Bakın!.. duvardaki şu kana bakın... Elini bu kadar kuvvetle duvara dayayan adam, demek ki karanlıktaydı ve kesinlikle bir kapıyı tuttuğunu sanıyordu. Onu iteceğini düşünüyordu! Bundan dolayı kuvvetle bastırıp, sarı kâğıdın üstüne onu ele verebilecek korkunç bir iz bıraktı. Çünkü dünyada böyle bir elden çok sayıda olabileceğini hiç sanmıyorum. Hem büyük ve kuvvetli hem de parmaklarının hepsi de neredeyse aynı boyda! Başparmağı da yok! Sadece avcunun izi görülüyor. Ve bu elin "iz"ini izleyecek olursak, diye devam ettim, duvara yaslandıktan sonra, yoklayarak kapıyı aradığı, kapıyı bulunca da kilidi aradığı anlaşılıyor...

– Kuşkusuz, diye araya girdi Rouletabille kıs kıs gülerek, *ama ne kilitte ne de sürgüde kan izi var!..*

– Bu neyi kanıtlar ki? diye cevap verdim hep gurur duyduğum sağduyumla, sağ eli yaralı olduğuna göre, çok doğaldır ki kilidi ve sürgüyü sol eliyle açmıştır...

– Hiçbir şeyi açmadı! diye bağırdı Jacques Baba bir kez daha. Delirmedik herhalde! Kapıyı kırdığımızda dört kişiydik!

– Ne tuhaf bir el! dedim. Baksanıza şu tuhaf ele!

– Aykırı hiçbir yanı yok, dedi Rouletabille, sadece *duvarın üstünde kaydığı için* şekli değişmiş. Adam *yaralı elini duvarın üstünde* silmiş! Bu adam 1.80 boyunda biri olmalı.

– Nasıl anladınız?

– Elin duvardaki yüksekliğinden...

Dostum, daha sonra duvardaki kurşun iziyle meşgul oldu. Yuvarlak bir delikti bu.

– Kurşun tam karşıdan geldi, dedi Rouletabille. Yani ne yukardan ne aşağıdan.

Ve kurşun izinin elin bıraktığı izden birkaç santimetre daha aşağıda olduğunu gösterdi bize.

Rouletabille tekrar kapıya gitmiş, burnunu kilit ve sürgünün üstüne dayamıştı. Kapının yerinden sökülerek açıl-

dığını; kilidin kapalı, sürgünün itili durumda bu zorlanan kapının üstünde hâlâ durduğunu; yerinden neredeyse sökülmüş iki sürgü ağızlığının da bir vida ile tutturulmuş olarak duvarın üstünde sallandığını tespit etti.

L'Époque'un genç redaktörü bunları dikkatle inceledi, kapıyı evirip çevirip iki tarafını da yokladı, sürgünün "dışardan" açılıp kapatılamayacağından, anahtarın da "içerde" kilidin üstünde bulunduğundan emin oldu. Anahtar içerde kilidin üstünde olduğuna göre, bu kilit içerden başka bir anahtarla da açılamazdı. Nihayet, bu kapıda hiçbir otomatik düzenek olmadığını, bunun sıradan bir kapı olduğunu, sadece kapalı kalmış olan çok sağlam bir kilidi ve sürgüsü olduğunu gördü. Ağzından şu sözcükler döküldü: "Daha iyi gidiyor!" Sonra yere oturup çabucak ayakkabılarını çıkardı.

Çoraplarıyla odanın içinde yürümeye başladı. İlk işi, devrilmiş eşyalara eğilip onları büyük bir özenle incelemek oldu. Biz sessizce onu izliyorduk. Jacques Baba, gittikçe ölçüsü artan bir alaycılıkla ona şöyle dedi:

– Ah yavrum! Vah yavrum! Kendinize çok zahmet veriyorsunuz!..

Ama Rouletabille başını kaldırarak:

– Siz çok doğru söylediniz Jacques Baba, dedi. Hanımınız o gece saçlarına bant takmamış; böyle düşünmekle ben aptallık etmişim!..

Ve bir yılan gibi kıvrılarak yatağın altına kayıverdi.

Jacques Baba da yeniden başladı:

– Mösyö, dedi, saldırganın yatağın altında saklanmış olduğunu da söylemeli! Saat onda panjurları kapatmak ve gece lambasını yakmak için odaya girdiğimde oradaymış, çünkü olay anına kadar, ne Mösyö Stangerson ne Matmazel Mathilde ne de ben laboratuvarı terk ettik.

Rouletabille'in sesi geliyordu yatağın altından:

– Mösyö Jacques... Mösyö ve Matmazel Stangerson bir daha ayrılmamak üzere laboratuvara geldiklerinde saat kaçtı?

– Altıydı!

Rouletabille konuşmaya devam ediyordu:

– Evet, yatağın altına girmiş... bu kesin... Zaten başka saklanabileceği bir yer de yoktu... Buraya girdiğinizde, dördünüz, yatağın altına baktınız mı?

– Hemen... Yatağı yerine yerleştirmeden önce tamamen altını üstüne getirdik.

– Peki, döşeklerin arasına baktınız mı?

– Karyolada, üstüne Matmazel Mathilde'i yatırdığımız döşekten başka bir döşek yoktu. Kapıcı da Mösyö Stangerson'la birlikte bu döşeği hemen laboratuvara götürdü. Döşeğin altında sadece metal bir somya vardı, oraya da ne bir şey ne de bir insan saklanabilirdi. Nihayet, mösyö, düşünün ki dört kişiydik ve gözümüzden de bir şey kaçamazdı, oda çok küçüktü, fazla eşya da yoktu, küçük ev de tamamen kapalıydı.

Ben bir varsayım attım ortaya:

– Döşekle çıktı belki! Döşeğin içinde, belki... Böyle bir esrar karşısında her şey mümkün! Mösyö Stangerson'la kapıcı o karışıklıkta döşeğin iki kat ağır olduğunu fark edememişlerdir... *bir de şu var, ya kapıcı suç ortağıysa!*.. Benimkisi bir varsayım, ama birçok şeyi açıklayabilir... özellikle de, odada bulunan ayak izlerinden laboratuvarda ve holde niçin hiç yok? sorusunu aydınlatabilir. Matmazel'i laboratuvardan şatoya taşırlarken pencerenin önünde dinlenmek için durdukları sırada, adam bir anda döşeğin içinden kaçmış olabilir...

– Daha sonra? Daha sonra? Daha sonra? diye söylenip gülüyordu bana Rouletabille, yatağın altından...

Biraz incinmiştim:

– Gerçekten de bilemiyoruz... Her şey olabilir...

– Sorgu yargıcı da aynı fikirdeydi mösyö, dedi Jacques Baba. O da döşeği iyice incelettirdi. Dostunuzun şu anda güldüğü gibi, kendi fikrine kendisi de gülmek zorunda kaldı. Çünkü iki katlı bir döşek değildi bu!.. İçinde bir adam olsaydı, herhalde görürdük, değil mi!..

Ben de gülmek zorunda kaldım, gerçekten de, o anda saçma bir şey söylediğimi anladım. Ama böyle bir olayda, saçmalık nerede başlıyor, nerede bitiyordu ki!

Bunu sadece dostum söyleyebilirdi!..

– Söyleyin! diye bağırdı gazeteci yatağın altından, şu halıyı kaldırıp baktınız mı?

– Baktık mösyö, dedi Jacques Baba. Saldırganı bulamayınca, döşemede bir delik var mı diye düşündük...

– Öyle bir delik yok, dedi Rouletabille. Peki, bir mahzeniniz var mı?

– Hayır, mahzen yok... Ama aramalarımız devam etti. Sorgu yargıcı, özellikle de onun kâtibi bununla yetinmeyip, altta bir mahzen varmış gibi döşemenin her tahtasını birer birer incelediler...

Gazeteci, o anda, ortaya çıkıverdi. Gözleri parlıyor, burun delikleri titriyordu; başarılı bir av pususu kuran genç bir hayvan gibiydi... Dört ayak üstündeydi. Gerçekten de, onu bu şekilde, ancak görülmemiş bir av hayvanının peşine düşmüş cins bir av köpeğine benzetebiliyordum... Yakalayıp efendisine, *L'Époque* gazetesinin müdürüne götürmeye yemin ettiği bir adamın ayak izlerini sezmişti; bizim Joseph Rouletabille'in gazeteci olduğunu unutmayalım!

Böylece, dört ayak üstünde, odanın dört köşesini dolaştı, her şeyi kokladı. Bizim görebildiğimiz pek az şeyi ve görmediğimiz ama anlaşılan sınırsız sayıdaki her şeyi tek tek yokladı.

Tuvalet masası dört ayaklı basit bir şeydi; geçici bir saklanma yeri olarak kullanılması olanaksızdı... Bir dolabı yoktu... Matmazel Stangerson'un gardırobu şatodaydı.

Rouletabille *baştan aşağı kalın tuğlalarla inşa edilmiş* duvarları koklayıp elleriyle yokladı. Duvarlarla işini bitirip, çevik parmaklarını sarı duvar kâğıdının da dört bir yanında gezdirdikten sonra, tuvalet masasının üstüne yerleştirdiği bir iskemleye çıkarak ve ustaca yapılmış bu kısa merdiveni oda-

nın içinde oradan oraya kaydırarak dokunabildiği tavana böylece ulaştı; öteki kurşunun izini dikkatle incelediği tavanla da işini bitirip pencereye yaklaştı. Sıra demir parmaklıklara gelmişti, sonra panjurlara baktı, hepsi de sapasağlamdı. Nihayet, "memnuniyet"ini ifade eden bir ooh! çekti ve "şimdi rahatladığını" söyledi!

– Peki, şimdi, ona saldırıldığında zavallı sevgili Matmazel'in sıkı sıkıya kapatılmış olduğuna inandınız mı! Bizi imdadına çağırdığında!.. diye sızlandı Jacques Baba.

– Evet, dedi genç muhabir, alnının terini silerek... *Sarı oda, bana kalırsa, bir kasa gibi kapalıymış...*

– İşte bu yüzden, dedim, *hayal gücünün alanında bile,* bundan daha şaşırtıcı bir gizem görmedim diyorsam, bundan dolayı. Edgar Poe *Morgue Sokağı'ndaki Çifte Cinayet*'te böyle bir gizem uydurmadı. Cinayet yeri, bir adamın kaçamayacağı kadar sıkı kapatılmıştı, ama cinayetlerin faili olan bir maymunun geçebileceği bir pencere vardı!.. Ancak burada, hiçbir şekilde hiçbir delik söz konusu olamaz. Kapı kapalı ve panjurlar da eskisi gibi sıkı sıkı kapatılmış, pencere de öyle, *bir sinek bile girip çıkamaz buradan!*

– Gerçekten! Gerçekten de öyle! diyerek beni onaylayan Rouletabille sürekli alnını kuruluyordu. Deminki bedensel çabasından daha çok, düşüncelerinin karışıklığından terliyor gibiydi. Gerçekten de! diyordu. Çok büyük, çok güzel, hem de çok tuhaf bir gizem bu!..

– "Tanrı Baba'nın Kedisi" diye homurdandı Jacques Baba, saldırıyı "Tanrı Baba'nın Kedisi" yapmış olsa bile buradan kaçamazdı... Dinleyin bakın!.. Duyuyor musunuz onu?.. Sessiz olun!..

Jacques Baba bize susmamızı işaret ediyor, kolunu duvara doğru, yakındaki ormana doğru uzatıp, bizim hiç duyamadığımız bir şeye kulak kabartıyordu.

– Gitti, diyerek bitirdi sözünü. Onu öldürmem gerekecek... Çok uğursuz bir hayvan bu... ama "Tanrı Baba'nın

Kedisi" o; her gece Azize Geneviève'in mezarı üstünde dua etmeye gider, kimse de ona dokunmaya cesaret edemez, Agenoux Ana'nın kötü büyüsünden korkar...

– Bu "Tanrı Baba'nın Kedisi" ne büyüklükte bir hayvan?

– Aşağı yukarı iri bir av köpeği kadar... Size dediğim gibi, bir canavar o... Zavallı Matmazel'imizin boynuna tırnaklarını geçiren bu hayvan mı diye kaç kez düşündüm... Ama "Tanrı Baba'nın Kedisi" kocaman pabuç giymez, tabancayla ateş etmez, böyle bir eli de yoktur!.. diye haykırdı Jacques Baba, duvardaki kırmızı eli bize bir kez daha göstererek. Hem bir insan kadar olsa, odada ve küçük evde kapalı kalmış olsa ve bir insan kadar olsa mutlaka görürdük onu!..

– Elbette, dedim. Uzaktan, "Sarı Oda"yı görmeden önce, ben de, bu iş Agenoux Ana'nın kedisinin işi mi acaba, diye düşünmüştüm.

– Siz de mi! diye bağırdı Rouletabille.

– Ya siz? diye sordum.

– Hayır, bir an bile düşünmedim bunu... *Matin* gazetesindeki makaleyi okuduğumdan beri, *bu işte bir hayvanın söz konusu olmadığını biliyorum!* Şimdi, burada korkunç bir trajedinin yaşandığına yemin edebilirim. Ama odada bulunan bereden ve mendilden hiç söz etmiyorsunuz Jacques Baba?

– Yargıç onları aldı, elbette, dedi öbürü duraksayarak.

Muhabir ona ciddi bir havada şöyle dedi:

– Ben ne mendil ne de bere gördüm ama nasıl bir şey olduklarını size söyleyebilirim.

– Ah! Çok kurnazsınız... dedi ve öksürdü Jacques Baba, kafası karışmıştı.

– Kırmızı çizgili büyük mavi bir mendildi; bere de şunun gibi, eski bir Bask beresiydi, dedi Rouletabille, adamın başlığını göstererek.

– Doğru yine de... siz bir sihirbazsınız...

Jacques Baba gülmeye çalıştı, ama beceremedi.

– Mendilin kırmızı çizgili mavi bir mendil olduğunu nerden biliyorsunuz?

– Çünkü, dedi Rouletabille, kırmızı çizgili mavi bir mendil olmasaydı, asla bulunmayacaktı!

Jacques Baba'yla artık meşgul olmayan dostum, cebinden bir parça beyaz kâğıt ve bir makas çıkarıp ayak izlerinin üzerine koydu ve kesmeye başladı. Böylece, kenar çizgileri çok net bir kâğıt tabanlık elde etmiş oldu ve kaybetmememi rica ederek bunu bana uzattı.

Sonra pencereye doğru döndü ve Jacques Baba'ya havuz kenarından ayrılmayan Frédéric Larsan'ı gösterdi. Polis memurunun gelip gelmediğini, "Sarı Oda'da çalışıp çalışmadığını" sordu.

– Hayır, diye cevap verdi, Rouletabille ona yanık kâğıt parçasını verdiğinden beri tek laf etmeyen Mösyö Robert Darzac. "Sarı Oda"yı görmeye ihtiyacı olmadığını, saldırganın çok doğal bir şekilde "Sarı Oda"dan çıktığını ve bunu da bu akşam açıklayacağını söylemiş.

Mösyö Robert Darzac'ın böyle konuştuğunu duyan Rouletabille'in –olağanüstü bir durum– yüzü sarardı.

– Frédéric Larsan, benim sezinlediğim hakikati mi buldu yoksa! diye mırıldandı. Frédéric Larsan işinde çok usta... çok usta... ona hayranım da... Ama bugün, söz konusu olan daha iyi polislik yapmak değil... *daha çok tecrübe sahibi olmak değil!.. mantıklı olmaktır,* ama mantık, beni iyi dinleyin, Tanrı Baba'nın 2+2=4 dediğinde buyurduğu gibi değildir sadece!.. SÖZ KONUSU OLAN MESELEYİ DOĞRU AÇIDAN ELE ALMAK!

Büyük ve ünlü Fred'in "Sarı Oda" meselesini ondan önce çözebileceğini düşünen muhabir, çılgın gibi dışarı fırladı!

Küçük evin kapısının eşiğinde ulaştım ona.

– Hadi! dedim. Sakin olun... memnun değil misiniz?

– Memnunum, diye itiraf etti, derin derin iç çekerek. *Çok memnunum.* Önemli şeyler buldum...

– Soyut mu, yoksa somut mu?

– Birkaçı soyut, biri de somut. Örneğin biri şu, bakın.

Ve hızlıca, yeleğinin cebinden bir kâğıt parçası çıkardı; yatağın altında keşif yaparken cebine sıkıştırmış olmalıydı, içinde *bir kadına ait sarı bir saç teli* vardı.

VIII

Sorgu Yargıcı Matmazel Stangerson'u Sorguluyor

Beş dakika sonra, Joseph Rouletabille parkta, holün penceresinin altında, ayak izlerinin üstüne eğilmiş inceleme yapıyordu ki, belli ki şatoda hizmetkâr olan bir adam koşar adım yanımıza geldi ve küçük evin merdivenlerinden inen Mösyö Robert Darzac'a seslendi:

– Mösyö Robert, biliyorsunuz, sorgu yargıcı matmazeli sorguya çekiyor.

M. Robert Darzac bizden sessizce özür dileyerek şatoya doğru koşmaya başladı; adam onun arkasından koştu.

– Ceset konuşursa, ilginç olacak, dedim.

– Bunu öğrenmek gerekiyor, dedi dostum. Haydi şatoya gidelim.

Beni de sürükledi. Ama şatoda, holde nöbet tutan bir jandarma birinci katta merdivenlerin başında bizi engelledi. Beklemek zorunda kaldık.

O sırada, kurbanın odasında olaylar şöyle gelişti: Matmazel Stangerson'un daha iyiye gittiğini gören ama durumunun yeniden ifade vermesine engel olacak derecede kötüleşmesinden korkan doktor, sorgu yargıcına haber vermesi gerektiğini düşünmüş, yargıç da hemen kısa bir sorgulama

yapmaya karar vermişti. Sorgulama sırasında Mösyö de Marguet, zabıt kâtibi, Mösyö Stangerson ve doktor oradaydılar. Ben daha sonra, dava sırasında, bu sorgunun metnini aldım. Kupkuru bir hukuk metni, işte:

Soru.– Fazla yorulmadan, Matmazel, uğradığınız o korkunç saldırı hakkında bize birkaç gerekli ayrıntı verebilir misiniz?

Cevap.– Kendimi daha iyi hissediyorum mösyö, bildiğim kadarını size söyleyeceğim. Odama girdiğimde olağandışı hiçbir şey görmedim.

S.– Affedersiniz matmazel, izin verirseniz, ben sorayım, siz cevap verin. Bu, uzun uzun anlatmanızdan daha az yorucu olur.

C.– Sorun, mösyö.

S.– O gün neler yaptınız? Olabildiğince açık, ayrıntılı bir şekilde anlatır mısınız? Sizi fazla yormayacaksa, o gün yaptığınız her şeyi öğrenmek isterim.

C.– Geç kalktım, saat onda, çünkü gece babamla geç dönmüştük eve. Cumhurbaşkanının Philadelphia Bilimler Akademisi'nin delegeleri onuruna verdiği akşam yemeğine ve kabul törenine katılmıştık. Sabah on buçukta odamdan çıktığımda, babam çoktan laboratuvarda çalışmaya başlamıştı. Öğleye kadar birlikte çalıştık, parkta bir yarım saat kadar gezinti yaptık, öğle yemeğini şatoda yedik. Sonra, her zamanki gibi, saat bir buçuğa kadar, yarım saat dolaştık, babamla birlikte laboratuvara döndük. Orada, odamı toplamaya gelen hizmetçimi gördük. Ona bazı günlük talimatlar vermek üzere "Sarı Oda"ya girdim; kız biraz sonra küçük evden çıktı. Ben de babamla birlikte yeniden çalışmaya koyuldum. Saat beşte yine bir gezinti yapmak ve çay içmek için küçük evden ayrıldık.

S.– Çıkarken, saat beşte, odanıza girdiniz mi?

C.– Hayır, mösyö. Babam girdi odama, şapkamı getirmesini rica etmiştim.

S.– Ve şüpheli bir durum görmedi, öyle mi?

MÖSYÖ STANGERSON.– Kesinlikle görmedim mösyö.

S.– Zaten, o saatte saldırganın yatağın altında olmadığı aşağı yukarı kesin. Çıktığınız zaman odanın kapısını kilitlemediniz mi?

MATMAZEL STANGERSON.– Hayır, bunun için bir nedenimiz yoktu...

S.– Mösyö Stangerson'la küçük evden o zaman ne kadar süre uzak kaldınız?

C.– Bir saat kadar.

S.– Saldırgan da küçük eve o süre içinde girmiş olmalı. Ama nasıl? Bunu bilmiyoruz. Holün penceresinden *uzaklaşan* ayak izleri var parkta, ama oraya *gelen* hiçbir iz yok. Babanızla çıktığınızda holün penceresinin açık olduğunun farkında mıydınız?

C.– Hatırlamıyorum.

MÖSYÖ STANGERSON.– Kapalıydı.

S.– Peki geri döndüğünüzde?

MATMAZEL STANGERSON.– Dikkat etmedim.

MÖSYÖ STANGERSON.– Kapalıydı hâlâ... iyi hatırlıyorum, çünkü içeri girerken, "Aslında, biz yokken Jacques Baba açabilirdi!.." dediğimi hatırlıyorum.

S.– Tuhaf! Çok tuhaf! Siz yokken ve çıkmadan önce, Jacques Baba'nın pencereyi açmış olduğunu hatırlıyor musunuz Mösyö Stangerson? Demek saat altıda laboratuvara girdiniz ve yeniden çalışmaya koyuldunuz?

MATMAZEL STANGERSON.– Evet, mösyö.

S.– Ve o andan itibaren odanıza girdiğiniz saate kadar laboratuvardan ayrılmadınız?

MÖSYÖ STANGERSON.– Ne kızım ne de ben ayrıldık mösyö. Bir dakika kaybedemeyecek kadar acil bir işimiz vardı. Öyle ki ondan başka her şeyi ihmal ediyorduk.

S.– Akşam yemeğini laboratuvarda mı yediniz?

C.– Evet, aynı nedenle.

S.– Laboratuvarda akşam yemeği yemek gibi bir âdetiniz var mı?

C.– Nadiren yeriz orada.

S.– Saldırgan o akşam laboratuvarda yemek yiyeceğinizi bilemez miydi?

MÖSYÖ STANGERSON.– Aman Tanrım! Hiç sanmıyorum mösyö... Saat altıya doğru küçük eve döndüğümüzde, akşam yemeğini kızımla laboratuvarda yemeye karar verdim. O sırada, bizim bekçi yanıma geldi, kesilmesine karar verdiğim bazı ağaçlar için birlikte keşif turuna çıkmamızı talep ederek bir süre alıkoydu beni. O sırada buna vaktim yoktu ve bu işi ertesi güne bıraktım. O zaman bekçiden, mademki şatodan geçecekti, laboratuvarda yemek yiyeceğimizi aşçıbaşına haber vermesini rica ettim. Bekçi bunun üzerine yanımdan ayrıldı, ben de kızımın yanına döndüm. Küçük evin anahtarını ona vermiştim; o da dışarıda, kapının üstünde bırakmıştı. Kızım çalışmaya başlamıştı bile.

S.– Babanız çalışmaya devam ederken, siz kaçta odanıza döndünüz matmazel?

MATMAZEL STANGERSON.– Gece yarısıydı.

S.– Jacques Baba gece boyunca "Sarı Oda"ya girdi mi?

C.– Panjurları kapamak ve gece lambasını yakmak için, her akşam olduğu gibi...

S.– Şüpheli hiçbir şey görmedi mi?

C.– Görseydi söylerdi bize. Jacques Baba mert adamdır, beni de çok sever.

S.– Mösyö Stangerson, Jacques Baba'nın laboratuvardan ayrılmadığını onaylıyor musunuz? Hep sizinle mi kaldı?

MÖSYÖ STANGERSON.– Eminim bundan. Bu konuda hiç şüphem yok.

S.– Matmazel, odanıza girince, hemen kapıyı kilitleyip sürgüyü çektiniz, öyle mi?

Babanızın ve uşağınızın orada olduğunu bildiğiniz halde bu kadar tedbirli davrandınız. Bir şeyden mi korkuyordunuz?

C.– Babam biraz sonra şatoya dönecekti. Jacques Baba da gidip yatacaktı. Gerçekten de, bir şeyden korkuyordum.

S.– O kadar korkuyordunuz ki, Jacques Baba'ya söylemeden silahını aldınız?

C.– Doğru, kimseyi korkutmak istemiyordum, üstelik korkularım çocukça olabilirdi.

S.– Neden korkuyordunuz peki?

C.– Size nasıl anlatayım, bilmiyorum; birkaç gecedir parkta ve parkın dışında, küçük evin çevresinde birtakım olağandışı sesler duyduğumu sandım, bazen ayak sesleri, dalların çatırtıları geliyordu kulağıma. Saldırıdan önceki gece, ancak sabaha karşı üç sularında yatabildiğim o gece Elysée'den döndüğümüzde, bir an pencerenin önünde durdum ve birtakım gölgeler görür gibi oldum...

S.– Kaç gölge?

C.– Havuzun çevresinde iki gölge dolaşıyordu, sonra ay buluta girdi ve bir şey göremedim. Her yıl mevsimin bu döneminde çoktan şatodaki daireme ve kış alışkanlıklarıma dönmüş olurdum; ancak, bu yıl, babanın Bilimler Akademisi için hazırladığı "Maddenin Ayrışması" çalışmasının özetini bitirmeden küçük evden ayrılmamaya karar vermiştim. Birkaç gün içinde tamamlanacak olan bu değerli çalışmanın bizim gündelik alışkanlıklarımız yüzünden bir değişikliğe uğrayıp aksamasını istemiyordum. Bu çocukça korkularımdan babama niçin hiç söz etmek istemediğimi, dilini tutamayacak olan Jacques Baba'ya da niçin bir şey söylemediğimi anlayacaksınız. Her ne olursa olsun, Jacques Baba'nın komodininin çekmecesinde bir tabancası olduğunu bildiğim için, adamcağızın gündüz orada olmadığı bir sırada çabucak tavan arasındaki odasına çıktım ve silahını aldım, kendi komodinimin çekmecesine koydum.

S.– Düşmanınız olduğunu bilmiyor muydunuz?

C.– Hayır.

S.– Bu olağanüstü önlemlerin şaşırtıcı olduğunu biliyorsunuz matmazel.

MÖSYÖ STANGERSON.– Evet, çocuğum, oldukça şaşırtıcı önlemler.

C.– Hayır, iki geceden beri rahat olmadığımı, hiç rahat olmadığımı söyledim size.

MÖSYÖ STANGERSON.– Bunu söylemeliydin bana. Bağışlanacak bir hata değil yaptığın. Bir felaketi önleyebilirdik!

S.– "Sarı Oda"nın kapısını kapatıp hemen yattınız mı Matmazel?

C.– Evet, çok yorgundum, hemen uyudum.

S.– Gece lambası yanıyor muydu?

C.– Evet, ama çok az aydınlatıyordu...

S.– Peki Matmazel, sonra ne oldu anlatır mısınız?

C.– Uykuya dalalı çok mu olmuştu, bilemiyorum ama ansızın uyandım... Canhıraş bir çığlık attım.

MÖSYÖ STANGERSON.– Evet, korkunç bir çığlıktı... Kaaatil!.. Hâlâ kulaklarımda bu ses...

S.– Niçin çığlık attınız?

C.– Odamda bir adam vardı. Üzerime atıldı, boğazıma sarılıp beni boğmaya çalıştı. Neredeyse boğuluyordum; birden komodinin aralık kalan çekmecesine uzandım, tabancayı kavradım; tetiği de açıktı zaten. O sırada adam yatağımın ayakucuna yuvarladı beni ve başının üstüne balyoz gibi bir şey kaldırdı, ama ben tetiği çekmiştim. Başıma büyük bir darbenin indiğini hissettim o anda; korkunç bir darbeydi. Bütün bunlar, sayın yargıç, anlatamayacağım kadar çabuk oldu, başka bir şey de bilmiyorum.

S.– Başka hiçbir şey hatırlamıyorsunuz ha!.. Saldırganın odadan nasıl kaçtığına dair bir fikriniz yok mu?

C.– Hiçbir fikrim yok... Başka bir şey bilmiyorum. İnsan ölünce çevresinde olup bitenleri bilemez ki!

S.– Bu adam uzun boylu muydu, yoksa kısa mıydı?

C.– Ben sadece bir gölge gördüm, o da bana korkunç göründü...

S.– Bir ipucu veremiyor musunuz?

C.– Başka bir şey bilmiyorum mösyö; bir adam üzerime çullandı, ben de ona ateş ettim... Başka bir şey bilmiyorum...

Matmazel Stangerson'un sorgusu burada sona eriyor. Joseph Rouletabille sabırla Mösyö Robert Darzac'ı bekledi. O da az sonra göründü.

Matmazel Stangerson'un odasının bitişiğindeki odadan sorguyu dinlemişti. Hepsini olduğu gibi, tek cümlesini unutmadan ve beni hâlâ şaşırtan bir uysallıkla dostumuza anlattı. Hızlıca kaleme aldığı notlar sayesinde, soru ve cevapları neredeyse metindeki gibi yazabilmişti.

Mösyö Darzac, gerçekten de, genç dostumun sekreteri gibiydi ve onun hiçbir isteğini reddetmiyordu, üstelik "onun adına çalışan" biri gibi davranıyordu.

"Kapalı pencere" gerçeği, sorgu yargıcını şaşırttığı kadar muhabiri de şaşırtmıştı. Ayrıca Rouletabille, Mösyö ve Matmazel Stangerson'un, yargıcın karşısında anlattıkları gibi, facianın olduğu gün neler yaptıklarını tekrarlamasını istedi Mösyö Darzac'tan. Laboratuvarda akşam yemeği yemeleriyle, görünüşe bakılırsa çok ilgilenmişti. Profesörle kızının akşam yemeğini laboratuvarda yiyeceklerini sadece bekçinin bildiğinden ve bekçinin bunu nasıl öğrendiğinden emin olabilmek için bu ayrıntıyı iki kez anlattırdı.

Mösyö Darzac sustuğunda, ben konuştum:

– İşte meseleyi pek ilerletmeyen bir sorgu.

– Aksine, geriletiyor diye onayladı Mösyö Darzac.

– Mesele aydınlanıyor, dedi Rouletabille, düşüncelere dalarak.

IX

Muhabir ve Polis

Üçümüz birlikte küçük eve döndük. Binaya yüz metre kadar kala muhabir bizi durdurdu ve sağımızdaki küçük bir koruluğu göstererek şöyle dedi:

– İşte saldırgan buradan gelip küçük eve girdi.

Büyük meşelerin arasında böyle başka korular da olduğu için, saldırganın niçin başka korulukları değil de, bu koruluğu seçtiğini sordum ona; Rouletabille, tam bu koruluğun yanından geçen ve küçük evin kapısına yönelen patikayı göstererek cevap verdi bana.

– Gördüğünüz gibi, bu patika çakıl döşeli, dedi. Küçük eve gitmek için adamın oradan geçmiş olması *gerekir*; yumuşak toprakta *ayak izlerine* rastlanmıyor çünkü. Bu adamın kanatları yok. Yürüdü ama ayakkabıları altında yuvarlanan çakıllar üstünde yürüdüğü için hiçbir iz bırakmadı. Bu patika küçük evden şatoya giden en kestirme yol olduğu için, çakıllar çok sayıda kişinin ayakları altında yuvarlanmıştır. Güz sonunda ve kışın yaprak dökmeyen –defne ve karayemiş gibi– ağaçlardan oluşan koruluk, küçük eve gireceği zamanı bekleyen saldırgan için uygun bir barınak oldu. Bu adam, Mösyö ve Matmazel Stangerson'un, sonra da Jacques Baba'nın çıktığını, saklandığı o yerden

gördü. Çakıl taşları –hemen hemen– holün penceresine kadar geliyor. Bu adamın az sonra göreceğimiz, benim daha önce gördüğüm ayak izi, duvara *paralel* o iz, "o"nun bir adımda, Jacques Baba'nın açık bıraktığı holün penceresinin önüne gelebileceğini kanıtlıyor. Adam böylece pencereye asılarak hole girdi.

– Yine de, bu oldukça mümkün! dedim.

– Neden yine de? Neden "yine de" diyorsunuz?.. diye bağırdı Rouletabille; istemeden ansızın öfkelendirmiştim onu... Niçin böyle, "yine de bu oldukça mümkün!.." diyorsunuz, diye çıkıştı bana.

Ona kızmaması için yalvardım, ama o beni dinleyemeyecek kadar öfkeliydi. Kimi insanların (ben) en basit meselelere ihtiyatlı bir kuşkuyla yaklaşmalarına, "bu böyledir" ya da "bu böyle değildir" demek dışında asla riske girmemelerine hayranlık duyduğunu açıkladı ironik bir tavırla; eğer doğa bu tür insanların kafataslarına biraz gri madde koymayı unutmuş olsaydı bile, zihinleri işte ancak böyle bir sonuca ulaşırdı. İncindiğimi gören genç dostum koluma girdi ve "bunları benim için söylemediğini, bana özellikle de hep saygı duyduğunu" açıkladı.

– Ama nihayet! dedi. İnsan bazen, *elinden geldiği halde*, şaşmaz biçimde akıl yürütmezse hata etmiş olur!.. Bu çakıllarla ilgili akıl yürütmesem, saldırganın balonla indiğini varsaymam gerekirdi! Azizim, zeplin balonculuğuyla ilgili bilim, gökten inen saldırganı düşüncelerimin oyununa sokabilmem için henüz yeterince gelişmiş değil! Bir şeyin başka türlüsü imkânsız olduğunda, onun mümkün olduğunu söylememek gerekir. Şimdi biz adamın pencereden nasıl girdiğini de, ne zaman girdiğini de biliyoruz. Saat beşteki gezinti sırasında girdi. Profesörle kızının saat bir buçukta laboratuvara döndükleri sırada, Sarı Oda'yı toplamaya gelen oda hizmetçisinin orada olması, saat bir buçukta saldırganın odada, yatağın altında olmadığını gösteriyor bize; hizmetçi

adamın suç ortağı değilse elbette. Mösyö Robert Darzac, siz ne dersiniz bu konuda?

Mösyö Darzac başını salladı ve Matmazel Stangerson'un oda hizmetçisinin sadakatinden emin olduğunu, onun çok namuslu ve vefalı bir kadın olduğunu söyledi.

– Hem saat beşte Mösyö Stangerson kızının şapkasını aramak için odaya girdi! diye ekledi...

– Bu da var! dedi Rouletabille.

– Adam sizin dediğiniz saatte pencereden girdi, dedim. Bunu kabul ediyorum, ama niçin pencereyi kapattı? Böyle yaparak, pencereyi açık bırakanların dikkatini çekebilirdi...

– Pencere "hemen" kapanmamış da olabilir, diye cevapladı beni genç muhabir. *Ancak pencereyi kapattıysa bile, küçük eve yirmi beş metre kala çakıllı patikadaki dönemeç ve burada bulunan üç meşe ağacı yüzünden kapatmıştır.*

– Ne demek istiyorsunuz? diye sordu, arkamızdan gelen ve Rouletabille'i neredeyse soluğunu kesen büyük bir dikkatle dinleyen Mösyö Robert Darzac.

– Bunu size daha sonra, doğru zaman geldiğinde anlatırım mösyö; ama bu olayla ilgili söyleyeceğim daha önemli bir şey olduğunu da sanmıyorum, *varsayımım doğru çıkarsa elbette...*

– Peki, nedir varsayımınız?

– Doğru çıkmazsa eğer, onu hiç öğrenemezsiniz! Çok ciddi bir varsayım bu... sadece bir varsayım olarak kaldıkça onu size açıklayamam.

– Hiç değilse, saldırganın kim olduğu hakkında bir fikriniz var mı?

– Hayır mösyö, saldırganın kim olduğunu bilmiyorum, ama hiç korkmayın Mösyö Robert Darzac, *bunu öğreneceğim!*

Mösyö Robert Darzac'ın çok heyecanlandığı gözümden kaçmadı; Rouletabille'in iddiasından pek hoşlanmadığından kuşkulandım. Saldırganın bulunmasından korkuyorsa (ken-

di düşüncemi sorguluyordum burada), onun bulunması için muhabire niçin yardım ediyordu? Genç dostum da benimle aynı izlenimi paylaşıyordu herhalde ki birdenbire kabaca sordu:

– Saldırganı ortaya çıkarmam hoşunuza gitmez mi, Mösyö Robert Darzac?

Matmazel Stangerson'un nişanlısı, beni şaşırtan bir öfkeyle:

– Onu ellerimle öldürmek isterim! diye bağırdı.

– Size inanıyorum! dedi Rouletabille ciddiyetle. Ama soruma cevap vermediniz.

Genç muhabirin az önce bize bahsettiği koruluğun yanından geçiyorduk; oraya girdim ve orada saklanmış olan adamın belirgin izlerini gösterdim. Rouletabille bir kez daha haklı çıkmıştı.

– Evet işte! Evet! dedi... Karşımızda bizim gibi düşünüp hareket eden, bizim gibi etten kemikten bir adam var, ama yine de her şeyin yoluna girmesi lazım!

Böyle dedi ve koruluğun arkasında, bana emanet ettiği kâğıt tabanlığı istedi ve onu koruluğun arka tarafındaki belirgin bir ayak izinin üstüne koydu. Sonra "Elbette!" diye söylenerek doğruldu.

Şimdi, holün penceresinden itibaren "Saldırganın kaçış izleri"ni süreceğini sanıyordum; ancak o bizi sola doğru hayli uzağa götürdü, bu çamura burnumuzu sokmanın bir yararı olmadığını ve saldırganın bütün kaçış yollarını bildiğini söyledi bize.

– Buradan elli metre öteye, duvarın sonuna kadar gitti, sonra da çitin ve hendeğin üstünden atladı; bakın, havuza giden şu küçük patika tam karşıda. Malikâneden çıkmak ve havuza gitmek için en kısa yol bu.

– Havuza gittiğini nerden biliyorsunuz? dedim.

– Çünkü Frédéric Larsan sabahtan beri havuzun başından hiç ayrılmadı. Orada ilginç ipuçları bulmuş olmalı.

Birkaç dakika sonra havuzun yanındaydık.

Etrafı sazlarla çevrili küçük bir bataklığı andırıyordu bu havuz, üstünde çürümüş birkaç nilüfer yaprağı yüzüyordu. Büyük Fred bizi görmüş olabilirdi ama muhtemelen onu pek ilgilendirmiyorduk, çünkü hiç aldırmadı bize ve bastonunun ucuyla görmediğimiz bir şeyi dürtmeye devam etti.

– Bakın, dedi Rouletabille, *adamın kaçış izleri*; burada havuzun çevresinden dolanıyor, dönüyor ve nihayet havuzun yanında, Épinay anayoluna giden bu patikanın tam önünde ortadan kayboluyor. Adam Paris'e doğru kaçmış demek ki...

– Patikada ayak izleri olmadığına göre, bunu nerden biliyorsunuz? diye araya girdim...

– Nereden biliyormuşum? İşte şu izlerden, bekliyordum zaten bunu! diye bağırdı ve çok belirgin bir "zarif ayakkabı" izini gösterdi... Bakın işte!..

Ve Frédéric Larsan'a seslendi:

– Mösyö Fred, yoldaki "bu zarif izler" saldırı olayı ortaya çıktığından beri orada mı?

– Evet delikanlı, evet, dikkatle tespit edildiler, dedi Fred başını kaldırmadan. Görüyorsunuz, gelen izler de var, giden izler de...

– Bu adamın bir de bisikleti vardı! diye bağırdı muhabir...

Burada, gidiş gelişi işaret eden zarif ayak izlerini takip eden bisikletin izlerini de gördükten sonra, araya girebileceğimi düşündüm:

– Bisiklet, saldırganın kaba ayak izlerinin nasıl ortadan kaybolduğunu açıklıyor, dedim. Koca ayakları olan saldırgan bisiklete binmiş... Suç ortağı, "zarif izlerin sahibi olan adam" havuzun kenarında onu bisikletle beklemiş. Saldırganın, zarif izlerin sahibi hesabına hareket ettiğini varsayabilir miyiz?

– Hayır! hayır! diye cevap verdi Rouletabille, tuhaf bir gülüşle... Ben olayın başından beri bu izleri arıyordum. Bul-

dum onları, size bırakamam şimdi. Saldırganın ayak izleri bunlar!

– Peki öteki izler, kaba izler?

– Onlar da saldırgana ait.

– Saldırganlar iki kişi mi yani?

– Hayır, sadece bir kişi, suç ortağı da yok...

– Muhteşem! Muhteşem! diye bağırdı yerinden Frédéric Larsan.

– Bakın, dedi genç gazeteci, koca topuklarla altüst olmuş toprağı bize göstererek; adam oraya oturup adaleti yanıltmak için giydiği postallarını çıkarmış. Sonra, hiç kuşkusuz onları yanına almış ve *kendi ayakkabılarıyla ayağa kalkmış*; rahatça, bisikleti elinde anayola kadar yürümüş. Bu bozuk patikada bisikletle gitmeyi göze alamamış. Zaten toprağın yumuşaklığına rağmen, patikadaki hafif ve kesik tekerlek izleri de bunun kanıtı. Adam bisikletin üstünde olsaydı tekerler toprakta daha derin izler oluştururdu... Hayır, hayır, burada sadece tek bir adam vardı: Saldırgan, o da yayan gelmişti!

– Aferin! Aferin! diye bağırdı yine Büyük Fred...

Ve hemen yanımıza geldi, Mösyö Robert Darzac'ın karşısına dikilerek şöyle dedi:

– Keşke burada bir bisikletimiz olsaydı... bu delikanlının akıl yürütmesindeki isabetliliği gösterebilirdik, Mösyö Robert Darzac... Şatoda bir bisiklet var mı acaba, *biliyor musunuz?*

– Hayır! dedi Mösyö Darzac. Yok, benimkini dört gün önce Paris'e götürdüm, olaydan önce son kez şatoya geldiğimde.

– Yazık! dedi Fred, buz gibi soğuk bir sesle.

Sonra, Rouletabille'e dönerek:

– Böyle giderse, dedi, ikimiz de aynı sonuca varacağız. Saldırganın "Sarı Oda"dan nasıl çıktığına ilişkin bir fikriniz var mı?

– Var, dedi dostum, bir fikir sadece...

– Benim de, diye sürdürdü konuşmasını Fred, sizin fikrinizle aynı olmalı. Bu olayda iki düşünme tarzı olamaz. Bunları yargıç karşısında açıklamam için şefimin gelmesini bekliyorum.

– Aaa! Emniyet müdürü mü gelecek?

– Evet, öğleden sonra gelip laboratuvarda, sorgu yargıcının karşısında, faciada bir rolü olanların ya da olabileceklerin tümünü yüzleştirecek. Çok ilginç olacak bu. Ne yazık ki siz orada hazır bulunamayacaksınız.

– Ben hazır bulunacağım, dedi Rouletabille.

– Gerçekten... yaşınıza göre müthişsiniz doğrusu! dedi polis, pek de ironiden yoksun olmayan bir tonda... Biraz daha yol yöntem bilseydiniz... mükemmel bir polis olurdunuz... Keşke içgüdünüze daha az boyun eğseydiniz, alnınızdaki yumrulara o kadar güvenmeseydiniz! Birkaç defadır gözlemlediğim bir şey var Mösyö Rouletabille: Fazla mantık yürütüyorsunuz... Gözlemlerinizin size yol göstermesine pek izin vermiyorsunuz... Kanlı mendile ve duvardaki kırmızı ele ne diyorsunuz peki? Siz duvardaki kırmızı eli gördünüz, ben sadece mendili gördüm... söyleyin bakalım...

– Ne diyeyim! diye söylendi Rouletabille, biraz şaşkın, *saldırgan elinden yaralandı*, Matmazel Stangerson'un tabancasıyla!

– Oo... Kaba ve içgüdüsel bir gözlem... Dikkat edin, "dosdoğru" mantıktan hareket ediyorsunuz, Mösyö Rouletabille; siz mantığı böyle hoyratça kullanırsanız, size bir oyun oynayabilir. Öyle durumlar vardır ki sakin ve "mesafeli" yaklaşmak gerekir... Mösyö Rouletabille, Matmazel Stangerson'un tabancası konusunda haklısınız. "Kurban"ın ateş ettiği kesin. Ama onun saldırganı elinden yaraladığını söylediğinizde yanılıyorsunuz...

– Ben bundan eminim! diye bağırdı Rouletabille...

Fred istifini bozmadan sözünü kesti onun:

– Gözlem hatası!.. gözlem hatası!.. Mendili inceledim, sayısız küçük kırmızı leke, saldırganın ayak izlerinde bulduğum, *ayağını yere bastığı anda* oluşan damla izleri saldırganın yaralanmadığını kanıtlıyor bana. *Saldırganın, Mösyö Rouletabille, burnu kanadı!..*

Büyük Fred ciddiydi. Ama ben yine de haykırmaktan kendimi alamadım.

Muhabir, kendisini ciddi bakışlarla süzen Fred'e bakıyordu. Sonunda Fred, o anda bir sonuca vardı:

– Burnundan akan kan eline ve mendiline bulaşınca, adam elini duvara sildi. Burası çok önemli, dedi ve ekledi: *Çünkü saldırganın saldırgan olması için elinden yaralanmış olması gerekmiyor!*

Rouletabille derin düşüncelere dalmış gibiydi, şöyle dedi:

– Mösyö Frédéric Larsan, mantığı hoyratça kullanmaktan çok daha önemli bir şey var ki, o da, kimi polislerin iyi niyetle de olsa, "mantığı kendi fikirlerinin gerektirdiği biçimde hafifçe eğip bükme" yönündeki kendilerine has genel eğilimleridir. Sizin, saldırgan hakkında önceden belirlenmiş bir fikriniz var, Mösyö Fred, bunu kabul edin... Bu fikir, sizin saldırganın elinden yaralanmış olmasını gerektiriyor, aksi takdirde boşa çıkacaktır... Siz de aradınız ve başka bir şey buldunuz. Bu yöntem çok tehlikeli, Mösyö Fred, çok tehlikeli; ihtiyaç duyulan kanıtlara ulaşmak için saldırgan hakkında peşin hükümlerden yola çıkmak!.. Bu yöntem sizi çok uzağa götürebilir... Dikkat edin, Mösyö Fred, adli bir hataya düşmek üzeresiniz!..

Rouletabille, elleri ceplerinde, küçük kurnaz gözlerini büyük Fred'e dikmiş, hafif alaycı bir tavırla bıyık altından gülüyordu.

Frédéric Larsan kendisinden daha güçlü olduğunu ileri süren bu çocuğa sesini çıkarmadan dikkatle baktı, omuzlarını silkti ve bizi selamlayıp *koca bastonunu* yoldaki taşlara vura vura uzun adımlarla uzaklaştı oradan.

Rouletabille onun uzaklaşmasını izledi, sonra genç muhabir bize dönerek neşeli ve şimdiden muzaffer bir tavırla:

– Onu yeneceğim! diye bağırdı... Yeneceğim Büyük Fred'i, ne kadar güçlü olursa olsun; hepsini yeneceğim... Rouletabille hepsinden daha güçlü!.. Ve ünlü, şanlı, muazzam, Büyük Fred... benzersiz Fred beceriksizce akıl yürütüyor!.. beceriksizce!.. beceriksizce!

Zıplayarak ayaklarını birbirine vurdu, ama dans ederken birdenbire durdu... Gözlerimle onun bakışlarını takip ettim; bakışları Mösyö Robert Darzac'ın üstündeydi... Darzac suratını asmış, patikaya dikmişti gözlerini, "zarif ayak izlerinin" yanındaki kendi ayak izlerine... ARALARINDA HİÇBİR FARK YOKTU!

Bayılacağını sandık; dehşetle açılan gözlerini bir an bizden kaçırdı, sağ eliyle o dürüst, yumuşak ve şu anda umutsuz yüzünü çevreleyen sakalını sinirli sinirli çekiştiriyordu. Sonunda, kendini toplayıp bizi başıyla selamladı ve değişik bir sesle, şatoya dönmek zorunda olduğunu söyleyerek yanımızdan ayrıldı.

"Şeytan!" diye söylendi Rouletabille.

Muhabirin yüzünde de üzgün bir hava vardı. Daha önce de yaptığı gibi, cüzdanından beyaz bir kâğıt çıkararak, makasıyla saldırganın yerdeki "zarif ayak izleri"ni kenar çizgilerinden kesti. Sonra bu yeni kâğıt tabanlığı Mösyö Darzac'ın botlarının izleri üzerine koydu. Tabanlık yerdeki ize mükemmelen uydu, Rouletabille doğrulup tekrarladı: "Şeytan!"

Rouletabille'in alnındaki yumruların altından, o anda çok önemli şeylerin geçtiğini hayal ederken ağzımı açmaya cesaret edemiyordum. Şöyle dedi:

– Ben yine de, Mösyö Robert Darzac'ın dürüst bir adam olduğuna inanıyorum...

Sonra yolun üstünde görebildiğimiz, oradan bir kilometre kadar uzakta, küçük bir koruluğun yanındaki "Burç" hanına doğru sürükledi beni.

X

"Şimdi Kanlı Et Yemek Lazım"

"Burç" hanının öyle muhteşem bir görüntüsü yoktu; ama ben, zamanın etkisi ve ocağın isiyle kirişleri kararmış bu viran evleri, posta arabalarıyla yolculuk edilen zamanlara ait bu hanları, yakında birer anı olup çıkacak bu sallanan yapıları severim. Geçmişe aittir onlar, tarihin bir parçası, bir şeylerin devamıdırlar; yollarda maceraların yaşandığı dönemlere ait Yol hikâyelerini hatırlatırlar.

"Burç" hanının iki yüzyıllık, belki de daha eski olduğunu ilk bakışta fark ettim. Taş ve sıvaları güçlü ahşap iskeletin sağından solundan dökülmüştü, "X" ve "V" kirişleri yıpranmış çatıyı hâlâ yılmadan ayakta tutmaya çalışıyordu. Çatı, dayanaklarının üstünde, tıpkı bir sarhoşun alnından kayan kasketi gibi hafifçe yana kaymıştı. Giriş kapısının üstündeki demir levha sonbahar rüzgârında gıcırdıyordu. Yerel bir sanatçı, Glandier şatosunun kulesinde görüldüğü gibi, sivri bir çatıdan ve bir ışık bacasından yükselen bir tür kule resmi yapmıştı üzerine. Bu levhanın altında, eşikte sert çehreli bir adam, alnındaki kırışıklıklara ve çatık kaşlarına bakılırsa, hayli karanlık düşüncelere dalmış gibiydi.

Tam yanına vardığımızda ancak tenezzül etti bizi görme-

ye ve pek hoş olmayan bir tavırla bir şeye ihtiyacımız olup olmadığını sordu. Bu sevimli konutun nezaketten pek nasibini almamış sahibi olduğu belliydi. Bize öğle yemeği servis edeceğini umduğumuzu belirttik, ama hiç erzakı kalmadığını ve bizi memnun edemeyeceğini açıkça söyledi. Bunu söylerken, hiç akıl erdiremediğim bir kuşkuyla baktı bize.

– Bizi içeri alabilirsiniz, dedi ona Rouletabille, biz polis değiliz.

– Ben polisten korkmam, dedi adam, kimseden korkmam.

Arkadaşıma ısrar etmememizin daha iyi olacağını işaretle anlattım; ama belli ki hana girmeyi kafasına koyduğundan, adamın omuzlarının altından sıyrılıp salona daldı.

– Gelin, dedi. Burası çok güzel.

Gerçekten, büyük bir odun ateşi yanıyordu ocakta. Yaklaştık ve ellerimizi uzattık ateşe, çünkü o sabah, kışın artık geldiğini hissediyorduk. Oda oldukça büyüktü; iki büyük ahşap masa, birkaç tabure ve üzerinde şurup ve içki şişelerinin dizildiği bir tezgâh süslüyordu odayı. Üç penceresi yola bakıyordu. Duvarda renkli baskı bir reklam afişi, kadehini yüzsüzce kaldıran genç bir Parisli kadının çizgileriyle, yeni bir vermutun aperitif olarak özelliklerini övüyordu. Hancı yüksek ocağın rafına birçok çömlek ve çini, seramik testi sıralamıştı.

– İşte, piliç kızartmak için güzel bir ocak, dedi Rouletabille.

– Hiç pilicimiz yok, dedi hancı; değil piliç, sıska bir tavşanımız bile yok.

– Biliyorum, diye cevap verdi dostum, beni şaşırtan alaycı bir sesle; *biliyorum ki, şimdi kanlı et yemek lazım.*

Rouletabille'in cümlesinden bir şey anlamadığımı itiraf ediyorum. Bu adama niçin "Şimdi kanlı et yemek lazım..." demişti? Hancı, niçin bu sözleri duyar duymaz o anda savurduğu bir küfrü hemen bastırmış ve tıpkı şu uğursuz söz-

cükleri duyan Mösyö Robert Darzac gibi emrimize amade olmuştu: "Papazın evi cazibesinden, bahçe de parıltısından hiçbir şey kaybetmemiş..." Elbette dostum anlaşılmaz cümlelerle insanların kendisini anlamalarını sağlamanın yolunu biliyordu. Bunu söyledim ona, güldü. Oysa bana bir açıklama yapmasını tercih ederdim ama o parmağını ağzına koymuştu, kendine konuşmayı yasakladığı gibi bana da susmamı buyuruyordu. O sırada, adam, küçük bir kapıyı iterek, kendisine altı tane yumurta ve bir parça fileto getirilmesini istedi. Bu görev biraz sonra hayran olunası sarı saçları ve bize merakla bakan iri güzel gözleriyle çok cana yakın genç bir kadın tarafından yerine getirildi.

Hancı ona sert bir sesle şöyle dedi:

– Hadi git! Yeşilli adam gelirse, seni ortalıkta görmeyeyim!

Kadın gözden kayboldu. Rouletabille, bir kâse içinde getirilen yumurtaları ve bir tepsiye konulan eti aldı, hepsini özenle yanındaki şömineye yerleştirdi. Ocakta asılı bir tava ve bir ızgarayı alarak, bifteğimizin kızarmasını beklerken omletimizi de hazırlamaya başladı. Sonra adama iki şişe elma şarabı ısmarladı; o hancıyla, hancı da onunla ilgilenmiyor gibiydi. Ama adam bazen ona gözünü ayırmadan bakıyor, bazen de boşuna gizlemeye çalıştığı tedirgin bir tavırla beni gözlüyordu. Yemeğimizi pişirmemize hiç karışmadı ve soframızı bir pencerenin yanına kurdu.

Birden şöyle mırıldandığını duydum:

"Hah! Oldu işte!"

Adamın yüzü değişmişti, derin bir nefreti yansıtıyordu. Adeta pencereye yapışmış yola bakıyordu. Rouletabille'in dikkatini çekmeme gerek kalmadı. Genç adam çoktan omletini bırakmış pencereye, hancının yanına gitmişti. Ben de onun yanına gittim.

Bir adam, baştan ayağa yeşil kadifelere bürünmüş, başında aynı renkten bir kasket, piposunu tüttürerek, sakin adım-

larla yolda ilerliyordu. Tüfeğinin kayışını omzuna geçirmiş, bir soylu gibi rahat ve aldırmaz görünüyordu. Kırk beş yaşlarında olabilirdi. Saçları ve bıyığı kırlaşmıştı. Oldukça yakışıklıydı. Gözlük takıyordu. Hanın yanından geçerken, içeri girip girmeme konusunda bir an duraksayıp bizim olduğumuz tarafa baktı, sonra yine piposunu tüttürerek aynı gevşek adımlarla yoluna devam etti.

Rouletabille ve ben hancıya baktık. Gözleri çakmak çakmaktı, yumruklarını sıkmış, titreyen dudaklarıyla onu altüst eden bütün çalkantılı duygularını ortaya çıkarıyordu.

– Bugün içeri girmemekle iyi etti! diye tısladı hancı.

– Kim bu adam? diye sordu Rouletabille, omletine dönerek.

– "Yeşilli adam!" diye gürledi hancı... Onu tanımıyor musunuz? Sizin için daha iyi. Tanınacak biri değil... M. Stangerson'un bekçisidir.

Muhabir omletini tavaya dökerken sordu:

– Onu pek sevmiyorsunuz galiba?

– Kimse sevmez onu buralarda, mösyö; hem kendini beğenmişin tekidir, eskiden varlıklı biriymiş herhalde; yaşamak için uşaklık etmek zorunda kaldığından kimsenin gözünün yaşına bakmaz. Bir bekçi de bir tür hizmetkârdır, öyle değil mi? Yeminle! Adam kendini Glandier'nin efendisi sanıyor, dense yeridir; sanki bütün şu topraklar, şu koruluklar ona ait. Bir yoksulun çayıra, "kendi çayırına" oturup bir lokma ekmek yemesine bile izin vermez!

– Sık gelir mi buraya?

– Çok sık gelir. Ama suratını görmek istemediğimi anlatacağım ona. Daha bir ay öncesine kadar canımı pek sıkmazdı! "Burç" hanının farkında bile değildi o zaman!.. Zamanı yoktu adamın! Saint-Michel'de, "Üç Zambak" hanının sahibesine kur yapmakla meşguldü. Şimdi araları bozuk olduğu için başka yerlerde vakit geçirmeye çalışıyor... Kız peşinde koşan çapkın, rezil herifin teki... Namuslu tek bir

adam dayanamaz bu adama... Örneğin, şatonun kapıcıları bu "yeşilli adam"ın resmini bile görmek istemezler!..

– Şatonun kapıcıları namuslu insanlar demek ki, hancı bey?

– Bana Mathieu Baba deyin; adım bu... Evet mösyö namusludurlar, adımın Mathieu olduğuna inandığım kadar inanırım buna.

– Yine de tutuklandılar.

– Bundan ne çıkar? Ama ben komşudaki olaylara karışmak istemem.

– Saldırı hakkında ne düşünüyorsunuz peki?

– Zavallı Matmazel'in uğradığı saldırıdan mı söz ediyorsunuz? Yaman bir kızdır, çok sevilir buralarda. Saldırı hakkında ne düşündüğümü mü soruyorsunuz?

– Evet, ne düşünüyorsunuz bu konuda?

– Hem hiçbir şey... hem de çok şey... Ama kimseyi ilgilendirmez bu.

– Beni de mi ilgilendirmez? diye ısrar etti Rouletabille.

Hancı ona yan yan bakarak homurdandı ve şöyle dedi:

– Evet, sizi de...

Omlet hazırdı; sofraya oturduk, sessizce yemeğimizi yerken giriş kapısı açıldı ve bastonuna dayanarak yürüyen, üstü başı yırtık pırtık yaşlı bir kadın göründü eşikte. Başı sallanıyor, beyaz saçları dağınık tutamlar halinde kırışık alnına dökülüyordu.

– Oo! Siz misiniz Agenoux Ana! Uzun zamandır görünmüyorsunuz, dedi bizim hancı.

– Çok hastalandım, neredeyse ölüyordum, dedi yaşlı kadın. "Tanrı Baba'nın Kedisi" için artıklarınız var mı acaba?..

Kadın hana girdi, arkasından da, o zamana kadar var olabileceğine inanmadığım büyüklükte bir kedi geliyordu. Hayvan bize baktı ve öyle acı bir şekilde miyavladı ki tüylerim diken diken oldu. Bu kadar iç karartıcı bir çığlık hiç duymamıştım.

Bir adam, sanki bu çığlık onu cezbetmiş gibi, yaşlı kadının arkasından içeri girdi. "Yeşilli Adam"dı bu. Elini şapkasına götürerek bizi selamladı ve yanımızdaki bir masaya oturdu.

– Bana bir bardak elma şarabı verin Mathieu Baba.

"Yeşilli Adam" içeri girerken Mathieu Baba adamın üzerine çullanacak gibi bir hareket yaptı, ama çabucak kendini toparlayıp cevap verdi:

– Elma şarabı kalmadı, son şişeleri şu beylere verdim.

– Öyleyse bir kadeh beyaz şarap verin, dedi "Yeşilli Adam", en küçük bir şaşkınlık göstermeden.

– Beyaz şarap da kalmadı, hiçbir şey kalmadı!

Mathieu Baba boğuk bir sesle tekrarladı:

– Hiçbir şey kalmadı!

– Madam Mathieu nasıl?

Hancı "Yeşilli Adam"ın bu sorusu üzerine yumruklarını sıkıp ona öyle bir döndü ki, adamı yumruklayacak sandım, ama sadece şöyle dedi:

– İyidir, teşekkür ederim.

Demek ki az önce gördüğümüz iri gözlü, tatlı bakışlı o genç kadın bu iğrenç ve kaba hödüğün karısıymış; ahlaki kusuru kıskançlık, fiziksel kusurlarına baskın çıkmıştı sanki.

Hancı kapıyı çarparak odadan çıktı. Agenoux Ana bastonuna dayanmış, kedisi ayaklarının dibinde, hâlâ ayakta bekliyordu.

"Yeşilli Adam" ona sordu:

– Hasta mıydınız Agenoux Ana, neredeyse sekiz gündür görünmüyorsunuz?

– Evet, bekçi bey. Bizim koruyucu azizemiz Geneviève'i ziyaret etmek için ancak üç kez ayağa kalktım ve sonra yatağımın üstünde yayılıp kaldım hep. "Tanrı Baba'nın Kedisi"nden başka bana bakacak kimse yoktu!

– Hiç ayrılmadı mı yanınızdan?

– Ne gece ne gündüz.

– Emin misiniz bundan?

– Cennetten emin olduğum kadar.

– Peki, Agenoux Ana, nasıl oldu da o saldırı gecesi boyunca "Tanrı Baba'nın Kedisi"nin sesinden başka bir çığlık duyulmadı?

Agenoux Ana bekçinin karşısına geçip bastonunu yere vurarak konuştu:

– Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum. Ama bir şey diyeyim mi size? Dünyada o çığlığı atan bir hayvan daha yoktur... Saldırı gecesi ben de dışarda duydum "Tanrı Baba'nın Kedisi"nin sesini; ama bekçi bey, o benim dizlerimdeydi o zaman ve bir kez bile miyavlamadı, yemin ederim size. Bunu duyduğumda, şeytanın sesini duymuş gibi istavroz çıkardım!

Bu son soruyu sorduğu sırada bekçiye bakıyordum ve dudaklarındaki kötücül, alaycı gülümsemeye şaşırmadım desem yalan olur.

O sırada, şiddetli bir kavga sesi bize kadar ulaştı. Sanki birini dövüyorlar, pataklıyorlarmış gibi boğuk vuruş sesleri duyduk. "Yeşilli Adam" kalktı ve kararlılıkla ocağın yan tarafındaki kapıya koştu ama kapı o sırada açılıverdi ve hancı ortaya çıkarak bekçiye şöyle dedi:

– Korkmayın, bekçi bey; karım, dişi ağrıyor da!

Ve sırıtarak yaşlı kadına döndü:

– Buyurun, Agenoux Ana, kedinize ciğer.

Yaşlı kadına bir paket uzattı; kadın paketi açgözlülükle kaptı ve her zamanki gibi, kedisi arkasında, hızlıca uzaklaştı oradan.

"Yeşilli Adam" sordu:

– Bana bir şey vermiyor musunuz?

Mathieu Baba artık nefretini hiç gizleme gereği duymadı:

– Size bir şey kalmadı! Kalmadı bir şey! Basın gidin hadi!..

"Yeşilli Adam" istifini bozmadan piposunu doldurdu, yaktı, bizi selamlayıp çıktı. Eşikten dışarı adımını atar at-

maz, Mathieu Baba kapıyı arkasından çarparak kapattı ve bize dönerek, gözlerini kan bürümüş, ağzı köpürmüş bir vaziyette, nefret ettiği adamın üzerine kapanan kapıya doğru yumruğunu sallayıp tıslıyordu:

– Gelip bana "Şimdi kanlı et yemek lazun" diyen sizlerin kim olduğunuzu bilmiyorum. Ama merak ediyorsanız söyleyeyim: Saldırgan, işte bu adam!

Mathieu Baba böyle söyler söylemez ayrıldı yanımızdan. Rouletabille ocağa doğru dönerek şöyle dedi:

– Şimdi bifteğimizi kızartalım. Elma şarabını nasıl buldunuz? Biraz sert değil mi, tam istediğim gibi.

O gün Mathieu'yü bir daha görmedik, biz ayrılırken mutlak bir sessizlik hüküm sürüyordu handa. Masaya çektiğimiz ziyafete karşılık beş frank bırakıp çıktık.

Rouletabille beni Profesör Stangerson'un malikânesinin çevresinde birkaç kilometre dolaştırdı. Épinay'den Corbeil'e uzanan yolun bitişiğindeki Sainte Geneviève orman alanında bulunan kömürcü kulübelerinin yakınından geçen, kömür tozundan kapkara olmuş bir patikanın köşesinde on dakika kadar durdu ve bana saldırganın malikâneye girmeden ve korulukta saklanmadan önce kesinlikle bu yoldan geçtiğini söyledi; "kocaman ayakkabıların izleri ortadaydı".

– Bekçinin olaya karıştığına inanmıyor musunuz? diye sordum.

– Bunu daha sonra göreceğiz, diye yanıtladı. Şimdilik, hancının bu adam hakkında söyledikleri ilgilendirmiyor beni. O, içindeki nefreti kustu. Ben sizi "Burç" hanında öğle yemeğine "Yeşilli Adam" için götürmedim.

Böyle ihtiyatlı konuşan Rouletabille, o sabah tutuklanan kapıcıların lojmanına doğru sıvışıverdi, –ben de arkasından– binaya kadar gittik. Beni hayran bırakan bir cambazlıkla, açık kalmış bir çatı penceresinden küçük eve dalıverdi. On dakika sonra, onun ağzında pek çok anlama gelen şu sözcüğü söyleyerek dışarı çıktı: "Elbette!"

Yeniden şatonun yolunu tuttuğumuz sırada, demir parmaklıkların orada yoğun bir hareket oldu. Şatodan bir araba gelip kapının önünde durdu. Rouletabille arabadan inen bir adamı bana gösterdi:

– İşte emniyet müdürü, dedi; Frédéric Larsan'ın içindeki cevheri, diğerlerinden daha zeki olup olmadığını göreceğiz birazdan...

Emniyet müdürünün arabasının arkasında muhabirleri taşıyan üç araba daha vardı, onlar da parka girmek istedi. Ama geçişi engellemek için iki jandarma koydular kapıya. Emniyet müdürü o akşam elinden geldiğince basını bilgilendireceğine, bilgi akışını engellemeyeceğine söz vererek onların sabırsızlıklarını yatıştırdı.

XI

Frédéric Larsan, Saldırganın "Sarı Oda"dan Nasıl Çıkabildiğini Açıklıyor

"Sarı Odanın Esrarı"yla ilgili elimde bulunan kâğıtlar, belgeler, yazılar, gazete kupürleri ve mahkeme evrakından oluşan yığının arasında çok ilginç bir parça var. O gün öğleden sonra Profesör Stangerson'un laboratuvarında ve emniyet müdürünün önünde ilgililerin o meşhur sorgusunun anlatıldığı belgedir bu. Bu sorgulamayı, tıpkı sorgu yargıcı gibi boş zamanlarında edebiyatla uğraşan zabıt kâtibi Mösyö Maleine kaleme aldı. Bu parça, *Sorgulamalarım* başlığını taşıyacak olan, ancak hiçbir zaman yayımlanamayan bir kitapta yer alacaktı. Hukuk kroniklerinde benzeri olmayan bu davanın "görülmemiş bir biçimde sona erme"sinden bir süre sonra, bunu bana zabıt kâtibi bizzat vermişti.

İşte burada. Kuru bir soru-cevap sureti gibi değil. Kâtip burada sık sık kendi izlenimlerini de anlatıyor.

Zabıt Kâtibinin Anlattıkları:

Sorgu yargıcı ve ben, bir saatten beri, Profesör Stangerson'un planları üzerine küçük evi kurmuş olan müteahhitle birlikte "Sarı Oda"da bulunuyorduk, diye anlatıyor zabıt

kâtibi. Müteahhit, bir işçi de getirmişti yanında. Mösyö de Marquet duvarları tamamen temizletti ona, yani duvar kâğıtlarını söktürdü. Kazma darbeleri, hiçbir yerde bir açıklık bulunmadığını göstermişti bize. Tavan ve döşeme uzun süre gözden geçirilmişti. Hiçbir şey bulamamıştık. Bulunacak bir şey yoktu. Mösyö de Marquet memnun görünüyor ve durmadan tekrarlayıp duruyordu:

– Nasıl bir vaka! Müteahhit bey, nasıl bir vaka! Saldırganın bu odadan nasıl çıktığını asla bilemeyeceğiz, göreceksiniz!

Birden, o parlak kişilik, Mösyö de Marquet, anlamadığı için, görevinin gerçeği anlamaya çalışmak olduğunu hatırlayınca, jandarma onbaşısını çağırdı.

– Onbaşı, dedi. Şatoya gidin ve Mösyö Stangerson'la Mösyö Robert Darzac'a gelip laboratuvarda beni görmelerini rica edin. Jacques Baba'yı da gönderin bana. Adamlarınıza söyleyin, iki kapıcı da gelsin.

Beş dakika sonra hepsi laboratuvardaydı. Az önce Glandier'ye gelen emniyet müdürü de katıldı bize. Ben Mösyö Stangerson'un masasına oturmuş çalışmaya hazır bekliyordum. Mösyö de Marquet beklenmedik olduğu ölçüde özgün, kısa bir nutuk çekti bize:

– İsterseniz, beyler, dedi, mademki sorgulamalar bir sonuç vermiyor, şu eski sorgulama yöntemini bu kez bırakalım. Sizi sırayla karşıma almayacağım, hayır. Hepimiz burada kalacağız: Mösyö Stangerson, Mösyö Robert Darzac, Jacques Baba, iki kapıcı, sayın emniyet müdürü, sayın zabıt kâtibi ve ben! Hepimiz burada olacağız, "aynı sıfatla"; kapıcılar tutuklu olduklarını bir an unutacaklar. "Konuşacağız!" "Konuşmak için" çağırdım sizi buraya. Suç mahallinde bulunuyoruz; peki, suçtan söz etmeyeceksek hangi konudan söz edeceğiz? Konuşalım hadi! Saldırıdan konuşalım! Bol bol konuşalım, zekice ya da aptalca, fark etmez. Aklımızdan ne geçiyorsa söyleyelim! Yöntemsiz konuşalım, yöntemle bir

yere varamıyoruz çünkü. Şansımız bol, zihnimiz açık olsun! Başlayalım!..

Sonra, yanımdan geçerken, alçak sesle şöyle dedi bana:

– Ne sahne değil mi? İnanabiliyor musunuz? Aklınıza gelir miydi? Bundan bir perdelik kısa bir vodvil yapacağım.

Keyifle ellerini ovuşturuyordu.

Bakışlarımı Mösyö Stangerson'a yönelttim. Doktorların son değerlendirmelerinde Matmazel Stangerson'un yaralarından sağ salim kurtulabileceğini açıklamaları onu umutlandırsa da, asil yüzünde hâlâ o büyük acının izleri vardı.

Bu adam kızının öldüğünü sanmıştı, hâlâ da o acının etkisi altındaydı. O yumuşak ve duru mavi gözlerinde sonsuz bir hüzün vardı. Mösyö Stangerson'u halka açık törenlerde birçok kez görme fırsatım olmuştu. Bir çocuğun bakışlarına benzeyen o dupduru bakışları baştan beri etkilemişti beni: Hülyalı bakışlardı bunlar; bir mucidin ya da bir mecnunun soylu, mistik bakışlarıydı.

Törenlerde, kızı her zaman ya arkasında ya da yanında olurdu. Söylediklerine göre baba-kız birbirlerinden ayrılmazlar, uzun yıllardan beri birlikte çalışırlardı. Otuz beş yaşında olan ama ancak otuzunda görünen, kendini tamamen bilime adayan bu bakire, eşsiz güzelliğiyle herkesin hayranlığını kazanmıştı. Lekesiz, tek bir kırışığı olmayan yüz, zamana da, aşka da meydan okumuştu. Kim derdi ki, bir gün yatağının başucunda oturup, elimde değersiz kâğıtlarla, kariyerim boyunca duyduğum en canice, en esrarlı saldırıyı bize anlattığını görecektim, hem de can vermek üzereyken? Kim derdi ki bir gün, bu öğleden sonra olduğu gibi, kızına saldıran kişiyi elinden nasıl kaçırdığını boşuna anlamaya çalışan umutsuz bir babanın karşısında bulunacaktım? Genellikle kentin ihtiraslarına kapılan insanları bekleyen büyük yaşam ve ölüm felaketlerinden sizi koruyamadıktan sonra, ormanların karanlık derinliklerindeki bu sessiz çalışma neye yarar?

– Şimdi, Mösyö Stangerson, dedi Mösyö de Marquet ciddi bir havaya bürünerek. Matmazel Stangerson odasına gitmek üzere yanınızdan ayrıldığı sırada siz tam olarak nerdeydiniz, gösterir misiniz?

Mösyö Stangerson kalktı ve "Sarı Oda"nın kapısının elli santim kadar ötesinde durdu. Ölüm sesi diyebileceğim vurgusuz, cansız, tekdüze bir sesle konuştu:

– Buradaydım. Saat on bire doğru, laboratuvarın fırınlarında küçük bir kimya deneyi yaptıktan sonra, masamı buraya kadar itmiştim. Çünkü aletlerimden birkaçını temizlemek üzere geceyi burada geçiren Jacques Baba'nın arkamdaki geniş yere ihtiyacı vardı. Kızımla aynı masada çalışıyorduk. Kalkıp beni öptü ve Jacques Baba'ya da iyi geceler dedikten sonra, odasına gitmek için, güçlükle masa ile kapının arasından geçmek zorunda kaldı. Saldırının yapıldığı yere ne kadar yakın olduğumu anlatmaya çalışıyorum size.

– Ya bu masa? diye araya girerek, şefimin isteğine boyun eğip bu "karşılıklı konuşma"ya karıştım... Mösyö Stangerson, dedim. Kızınızın "Katil var!" diye bağırdığını ve silah seslerini duyduğunuzda bu masayı ne yaptınız?

Jacques Baba cevap verdi:

– Duvara doğru ittik onu, şuraya, aşağı yukarı şimdi bulunduğu yere. Kapıya rahatça atılabilmek için, sayın kâtip...

Akıl yürütmeye devam ettim, ama varsayımım çok da güçlü olmadığından pek önem vermeden sordum:

– Masa odaya öylesine yakındı ki bir adam odadan çıkıp eğilerek, kimse fark etmeden masanın altından geçip gidebilirdi, değil mi?

Mösyö Stangerson bezgin bir halde sözümü kesti:

– Kızımın kapısını kilitleyip sürgülediğini hep unutuyorsunuz, *kapı kapalı kalmıştı*, saldırı olur olmaz biz kapıya koşmuştuk. *Zavallı kızımın saldırganla boğuşması devam ederken biz çoktan kapıya varmıştık, bu boğuşmanın gürültüsü bize kadar ulaşıyordu ve talihsiz kızımın boynunu*

kanlar içinde bırakan parmakların altında inlediğini duyuyorduk. Saldırı çok hızlı olmuştu, ancak biz de aynı anda bizi bu faciadan ayıran şu kapının arkasında bulmuştuk kendimizi.

Kalktım ve gidip kapıyı daha dikkatli inceledim. Sonra da umarsızlığımı ifade eden bir jest yaparak yerime döndüm.

– Düşünün ki, dedim, *kapının açılmasına gerek kalmadan* bu kapının alt tarafı açılabiliyor, böylece sorun çözülürdü! Ama ne yazık ki bu son varsayım da geçersiz çünkü kapıya baktık. Tek parça halinde, meşe ağacından yapılmış sağlam ve kalın bir kapı bu... Kapıyı zorlayanların yaptıkları tahribata rağmen çok kolay görülebiliyor zaten...

– Evet, dedi Jacques Baba. Buraya şatodan getirdik onu, eski ve sağlam bir kapıdır... şimdi böyle kapılar yapılmıyor artık. Biz dört kişi ancak bu demir çubukla hakkından gelebildik... çünkü kapıcının karısı da bizimleydi, çok yaman, iyi bir kadındır o yargıç bey! Onların şimdi hapiste olmaları çok üzücü!

Jacques Baba, böyle itiraz ve merhamet dolu sözleri söyler söylemez, kapıcılar tekrar ağlayıp sızlamaya başladılar. Bu kadar içli içli ağlayan sanıklar hiç görmemiştim. Çok tiksinmiştim. Masumiyetlerini kabul etsek de, bu iki insanın felaket karşısında bu denli zavallı olmalarını anlamıyordum. Böyle zamanlarda, ağlayıp sızlamak yerine açık bir tavır takınmak gerekir; zira bu ağlayıp sızlamalar da çoğu zaman yapmacık ve ikiyüzlü oluyor.

– Ee, yeter artık, kesin yaygarayı! diye bir kez daha bağırdı Mösyö de Marquet. Anlatın bakalım, hanımınızın saldırıya uğradığı saatte, sizin küçük evin penceresinin altında ne işiniz vardı?! Jacques Baba sizinle karşılaştığında, küçük eve çok yakındınız...

– İmdat sesine koşuyorduk! diye sızlandılar.

Kadın hıçkırıklar arasında ciyaklıyordu:

– Ah! Onu, saldırganı bir ele geçirseydik, gebertirdik!..

Ağızlarından akıllı iki laf alamadık artık. Kıyasıya inkâr etmeye, silah sesi duyduklarında yataklarında olduklarına dair Tanrı Baba'yı ve tüm azizleri tanık göstermeye devam ettiler.

– Bir el değil, iki el ateş edildi. Yalan söylediğinizi biliyorsunuz. Birini duyduysanız ötekini de duymuş olmalısınız!

– Aman Tanrım! Yargıç bey, biz sadece ikincisini duyduk. Belli ki birincisinde uyuyorduk...

– İki el ateş edildi, dedi Jacques Baba. Tabancamın tüm fişeklerinin sağlam olduğuna eminim; iki yanmış fişek, iki kurşun bulduk. Kapının arkasındaydık ve iki el silah sesi duyduk. Değil mi Mösyö Stangerson?

– Evet, dedi profesör, iki el silah sesi duyduk, önceki boğuk, sonraki daha kuvvetliydi.

– Niçin yalan söylemeye devam ediyorsunuz? diye bağırdı Mösyö de Marquet, kapıcılara dönerek. Polisin sizin kadar budala olduğunu mu sanıyorsunuz! Facia sırasında dışarıda, küçük evin önünde olduğunuz apaçık belli. Ne yapıyordunuz orada? Söylemek istemiyor musunuz? Suskunluğunuz suça ortak olduğunuzu kanıtlıyor. Bana kalırsa, diye devam etti Mösyö Stangerson'a dönerek... bana kalırsa, saldırgan ancak bu iki suç ortağının yardımlarıyla kaçmıştır buradan Mösyö Stangerson. Kapı kırılır kırılmaz, siz, Mösyö Stangerson, zavallı çocuğunuzla meşgulken, kapıcı ve karısı da, arkalarında saklanarak holün penceresine ulaşıp oradan bahçeye atlayan rezilin kaçmasına yardımcı oluyorlardı. Kapıcı onun arkasından pencereyi ve panjurları kapatıyordu. *Zira en nihayetinde, bu panjurlar kendi kendine kapanmıyor ya!* Benim vardığım sonuç bu... Varsa başka türlü düşünen, ne düşündüğünü söylesin!..

Mösyö Stangerson araya girdi:

– Buna imkân yok! Kapıcılarımın gecenin o ilerlemiş saatinde parkta ne yaptıklarını anlamasam da, ne suçlu ne de suç ortağı olduklarına inanıyorum. Bu imkânsız diyorum,

çünkü kapıcı kadın lambayı tutuyordu ve odanın eşiğinden de ayrılmadı; ben de, kapı kırılır kırılmaz çocuğumun önünde diz çöktüm. *Kızımın üstünden atlamadan ve beni itmeden bu kapıdan odaya girmek ya da çıkmak imkânsızdı!* Bu imkânsız, çünkü Jacques Baba ve kapıcı da benim gibi, odada can çekişen kızımdan başka kimse var mı diye odaya ve yatağın altına baktılar.

– Henüz hiç konuşmadınız Mösyö Darzac, siz ne düşünüyorsunuz? dedi yargıç.

Mösyö Darzac hiçbir şey düşünmediğini söyledi.

– Ya siz, sayın emniyet müdürü?

Emniyet Müdürü Mösyö Dax o zamana kadar sadece dinlemiş ve çevreyi gözden geçirmişti. Sonunda lütfedip ağzını açtı:

– Suçlunun bulunmasını beklerken, suçun nedenini de ortaya çıkarmak gerekir. Böylece biraz ilerleyebiliriz.

– Sayın emniyet müdürü, saldırı alçakça bir ihtirasa dayanıyor gibi görünüyor, diye cevap verdi Mösyö de Marquet. Saldırganın bıraktığı izler, kaba mendil ve o iğrenç bere, onun çok yüksek bir toplumsal sınıftan olmadığını düşündürüyor bize. Kapıcılar bu konuda belki aydınlatabilirler bizi...

Emniyet müdürü, Mösyö Stangerson'a dönerek, bana göre, sağlam kafaların ve çelik gibi karakterlerin belirtisi olan soğuk bir sesle devam etti:

– Matmazel Stangerson yakında evlenecekti değil mi? diye sordu.

Profesör acı acı baktı Mösyö Robert Darzac'a.

– Oğlum demekten mutlu olacağım Mösyö Robert Darzac'la evlenecekti...

– Matmazel Stangerson çok daha iyi, yaraları hızla iyileşiyor. Evlilik sadece ertelendi, değil mi efendim? diye ısrar etti emniyet müdürü.

– Öyle umuyorum.

– Nasıl! Emin değil misiniz bundan?

Mösyö Stangerson sustu. Mösyö Robert Darzac heyecanlı görünüyordu. Elinin saatinin zinciri üstünde titrediğini gördüm, çünkü gözümden hiçbir şey kaçmaz. Mösyö Dax, tıpkı Mösyö de Marquet'nin mahcup olduğunda yaptığı gibi öksürdü.

– Siz de biliyorsunuz ki Mösyö Stangerson, böyle karmakarışık bir olayda hiçbir şeyi savsaklayamayız, her şeyi bilmek zorundayız; en küçük, en önemsiz şey bile kurbanla ilgili olabilir... görünürde en önemsiz bilgi bile işe yarayabilir... Matmazel Stangerson'un yaşayacağından neredeyse emin olduğumuz bu durumda bu evliliğin olmayabileceğine sizi inandıran nedir peki? "Umuyorum" dediniz. Bu umut bana bir şüphe gibi geliyor. Niçin şüpheleniyorsunuz?

Mösyö Stangerson'un kendini tutmaya çalıştığı görülüyordu:

– Evet efendim, dedi sonunda. Haklısınız. Sizden gizleyecek kadar önemli gibi görünen bir şeyi bilmeniz daha iyi olacak. Mösyö Robert Darzac da zaten benimle aynı kanıda olacaktır.

O anda beti benzi atmış Mösyö Darzac'ın bu hali bana tamamen anormal göründü. Darzac bir işaretle profesörle aynı kanıda olduğunu belirtti. Bana göre, söz söyleyecek halde olmadığından cevabını ancak işaretle veriyordu.

– Öğrenin o halde sayın emniyet müdürü, diye sürdürdü konuşmasını Mösyö Stangerson... Kızım benden ayrılmamaya yemin etmişti ve benim tüm ricalarıma rağmen yeminini bozmuyordu. Bu benim görevim olduğu için, onu birçok kez evliliğe ikna etmeye çalıştım. Mösyö Robert Darzac'ı yıllardır tanırız. Mösyö Robert Darzac kızımı seviyor. Bir an kızımın da onu sevdiğini sandım. Bütün kalbimle istediğim bir evliliğe razı olduğunu kızının ağzından duyduğumda o kadar sevindim ki dünyalar benim oldu! Efendim, ben yaşlandım artık. Benden sonra Matmazel Stangerson'un

yanında olacak, onu sevecek, ortak çalışmalarımızı sürdürecek, benim de sevdiğim, iyi kalbine ve biliminsanlığına değer verdiğim birini tanımış olmaktan çok mutluydum. Sayın emniyet müdürü, ne yazık ki, saldırıdan iki gün önce kızım Mösyö Robert Darzac'la evlenmeyeceğini söyledi bana; isteğinden niçin vazgeçti, bilmiyorum.

Derin bir sessizlik çökmüştü ortaya. Önemli bir andı. Mösyö Dax konuştu yeniden:

– Matmazel Stangerson niçin fikrini değiştirmiş, bu konuda bir açıklama yapmadı mı, bir şey söylemedi mi size?

– Evlenmek için çok yaşlı olduğunu... uzun süre beklediğini... düşünüp taşındığını... Mösyö Darzac'ı çok beğendiğini, dahası sevdiğini... ancak her şeyin böyle kalmasının daha iyi olacağını... eskisi gibi devam edeceğini... bizi daha sıkı bir şekilde Mösyö Robert Darzac'a bağlayan saf dostluk bağlarını görmekten de mutlu olacağını, ama ona artık evlilikten söz edilmemesi gerektiğini söyledi.

– İşte bu çok tuhaf! diye mırıldandı Mösyö Dax.

– Tuhaf, diye yineledi Mösyö de Marquet.

Mösyö Stangerson soğuk ve solgun bir gülümsemeyle şöyle dedi:

– Saldırının sebebini bu olanlardan yola çıkarak bulamazsınız mösyö.

M. Dax:

– Ne olursa olsun, dedi sabırsız bir sesle. Sebep hırsızlık değil!

– Evet! Bundan eminiz! diye bağırdı sorgu yargıcı.

O sırada laboratuvarın kapısı aralandı ve jandarma onbaşısı sorgu yargıcına bir kart uzattı. Mösyö de Marquet kartta yazılanları okuduktan sonra boğuk bir sesle haykırdı:

– Yok artık! Bu kadarı da çok fazla!

– Nedir o? diye sordu emniyet müdürü.

– *L'Époque* gazetesinin küçük muhabiri Mösyö Joseph Rouletabille'in kartı; şunları yazmış: "Saldırının nedenlerinden biri hırsızlıktır!"

Emniyet müdürü gülümsedi:

– Ah! Genç Rouletabille ah... Daha önce bu çocuktan söz edildiğini duymuştum... dâhi olarak geçiyor... Onu içeri alın sayın yargıç.

Ve Mösyö Joseph Rouletabille'i içeri aldılar. O sabah bizi Épinay-sur-Orge'a getiren trende tanışmıştım onunla. Neredeyse zorla girmişti kompartımanımıza. Davranışlarından ve densizliğinden, bizim bile hiçbir şey anlamadığımız bir vakada bir şey anlamış gibi kendini beğenmesinden o anda hiç hoşlanmadığımı söylemeliyim. Gazetecileri hiç sevmem zaten.

Her işe dalıp her şeyi birbirine karıştırırlar. Vebadan kaçar gibi sakınmak gerekir onlardan. Bu tür insanlar kendilerini tam yetkili sanırlar ve hiçbir şeye saygı duymazlar. Bu genç gazeteci de henüz yirmi yaşlarında görünüyordu. Bizi küstahça sorgulamaya cesaret etmiş ve tartışmıştı bizimle; iğrenç bulmuştum bu tavrını. Zaten bizimle hakaret edercesine dalga geçtiğini gösteren bir ifade tarzı vardı. *L'Époque* gazetesinin etkili bir yayın organı olduğunu, bu gazeteyle iyi ilişkiler içinde olmak gerektiğini biliyorum, ama böyle ağzı süt kokan muhabirleri işe almasalar daha iyi ederler.

Mösyö Joseph Rouletabille laboratuvara geldi, bizi selamladı ve Mösyö de Marquet'nin kendisiyle konuşmasını bekledi.

– Saldırının nedenini bildiğinizi ileri sürüyorsunuz mösyö, dedi Mösyö de Marquet, bunun da hırsızlık olduğunu söylüyorsunuz, hem de her şey bu kadar açıkça ortadayken, öyle mi?

– Hayır sayın yargıç, benim böyle bir iddiam yok. Saldırı nedeninin hırsızlık olduğunu söylemedim, *böyle olduğunu da sanmıyorum.*

– Peki, bu kart ne anlama geliyor?

– Saldırının *bir nedeninin* de hırsızlık olduğunu söylüyor.

– Nerden biliyorsunuz bunu?

– Benimle gelmek isterseniz gösteririm!

Genç adam holde kendisini izlememizi rica etti bizden; biz de öyle yaptık. Orada, tuvalete doğru yöneldi ve sayın yargıçtan yanına gelip diz çökmesini rica etti. Bu tuvalet camlı kapısından ışık alıyordu, kapı açılınca orayı iyice aydınlatmaya yetecek kadar bol ışık giriyordu içeri. Mösyö de Marquet ile Mösyö Joseph Rouletabille eşikte diz çöktüler. Genç adam bir döşeme taşının yerini gösteriyordu.

– Jacques Baba tuvaletin taşlarını epey zamandan beri hiç yıkamamış; taşları örten toz tabakasından anlaşılıyor bu. Burada iki geniş ayak izine ve her yerde saldırganın adımlarının yanında bulunan şu siyah kül izine bir bakın. Bu kül, orman içinde, Épinay'den Glandier'ye en kestirme yoldan gelmek için aşılması gereken patikayı kaplayan kömür tozundan başka bir şey değil. Biliyorsunuz ki, orada küçük bir kömürcü köyü vardır, çok miktarda odun kömürü üretirler. Saldırgan da, küçük evde kimsenin bulunmadığı bir sırada öğleden sonra buraya girdi ve çalacağını çaldı.

– Ne çalınmış? Nerden çıkarıyorsunuz bunu? Kim kanıtlayabilir bunu size? diye hepimiz birden bağırdık.

– Hırsızlığın izini nasıl mı buldum, diye devam etti konuşmasına gazeteci...

Hâlâ dizüstü duran Mösyö de Marquet araya girdi:

– Buradan buldunuz!

– Elbette, dedi Mösyö Rouletabille.

Mösyö de Marquet, taşların tozu üstünde, iki ayak izinin yanında, dikdörtgen şeklindeki ağır bir paketin taze izinin bulunduğunu ve paketi saran sicimlerin izinin kolayca fark edileceğini söyledi...

– Ama siz buraya nasıl girdiniz Mösyö Rouletabille? Jacques Baba'ya kimseyi içeri almaması için talimat vermiştim; küçük evin bekçisi de vardı.

– Jacques Baba'ya kızmayın, ben buraya Mösyö Robert Darzac'la geldim.

– Ya, öyle mi... diye bağırdı Mösyö de Marquet hoşnutsuz bir tavırla ve hep sessiz duran Mösyö Darzac'a ters ters baktı.

– Ayak izlerinin yanında bu paket izini de gördüğümde hırsızlık konusunda artık şüphem kalmadı, dedi Rouletabille. Hırsız bir paketle gelmemiş... Paketi burada yapmıştı, elbette çalınan eşyalarla ve kaçarken almak için onu buraya bırakmıştı; *paketinin yanına kaba pabuçlarını da koymuştu;* çünkü bakın, pabuçlara doğru giden hiçbir ayak izi yok, *ayakkabıları da hareketsiz ve boş gibi duruyorlar yan yana.* Saldırganın "Sarı Oda"dan kaçarken, ne laboratuvarda ne de holde niçin hiçbir ayak izi bırakmadığını anlıyoruz böylece. "Sarı Oda"ya *ayakkabılarıyla* girdikten sonra, ayakkabılar onu rahatsız ettiği ya da gürültü çıkarmamak için, onları ayağından çıkarmış. Hole ve laboratuvara *girerken* bıraktığı izler daha sonra Jacques Baba'nın taşları yıkamasıyla silinmiş. Bu da bizi saldırganın, Jacques Baba'nın saat beş buçukta taşları yıkamadan önce küçük evden ilk ayrılışı sırasında holün açık penceresinden küçük eve girdiğini düşünmeye sevk ediyor!

– Saldırgan belli ki onu rahatsız eden pabuçlarını çıkardıktan sonra, onları eline alıp tuvalete götürdü ve eşikten uzanıp yere bıraktı. Çünkü tuvaletin tozlarının üstünde çıplak ya da çoraplı bir ayak izi *veya başka ayakkabı izleri de* görülmüyor. Demek ki ayakkabılarını paketinin yanına koymuş. O sırada hırsızlık çoktan yapılmıştı. Ondan sonra adam "Sarı Oda"ya dönüp yatağın altına kayıveriyor. Vücudunun izi döşemede apaçık görülüyor, hatta orada hafifçe kıvrılmış ve buruşmuş olan hasırın üstünde de. Daha yeni sökülmüş hasır parçaları da saldırganın yatağın altına geçtiğini kanıtlıyor...

– Evet, evet, dedi Mösyö de Marquet. Bunları biliyoruz.

– Yatağın altına gizlenmesi gösteriyor ki, *adam sadece hırsızlık yapmak için gelmemiş!* diye sürdürdü konuşması-

nı genç gazeteci. Bana, pencereden Jacques Baba'nın ya da Mösyö ve Matmazel Stangerson'un küçük eve girmek üzere olduklarını görünce o anda saklandığını söylemeyin. *Niyeti sadece kaçmak olsaydı,* tavan arasına tırmanıp saklanması ve kaçmak için fırsat kollaması daha kolay olurdu. Hayır! Hayır! *Saldırganın "Sarı Oda"da bulunması gerekiyordu...*

Emniyet müdürü burada araya girdi:

– Hiç de fena değil delikanlı, dedi! Kutlarım sizi... Saldırganın nasıl kaçtığını hâlâ bilmiyorsak da, buraya girişini adım adım izliyoruz ve ne yaptığını da görüyoruz: Hırsızlık yaptı. Ama ne çaldı?

– Son derece değerli şeyler, dedi muhabir.

O anda, laboratuvardan gelen bir çığlık duyduk. Hemen oraya koştuk. Mösyö Stangerson, dehşetle açılmış gözleriyle, titreyerek bize bir nevi kütüphaneyi gösteriyordu, dolap henüz açılmıştı ve boştu!

Mösyö Stangerson o anda masasının önündeki büyük koltuğa gömülerek inledi:

– Bir kez daha soyuldum...

Sonra bir gözyaşı, iri bir damla akıverdi yanağından:

– Özellikle kızıma tek söz edilmeyecek bu konuda... O benden daha çok üzülecek...

Derin derin içini çekerek ve hiçbir zaman unutmayacağım hüzünlü bir sesle konuştu:

– Artık ne önemi var ki bunun... *yeter ki kızım yaşasın!..*

– Yaşayacak, dedi Robert Darzac; sesinde garip bir dokunaklılık vardı.

– Biz de çalınan eşyaları bulacağız, dedi Mösyö Dax. Ama ne vardı bu dolapta?

– Hayatımın yirmi yılı, diye cevap verdi ünlü profesör boğuk bir sesle, daha doğrusu hayatımızın, kızımla benim... Evet, en değerli belgelerimiz, deneylerimiz ve çalışmalarımızla ilgili en gizli tutanaklarımız yirmi yıldan beri orada duruyordu. Tamamen belgelerle dolu olan bu odada, çal-

mak için en doğru olanlar seçilmiş. Bu, bizim için, hatta diyebilirim ki, bilim dünyası için de, giderilemez bir kayıp! Maddenin yok olması üzerine kesin kanıtlara varmak üzere aşmak zorunda kaldığım tüm evreler, fotoğraf ve desenlerle gösterilerek, özenle açıklanmış, etiketlenmiş ve notlandırılmıştı. Hepsi oraya yerleştirilmişti. Üç yeni aygıtın planı da vardı: Biri, önceden elektriklendirilmiş cisimlerin morötesi ışınların etkisiyle yitime uğramasını incelemek için; ikincisi, alevlerin gazında bulunan ayrışmış madde parçacıklarının etkisiyle elektriğin yitimini göstermek için; üçüncüsü de, çok ustaca, yeni bir yoğunlaştırıcı diferansiyel elektroskop... Tartılabilir madde ile tartmaya gelmez eter arasında araç olan maddenin temel özelliklerini dönüştüren bütün eğrilerimiz; atom-içi kimya üzerine ve maddenin bilinmeyen dengeleri hakkında yirmi yıl süren deneylerimiz; *Zarar Gören Metaller* adıyla yayımlamak istediğim bir elyazması. Ne bileyim işte! Buraya giren adam her şeyimi aldı benden... Kızımı ve eserlerimi... kalbimi ve ruhumu çaldı!..

Ve koca Stangerson, bir çocuk gibi ağlamaya başladı.

Sessizce sardık etrafını, onun büyük acısı içimize dokunmuştu. Profesörün yığıldığı koltuğa dayanan Mösyö Robert Darzac gözyaşlarını boşuna gizlemeye çalışıyordu. Garip davranışları ve anlaşılmaz heyecanlı halleriyle büründüğü o muammalı havası oldukça sinirime dokunmasına rağmen, o bir an bana daha cana yakın bir adam gibi göründü.

Joseph Rouletabille, yeryüzündeki görevi ve değerli zamanı, sanki ona insanların acılarıyla ilgilenmesine izin vermiyormuş gibi, çok sakin bir tavırla boş dolaba yaklaştı ve koca Stangerson'un çaresizliği karşısında saygıyla susan insanların sessizliğini bozarak, emniyet müdürüne dolabı gösterdi. Hırsızlık yapıldığını nasıl fark ettiğine dair gereksiz açıklamalar yaptı, aynı anda gerçekleşen iki keşfinden, daha önce bahsettiğim tuvaletteki izlerle laboratuvardaki değerli dolabın boş olduğunu fark etmesinden söz etti. Bize söyledi-

ğine göre, sadece laboratuvardan geçiyormuş; ama gözüne çarpan ilk şey dolabın garip şekli, sağlamlığı, onu yangından koruyan demir yapısı ve özellikle birtakım eşyayı koruma amaçlı böyle bir dolabın "anahtarı"nın demir kapısının üstünde durması olmuştu. "Bir kasanın açık bırakılması olur şey değildi..." Nihayet, baş tarafı bakır olan ve karmaşık görünen bu küçük anahtar bizim gözümüzden kaçtığı halde Joseph Rouletabille'in dikkatini çekmişti. Bizim gibi hiç de çocuk olmayan insanlar için, bir dolabın üstünde bir anahtarın olması daha çok bir emniyet duygusu uyandırır, ama elbette bir dâhi olan Joseph Rouletabille'de –José Dupuy'ün *Gladyatörün Beş Yüz Milyonu*'nda "Ne dâhi! Ne dişçi ama!" dediği gibi– kilidin üstünde bir anahtarın bulunması hırsızlık kanısını uyandırır. Nedenini anlamakta gecikmedik.

Ancak size bunu anlatmadan önce Mösyö de Marquet'nin bana oldukça şaşkın göründüğünü anlatmalıyım. Genç gazetecinin soruşturmaya yeni bir yön vermesine sevinsin mi, yoksa bunu kendisi yapamadı diye üzülsün mü, bilemiyordu. Bizim mesleğimizde düş kırıklıkları çok olur, ama ödlek olmaya hiç hakkımız yoktur ve genel bir iyilik söz konusu olduğunda da gururumuzu ayaklar altına almalıyız. Mösyö de Marquet de duygularına hâkim oldu ve o da emniyet müdürüyle birlikte Mösyö Rouletabille'e övgüler yağdırdı. Genç adam "Bir şey değil!" diyerek omuzlarını silkti. Suratına şöyle okkalı bir tokat indirmek istedim. Hele de yargıca şöyle dediğinde:

– Mösyö, bu anahtar daha çok kimde bulunurdu, Mösyö Stangerson'a sorar mısınız?

– Kızımda bulunurdu, dedi Mösyö Stangerson. Onu hiç yanından ayırmazdı.

– Oo! Şimdi işler değişiyor ve Mösyö Rouletabille'in ileri sürdüğü fikirlere hiç uymuyor, diye bağırdı Mösyö de Marquet. Matmazel Stangerson mademki anahtarı yanından ayırmıyordu, o akşam saldırganın bu anahtarı çalmak

için Matmazel'i odasında beklemiş olması ve hırsızlığı da *saldırıdan sonra* yapması gerekirdi! Oysaki, saldırıdan sonra laboratuvarda dört kişi vardı!.. Ben bu işten hiçbir şey anlanış değilim!..

"Hiçbir şey..." diye tekrarladı Mösyö de Marquet umutsuz bir öfkeyle; esrimeyle kendinden geçmişti herhalde, zira daha önce söyledim mi bilmiyorum ama bir şey anlamadığı için hiç olmadığı kadar mutluydu.

– Hırsızlık ancak *saldırıdan* önce yapılmış olabilir, dedi muhabir. Gerek sizin sandığınız nedenden, gerekse de *benim inandığım başka nedenlerden ötürü* bu gün gibi ortada! *Saldırgan küçük eve girdiğinde, bakır başlı anahtar da çoktan onun elindeydi.*

– Bu olamaz! dedi Mösyö Stangerson usulca.

– Pekâlâ olabilir, mösyö, işte kanıtı.

Bu şeytan hergele böyle diyerek cebinden 21 Ekim tarihli *L'Époque* gazetesini çıkardı (saldırının 24'ünü 25'ine bağlayan gece olduğunu hatırlatırım) ve bize bir ilan göstererek okudu:

"Dün Louve mağazasında siyah satenden bir kadın el çantası kayboldu. İçindeki çeşitli eşyalar arasında bakır başlı küçük bir de anahtar vardı. Bulup getirene büyük bir ödül verilecektir. Bu kişinin , *poste restante**, 40 no.'lu büro, M. A. T. H. S. N. adresine yazması gerekiyor." Bu harfler Matmazel Stangerson'u çağrıştırmıyor mu? –diye sürdürdü konuşmasını gazeteci.– O bakır başlı anahtar da bu anahtar değil mi?.. Küçük ilanları hep okurum ben. Sizin mesleğinizde olduğu gibi, benimkinde de, sayın yargıç, küçük özel ilanları her zaman okumak gerekir... Ne düzenler, entrikalar, ne anahtarlar vardır onlarda! Her zaman bakır başlı olmasalar da, ilgi çekicidirler. Bu ilanda, özellikle de başa iş açabilecek bir eşyayı, bir anahtarı yitiren kadının içinde bulunduğu gi-

* Postanenin postayı alıcısı gelip alana kadar elinde tuttuğu bir hizmet. (ç.n.)

zem dikkatimi çekmişti. Bu kadın ne kadar önem veriyordu bu anahtara! Bulup getirene büyük bir ödül vaat edecek kadar hem de! Sonra, şu altı harfi düşünüyordum: M. A. T. H. S. N. İlk dördü, bana o anda bir isim çağrıştırıyordu. "Elbette," diyordum, "Math, Mathilde olabilir..." Bir çantada, bakır başlı anahtarını yitiren kişinin adı Mathilde olabilirdi!.. Ama son iki harfi anlayamadım. Bu yüzden gazeteyi bir yana koyup başka bir şeyle meşgul oldum... Derken, dört gün sonra, akşam gazeteleri kocaman manşetlerle Matmazel MATHILDE STANGERSON'a yapılan saldırıyı duyurunca, bu Mathilde ismi bana, ben bunun için hiçbir çaba sarf etmeden, farkına bile varmadan, ilandaki harfleri hatırlattı. Bu durum biraz merakımı uyandırdığından, o günkü sayıyı yönetimden istedim. Son iki harfi unutmuştum: S. N. harflerini tekrar görünce, "Stangerson!.." diye bağırmaktan kendimi alamadım. Hemen bir faytona atlayıp 40 numaralı posta bürosuna koştum. "M.A.T.H. S.N. adresine bir mektup var mı?" diye sordum. Memur "Yok!" dedi. Bir kez daha aramasını isteyince, adam bana "Ah bayım! Şaka yapıyorsunuz herhalde!.." dedi. "Evet, M. A. T. H. S. N. adresine bir mektup geldi, ama üç gün önce onu isteyen bir kadına verdim. Şimdi siz geliyorsunuz, bu mektubu istiyorsunuz benden. Evvelki gün de bir bey geldi ve aynı bıktırıcı ısrarla, o da bu mektubu istedi!.. Bıktım bu saçmalıktan..." Daha önce mektubu isteyen iki kişiyle ilgili sorular sormak istedim memura, ancak ya meslek sırrının arkasına sığınmak istediğinden –kuşkusuz zaten çok fazla şey söylediğini düşünüyordu– ya da gerçekten kendisiyle alay edildiğine sinirlendiğinden olacak, cevap bile vermedi bana...

Rouletabille sustu. Hepimiz susmuştuk. Herkes bu garip mektubun hikâyesinden bir anlam çıkarmaya çalışıyordu. Gerçekten, bu "gizemli" vakayı izleyebilmek için sağlam bir ipucu bulunmuş gibiydi.

Mösyö Stangerson konuştu:

– Kızımın bu anahtarı kaybettiği, kaygılandırmamak için bana bu olaydan hiç söz etmediği ve anahtarı bulacak olan kişiden *poste restante* bürosuna yazmasını rica ettiği hemen hemen ortada. Belli ki adresimizi vermekten çekinmiş, çünkü sonraki gelişmeler anahtarın kaybolduğunu öğrenmemle sonuçlanabilirdi. Bu tutumu çok mantıklı ve çok doğal. *Çünkü mösyö, daha önce de soyulmuştum!*

– Nerede? Ne zaman? diye sordu emniyet müdürü.

– Çok yıllar oldu, Amerika'da, Philadelphia'dayken. Laboratuvarımdan, bir halkı zengin edebilecek iki buluşumun şifresini çaldılar... Hırsızın kim olduğunu öğrenemediğim gibi "hırsızlığın" amacı hakkında da bir şey duymadım; çünkü beni böyle soyan kişinin hesaplarını bozmak için, bu iki buluşu bizzat kamuoyu önüne çıkıp anlatarak bu soygunu boşa çıkarmıştım. O gün bugündür her şeyden kuşkulanır oldum, çalıştığım zamanlar bir Hermes rahibi gibi sıkıca kapanıyorum. Bütün şu pencerelerin demirleri, küçük evin öbür alanlardan soyutlanması, kendi ellerimle yaptığım şu dolap, şu özel kilit, şu benzersiz anahtar, bütün bunlar, acı bir tecrübenin bende yarattığı kaygıların sonucudur...

Mösyö Dax "Çok ilginç!" dedi, Joseph Rouletabille de çantayı sordu. Ne Mösyö Stangerson ne de Jacques Baba birkaç gündür Matmazel'in çantasını görmüşlerdi. Birkaç saat sonra, hem de Matmazel Stangerson'un ağzından çantanın çalındığını ya da kendisinin onu kaybettiğini, sonraki olayların da babasının bize açıkladığı gibi olduğunu öğreniyorduk. Matmazel 23 Ekim günü 40 numaralı posta bürosuna gitmiş ve ona kötü bir şaka olduğunu kendisinin de onayladığı bir mektup verilmişti. Mektubu hemen yakmıştı.

Soruşturmamıza, daha doğrusu "konuşmamıza" dönecek olursak, emniyet müdürünün Mösyö Stangerson'a 20 Ekim'de, çantanın kaybolduğu gün, kızının Paris'e niçin gittiğini sorduğunu belirtmeliyim. Öğrendik ki Matmazel başkente "Mösyö Robert Darzac'la gitmiş, Darzac da o andan

itibaren saldırının ertesi gününe kadar şatoda görülmemişti". Büyük Louve mağazasında çanta ortadan kaybolduğu sırada Mösyö Robert Darzac'ın Matmazel Stangerson'un yanında bulunması gözümüzden kaçmamış, dahası hayli dikkatimizi de çekmişti.

Yargıçlar, sanıklar, kurban, tanıklar ve gazeteci arasındaki bu konuşma sona ermek üzereyken beklenmedik bir olay oldu; asla Mösyö de Marquet'yi gücendirecek bir şey değildi. Jandarma onbaşısı gelerek Frédéric Larsan'ın içeri girmek istediğini iletti bize. Bu istek derhal kabul edildi. Larsan elinde bir çift çamurlu kaba ayakkabıyla içeri girerek onları laboratuvara fırlatıverdi.

– İşte, dedi. Saldırganın giydiği ayakkabılar! Tanıdınız mı onları Jacques Baba?

Jacques Baba bu kokuşmuş köselenin üstüne eğildi, afallamış bir halde, bir süre önce tavan arasının bir köşesine atıp ıskartaya çıkardığı eski pabuçlarını tanıdı; öyle allak bullak olmuştu ki, heyecanını gizlemek için sümkürmek zorunda kaldı.

O zaman, Frédéric Larsan, Jacques Baba'nın kullandığı mendili göstererek şöyle dedi:

– İşte "Sarı Oda"da bulunan mendile şaşırtıcı derecede benzeyen bir mendil.

– Ah! Biliyorum, dedi Jacques Baba, titreyerek. Neredeyse birbirlerinden farksızlar.

– Son olarak, diye devam etti Frédéric Larsan, ayrıca "Sarı Oda"da bulunan eski Bask beresi de Jacques Baba'nın eskiden taktığı bere olabilir! Sayın emniyet müdürü ve sayın yargıç bütün bunlar bana göre saldırganın gerçek kişiliğini gizlemek istediğini gösteriyor, dedi, bayılmak üzere olan Jacques Baba'ya "Toplayın kendinizi koca adam!" diye takılarak.

Sonra şöyle sürdürdü konuşmasını:

– Bu işi de hayli üstünkörü bir şekilde yaptı ya da en azından bize öyle geliyor, *çünkü Mösyö Stangerson'un yanından ayrılmayan Jacques Baba'nın saldırgan olmadığın-*

dan eminiz. Ama düşünün ki Mösyö Stangerson o akşam gece nöbetini uzatmamış olsa; kızından ayrıldıktan sonra şatoya dönmüş olsa; Matmazel Stangerson laboratuvarda kimse yokken ve Jacques Baba tavan arasında uyurken saldırıya uğramış olsa, *saldırganın Jacques Baba olduğundan hiç kimsenin kuşkusu olmayacaktı!* Bu adam facianın çok erken olması sayesinde kurtuldu; saldırgan kuşkusuz etrafta ses seda olmayınca laboratuvarın boş olduğunu ve harekete geçmek için doğru anın geldiğini sandı. Esrarlı bir şekilde buraya girebilen ve Jacques Baba'ya karşı böyle önlemler alabilen adam elbette ki evin yabancısı değildi. Tam olarak saat kaçta girdi buraya? Öğleden sonra mıydı? Akşam mı? Bunu bilemem... *Ama bu küçük evin eşyalarını ve insanlarını bu kadar yakından bilen biri "Sarı Oda"ya gireceği saati de bilmiş olmalı.*

– Laboratuvarda insan varken buraya giremezdi herhalde, diye bağırdı Mösyö de Marquet.

– Nerden biliyorsunuz, rica ediyorum! dedi Larsan... Akşam yemeği laboratuvarda yendi, servis için giriş-çıkış... Sonra, saat on ile on bir arasında, Mösyö Stangerson, kızı ve Jacques Baba yüksek şöminenin şu köşesinde, ocağın etrafında bir kimya deneyi yapıyorlardı. Tanıdık biri! Tanıdık biri!.. olan saldırganın tuvalette ayakkabılarını çıkardıktan sonra bu fırsattan yararlanarak "Sarı Oda"ya süzülmediğini kim söyleyebilir bana?

– Bu pek olası değil! dedi Mösyö Stangerson.

– Elbette, ama olanaksız da değil... Kesin bir şey diyemem. Odadan çıkışına gelince, bu da başka bir olay! Nasıl kaçabildi? *Elbette ki en doğal biçimde*!

Frédéric Larsan bir an sustu. Bu süre bize çok uzun geldi. Çok anlaşılır bir heyecanla konuşmasını bekliyorduk.

– Ben "Sarı Oda"ya girmedim, diye devam etti Frédéric Larsan, ama *kapıdan başka yerden çıkılamayacağını sizin de kabul ettiğinizi düşünüyorum.* Saldırgan da kapıdan çık-

tı. Başka türlü olması düşünülemeyeceğine göre, evet böyle olmuştur! Suçu işledi ve kapıdan çıkıp gitti! Ama hangi anda! Kendisi için en kolay olan anda, *en anlaşılabilir olduğu anda*, öyle anlaşılabilir bir anda ki, başka bir açıklaması söz konusu olamasın. Şimdi saldırıyı izleyen "anları" inceleyelim: Mösyö Stangerson'la Jacques Baba'nın, kapının önünde, saldırganın yolunu kestikleri ilk an var. Sonra, Jacques Baba'nın bir süre bulunmadığı, Mösyö Stangerson'un tek başına kapının önünde bulunduğu ikinci an. Üçüncü an, Mösyö Stangerson'un kapıcıyla buluştuğu andır. Dördüncü anda, Mösyö Stangerson, kapıcı ve karısı, Jacques Baba kapının önündeler. Ve beşinci anda, kapı kırılıyor ve hepsi "Sarı Oda"ya doluşuyor. Demek ki, *kaçışın en uygun olduğu an, kapının önünde en az kişinin bulunduğu andır. Sadece bir kişinin bulunduğu an: O da Mösyö Stangerson'un kapının önünde tek başına kaldığı andır.* Jacques Baba'nın suç ortaklığını kabul etmediğimiz sürece, ki ben de buna inanmıyorum, çünkü kapının açık olduğunu ve saldırganın kaçtığını görmüş olsaydı "Sarı Oda"nın penceresini yoklamak için küçük evden çıkmazdı. *Demek ki Mösyö Stangerson kapının önünde yalnızken kapı açıldı ve saldırgan çıktı.* Burada, kabul etmemiz gerekir ki Mösyö Stangerson'un saldırganı yakalamaması ya da yakalatmaması için güçlü nedenleri vardı, çünkü saldırganın holün penceresine ulaşmasına engel olmadı ve arkasından da pencereyi kapattı!.. Jacques Baba dönmek üzere olduğundan ve döndüğünde *her şeyi olduğu gibi bulması gerektiğinden,* korkunç şekilde yaralanan Matmazel Stangerson, kuşkusuz babasının azarları üzerine, kendini toparlamaya çalışıp "Sarı Oda"nın kapısını yeniden kilitleyerek sürgüledi ve sonra can çekişir halde yere yığıldı... Saldırıyı kim yaptı bilmiyoruz; Mösyö ve Matmazel Stangerson'un hangi sefilin kurbanı olduklarını bilmiyoruz ama onlar kuşkusuz bunu biliyorlar! Bir babanın can çekişen kızını arkasından kilitlediği kapının ardında

bırakmaya tereddüt etmemesi ve saldırganın kaçmasına da engel olmaması için, korkunç bir sırrın olması gerekir... Ama saldırganın "Sarı Oda"dan kaçmasını açıklamanın başka hiçbir yolu yoktur!

Bu acıklı ve aydınlatıcı açıklamayı izleyen sessizlik berbattı. Frédéric Larsan'ın insafsız mantığıyla büyük acısına ilişkin gerçeği itiraf etmeye ya da susmaya, ki bu daha korkunç bir kabulleniş olurdu, zorlanarak köşeye sıkıştırılan ünlü profesöre hepimiz üzülmüştük. Derken adamın gerçek bir ıstırap heykeli gibi ayağa kalktığını gördük; elini öyle görkemli bir hareketle uzattı ki, biz kutsal bir varlık önünde boyun eğer gibi başımızı eğdik. O zaman, adeta bütün gücünü tüketerek tiz bir sesle şunları söyledi:

– Can çekişen kızımın başı üzerine yemin ediyorum ki, yavrumun umutsuz çağrısını duyduğum andan itibaren bu kapıdan hiç ayrılmadım; laboratuvarda yalnız bulunduğum sırada da bu kapı hiç açılmadı. Ve nihayet, ben ve üç hizmetkârım "Sarı Oda"ya girdiğimizde de saldırgan orada yoktu! Yemin ederim ki saldırganı tanımıyorum!

Böyle tumturaklı bir yemine rağmen, Mösyö Stangerson'un sözlerine inanmadığımızı söylemeye gerek var mı? Frédéric Larsan az önce bize hakikati sezdirmişti; onu böyle erken yitirmek istemiyorduk.

Mösyö de Marquet "konuşma"nın sona erdiğini ve laboratuvardan çıkmaya hazırlanmamız gerektiğini söyleyince, genç muhabir, şu afacan Joseph Rouletabille Mösyö Stangerson'a yaklaştı ve elini büyük bir saygıyla tuttu. Şöyle dediğini duydum:

– Ben size inanıyorum efendim!

Corbeil mahkemesinin zabıt kâtibi Mösyö Maleine'in anlattıklarından yapmayı görev addettiğim alıntıyı burada bitiriyorum. Laboratuvarda olup biten her şeyi Rouletabille'in gelip bana sadakatle ve anında anlattığını okuyucuya söylememe hiç gerek yok.

XII

Frédéric Larsan'ın Bastonu

Mösyö Robert Darzac'ın bize ayırdığı küçük salonda dostumun çabucak yazdığı makaleyi alıp götürebilmek için ancak akşam saat altıya doğru şatodan ayrılmak üzere hazırlandım. Muhabir, Mösyö Robert Darzac'ın ona gösterdiği bu anlaşılmaz konukseverlikten yararlanarak geceyi şatoda geçirecekti. Mösyö Stangerson, bu acılı günlerde evin bütün gailesini Darzac'a bırakmıştı. Arkadaşım, hiç olmazsa bana Épinay garına kadar eşlik etmek istedi. Parktan geçerken şunları anlattı:

– Şu Frédéric Larsan var ya, gerçekten çok yetenekli, ününü de hak ediyor doğrusu. Jacques Baba'nın pabuçlarını nasıl buldu dersiniz! "Zarif ayak" izlerinin başlayıp kaba ayak izlerinin kaybolduğunu gördüğümüz yerin yakınında nemli toprakta oluşmuş dikdörtgen şeklindeki taze bir oyuk, orada kısa süre önce bir taşın olduğunu gösteriyordu. Larsan bu taşı arayıp bulamayınca, saldırganın kurtulmak istediği ayakkabıları bu taşa bağlayıp havuza atabileceğini düşündü. Fred'in hesabı kusursuzdu, araştırmalarının sonucu da bunu gösterdi. Bu benim gözümden kaçmıştı, ama benim aklımın başka yerlerde olduğunu da söylemem gerek, çünkü *saldırganın geçerken bıraktığı yanlış izlenimler yara-*

tan emarelerin çokluğundan ve benim fark ettirmeden "Sarı Oda"nın döşemesi üzerine koyduğum Jacques Baba'nın ayak izinin o siyah ayak izine tam uymasından bana göre saldırganın bütün şüpheleri yaşlı hizmetkârın üzerine çekmek istediği açıkça ortadaydı. Hatırlarsınız, ona o uğursuz odada bulunan berenin kendi beresine benzediğini söylemiştim ve mendili tarif ederken de onun kullandığı mendile çok benzediğini belirtmiştim. Buraya kadar, Larsan'la aynı fikirdeyiz, ancak bundan sonrası için aynı görüşte değiliz, BU DA KORKUNÇ OLACAK, çünkü o iyi niyetle bir yanlış yola koyulmuş, elimde hiçbir kanıt olmadan onunla mücadele etmem gerekecek!

Genç dostumun bu son sözlerindeki yoğun ciddiyet vurgusu şaşırtmıştı beni.

Bir kez daha tekrarladı:

– EVET, KORKUNÇ, KORKUNÇ!.. Ama "bir fikirle" mücadele etmek gerçekten bir hiçle mücadele etmek demektir!

O sırada şatonun arkasından geçiyorduk. Gece olmuştu. Birinci katta bir pencere aralıktı. Zayıf bir ışık sızıyordu oradan, dikkatimizi çeken birtakım gürültüler geliyordu. Pencerenin altındaki kapının oraya kadar yürüdük. Rouletabille alçak bir sesle, bana bu pencerenin Matmazel Stangerson'un odasına baktığını söyledi. Dikkatimizi çeken sesler kesildi, sonra yine başladı. Boğuk boğuk iniltilerdi bunlar... sadece üç kelime seçebildik: "Benim zavallı Robert'im!" Rouletabille elini omzuma koyarak kulağıma eğildi:

– Eğer bu odada konuşulanları bilebilseydim, araştırmalarım daha çabuk sona ererdi...

Çevresine bakındı; akşamın gölgesi sarıyordu bizi; şatonun arkasında uzanan ağaçlarla çevrili dar çimenlikten başka bir şey görmüyorduk. İniltiler susmuştu yeniden.

– Madem işitemiyoruz, hiç değilse görmeye çalışalım... dedi Rouletabille.

Ve adımlarımı yavaş basmamı işaret ederek, beni büyük bir kayın ağacının soluk gövdesine kadar çimenliğin ötesine sürükledi, ağacın gövdesi karanlıklar içinde beyaz bir çizgi gibi seçiliyordu. Bu kayın ağacı bizi ilgilendiren pencerenin tam karşısında yükseliyordu ve en alttaki dalları şatonun birinci katıyla hemen hemen aynı hizadaydı. Bu dalların üstünden Matmazel Stangerson'un odasında neler olup bittiği elbette görülebilirdi. Rouletabille de öyle düşünüyordu ki, bana sesimi çıkarmadan durmamı buyurarak, genç ve güçlü kollarıyla ağacın gövdesine sarılıp tırmanmaya başladı. Hemen dalların arasında gözden kayboldu, sonra derin bir sessizlik oldu.

Aşağıda, karşımdaki aralık pencere hâlâ aydınlıktı. Bu zayıf ışığın içinden hiçbir gölgenin geçtiğini görmedim. Başımın üstündeki ağaç sessizdi; bekliyordum; birden yukarıdan, ağacın içinden şu sözleri duydum:

– Önce siz!..

– Siz buyurun, rica ederim!

Yukarda, başımın üstünde konuşuyorlardı... birbirlerine nezaket gösteriyorlardı. Ağacın kaygan gövdesinden insan şeklinde iki gölgenin pat diye yere indiğini görünce şaşırıp kaldım! Rouletabille oraya tek çıkmış, "iki" kişi olarak iniyordu!

– Merhaba Mösyö Sainclair!

Frédéric Larsan'dı bu... Genç arkadaşım oraya yalnız çıktığını sanırken, polis müfettişi çoktan gözlem yapmakla meşguldü... Zaten, ikisi de benim şaşkınlığıma aldırmadılar. Anladığım kadarıyla, yukarıdaki gözlem yerlerinden yatağına uzanmış Matmazel Stangerson ile başucunda diz çökmüş Mösyö Darzac arasında şefkat ve hüzün dolu bir sahneye tanık olmuşlardı. Daha şimdiden, ikisi de sakınımlı davranıyor, gördüklerinden farklı sonuçlar çıkarıyorlardı sanki. Bu sahnenin Rouletabille'in ruhunda "Mösyö Robert Darzac lehine" derin bir etki yaratmış olduğunu tahmin etmek

kolaydı; ama Larsan'a göre bu sahne, Matmazel Stangerson'un nişanlısında üstün bir sanata dönüşmüş mükemmel bir ikiyüzlülükten başka bir şey değildi...

Parkın demir kapısına vardığımızda, Larsan durdurdu bizi:

– Bastonum! diye bağırdı.

– Bastonunuzu mu unuttunuz? diye sordu Rouletabille.

– Evet, dedi polis... Onu aşağıda, ağacın yanında bıraktım...

Ve birazdan bizimle buluşacağını söyleyerek yanımızdan ayrıldı.

– Frédéric Larsan'ın bastonuna hiç dikkat ettiniz mi? diye sordu bana muhabir yalnız kaldığımızda. Yepyeni bir baston bu... hiç görmemiştim elinde... Adeta üzerine titriyor... yanından ayırmıyor onu... Başkasının eline geçmesinden korkuyor gibi. Bundan önce, *Frédéric Larsan'ın elinde hiç baston görmedim*... Bu bastonu nereden buldu acaba? *Hiç baston kullanmayan bir adamın Glandier saldırısı ertesinde, bastonsuz bir adım bile atamaması hiç de doğal değil*... Şatoya geldiğimiz gün, bizi görünce, saatini cebine koydu ve bastonunu yerden aldı; bu hareketine hiç önem vermemekle belki de hata ettim!

Şimdi parkın dışındaydık; Rouletabille hiç konuşmuyordu... Belli ki, Frédéric Larsan'ın bastonu aklından çıkmıyordu. Épinay kıyısında giderken bana şöyle dediğinde anlamıştım bunu:

– Frédéric Larsan Glandier'ye benden önce geldi; araştırmalarına benden önce başladı; benim bilmediğim birtakım şeyleri öğrenmek, benim bilmediğim birtakım şeyleri bulmak için zamanı oldu... O bastonu nereden buldu acaba?..

Sonra şunu ekledi:

– Muhtemelen onun şüphesi –şüpheden de öte, akıl yürütmesi– doğrudan Robert Darzac'a yönelik; bu şüphe, onun hissedebildiği, ama benim hissedemediğim, elle tutula-

bilir bir şeye dayanıyor olmalı... Bu şey, şu baston olmasın?.. Hay kör şeytan, şu bastonu nereden buldu acaba?..

Épinay'de, treni yirmi dakika beklemek zorunda kaldık; bir meyhaneye girdik. O anda, arkamızda kapı açıldı ve Frédéric Larsan meşhur bastonunu sallayarak görünüverdi...

– Onu buldum! dedi bize, gülerek.

Üçümüz bir masaya oturduk. Rouletabille gözlerini bastondan ayırmıyordu; öyle dalmıştı ki Larsan'ın bir demiryolu görevlisine yaptığı gizli işareti görmedi. Çenesinde bakımsız küçük sarı bir sakal olan genç bir adamdı bu. Görevli kalktı, içkisinin parasını ödeyerek selam verip çıktı. Bu adamı, birkaç ay sonra, bu hikâyenin en acıklı anlarından birinde sarı sakalıyla yeniden karşıma çıktığında hatırlamasaydım, ben de bu işarete hiçbir anlam vermeyecektim. O zaman bu sarı sakallının Larsan'ın bir ajanı olduğunu öğrendim. Épinay-sur-Orge garında yolcuların gidiş gelişlerini izlemekle görevlendirilmişti; zira Larsan işine yarayabilecek hiçbir şeyi savsaklamıyordu.

Bakışlarımı yeniden Rouletabille'e çevirdim.

– Ah, Mösyö Fred! dedi. Ne zamandan beri baston kullanıyorsunuz?.. Ben sizi hep elleriniz cebinizde dolaşırken gördüm!..

– Onu bana hediye ettiler, diye karşılık verdi polis müfettişi...

– Uzun zaman olmadı herhalde, diye ısrar etti Rouletabille...

– Hayır, Londra'da hediye ettiler...

– Doğru, Londra'dan yeni döndünüz Mösyö Fred... Onu görebilir miyim, bastonunuzu?..

– Ama neden?..

Fred bastonu Rouletabille'e uzattı. Karga burunlu, sarı bambu ağacından yapılmış büyük bir bastondu, altın bir halka ile süslenmişti.

Rouletabille onu dikkatle inceledi.

– Vay canına, dedi, alaycı bir tavırla başını kaldırarak, Londra'da size bir Fransız bastonu hediye etmişler!

– Olabilir, dedi Fred, soğukkanlılığını koruyarak...

– Bakın markasına, küçük harflerle yazmışlar: Casette, 6B, Opéra...

– Londra'da çamaşırlarımızı yıkatıyoruz... İngilizler de bastonlarını Paris'ten alabilirler değil mi? dedi Fred...

Rouletabille bastonu geri verdi. Beni kompartımanıma yerleştirdikten sonra:

– Adres aklınızda mı? diye sordu bana.

– Evet, dedim. "Casette, 6B, Opéra..." Bana güvenin, yarın sabah haber alırsınız benden.

Aynı akşam, gerçekten de, Paris'te, baston ve şemsiye satıcısı Mösyö Casette'i gördüm ve arkadaşıma da yazdım:

"Tıpatıp Mösyö Robert Darzac'a benzeyen bir adam, aynı boyda, hafifçe kambur, aynı çember sakallı, pardösüsü macun renginde, melon şapkalı bir adam saldırının olduğu akşam saat sekize doğru gelip bizim ilgimizi çeken o bastona benzer bir baston satın almış.

Mösyö Casette iki yıldan beri böyle bir baston satmamış. Fred'in bastonu yeni. Elindeki baston bu demek ki. O sırada Londra'da bulunduğuna göre onu satın almış olamaz. Ben de, sizin gibi, 'onu Mösyö Robert Darzac'ın çevresinde bir yerde bulduğuna' inanıyorum... Ancak, sizin ileri sürdüğünüz gibi, saldırgan saat beşten, hatta altıdan beri 'Sarı Oda'da ise, facia gece yarısına doğru olduğu için, bu bastonu satın alışı Mösyö Robert Darzac'a, suç işlendiği sırada başka bir yerde olduğuna dair çürütülemez bir kanıt sağlıyor."

XIII

"Papazın Evi Cazibesinden, Bahçe de Parıltısından Hiçbir Şey Kaybetmemiş"

Bu anlattığım olaylardan sekiz gün sonra, tam 2 Kasım günü, Paris'teki evime şöyle bir telgraf geldi: "İlk trenle Glandier'ye gelin. Tabancalarınızı alın. Sevgiler. Rouletabille."

Sanırım size daha önce söyledim, o sıralarda stajyer bir avukattım ve davalara bakmıyordum; dul ve yetimleri savunmaktan çok, mesleki görevlerime alışmak için sık sık Adalet Sarayı'na gidiyordum. Rouletabille'in böyle zamanıma el koymasına şaşırmamı gerektirecek bir durum yoktu; o zaten kendisinin gazetecilik serüvenleriyle, özellikle de Glandier olayıyla ne kadar ilgilendiğimi biliyordu. Sekiz gündür bir haber alamamıştım; sadece gazetelerin bu konuda yazdıkları sayısız söylentilerden ya da Rouletabille'in *L'Époque*'taki çok kısa notlarından bir şeyler öğrenmiştim. Bu notlar "koyun kemiği" darbesini açıklamış ve kemik üstündeki lekelerin "insan kanı" olduğunu göstermişti bize. "Matınazel Stangerson'un taze kanı"ndan başka, birkaç yıl önce işlenmiş eski suçlardan kalma lekeler de vardı bu kemiğin üstünde.

Olayın tüm dünya basınını meşgul ettiğini düşünmek işten bile değil. İnsanların zihinlerini bu kadar meşgul eden bir

suç hiç görülmemiştir. Ancak bana öyle geliyordu ki, soruşturma hiç ilerlemiyordu; bu nedenle, telgraftaki "Tabancalarınızı alın" sözleri olmasaydı, arkadaşımın beni Glandier'ye davet etmesinden çok mutlu olacaktım.

Bu cümle kafamı çok karıştırıyordu. Rouletabille tabancaları getirmem için telgraf çektiyse, demek ki bunlara ihtiyaç olabileceğini öngörüyordu. Oysaki utanmadan itiraf edeyim, hiç de kahraman değilim. Ancak! O gün dara düşen bir dostumun benden yardım istemesi söz konusuydu; hiç tereddüt etmedim; yegâne tabancamın tam dolu olduğunu kontrol ettikten sonra, doğruca Orléans garına yöneldim. Yolda, bir tabancanın tek bir silah olduğunu ve Rouletabille'in telgrafında "tabancalar" istediğini düşündüm; hemen silah satan bir dükkâna girdim ve dostuma hediye etmekten mutlu olacağım güzel bir küçük tabanca satın aldım.

Rouletabille'i Épinay garında bulacağımı umut ediyordum, ama orada değildi. Ancak beni bir araba bekliyordu ve kısa sürede Glandier'ye vardım. Demir kapıda da kimse yoktu. Genç adamı ancak şatonun eşiğinde gördüm. Beni dostça selamladı ve hemen kucaklayıp sevgi gösterisinde bulunarak sağlığımı sordu.

Sözünü ettiğim küçük eski salona girdiğimizde, Rouletabille beni bir koltuğa oturttuktan sonra hemen şöyle dedi:

– İşler kötü!

– Nedir kötü olan?

– Her şey!

Bana yaklaşıp kulağıma fısıldadı:

– Frédéric Larsan, Mösyö Robert Darzac'a açıkça cephe alıyor.

Buna hiç şaşırmadım. Matmazel Stangerson'un nişanlısının kendi ayak izlerinin önünde sararıp solduğunu gördüğümden beri...

Ama yine de, hemen sormadan edemedim:

– Peki! Ya baston?

– Baston! Hep Frédéric Larsan'ın elinde, *yanından ayırmıyor onu...*

– Ama... bu baston Darzac'a onu kurtaracak bir kanıt sağlamıyor mu?

– En küçük bir kanıt bile sağlamıyor. Benim usulca sorguladığım Mösyö Darzac, ne o akşam ne başka bir akşam Casette'ten bir baston aldığını kabul ediyor... Ne olursa olsun, dedi Rouletabille, "hiçbir şey diyemeyeceğim", çünkü Mösyö Darzac *öyle garip sessizliklere bürünüyor ki*, söylediği şeyi nasıl anlamamız gerektiğini tam olarak bilemiyoruz!..

– Frédéric Larsan için bu çok değerli bir baston olmalı, delil olan bir baston... Ama hangi açıdan? Çünkü bastonun satın alındığı saate bakılırsa, saldırganın elinde bulunmasına olanak yoktu.

– Saat konusu Larsan'ı rahatsız etmez... O, benim saldırganın saat beş ile altı arasında "Sarı Oda"ya girdiği yolundaki görüşüme katılmak zorunda değil; onu engelleyen ne ki, isterse onu saat on ile on bir arası odaya sokamaz mı? Tam o sırada Mösyö ve Matmazel Stangerson, Jacques Baba'yla birlikte, laboratuvarın fırınlarla dolu bu bölümünde ilginç bir kimya deneyine giriştiler. Larsan, her ne kadar olanaksız görünse de, saldırganın bu insanların arkalarından süzülerek içeri giriverdiğini söyleyecek... Bunu sorgu yargıcına çoktan anlattı bile... Yakından bakılınca bu akıl yürütme saçma, çünkü tanıdık bildik birinin *–varsa böyle biri–* profesörün az sonra küçük evden ayrılacağını da bilmesi gerekirdi ve o gittikten sonra güvenlik içinde işine bakardı... Profesör oradayken laboratuvardan geçme tehlikesini niçin göze alsın? Sonra, bu tanıdık kişi küçük eve ne zaman girmiş olabilir?.. *Larsan'ın hayalini* kabul etmeden önce, aydınlatılacak çok noktalar var. Ama ben zamanımı bunlarla yitirmeyeceğim, *çünkü benim Larsan'ın hayaliyle meşgul olmama izin vermeyen çürütülemez bir fikrim var*! Ne var ki, şimdilik susmak zorundayım. Larsan arada bir

söylüyor... Her şey Mösyö Darzac'ın aleyhine dönebilirmiş...

Genç adam, gururla şunu da ekledi:

– Ben burada olmasam tabii!

Sonra sürdürdü konuşmasını:

– Çünkü Mösyö Darzac aleyhine, bu baston hikâyesinden çok daha kötü başka "dış işaretler" var. Şu baston işi de bana hâlâ akıl almaz geliyor; Larsan'ın, Mösyö Darzac'a ait olabilecek bu bastonla onun karşısına çıkmaktan hiç sıkılmamasını da aklım almıyor! Larsan'ın teorisindeki birçok şeyi anliyorum, ama şu baston işini hâlâ anlanış değilim.

– Frédéric Larsan hep şatoda mı?

– Evet, hiç ayrılmadı oradan! O da, benim gibi, Mösyö Stangerson'un ricası üzerine, orada yatıp kalkıyor. Mösyö Stangerson ona, Mösyö Robert Darzac'ın bana davrandığı gibi davrandı. Frédérick Larsan tarafından saldırganı tanımak ve kaçmasına izin vermekle suçlanan Mösyö Stangerson, hakikatin ortaya çıkarılması için her şekilde Larsan'a yardımcı olmaya çalıştı. Mösyö Robert Darzac da bana böyle davranıyor.

– Ama siz Mösyö Robert Darzac'ın suçsuz olduğuna inanıyor musunuz?

– Bir an suçlu olabileceğine inandım. Buraya ilk geldiğimizde böyle düşünmüştüm... Mösyö Darzac ile aramda geçenleri size anlatmanın zamanı geldi artık.

Rouletabille, burada sözüne ara verip silahları getirip getirmediğimi sordu. İki tabancayı ona gösterdim. Onları yoklayıp "Mükemmel!" dedi ve bana geri verdi.

– İhtiyacımız olacak mı? diye sordum.

– Kuşkusuz bu akşam; geceyi burada geçireceğiz; bu canınızı sıkmadı ya?

– Tam tersine, dedim, Rouletabille'i güldürecek şekilde yüzümü buruşturarak.

– Haydi gidelim! dedi. Şimdi gülme zamanı değil. Ciddi

konuşalım. Bu esrar dolu şatonun önünde bize "Açıl Susam, açıl!" dedirten o cümleyi hatırlıyor musunuz?

– Evet, dedim, tam olarak hatırlıyorum: *Papazın evi cazibesinden, bahçe de parıltısından hiçbir şey kaybetmemiş.* Laboratuvarın kömürleri arasında bulduğunuz yarı yanmış bir kâğıtta yazılıydı bu cümle.

– Evet, kâğıdın altındaki "23 Ekim" tarihine alevler dokunmamıştı. Çok önemli olan bu tarihi hatırlayın. Şimdi size tuhaf gelen bu cümlenin ne olduğunu anlatayım. Ayın 23'ünde, yani saldırıdan bir önceki gün Mösyö ve Matmazel Stangerson'un Elysée'ye bir kabul törenine gittiklerini bilmem biliyor musunuz? Zannedersem yemeğe de kaldılar. Hep katılırlar bu törene, "çünkü gördüm onları orada". Mesleğimin gereği oradaydım ben. O gün ağırladıkları Philadelphia Akademisi üyesi bilginlerden biriyle görüşmem vardı. O güne kadar da, ne Mösyö ne de Matmazel Stangerson'u görmüştüm. Temsilciler salonundan önceki bir salona geçip oturdum; önemli kişiler arasında itişip kakışmaktan usanmış bir halde, boş bir hayale kaptırmıştım kendimi. O anda, *siyahlara bürünmüş bir kadının kokusunu duydum.* Şimdi bana "Bu siyahlı kadının kokusu da neyin nesi?" diye soracaksınız. Bu kokunun benim çok sevdiğim bir koku olduğunu bilmekle yetinin şimdilik; çünkü, çocukluğumda bana bir anne şefkati gösteren ve hep siyahlar giyen bir kadının kokusuydu bu. O gün, "siyahlı kadının kokusu"nu hafifçe sürünen kadın beyazlar giymişti. Müthiş güzeldi. Ayağa kalkıp, onu ve kokusunu izlemekten kendimi alamadım. Yaşlı bir adamın koluna girmişti bu güzel kadın. Herkes dönüp ona bakıyordu ve şöyle fısıldaştıklarını duydum: "Profesör Stangerson ve kızı!" Böylece kimi izlediğimi anladım. Uzaktan tanıdığım Mösyö Robert Darzac'la karşılaştılar. Amerikalı bilginlerden biri olan Arthur William Rance tarafından karşılanan Profesör Stangerson büyük galeride bir koltuğa oturdu. Mösyö Robert Darzac da Matmazel Stan-

gerson'u limonluklara doğru sürükledi. Hep onları izliyordum. O akşam, çok ılık bir hava vardı; bahçe kapıları açıktı. Matmazel Stangerson omuzlarına hafif bir şal attı ve Mösyö Darzac'a birlikte bahçenin tenha bir yerine yürümelerini rica etti, bunu gördüm. Mösyö Robert Darzac'ın heyecanı dikkatimi çekmişti, ben de peşlerine düştüm. Şimdi yavaş adımlarla, Marigny yolu boyunca uzanan duvarı izleyerek birbirlerine sokuluyorlardı. Ben orta yolu tuttum; onlara paralel olarak yürüyordum. Sonra, onlarla karşılaşmamak için çimenliğe saptım. Gece karanlıktı, otlar ayak seslerimi boğuyordu. Bir sokak fenerinin titrek ışığı altında durmuşlar ve Matmazel Stangerson'un elindeki bir kâğıda eğilmişlerdi, merakla bir şey okuyorlardı. Ben de durdum. Gölge ve sessizlik sarmıştı çevremi. Beni fark etmediler bile; Matmazel Stangerson'un kâğıdı katlarken şu cümleyi tekrarladığını duydum: "*Papazın evi cazibesinden, bahçe de parıltısından hiçbir şey kaybetmemiş!*" Hem alaycı hem üzgün bir tavırla söylemişti bunu. Sonra, öyle sinirli sinirli güldü ki, bu cümle kulaklarımdan hiç gitmeyecek sanırım. Ama Mösyö Robert Darzac başka bir cümle daha söyledi: *Size sahip olmak için suç mu işlemem gerekecek?* Mösyö Robert Darzac olağanüstü bir heyecan içindeydi. Matmazel Stangerson'un elini tuttu, dudaklarına götürüp uzun süre öptü. Omuzları titrediğinden ağladığını düşündüm. Sonra uzaklaştılar.

Rouletabille şöyle sürdürdü konuşmasını:

– Büyük galeriye döndüğümde Mösyö Robert Darzac'ı artık göremedim. Onu ancak saldırıdan sonra Glandier'de görecektim. Ama Matmazel Stangerson'la Mösyö Stangerson'u Philadelphia'lı delegelerle birlikte gördüm. Matmazel Stangerson, Arthur Rance'in yanındaydı. Rance ona heyecanla bir şeyler anlatıyor ve Amerikalının gözleri bu sohbet sırasında tuhaf bir parıltıyla yanıyordu. Gördüğüm kadarıyla, Matmazel Stangerson onu dinlemiyordu bile. Yüzünde tam bir kayıtsızlık okunuyordu. Arthur Rance yüzü hep

kırmızı, canlı bir adamdır; içkiye düşkün olmalı. Mösyö ve Matmazel Stangerson gidince, büfeye yöneldi ve oradan ayrılmadı. O kalabalıkta yanına gittim ve biraz yardımcı oldum kendisine. Teşekkür etti ve üç gün sonra, yani ayın 26'sında (saldırının ertesi günü) Amerika'ya döneceğini söyledi. Ona Philadelphia'dan söz ettim; yirmi beş yıldan beri bu kentte oturduğunu, meşhur Profesör Stangerson'u ve kızını orada tanıdığını anlattı bana. Bunun üzerine şampanyasını yudumladı, içmeden duramadığını anladım. Çakırkeyif olduğunda ayrıldım yanından.

Gecem böyle geçti, aziz dostum. Mösyö Robert Darzac ile Matmazel Stangerson'un bu iki görüntüsü, nedendir bilmiyorum, bütün gece gözümün önünden gitmedi; Matmazel Stangerson'a saldırı haberini alınca ne kadar etkilendiğimi de siz düşünün! Şu sözleri nasıl unutabilirdim: "Size sahip olmak için bir suç mu işlemem gerekecek?" Ama yine de, Mösyö Robert Darzac'la Glandier'de karşılaştığımda, ona bu cümleden hiç söz etmedim. Sadece Matmazel Stangerson'un elindeki kâğıttan okuduğunu sandığım "papazın evi"nden ve "parıltılı bahçe"den söz ettim; bu da bize şatonun bütün kapılarını açtırmaya yetti. O sırada Mösyö Robert Darzac'ın saldırgan olduğuna inanıyor muydum? Hayır! Tamamen inanmış olduğumu düşünmüyorum. O anda, ciddi olarak "hiçbir şey" düşünmüyordum. Pek az belge vardı elimde. Elinden yaralı olmadığını bana göstermesine "ihtiyacım vardı" sadece. İkimiz baş başa tütünlerimizi tüttürürken, onun Matmazel Stangerson'la Elysée bahçelerindeki konuşmasına rastlantı eseri tanık olduğumu ve şaşırdığımı anlattım ona. "Size sahip olmak için bir suç mu işlemem gerekecek?" cümlesini duyduğumu söyleyince allak bullak oldu, ama "papazın evi" hakkındaki cümleyi duyduğunda daha az şaşırmamıştı! Onu gerçek bir şaşkınlığa düşüren şey, Matmazel Stangerson'la Elysée'de buluşmaya gittiği gün, Matmazel'in öğleden sonra, 40 no.'lu posta

bürosuna bir mektubu aramaya gittiğini benim ağzımdan öğrenmesi oldu... Bu mektup belki de, ikisinin Elysée bahçelerinde birlikte okudukları ve "Papazın evi cazibesinden, bahçe de parıltısından hiçbir şey kaybetmemiş!" cümlesiyle biten mektuptu... Hatırlarsanız, laboratuvarın kömürleri içinde, 23 Ekim tarihini taşıyan o mektubun bir parçasını bulmuştum. Bu varsayım o günden beri beni haklı çıkarıyor zaten. Mektup yazılmış ve aynı gün bürodan alınmıştı. Hiç kuşku yok ki, Elysée'den dönen Matmazel Stangerson, aynı gece, başa bela açacak olan bu mektubu yakmak istedi. Mösyö Robert Darzac'ın mektubun saldırıyla bir ilgisi olmadığını ileri sürmesi boşuna! Bu kadar gizemli bir vakada bu mektup olayını adaletten gizlemeye hakkı olmadığını, bu mektubun çok önemli olduğuna inandığımı; Matmazel Stangerson'un o kader cümlesini söylerken sesindeki umutsuzluğun ve onun, yani Robert Darzac'ın döktüğü gözyaşlarıyla mektubu okuduktan sonra savurduğu tehdidin, bütün bunların bende hiçbir kuşku bırakmadığını söyledim ona. Robert Darzac gitgide daha çok telaşlanıyordu. Ben de bu durumdan yararlanmaya karar verdim:

"Evlenecektiniz efendim," dedim kayıtsızca, muhatabımın yüzüne bile bakmadan, "sonra birdenbire, *bu mektubu yazan kimse yüzünden imkânsız oldu* bu evlilik. Çünkü mektubu okur okumaz Matmazel Stangerson'u elde etmek için bir suç işlemek gerekeceğinden söz ettiniz. DEMEK Kİ, SİZİNLE MATMAZEL STANGERSON ARASINDA BİRİ VAR, ONUN EVLENMESİNE ENGEL OLMAYA ÇALIŞAN BİRİ, EVLENMESİN DİYE ONU ÖLDÜRMEK İSTEYEN BİRİ!.." Ve bu küçük söylevi şu sözlerle bitirdim: "Şimdi mösyö, saldırganın adını artık bana söylemelisiniz!" Hiç farkına varmadan korkunç şeyler söylemiş olmalıydım! Başımı kaldırıp Robert Darzac'a baktığımda, karşımda allak bullak olmuş bir yüz, ter içinde bir alın ve korku dolu gözler gördüm. "Mösyö, sizden bir şey istirham edeceğim,"

dedi. "Size saçma gelecek belki, ama ben bunun için *hayatımı bile veririm*: Elysée bahçelerinde gördüğünüz ve duyduğunuz şeyleri yargıçların önünde söylemeniz gerekmez... ne yargıçların ne de başka herhangi bir kişinin önünde. Size yemin ederim ki masumum, bana inandığınızı da biliyorum, hissediyorum; ama 'papazın evi cazibesinden, bahçe de parıltısından hiçbir şey kaybetmemiş' cümlesine bakarak adaletin kuşkularının kaybolduğunu görmektense suçlu görünmeyi tercih ederim. Adaletin bu cümleden haberi olmamalı. Bu iş de sizin elinizde, bunu size iletiyorum, *ama unutun Elysée akşamını.* Sizi saldırganı bulmaya götürecek yüzlerce başka yol var önünüzde; size bu yolları açar, yardım ederim. Buraya yerleşmek ister misiniz? Burada bir efendi olarak konuşmak? Yemek içmek ve uyumak? Benim ve hepimizin davranışlarını gözlemlemek? Glandier'nin efendisi olacaksınız mösyö, ama *Elysée akşamını unutun.*"

Rouletabille, bu noktada, biraz soluklanmak için durdu. Dostumun karşısında Mösyö Robert Darzac'ın anlaşılmaz davranışını ve dostumun bu suç mahalline bu kadar kolay yerleşebilmesini şimdi anlıyordum. Öğrendiğim her şey merakımı daha da artırmıştı. Rouletabille'den merakımı gidermesini istedim yine. Sekiz gündür Glandier'de ne olup bitmişti? Dostum bana, şimdi Mösyö Darzac'a karşı Larsan'ın bulduğu bastondan daha korkunç başka emareler bulunduğunu söylememiş miydi?

– Her şey onun aleyhine dönüyor gibi, diye karşılık verdi dostum. Durum çok ciddi! Mösyö Robert Darzac bu duruma pek fazla endişelenmiyor sanki; doğru yapmıyor; ama hiçbir şey onu Matmazel Stangerson'un sağlığı kadar ilgilendirmiyor... Matmazel'in sağlığı her geçen gün daha da düzeliyordu ki *"Sarı Oda"nın esrarından daha esrarlı bir olay meydana geldi!*

– Mümkün değil! diye bağırdım. Hangi olay "Sarı Oda"nın esrarından daha esrarlı olabilir?

– Önce Mösyö Robert Darzac'a dönelim, dedi Rouletabille, beni yatıştırarak. Her şeyin onun aleyhine geliştiğini söylüyordum size. Frédéric Larsan'ın ortaya çıkardığı "zarif ayak izleri", "Matmazel Stangerson'un nişanlısının ayak izleri"ne benziyor. Bisikletin izi de "onun" bisikletine ait olabilir; o şey kontrol edildi. Bu bisiklete sahip olduğundan beri onu hep şatoda bırakıyordu. Tam o sırada niçin Paris'e götürdü onu? Artık şatoya dönmeyecek miydi? Evliliğinin suya düşmesi illa ki Stangerson'larla ilişkilerinin kopmasına da mı yol açmalıydı? İlgili kişilerin tümü bu ilişkilerin devam etmesi gerektiğini söylüyor. Peki o zaman? Frédéric Larsan'a gelince, o, "her şeyin bozulduğunu" düşünüyor. Robert Darzac'ın, Louve mağazalarında Matmazel Stangerson'a eşlik ettiği o günden saldırının ertesi gününe kadar, eski nişanlı bir daha Glandier'ye gelmedi. Matmazel Stangerson çantasını ve bakır başlı anahtarını yitirdiğinde, Mösyö Robert Darzac'ın yanında olduğunu unutmamak gerek. O günden Elysée akşamına kadar, Sorbonne'lu profesör ve Matmazel Stangerson hiç görüşmediler. Ama yazışmış olabilirler. Matmazel Stangerson, 40 no.'lu posta bürosuna mektup var mı diye bakmaya gitmişti. Frédéric Larsan bu mektubu Darzac'ın yazdığını sanıyor. Çünkü doğal olarak Elysée'de neler olup bittiğini bilmeyen Frédéric Larsan, çantayı da, anahtarı da bizzat Robert Darzac'ın çaldığını düşünüyor; ona göre Darzac bunu, babasının en değerli belgelerine, ancak evliliğin gerçekleşmesi koşuluyla geri vereceği belgelere el koyarak Matmazel Stangerson'un iradesini zorlamak için yaptı. Bütün bunlar, Büyük Fred'in bana dediği gibi çok şüpheli, neredeyse saçma bir varsayım olabilirdi, ama ortada daha başka, çok daha önemli başka şeyler olmasaydı! Önce, benim bir türlü anlayamadığım şu tuhaf olay: Mösyö Darzac bizzat, ayın 24'ünde, Matmazel Stangerson'un bir gün önce gidip aldığı mektubu posta bürosuna sormaya gidiyor; *gişede duran adamın eşkali tamı tamına Mösyö Robert Dar-*

zac'a uyuyor. Sorgu yargıcı tarafından, basit bir bilgi olarak, kendisine sorulan sorulara karşılık, Darzac posta bürosuna gitmiş olduğunu asla kabul etmiyor; ben de Mösyö Robert Darzac'a inanıyorum, çünkü mektubun onun tarafından yazılmış olduğunu kabul etsek bile –ki ben böyle düşünmüyorum– o, Matmazel Stangerson'un bu mektubu aldığını biliyordu, Elysée bahçelerinde, onun elinde görmüştü onu. Demek ki ertesi gün, ayın 24'ünde, artık orada olmadığını bildiği bir mektubu sormak üzere, 40 no.'lu posta bürosuna giden o değil. Bence tuhaf derecede ona benzeyen biridir, çantayı çalan da bu mektupta, çantanın sahibinden, Matmazel Stangerson'dan yani, "onun kendisine göndermediği bir şeyi" istemiş olması gereken aynı kişidir. Şaşkına dönmüş ve üzerinde M.A.T.H.S.N. kaydıyla gönderdiği mektubun alınıp alınmadığını araştırmak üzere postaneye gitmiş olmalı. Posta bürosuna gidişinin ve ısrarla mektubu istemesinin nedeni bu. Sonra, öfkeyle çekip gidiyor. Mektup alınmış, istediği şey de ona verilmemişti! Ne istiyordu peki? Bunu Matmazel Stangerson'dan başka hiç kimse bilmiyordu. Bununla birlikte, ertesi gün, Matmazel Stangerson'un o gece ölümden kıl payı kurtulduğu bir saldırıya uğradığını öğreniyorduk. Daha ertesi gün de, ben bu arada, mektubun konusu olan o anahtar sayesinde, profesörün o saldırı sırasında soyulduğunu keşfettim. Şu halde, görünüşe bakılırsa posta bürosuna başvuran adam saldırgan olmalı; adamın posta bürosuna gidiş nedenleri üzerine bütün bu akıl yürütmeye, kısaca en mantıklı olana Frédéric Larsan da bağlı kalıyor, ama o, adamın Robert Darzac olduğunu sanıyor. Sorgu yargıcının da, Larsan'ın da ve benim de, 24 Ekim'deki tuhaf kişiyle ilgili kesin ayrıntıları elde edebilmek için, posta bürosunda, elimizden gelen her şeyi yaptığımızı biliyorsunuz. Ama nereden gelip nereye gittiğini bilen yok! Onu Mösyö Robert Darzac'a benzeten o tarifin dışında, hiçbir şey bilinmiyor! En büyük gazetelere şöyle bir ilan verdim: "24 Ekim

sabahı, saat ona doğru, bir müşteriyi 40 no.'lu posta bürosuna götüren arabacıya büyük bir ödül!.. *L'Époque* gazetesi yazılışlerine müracaat edin ve M. R. ile görüşme talebinde bulunun." Hiçbir işe yaramadı. Kısacası, bu adam belki yayan gelmiştir; ama acelesi olduğuna göre, arabayla gelmiş olma ihtimali var. Ben gazetelere verdiğim ilanda, o saatlerde bir müşteriyi 40 no.'lu büroya götürmüş olabilecek bütün arabacıların bana başvurmaları için adamın eşkalini vermemiştim. Bir tek kişi bile gelmedi. Gece gündüz şunu düşündüm: "Bu denli tuhaf biçimde Mösyö Robert Darzac'a benzeyen ve Frédéric Larsan'ın eline geçen bastonu satın aldığını keşfettiğim bu adam kim acaba?" Hepsinden önemlisi, *aynı saatte, benzerinin posta bürosunda arzıendam ettiği o saatte Sorbonne'da dersi olan Mösyö Darzac, derse girmemişti.* Dostlarından biri onun yerine ders yapmıştı. O saatte ne yaptığı sorulduğunda da, Boulogne ormanında gezintiye çıktığını söylemiş. Boulogne ormanında gezinmek için dersine başka birini gönderen bu profesör hakkında siz ne düşünürsünüz? Nihayet, Mösyö Robert Darzac 24 Ekim sabahı ormanda gezinti yaptığını itiraf etse de, *24 Ekim'i 25'ine bağlayan gece ne yaptığını açıklayamıyor*!.. O saatte vaktini nasıl geçirdiğini soran Frédéric Larsan'a, çok sakin bir tavırla, Paris'te ne yaptığım sadece beni ilgilendirir, diye cevap verdi. Bunun üzerine, Frédéric Larsan da, kimsenin yardımı olmadan, bunu öğreneceğine yüksek sesle yemin etti! Bütün bunlar, Büyük Fred'in varsayımlarını doğrular gibi görünüyor. Robert Darzac'ın "Sarı Oda"da bulunduğunu kabul edersek, bu, polisin saldırganın odadan nasıl kaçtığına dair yaptığı açıklamayı destekleyebilir: Mösyö Stangerson korkunç bir rezaleti önlemek için saldırganın kaçmasına göz yummuş olabilir! Frédéric Larsan'ı yanıltan da zaten benim yanlış olduğunu düşündüğüm bu varsayım. Söz konusu olan masum biri olmasaydı, hiç aldırmazdım buna! *Ama gelgelelim, bu varsayım Frédéric Larsan'ı yanıltıyor mu gerçekten? İşte! İşte! Sorun burada!*

– Eh! Frédéric Larsan haklı olabilir! diye bağırdım, Rouletabille'in sözünü keserek... Mösyö Darzac'ın suçsuz olduğundan emin misiniz? Bana öyle geliyor ki, can sıkıcı rastlantılar biraz fazla...

– Rastlantılar, dedi dostum, hakikatin en kötü düşmanlarıdır.

– Sorgu yargıcı bugün ne düşünüyor?

– Sorgu yargıcı Mösyö de Marguet, kesin hiçbir kanıt olmadan Mösyö Robert Darzac'ı suçlamaktan çekiniyor. Sorbonne ile Mösyö Stangerson ve Matmazel Stangerson bir yana bütün kamuoyunu karşısına alacağını biliyor. Matmazel, Mösyö Robert Darzac'a tapıyor. Saldırganı ne kadar az görürse görsün, eğer ona saldıran Mösyö Darzac olsaydı, kamuoyunun onu tanımamasına inanması zor olurdu. "Sarı Oda" karanlıktı elbette, ama küçük bir gece kandili yine de hafifçe aydınlatıyordu burayı, unutmayın bunu. İşte dostum, üç gün, daha doğrusu üç gece önce, bu işler olup biterken, size biraz önce sözünü ettiğim o inanılmaz olay patladı!

XIV

"Saldırganı Bekliyorum, Bu Akşam"

– Anlayabilmeniz için, ya da daha doğrusu, anlamanızın olanaksız olduğuna inanmanız için, sizi olay mahalline götürmem gerekir, dedi bana Rouletabille. Bana gelince, herkesin hâlâ aradığı şeyi bulduğumu sanıyorum: Saldırganın "Sarı Oda"dan nasıl çıktığını yani... Hiçbir yardım almadan, Mösyö Stangerson'dan bir destek görmeden hem de. Saldırganın kimliği konusunda emin olmadıkça, varsayımımın ne olduğunu da anlatamam, ama bu varsayımın doğru ve her koşulda, bütünüyle olağan, yani çok basit bir varsayım olduğuna inanıyorum. Üç gece önce, burada, aynı şatoda olup bitenlere gelince, bütün bunlar bana yirmi dört saat boyunca akıl almaz gibi geldi. Şimdi bile, benliğimin derinliğinden gelen varsayım öyle saçma ki, neredeyse açıklanamayanın karanlığını tercih ederim.

Bunun üzerine genç muhabir beni dışarı davet etti, şatoyu dolaştırdı bana. Kuru yapraklar ayaklarımızın altında çıtırdıyor, başka ses duyulmuyordu. Şato terk edilmişti adeta. Bu eski taşlar, burcu çevreleyen hendeğin içindeki bu durgun su, geçen yazdan kalma yapraklarla kaplanan bu kasvetli topraklar, ağaçların kapkara iskeletleri, her şey, vahşi bir esrara bürünen bu hüzünlü yere daha da kasvetli bir hava

veriyordu. Burcun çevresinde dolaşırken, şu bekçiye, "yeşilli adam"a rastladık; biz orada yokmuşuz gibi, selam bile vermeden geçip gitti. Onu ilk kez Mathieu Baba'nın hanının penceresinden gördüğüm gibiydi. Tüfeği omzunda, piposu ağzında, gözlüğü burnunun üstündeydi.

– Ne tuhaf bir adam! dedi Rouletabille alçak sesle.

– Onunla konuştunuz mu? diye sordum.

– Evet, ama ağzından laf alamadım... Homurdandı sadece, omuzlarını silkti ve gitti. Genellikle burcun birinci katında, vaktiyle dua odası olarak kullanılan büyük bir odada yatıp kalkıyor. Bir yabani gibi yaşar orada, tüfeksiz dışarı çıkmaz. Sadece kadınlara, kızlara karşı hoş görünür. Kaçak avcıların peşine düşme bahanesiyle, sık sık geceleri kalkar, ama ben kadınlarla buluştuğundan kuşkulanıyorum. Matmazel Stangerson'un oda hizmetçisi Sylvie, metresidir onun. Şu sıralarda, hancı Mathieu Baba'nın karısına abayı yakmış. Ama Mathieu Baba'nın gözleri karısının üzerinde. Sanıyorum ki "yeşilli adam"ı daha da üzüntülü ve asık suratlı kılan şey, Madam Mathieu'ya yaklaşmasının neredeyse imkânsız olması... Yakışıklı bir adamdır, bakımlıdır, neredeyse zariftir... çevresindeki kadınlar deli olurlar onun için.

Sol kanadın sonundaki burcu geçtikten sonra, şatonun arkasına geldik. Rouletabille bana, Matmazel Stangerson'un dairesine bakan pencerelerden biri olduğunu bildiğim bir pencereyi göstererek şöyle dedi:

– İki gece önce buradan geçmiş olsaydınız, şu hizmetkârınızı, bir sabah vakti, bir merdivenin tepesinde, bu pencereden şatoya girmeye çalışırken görecektiniz!

Bu gece jimnastiğine hayret ettiğimi dile getirirken, o, bana şatonun dış düzenine çok dikkat etmemi rica etti. Ardından binaya girdik.

– Şimdi, dedi arkadaşım. Birinci katın sağ kanadını gezdireceğim size. Ben orada kalıyorum.

Mekânın düzeninin iyice anlaşılması için, bu sağ kanattaki birinci katın planını, okuyucunun gözleri önüne koyuyorum. Bütün ayrıntılarıyla öğreneceğiniz olağanüstü olayın ertesi günü, Rouletabille tarafından çizildi bu plan:

1. Rouletabille'in Frédéric Larsan'ı yerleştirdiği yer.
2. Rouletabille'in Jacques Baba'yı yerleştirdiği yer.
3. Rouletabille'in Mösyö Stangerson'u yerleştirdiği yer.
4. Rouletabille'in içeri girdiği pencere.
5. Rouletabille'in odasından çıkarken açık bulduğu pencere. Onu kapatıyor. Bütün öteki pencere ve kapılar kapalı.
6. Zemin kattaki cumbalı odanın üstündeki teras.

Rouletabille, arkasından kocaman merdivenden yukarı çıkmamı işaret etti bana. Merdivenin birinci katının sonunda bir sahanlık vardı. Bu sahanlıktan doğrudan şatonun sağ ve sol kanadına gidiliyordu. Yüksek tavanlı ve geniş galeri tüm yapı boyunca uzanıyor ve şatonun kuzeye bakan cephesinden ışık alıyordu. Pencereleri güneye bakan odaların kapıları bu galeriye açılıyordu. Profesör Stangerson şatonun sol kanadında kalıyordu. Matmazel Stangerson'un dairesi ise sağ kanattaydı. Galerinin sağ kanadına girdik. Ayna gibi parlayan cilalı parkenin üstüne atılan dar bir halı adımlarımızın sesini boğuyordu. Rouletabille alçak sesle, dikkatli

yürümemi söyledi; Matmazel Stangerson'un odasının önünden geçiyorduk çünkü. Matmazel Stangerson'un dairesinin bir yatak odası, bir sofa, küçük bir banyo, bir özel oda ve bir oturma odasından oluştuğunu açıkladı bana. Galeriye çıkmadan bu odaların birinden öbürüne kolayca geçilebiliyordu. Sadece oturma odası ve sofanın galeriye açılan birer kapısı vardı. Galeri binanın sonuna kadar dosdoğru uzanıyordu; orada yüksek bir pencereden (plandaki 2 no.'lu pencere) ışık alıyordu. Uzunluğunun üçte ikisi kadar bölümünde bu galeri, şatonun sağ kanadına dönen bir başka galeriyle bir dik açı yaparak kesişiyordu.

Daha açık anlatmak için, merdivenden doğudaki pencereye kadar uzanan galeriye "sağ galeri", sağ kanada dönen ve dik açı yaparak sağ galeriyle birleşen galeriye de "dönemeçli galeri" diyeceğiz. Frédéric Larsan'ın odasına bitişik olan Rouletabille'in odası, bu iki galerinin kavşağındaydı. Matmazel Stangerson'un dairesinin kapıları sağ galeriye açılırken, bu iki odanın kapıları dönemeçli galeriye açılıyordu (bkz. Plan).

Rouletabille odasının kapısını iterek beni içeri soktu ve kapıyı kapatıp sürgüledi. Yerleştiği odaya bir göz atmaya henüz fırsat bulamadan, şaşkınlıkla bir sehpanın üstündeki *gözlüğü* göstererek bir çığlık koyuverdi:

– Bu da neyin nesi? diye sordu. Bu gözlüğün sehpanın üzerinde ne işi var?

Ona cevap veremeyecek kadar şaşkındım.

– Eğer, dedi, eğer... eğer... eğer bu gözlük "benim aradığım şey" değilse... hem de... hem de... *hem de bir presbit* gözlüğü!..*

Resmen gözlüğün üstüne atladı; parmakları dışbükey camları okşuyordu... bu arada korkutucu bir tavırla baktı bana:

---

* Presbitliğe (gözde uyum gücünün azalması yüzünden, yakındaki nesneleri net görememe durumu) uğramış göz. (ç.n.)

– Ah!.. Ah!..

Sonra tekrarladı:

– Ah!.. Ah!.. Sanki düşündüğü şey onu ansızın çılgına döndürmüştü...

Ayağa kalktı, elini omzuma koyarak deli gibi güldü ve şöyle dedi:

– Bu gözlük delirtecek beni! Çünkü bakın, "matematiğe göre" o şey mümkün; ama "insani olarak" imkânsız... ya da... ya da...

Odanın kapısı iki kez hafifçe vuruldu, Rouletabille kapıyı araladı; birisi geçti. Kapıcı kadını tanıdım; onu sorguya çekmek için küçük eve götürürlerken görmüştüm. Şaşırdım, çünkü bu kadını hâlâ kilit altında sanıyordum. Kadın alçak sesle şöyle dedi:

– Parkenin yarığının içinde!

Rouletabille "Teşekkür ederim!" dedi ve kadın gitti. Dostum kapıyı dikkatle kapadıktan sonra bana döndü. Afallamış bir halde anlaşılmaz birtakım sözcükler mırıldandı.

– Olay mademki "matematiğe göre" mümkün, "insan olarak" niçin mümkün olmasın!.. Ama eğer "insan olarak" mümkünse, işte bu çok korkunç!

Rouletabille'in monoloğunu kestim:

– Kapıcıları serbest mi bıraktılar? diye sordum.

– Evet, dedi, onları ben serbest bıraktırdım. Güvenilir kişiler gerekli bana. Kadın bana çok sadık, adam da benim için canını verebilir... Mademki gözlüğün camları presbit camı, benim de, bana ölesiye sadık olan insanlara ihtiyacım olacak!

– Ah! dedim. Hiç gülmüyorsunuz... Sizin için ne zaman ölmek lazım?

– Bu gece! Çünkü aziz dostum, size söylemem gerekir ki *saldırganı bu gece bekliyorum*!

– Ooo! Demek ki bu gece saldırganı bekliyorsunuz...

Gerçekten mi, gerçekten mi, saldırganı bu gece bekliyorsunuz... Demek ki tanıyorsunuz saldırganı!

– Eh! *Şimdi onu tanıyabilirim*. Tanıdığını kesin olarak ileri sürmem için deli olmam gerekir!.. Çünkü saldırgan hakkında edindiğim matematiksel fikir öyle korkunç, öyle canavarca ki, *hâlâ yanılmış olmayı umuyorum! Ah! Tüm varlığımla istiyorum yanılmayı...*

– Mademki tanımıyordunuz, beş dakika önce nasıl oldu da saldırganı bu akşam beklediğinizi söyleyebildiniz?

– *Gelmesi gerektiğini biliyorum çünkü.*

Rouletabille yavaş yavaş piposunu doldurdu ve yaktı.

En ilginç hikâyelerden birini bekliyordum. O sırada, koridorda yürürken kapımızın önünden geçen birinin ayak seslerini duyduk. Rouletabille kulak kabarttı. Sonra ayak sesleri uzaklaştı.

Aradaki bölme duvarı göstererek sordum:

– Frédéric Larsan odasında mı?

– Hayır, dedi dostum. Orada değil, bu sabah Paris'e gitmiş olmalı; hep Darzac'ın peşinde!.. Mösyö Darzac da bu sabah Paris'e hareket etti. Bu işin sonu kötü bitecek... Hafta bitmeden Mösyö Darzac'ın tutuklanacağını sanıyorum. İşin kötüsü, her şey bu zavallının aleyhine gibi: Olaylar, işler, kişiler... Her geçen saat Mösyö Darzac aleyhine yeni bir suçlama duyuluyor... Sorgu yargıcı da bunaldı bu işten, önünü göremez oldu... Zaten, insanın kör olmasını da anlıyorum!.. Kör olmak işten bile değil bu durumda...

– Ancak Frédéric Larsan hiç de acemi değil.

Rouletabille, biraz küçümseyerek dudak büktü ve şöyle dedi:

– Ben Fred'i çok daha güçlü sanırdım... Elbette sıradan biri değil o... Onun çalışma yöntemini bilmeden önce çok hayranlık duyardım ona. Yöntemi içler acısı... Ününü yalnızca becerikliliğine borçlu olmalı; ancak felsefesi eksik; düşüncelerinin matematiği çok zayıf...

Rouletabille'e baktım ve on sekiz yaşındaki bu yumurcağın, Avrupa'nın en kurnaz polis hafiyesi olarak kabul edilen elli yaşlarındaki bir adamı çocuk yerine koyduğunu duyunca gülümsemekten kendimi alamadım...

– Gülüyorsunuz, dedi bana Rouletabille... Ama yanılıyorsunuz!.. Size yemin ederim ki onu alt edeceğim... bunun yankıları olacak... ama acele etmeliyim, çünkü benden çok ilerde. Bunu da ona sağlayan Mösyö Robert Darzac oldu, bu gece elini daha da güçlendirecek Larsan'ın... Düşünün bir: *Saldırgan şatoya ne zaman gelse*, kaderin garip bir cilvesi diyelim, Mösyö Robert Darzac burada olmuyor ve nerede ne yaptığını açıklamayı reddediyor!

– Saldırganın şatoya her gelişinde ha! diye bağırdım... demek ki daha önce de gelmiş...

– Evet, o tuhaf olayın gerçekleştiği o malum gece...

Rouletabille'in yarım saattir üstü kapalı geçip bir türlü anlatmadığı o ilginç olayı öğrenecektim demek! Ama Rouletabille bir şey anlatırken onu hiç sıkıştırmamayı öğrenmiştim... Keyfi isterse ya da gerekli görürse anlatırdı. Benim merakımı gidermekten çok kendisini ilgilendiren önemli bir olayın tam bir özetini sunmaya çalışırdı.

Nihayet, kısa ve hızlı cümlelerle, beni neredeyse aptala çeviren şeyler anlattı; çünkü gerçekten de, hipnotizma denen ve hâlâ bilinmeyen o bilimin fenomenleri bile *dört kişi ona dokunduğu anda, saldırganın maddi olarak ortadan kaybolmasından* daha anlaşılmaz değildir. Hipnotizmadan, doğasını bilmediğimiz, ancak az çok yasalarını bildiğimiz elektrikten bahseder gibi bahsediyorum; çünkü, şu anda, olay bana ancak açıklanamaz olanla, yani bilinen doğa yasalarının dışında bir olayla açıklanabilir gibi geliyor. Ancak bende de Rouletabille'in beyni olsaydı, benim de onun gibi "olağan bir açıklama içime doğardı": Glandier'nin bütün esrarı içinde en tuhaf şey "Rouletabille'in bütün bunları olağan bir şekilde açıklamasıydı". Ama bunu kim yapabilir ve

yine de Rouletabille'in beynine sahip olmakla övünebilirdi ki? Onun alnındaki tuhaf ve biçimsiz yumruları başka hiçbir alında görmedim. Bir tek Frédéric Larsan'ın alnında da böyle yumrular var –ama bunlar daha az belirgin– ve bunları keşfetmek için ünlü polisin alnına iyice bakmak gerekir, oysa Rouletabille'in yumruları –biraz sert bir ifade olacak ama– yuvalarından fırlayacak gibiydi!

Olaydan sonra, genç adamın bana verdiği belgeler arasında, "saldırganın maddi olarak ortadan kaybolması" olayının tam bir özetini ve bu olayın dostuma esinlediği düşünceleri bulduğum bir defter var. Rouletabille ile aramızda geçen konuşmayı anlatmaktansa, size bu özeti sunmayı daha uygun buluyorum. Çünkü böyle bir hikâyeye en katı gerçeği ifade etmeyen bir sözcük eklemekten korkarım.

XV

Tuzak

Joseph Rouletabille'in Defterindeki Özet

Geçen gece, 29 Ekim'i 30'una bağlayan gece, saat sabahın birine doğru uyandım, diye yazıyor Joseph Rouletabille. Uykum mu kaçmıştı, yoksa dışardan gelen gürültü yüzünden miydi? Parkın derinliklerinden "Tanrı Baba'nın Kedisi"nin çığlığı uğursuz bir yankıyla gürledi. Kalkıp penceremi açtım. Soğuk bir rüzgâr ve yağmur var; zifiri karanlık, sessizlik. Penceremi kapattım. O garip çığlık bir kez daha yırttı geceyi. Aceleyle bir pantolonla bir ceket geçirdim üstüme. Bir kediyi bile kapı dışarı edemezdiniz bu havada. O gece, şatoya bu kadar yakın, Agenoux Ana'nın kedisinin miyavlamasını taklit eden kimdi peki? Kocaman bir sopa geçirdim elime, tek silahım buydu, hiç ses çıkarmadan kapımı açtım.

Galeriye çıktım; reflektörlü bir lamba iyice aydınlatıyor burayı; lambanın alevi cereyanda kalmış gibi titriyordu. Bu cereyanı hissettim. Döndüm. Arkamdaki pencere açıktı, Frédéric Larsan'la benim odalarımızın bulunduğu, benim Matmazel Stangerson'un dairesinin bulunduğu "sağ galeri"den ayırt etmek için "dönemeçli galeri" dediğim galerinin en sonundaki pencere... Bu iki galeri bir dik açıyla kesişiyordu.

Peki kim açık bırakmıştı ya da kim açmıştı bu pencereyi? Pencereye gidip dışarıya sarktım. Bu pencereden bir metre kadar aşağıda zemin kattaki cumbalı küçük bir odaya çatı görevi yapan bir teras var. Gerektiğinde, pencereden bu terasa, oradan da şatonun avlusuna atlanabilir. Bu yolu izleyen kişinin cebinde belli ki holün kapısının anahtarı yoktu. Ama bu gece jimnastiği sahnesi de niçin geliyor aklıma? Açık bir pencereden dolayı mı? Belki de, sadece bir hizmetçinin ihmali söz konusudur. Açık bir pencere yüzünden uydurduğum dramlara gülerek kapattım pencereyi. Gecenin içinde, yine "Tanrı Baba'nın Kedisi"nin çığlığı duyuldu. Sonra, yine sessizlik; yağmur camlara çarpmıyordu artık. Şatoda her şey uykudaydı. Galerinin halısı üzerinde büyük bir dikkatle yürüdüm. Sağ galerinin köşesine gelince, başımı uzatıp ihtiyatlı bakışlarımı etrafta gezdirdim. Bu galeride bir başka reflektörlü lamba, orada bulunan birkaç eşyayı, üç koltuğu ve duvara asılı birkaç tabloyu iyice aydınlatıyordu. Ne işim vardı orada? Şato hiç böyle sakin olmamıştır. Her şey istirahatte. Beni Matmazel Stangerson'un odasına iten bu içgüdü de nedir? Nedir beni Matmazel Stangerson'un odasına yönelten? Varlığımın ta derinlerinden, bana "Matmazel Stangerson'un odasına kadar git!" diyen bu ses neyin nesi? Ayağımı bastığım halıya indiriyorum gözlerimi ve "Matmazel Stangerson'un odasına yönelen, oraya çoktan varmış adımların yönlendirdiği adımlarıma bakıyorum". Evet, bu halının üstüne dışarının çamurunu taşıyan ayak izleri... Beni Matmazel Stangerson'un odasına götüren bu adımları izliyorum. Korkunç! Korkunç! Bunlar benim tanıdığım "zarif ayak izleri", "saldırganın ayak izleri!" Bu berbat gecede, dışardan gelmiş. Teras sayesinde pencereden atlayarak galeriden aşağıya inilebiliyorsa, pekâlâ galeriye de çıkılabilir.

Saldırgan burada, şatoda, ayak izleri geri dönmüyor çünkü! Dönemeçli galerinin sonundaki açık pencereden girmiş şatoya. Frédéric Larsan'ın ve benim odalarımızın kapılarının

önünden geçmiş, sağa, sağ galeriye dönmüş *ve Matmazel Stangerson'un odasına girmiş*. Matmazel Stangerson'un dairesinin önüne, sofanın kapısının önüne geldim; kapı aralıktı, hiç gürültü yapmadan itiverdim. Kendimi sofada buldum, odanın kapısı altından sızan bir ışık çizgisi gördüm. Kulak kabarttım. Ses seda yok, bir nefes mırıltısı bile! Ah, bu kapının ardındaki sessizlikte neler olup bittiğini bir bilebilsem! Gözlerim kilide takıldı, kapı kilitliydi, hem de içerden. Belki de saldırgan oradaydı! Orada olmalıydı! Bu kez kaçabilecek miydi? Her şey bana bağlıydı! Soğukkanlı olmalı, özellikle de, yanlış bir adım atmamalıydım! "Bu odada ne var, görmem gerekiyor." Matmazel'in salonundan mı girsem oraya? Özel odadan da geçmem gerekecekti, o zaman da saldırgan galerinin kapısından, yani şu anda önünde bulunduğum kapıdan kaçıp gidebilirdi.

Bana kalırsa, bu akşam henüz bir saldırı olmamıştı, çünkü hiçbir şey oturma odasının sessizliğini açıklayamıyordu! Matmazel Stangerson tamamen iyileşinceye kadar her gece iki hastabakıcı görevliydi orada.

Mademki saldırganın orada olduğundan o kadar emindim, niçin herkesi bir an önce uyandırmıyordum ki? Saldırgan kaçardı belki, ama Matmazel Stangerson'u da kurtarırdım, değil mi? Ya da, tesadüfen, bu akşam saldırgan gerçek saldırgan değilse? İçeri girmesi için kapı açılmış. Kim açmış? Kapı sonra kapatılmış. Kim kapatmış peki? "Matmazel Stangerson her akşam hastabakıcılarıyla dairesine kapandığına göre", saldırganı, o gece, elbette kapısı içerden kilitli olan bu odaya girmiş. Peki, saldırganın içeri girmesi için odanın anahtarını kim çevirdi? Hastabakıcılar mı? İki sadık hizmetçi, yaşlı oda hizmetçisi ve kızı Sylvie mi? Bu imkânsız. Zaten onlar küçük özel odada yatıyorlar. Robert Darzac'ın bana söylediğine göre, çok kaygılı ve ihtiyatlı olan Matmazel Stangerson, dairesinde birkaç adım atacak kadar iyileştiğinden beri, kendi Güvenliğine kendisi göz kulak olu-

yor, dışarı çıktığını henüz görmedim. Onun bu ani kaygısı ve ihtiyatlı davranışı Mösyö Darzac'ı şaşırttığı gibi, beni de düşündürmüştü. "Sarı Oda"daki saldırının olduğu sıralarda, zavallı kadının saldırganı beklediğine hiç kuşku yok. Bu akşam da mı bekliyordu acaba? Ama "orada bulunan saldırgan"a kapıyı açmak için kim çevirdi anahtarı? Matmazel Stangerson "kendi eliyle" açmış olmasın kapısını? Çünkü gerçekten korkabilirdi, saldırganın gelişinden korkuyor olmalıydı, ama "kapıyı ona açmaya zorlandığından!" kapıyı açmak için nedenleri olmalıydı! Ne korkunç bir buluşmaydı bu! Bir cinayet buluşması mı? Herhalde aşk buluşması değildi, çünkü Matmazel Stangerson Mösyö Darzac'a tapıyor, bunu biliyorum. Bütün bu düşünceler, karanlıkları aydınlatan bir şimşek gibi geçiyor aklımdan Ah! Bilebilseydim...

Bu kapının ardında böyle bir sessizlik varsa, kuşkusuz sessizliğe ihtiyaç vardır! Bu işe burnumu sokarsam, iyilikten çok kötülük mü yapmış olurum? Bilemiyorum ki... O anda, benim işe karışmamın bir cinayete neden olmayacağını kim bilebilir ki? Ah! Şu sessizliği bozmadan, ne olduğunu bir görebilsem, öğrenebilsem bunu!

Sofadan çıktım. Büyük merdivenlere doğru yürüdüm, aşağıya indim; holdeyim şimdi; küçük evdeki saldırıdan beri, Jacques Baba'nın yatıp kalktığı zemin kattaki küçük odaya doğru, olabildiği kadar sessizce koştum.

"Onu giyinmiş buldum." Yabani gözleri yuvalarından fırlayacak gibiydi. Beni görünce pek şaşırmadı sanki. "Tanrı Baba'nın Kedisi"nin çığlığını ve parkta ayak seslerini duyunca kalktığını söyledi bana; penceresinin önüne kadar gelmişti bu ayak sesleri. Pencereden bakmış "ve o anda siyah bir hayaletin geçtiğini görmüştü". Silahı olup olmadığını sordum. Hayır, sorgu yargıcı silahını aldığından beri artık silahı yoktu. Onu alıp götürdüm. Arkadaki küçük bir kapıdan parka çıktık. Matmazel Stangerson'un odasının tam altına gelinceye kadar şatoyu arşınladık. Orada Jacques Baba'yı duvarın

karşısında bıraktım ve kımıldamamasını söyledim; ben de, o sırada bir bulutun ayı örtmesinden yararlanarak pencerenin karşısına kadar ilerledim, ama oradan gelen ışığın aydınlattığı alanın dışında kaldım; "çünkü pencere aralıktı". Önlem olarak mı? Kapıdan giren biri olursa, pencereden daha çabuk kaçabilmek için mi? Ah! Bu pencereden atlayacak kişinin boynunu kırma ihtimali yüksek! Saldırganın bir ipi olmadığı ne malum? Her şeyi öngörmüş olmalıydı... Ah! Bu odada neler olup bittiğini bir bilebilsem!.. Bu odanın sessizliğinin esrarını bir çözebilsem!.. Tekrar Jacques Baba'nın yanına döndüm ve kulağına "Merdiven" diye fısıldadım. O anda, yedi gün önce, odayı gözlemek için tırmandığım ağacı hatırladım, ama pencerenin hiçbir şey göremeyeceğim bir şekilde aralanmış olduğunu hemen fark etmiştim, bu kez ağaca tırmansam da odada neler olduğunu göremeyecektim. Sonra, ben sadece görmek değil, duyabilmek ve harekete geçebilmek istiyordum...

Jacques Baba çok heyecanlıydı, titriyordu neredeyse. Bir an ortadan kayboldu, merdiveni bulmadan geri döndü ve uzaktan kollarını sallayarak hemen yanına gitmemi işaret etti. Yanına vardığımda "Gelin!" diye fısıldadı.

Burç tarafından şatoyu dolaştırdı bana. Oraya gelince şöyle dedi:

– Burcun alt salonunda merdivenimi aramaya gitmiştim, bahçıvanın ve benim öteberimizi koyduğumuz bir sandık odasıdır burası... Burcun kapısı açıktı ve merdiven de yerinde yoktu. Dışarı çıkınca, ay ışığında, onu bakın nerede gördüm!

Şatonun öbür ucunda, benim açık bulduğum pencerenin altında, terası destekleyen taş desteklere dayalı bir merdiveni gösterdi bana. Teras merdiveni görmeini engellemişti... Adam, bu merdiven sayesinde, birinci kattaki dönemeçli galeriye kolayca girivermişti. Yabancının buradan yürüdüğüne artık bir kuşkum kalmamıştı.

Merdivene doğru koştuk; ama onu alacağımız sırada, Jacques Baba bana zemin kattaki küçük odanın aralık kapısını gösterdi. Bu oda şatonun sağ kanadının ucundaki cumbalı odaydı ve sözünü ettiğim bu teras tavanıydı bu odanın. Jacques Baba kapıyı hafifçe iterek içeri baktı ve bana yavaşça:

– Burada yok! diye fısıldadı.

– Kim?

– Bekçi!

Tekrar kulağıma eğildi: "Burçta onarımlar yapıldığından beri, onun bu odada yatıp kalktığını biliyorsunuz!.." Ve aynı manidar jestlerle, bana aralık kapıyı, merdiveni, terası ve dönemeçli galerinin az önce kapattığım penceresini işaret etti.

O anda neler geçti kafamdan? Düşünecek zamanım var mıydı? Düşünmekten çok "seziyordum"...

Elbette, seziyordum ki "eğer bekçi yukardaki odadaysa" ("eğer" diyorum, çünkü şu anda şu merdivenle, boş bekçi odası dışında bekçiden kuşkulanmak için hiçbir nedenim yok), eğer oradaysa, bu merdiveni kullanıp bu pencereden içeri girmiş olmalıydı; –çünkü yeni odasının arkasındaki bölümlerde aşçıbaşının ve aşçı kadının ailesi kalıyordu–, ayrıca şatonun iç kısımlarına giden hol üzerinde bulunan mutfaktan geçmesi gerekiyordu... "eğer oradan giren bekçi ise" dün akşam, bir bahaneyle galeriye girmesi ve pencere panjurlarının hafifçe içeri itilmesini gözlemesi onun için kolay olmuştur. Bu şekilde pencerenin açılması için dışardan itmesi yetmiştir, o da galerinin içine atabilmiştir kendini. Pencerenin içerden kapalı olmamasının gerekmesi, saldırganın kimliğine ilişkin araştırmanın alanını daraltıyor. Saldırganın "ev halkından biri olması" gerek; bir suç ortağı olmadığı sürece ki ben buna inanmıyorum... olmadığı sürece... olmadığı sürece Matmazel Stangerson "bizzat" bu pencereyi içerden açık bırakmış olmasın...

Ancak Matmazel Stangerson'u kendisi ile ona saldıran kişi arasındaki engelleri kaldırmak zorunda bırakan bu korkunç sır neydi?

Merdiveni aldım ve birlikte şatonun arkasına geçtik. Odanın penceresi hâlâ aralık duruyor; perdeler çekilmiş, ama tam kapanmamıştı; ayaklarımın dibindeki çimenlere vuran kocaman bir ışık huzmesi sızıyordu o aralıktan. Merdivenimi odanın penceresinin altına dayadım. Hiç gürültü çıkarmadığıma emindim. "Jacques Baba merdivenin dibinde beklerken", ben de yavaş yavaş, elimde sopamla merdivene tırmandım. Soluğumu tuttum; büyük bir ihtiyatla basıyordum basamaklara. Derken, büyük bir bulut geçti ve bir sağanak boşaldı. Şans. Ama o anda "Tanrı Baba'nın Kedisi"nin o uğursuz çığlığı beni neredeyse yerime çiviledi! Sanki bu ses birkaç metre arkamdan gelmişti. Ya bu çığlık bir işaretse! Adamın bir suç ortağı beni merdivenin üstünde gördüyse. Bu çığlık adamı pencereye çağırıyordu belki! Belki!.. Eyvah, adam pencerede! Başını tepemde hissediyorum, soluğunu duyuyorum. Bakamam ona, başımı şöyle bir kımıldatsam mahvoldum demektir! Fark eder mi beni? Başını eğip bakar mı aşağıya? Hayır!.. çekip gidiyor... hiçbir şey görmedi... odada sessiz adımlarla yürüdüğünü duymaktan çok hissediyorum; birkaç basamak daha tırmandım. Başım pencere pervazıyla aynı hizaya geliyor; alnım pervazın sınırını aşıyor; perde aralığından içeri bakıyorum.

Adam orada, Matmazel Stangerson'un küçük masasına oturmuş, *yazıyor*. Sırtı bana dönük. Önünde bir mum var; ancak mumun alevine doğru eğildiği için, birtakım biçimsiz gölgeler yansıyor duvarda. Sadece tuhaf, kambur bir sırt görüyorum.

Hayret doğrusu: Matmazel Stangerson orada değil! Yatağı bozulmamış. Bu gece nerede kalıyor acaba? Yandaki odada kuşkusuz, hizmetçileriyle. Bir varsayım bu. Adamı yalnız bulduğuma seviniyorum. Tuzağı hazırlamak için kafam rahat.

Ama orada gözlerimin önünde kendi evindeymiş gibi masaya kurulmuş yazı yazan bu adam da kim? Eğer gale-

rinin halısı üzerinde "saldırganın ayak izleri" olmasaydı, pencere açık olmasaydı, bu pencerenin altında merdiven olmasaydı, bu adamın burada bulunmaya hakkı olduğunu düşünebilirdim, henüz bilmediğim normal sebeplerle orada bulunduğunu düşünebilirdim. Ancak bu esrarengiz yabancının "Sarı Oda"daki adam olduğuna, Matmazel Stangerson'un, onu ele vermeden, saldırı hamlelerine katlanmak zorunda kaldığı adam olduğuna hiç şüphe yok. Ah! Yüzünü bir görebilsem! Kıstırabilsem! Ele geçirebilsem onu!

Şu anda odaya atlayıversem, "adam" ya sofadan ya da sağındaki küçük özel odaya açılan kapıdan sıvışabilir. Oradan da salonu geçip galeriye çıkar, ben de izini kaybederim. Oysa izliyorum onu şimdi; beş dakika daha, yine izliyorum, onu kodese tıkmaktan daha iyi... Orada, Matmazel Stangerson'un odasında ne yapıyor tek başına? Ne yazıyor? Kime yazıyor?.. Aşağı indim. Merdiveni indirdim. Jacques Baba beni izledi. Şatoya girdik. Jacques Baba'yı Mösyö Stangerson'u uyandırmaya gönderdim. Beni Mösyö Stangerson'un dairesinde beklemeli ve ben gelmeden ona kesin bir şey söylememeli. Ben gidip Frédéric Larsan'ı uyandıracağım. Benim çok canımı sıkıyor. Tek başıma çalışıp, uyuyan Larsan'ın burnunun dibinden, büyük fırsatı kapmak istiyordum. Ama Jacques Baba ile Mösyö Stangerson yaşlılar, ben de yeterince olgun değilim belki. Gücüm de yetmez herhalde... Larsan ise itişip kakışmaya, mücadeleye ve kazanmaya alışık bir adam. Uykudan şişmiş gözlerle şaşkın bir halde açtı bana kapıyı, neredeyse kovacaktı beni... Benim çömez gazeteci hayallerime hiç inanmamıştı. "Adamın orada olduğuna" onu inandırmam gerekiyordu.

– Bu tuhaf, dedi, *onu öğleden sonra Paris'te bıraktığımı sanıyordum!*

Çabucak giyinip tabancasını aldı. Galeriye çıktık.

Larsan bana sordu:

– Nerede o?

– Matmazel Stangerson'un odasında.

– Ya Matmazel Stangerson nerde?

– Odasında yok!

– Hadi oraya gidelim!

– Gitmeyin! Adam, ilk harekette kaçar... Bunun için üç yol var: kapı, pencere ve hizmetçilerin bulunduğu özel oda...

– Ateş ederim kaçarsa...

– Ya vuramazsanız? Ya sadece yaralarsanız? Yine de kaçabilir... Üstelik o da silahlı olabilir... Hayır, bu işi bana bırakın, bütün sorumluluğu üstüme alıyorum...

– Nasıl isterseniz, dedi gönül hoşluğuyla.

İki galerinin tüm pencerelerinin sıkıca kapalı olduğunu kontrol ettikten sonra Frédéric Larsan'ı dönemeçli galerinin sonuna, açık bulup kapattığım pencerenin önüne yerleştirdim. Fred'e şöyle dedim:

– Ben sizi çağırıncaya kadar, ne olursa olsun, buradan ayrılmayın... Adam izlendiğini anlayınca büyük olasılıkla bu pencereye gelip buradan kaçmaya çalışacaktır; buradan girdiği için, buradan çıkmaya hazırlanacaktır. Tehlikeli bir göreviniz var...

– Sizin göreviniz ne olacak? diye sordu Fred.

– Ben odaya atlayıp onu sizin için etkisiz hale getireceğim!

– Tabancamı alın, dedi Fred, ben sizin sopanızı alırım.

– Teşekkür ederim, dedim, cesur bir adamsınız.

Ve Fred'in tabancasını aldım. Aşağıda, odada yazı yazan adamla baş başa kalacaktım, bu tabanca gerçekten işime yarayabilirdi.

Fred'i plandaki 5 no.'lu pencerenin önüne yerleştirdikten sonra yanından ayrıldım ve büyük bir dikkatle, Mösyö Stangerson'un şatonun sol kanadında bulunan dairesine yöneldim. Mösyö Stangerson, Jacques Baba ile birlikteydi. Talimata uyan Jacques Baba, efendisine mümkün olduğunca çabuk giyinmesi gerektiğini söylemekle yetinmişti. Mösyö

Stangerson'a birkaç kelimeyle olup biteni anlattım. O da bir tabanca aldı ve beni izledi, üçümüz hemen galeriye çıktık. Saldırganı masa başında oturur durumda gördüğümden beri ancak on dakika geçmişti. Mösyö Stangerson hemen saldırganın üzerine atılıp onu öldürmek istiyordu; bu çok kolaydı. İşi tehlikeye atmanın hiç gereği olmadığını, "onu öldürmek isterken, elimizden kaçırabileceğimizi" anlattım ona.

Kızının odada olmadığına, herhangi bir tehlike altında olmadığına dair ona yemin edince, sabırsızlığını yatıştırmaya çalıştı ve denetimi bana bıraktı. Jacques Baba'ya ve Mösyö Stangerson'a da, ancak ben onları çağırdığımda ya da silahımı ateşlediğimde yanıma gelmelerini söyledim "ve Jacques Baba'yı" sağ galerinin sonundaki pencerenin önüne "yolladım". (Pencere, planımda 2 rakamıyla gösterilmiştir.) Odasından çıkmaya zorlanan saldırganın, açık bırakmış olduğu pencereye ulaşmak için galeriden geçeceğini düşündüğümden Jacques Baba'ya bu görevi vermiştim. Galerilerin kavşağına varınca, bu son pencerenin önünde, dönemeçli galeriyi tutmuş olan Larsan'ı birden karşısında görerek sağ koridorda yoluna devam edecekti saldırgan. Orada Jacques Baba'yla karşılaşacaktı. Jacques Baba, sağ galerinin sonuna açılan pencereden parka atlamasını engelleyecekti. Saldırgan olay yerini biliyorsa eğer, böyle bir durumda, kesinlikle böyle davranmalıydı (bana göre bu varsayımda hiçbir şüpheli yan yoktu). Bu pencerenin altında, gerçekten de, dışardan bir tür payanda vardı. Galerilerin bütün öteki pencereleri yerdeki hendeklere o kadar yukarıdan bakıyordu ki, insanın boynunu kırmadan oradan kaçmasına da olanak yoktu. Kapılar ve pencereler sağlam ve sıkı sıkıya kapalıydı, sağ galerinin sonundaki sandık odasının kapısı da öyle. Çabucak yoklamıştım hepsini.

Böylece, söylediğim gibi, Jacques Baba'ya görevini söyledikten ve o da "yerini aldıktan" sonra, Mösyö Stanger-

son'u da, kızının sofasının kapısına yakın, merdiven sahanlığının önüne yerleştirdim. Ben saldırganı odada sıkıştırınca, adam, kadınların bulunduğu ve kapısı Matmazel tarafından kapatılmış olması gereken özel odadan değil de, ancak sofadan kaçabilirdi. Eğer, düşündüğüm gibi Matmazel "odasına gelecek olan saldırganı görmemek için!" bu özel odaya sığındıysa tabii. Her ne olursa olsun, saldırgan, "adamlarımın olası bütün çıkış yerlerini tuttuğu" koridora düşecektir...

Oraya varınca, saldırgan solunda, neredeyse üzerinde Mösyö Stangerson'u görür; o zaman sağa, "onun için hazırlanmış kaçış yolu"na, yani dönemeçli galeriye kaçar. İki galerinin kesiştiği yerde, yukarda açıkladığım gibi, hem solunda, dönemeçli galerinin ucunda Frédéric Larsan'ı hem de karşısında, sağ galerinin ucunda Jacques Baba'yı fark eder. Mösyö Stangerson ve ben arkadan geliriz. Adam elimizde! Artık kurtulamaz elimizden!.. Bu plan bana en akla uygun, en sağlam, "hem de en basit" plan gibi geliyordu. Eğer aramızdan birini Matmazel'in özel odasının kapısının arkasına yerleştirebilseydik, adamın bulunduğu odanın iki kapısını, özel odanın ve sofanın kapılarını kuşatmak "düşünmeyen kimi insanlara" daha kolay gelebilirdi belki. Ama biz özel odaya ancak oturma odasından girebilirdik ve oturma odasının kapısını da Matmazel Stangerson kaygılı düşüncelerle içerden kapatmıştı. Herhangi bir polis memurunun aklına gelebilecek bu plan uygulanabilir bir plan değildi. Ama ben düşünmek zorundayım; özel odadan serbestçe yararlanabilsem bile, az önce anlattığım planımı böyle uygulayacağımı söyleyeceğim. Çünkü her odanın kapısından yapılacak doğrudan bir saldırıyla ilgili başka her plan "adamla kavga sırasında bizi birbirimizden ayırabilirdi", oysaki benim planım, neredeyse matematiksel bir kesinlikle belirlemiş olduğum bir yerde "herkesi saldırı için bir araya getiriyordu". Bu yer, iki galerinin kesiştiği yerdi.

Adamlarımı böylece yerleştirdikten sonra, şatodan çıktım ve hemen merdivenime koştum; onu tekrar duvara yasladım. Tabanca elimde, yukarı tırmandım.

Birileri bunca ihtiyati önleme gülecek olursa, onlara "Sarı Oda"nın esrarını ve saldırganın olağanüstü kurnazlığı hakkında elimizdeki bütün kanıtları hatırlatırım. Ayrıca birileri çıkıp da, hızla karar alıp harekete geçmek gereken bir zamanda, benim bütün gözlemlerimi çok titiz bulurlarsa, onlara diyeceğim ki, yazmak için harcadığım süre kadar hızlı tasarlanmış ve gerçekleşmiş bir saldırı planının bütün aşamalarını burada uzun uzun ve etraflıca anlatmak istedim. Bu yavaşlığı ve bu kesinliği, akla sığmayan bu tuhaf olayın gerçekleştiği koşullara dair hiçbir şeyi atlamadığımdan emin olmak için tercih ettim. Bu garip olay –yeni bir yöntem geliştirilinceye ve doğal bir açıklama yapılıncaya kadar– bana öyle geliyor ki "maddenin ayrışması"nı, hatta maddenin "ansızın" ayrışmasını diyeceğim, Mösyö Stangerson'un bütün kuramlarından daha iyi kanıtlamaktadır.

XVI

Tuhaf Bir "Madde Ayrışması" Olayı

Joseph Rouletabille'in Defterinden Özet
(devam)

İşte yine pencerenin pervazına kadar yükseldim, diye devam ediyor Joseph Rouletabille. Başım yine pervazı geçiyor. Olduğu gibi duran perdelerin arasından bakmaya hazırlanıyorum, saldırganın orada ne yaptığı konusunda kaygılı bir merak içindeyim. Keşke sırtı bana dönük olsa! Hâlâ o masanın başında, yazı yazıyor olsa... Ama belki... belki de orada değildir artık!.. Nasıl kaçabilir ama?.. Merdiveni bende değil mi?.. Çok soğukkanlı olmaya çalışıyorum. Biraz daha uzatıyorum başımı. Bakıyorum; orada işte! Mum ışığında yansıyan gölgelerle biçimsizleşen sırtını yeniden görüyorum. Ne var ki, "o" yazı yazmıyor artık, mum da masanın üstünde değil. Mum parkenin üstünde, adamın önünde; adam da muma doğru eğilmiş. Tuhaf bir durum ama benim işime yarıyor. Derin bir soluk alıyorum. Biraz daha yukarı çıkıyorum. Son basamaklardayım. Sol elimle pencere pervazını tutuyorum; o anda kalbimin hızlı hızlı çarptığını hissediyorum. Tabancamı dişlerimin arasına alıyorum. Şimdi sağ elim de pencere pervazında. İster istemez

sert bir hareketle, bileklerime dayanarak pencereye çıkacağım... Aman merdiven!.. Olan oldu... Merdivenin üstünde biraz sağlam bir dayanak noktası bulmalıyım, ayağım hâlâ devrildiğini hissettiğim merdivende... Merdiven sert bir şekilde duvara sürtünüp düşüyor... Ama benim dizlerim çoktan denizliğe kapaklanıyor... Görülmemiş bir hızla denizliğin üstünde doğruluyorum... Ancak saldırgan benden daha hızlı davrandı... Merdivenin duvara sürttüğünü duydu; birdenbire kocaman sırtının yükseldiğini, adamın doğrulup döndüğünü gördüm... Başını da gördüm... ama iyice görebildim mi?.. Mum parkenin üstündeydi ve sadece bacaklarını aydınlatıyordu. Masanın yüksekliğinden itibaren, odada gölgelerden, geceden başka hiçbir şey yoktu... Saçlı sakallı bir baş gördüm... Delice bakan gözler; iki geniş favorinin çevrelediği solgun bir yüz; saç rengi, bu yarı karanlıkta görebildiğim kadarıyla, kızıldı... bana öyle geldi... Bu yüzü hiç tanımıyordum. Kısacası, bu titrek karanlıklarda gördüğüm bu imgeye dair edindiğim başlıca izlenim bu oldu... Bu yüzü hiç tanımıyordum "ya da, en azından, artık tanımıyordum"!

Ah! Şimdi acele etmek gerekiyordu!.. Rüzgâr olmak, fırtına olmak!.. şimşek olmak gerekiyordu! Ama ne yazık... ne yazık ki! "Harekete geçmenin zamanı gelmişti..." Ben gerekeni yapıp bileklerim üzerinde doğrulmaya çalışırken, dizlerim ve ayaklarım pervazın üzerindeyken... pencerede gördüğüm adam sıçrayıp, tahmin ettiğim gibi, sofanın kapısına dayanmıştı. Kapıyı açıp kaçacak zamanı bulmuştu... Ben de elimde tabanca, ardına düştüm adamın. "İmdaat!" diye bağırıyordum.

Odayı bir ok gibi geçtim, ama yine de "masanın üstünde bir mektup olduğunu" görebilmiştim. Sofada adamı neredeyse yakalıyordum, çünkü kapıyı açması en azından birkaç saniyesini almıştı. Neredeyse dokunmuştum ona. Sofadan galeriye açılan kapıyı birden suratıma çarpıverdi... Ama ka-

natlanmıştım, koridorda üç metre kalmıştı aramızda... Mösyö Stangerson'la aynı hizada koştuk arkasından. Adam, daha önceden düşündüğüm gibi, sağ galeriye doğru, yani kaçması için hazırladığı yöne doğru koşuyordu... "Jacques, yetiş! Larsan, yetiş!" diye bağırıyordum. Artık kurtulamazdı elimizden! Bir sevinç narası, vahşi bir zafer narası attım... Adam bizden ancak iki saniye önce galerilerin kesiştiği yere geldi ve kararlaştırdığım karşılaşma, o kaçınılmaz ölümcül çarpışma meydana geldi! Hepimiz bu kavşakta çarpıştık: Mösyö Stangerson'la ben sağ koridorun bir ucundan, Jacques Baba aynı galerinin öbür ucundan, Frédéric Larsan da dönemeçli galeriden koşup geldik. Öyle çarpıştık ki neredeyse yere seriliyorduk...

"Ama adam ortada yoktu!"

"Gerçek olmayan" bu olay karşısında, korku dolu gözlerle aptal aptal birbirimize bakıyorduk: "Adam ortada yoktu!"

Nerede? Nerede? Nerede?.. Bütün varlığımızla soruyorduk: "Nerede?"

– Kaçması mümkün değil! diye bağırdım duyduğum korkudan da büyük bir öfkeyle.

– Ona dokundum, diye bağırdı Frédéric Larsan.

– Oradaydı, nefesini yüzümde hissettim, diyordu Jacques Baba.

– Onu tutuyorduk! diye tekrarladık, Mösyö Stangerson ve ben...

Nerede? Nerede? Nerede?..

İki galeride deliler gibi koşturup kapıları, pencereleri yokladık; sımsıkı kapalıydılar... Biz onları kapalı bulduğumuza göre, açılmış olamazlardı... Hem sonra, bir kapının ya da bir pencerenin, bu adam tarafından, hem de böyle sıkıştırılmış bir adam tarafından, bizim hiç fark edemeyeceğimiz bir şekilde açılması, aynı adamın ortadan kaybolmasından da daha anlaşılmaz değil miydi?

Nerede? Nerede?.. Ne bir kapıdan ne bir pencereden ne de başka bir yerden geçebilirdi. Bedenlerimizin içinden de geçemezdi ya!..

O anda yıkıldığımı itiraf ediyorum. Çünkü galeri aydınlıktı ve burada saklanabilecek ne bir zemin kapağı ne duvarlarda gizli bir kapı ne de başka bir geçit vardı. Koltukları çektik, tabloları kaldırdık. Yok! Hiç kimse yoktu! Büyük bir vazo olsaydı, onun içine bile bakacaktık!

XVII

Tuhaf Galeri

Matmazel Mathilde Stangerson sofasının eşiğinde göründü, diye devam ediyor Rouletabille'in defteri. Biz, o inanılmaz olayın geçtiği galeride, onun kapısının önündeydik. İnsanın, beyninin dağılıp gittiğini hissettiği anlar vardır. Kafaya bir kurşun yiyip kafatası çatlarsa, mantığının merkezi de, aklı da paramparça olur insanın... Bütün bunlar beni bitiren, "içimi boşaltan" dengesizlik duygusuna; düşünen, insan gibi düşünen benliğimin yitip gittiği duygusuna benzerdi! Ussal bir yapının manevi çöküşü, fizyolojik görme yetisinin gerçekten yıkıma uğramasıyla iki katına çıkıyordu; oysa gözler hep net görüyordu, ne korkunç bir darbe yemiştik kafamıza!

Bereket versin ki, Matmazel Mathilde Stangerson sofasının eşiğinde belirdi. Onu gördüm; karmakarışık olan düşüncelerim dağıldı biraz... Kokusunu içime çekiyordum... Bir daha asla göremeyeceğim "siyahlı kadının... sevgili siyahlı kadının, sevgili siyahlı kadın"ın kokusuydu bu! Aman Tanrım! Hayatımın on yılını, yarısını verirdim siyahlı kadını tekrar görmek için! Ama heyhat! Ona ancak zaman zaman rast geliyorum artık... ve yine!.. ve yine!.. ve parfüm, neredeyse zerresini içime çektiğim, kokusu beni çocukluğuma geri götüren parfüm!.. Ey siyahlı kadın, şimdi şu "tuhaf galeri"nin

eşiğindeki öyle solgun, öyle solgun ve bir o kadar da güzel beyazlı kadına beni yönelten senin o keskin parfümünün hatırasıdır! Ensesinde topladığı altın sarısı saçları, şakağındaki kızıl yıldızlı, onu neredeyse öldürecek olan yarayı açıkta bırakmış... Bu olayda, başlangıçta doğru yolda ilerlerken, "Sarı Oda"nın o esrarlı gecesinde Matmazel Stangerson'un saçlarını bantla topladığını hayal ediyordum... Ama "Sarı Oda"ya girmeden önce saçını nasıl bantsız düşünebilirdim ki?

Şimdi ise "tuhaf galeri" olayından beri, hiç düşünemiyorum; solgun ve öylesine güzel olan Matmazel Stangerson'un karşısında aptallaşmış duruyorum. Düşsel beyazlıkta bir sabahlık var omuzlarında. Bir hayal, tatlı bir hayalet sanılabilirdi. Babası sarılıyor ona, tutkuyla öpüyor onu, yeniden kavuşuyor ona, çünkü az kalsın kaybediyordu kızını! Bir şey sormaya cesaret edemiyor. Odasına sürüklüyor onu. Biz de onları izliyoruz... çünkü öğrenmek gerekiyor!.. Küçük özel odanın kapısı açık... İki hastabakıcı korkulu gözlerle bize bakıyorlar... Matmazel Stangerson bütün bu gürültünün nedenini soruyor. Çok basit, diyor!.. –Çok basit! Çok basit!–... O gece odasında uyumak istememiş, hastabakıcılarla birlikte küçük odada yatmak istemiş... Ve üçü bir odada, kapıyı kapatmış... Saldırı gecesinden itibaren böyle ansızın korkulara kapıldığı oluyormuş, bu da anlaşılır bir şeymiş, değil mi?.. Tam "adamın tekrar geleceği" o gece, Matmazel'in çok mutlu bir "rastlantı" eseri kadınlarla bir yere kapanmasının nedenini kim anlayabilir? Mademki korkuyor, babasının onun oturma odasında yatmasını neden istemediğini kim anlayabilir? Az önce yazı masasının üstündeki mektubun niçin "artık orada olmadığını" kim anlayabilir? Bunları anlamak isteyecek biri şunu söyleyecektir: Matmazel Stangerson saldırganın geleceğini biliyordu... ancak ona engel olamıyordu... saldırganın kimliği ortaya çıkmasın diye kimseye haber vermemişti... babası onu tanımıyordu... hiç-

birimiz tanımıyorduk... Robert Darzac'ın dışında. Çünkü Mösyö Darzac artık saldırganı tanıyor olmalı... Belki önceden de tanıyordu onu! Elysée bahçesindeki "Sizin için suç mu işlemem gerekiyor?" cümlesini hatırlıyorum. Kime karşı suç, "engel"e karşı değilse, saldırgana karşı değilse, kime karşı? Darzac'a "Saldırganı bulmam sizin canınızı hiç sıkmayacak mı?" diye sorduğumda şöyle cevap verdiğini hatırlıyorum: "Ah! Onu ellerimle boğmak isterdim!" Ben de "Soruma cevap vermediniz!" demiştim. Doğruydu. Gerçekten de, gerçekten de, Mösyö Darzac saldırganı o kadar iyi tanıyor ki "onu bu kadar çok öldürmek isterken" benim onu ortaya çıkarmamdan korkuyor. Bana yardımcı olmasının sadece iki nedeni var: Birincisi, onu buna zorlamam; ikincisi de, Matmazel Stangerson'u daha iyi koruyabilmek...

Odadayım... onun odasında... bir ona bakıyorum, bir de biraz önce mektubun bulunduğu yere... Matmazel Stangerson mektubu almış; bu mektup ona yazılmış, kuşkusuz... kuşkusuz... Ah zavallı, nasıl da titriyor... Babası, saldırganın odasında bulunduğunu ve onu nasıl kovaladığını anlatırken titriyor... Ama saldırganın görülmemiş bir büyüyle elimizden kaçıp kurtulduğu ona anlatılınca tamamen ferahladığı da gözden kaçmıyor.

Ve sonra bir sessizlik çöküyor... Ama nasıl bir sessizlik!.. Hepimiz oradayız, "ona" bakıyoruz... Babası, Larsan, Jacques Baba ve ben... Bu sessizlikte hangi düşünceler dönüyor onun çevresinde?.. Bu geceki olaydan sonra, "tuhaf galeri"nin esrarından sonra, saldırganın Matmazel'in odasına yerleşmesiyle ilgili o olağanüstü gerçeklikten sonra, bana öyle geliyor ki, Jacques Baba'nın kafasında beliren düşüncelerden Mösyö Stangerson'un kafasındaki düşüncelere kadar, bütün düşünceler Matmazel'e yöneltilebilecek şu birkaç sözcükle dile getirilebilir: "Sen bu sırrı biliyorsun, açıkla bize, belki kurtarabiliriz seni!" Ah! Ne kadar da isterdim onu kurtarmayı... hem kendinden hem ötekinden!.. Ağlıyo-

rum... Evet, bu denli korkunç bir şekilde gizlenen bu ıstırap karşısında gözlerimin dolduğunu hissediyorum.

"Siyahlı Kadın"ın parfümünü kullanan kadın işte orada... Onu nihayet evinde, odasında, beni kabul etmek istemediği bu odada görüyorum... "sustuğu", susmaya devam ettiği odada. O uğursuz "Sarı Oda" olayından beri, onun bildiğini bilmek için bu görünmez ve suskun kadının etrafında dönüyoruz. Öğrenme arzumuz, isteğimiz ona daha da işkence ediyordur. Eğer "onun" sırrını "öğrenecek olursak", yaşanan faciadan daha korkunç bir faciaya sebep olmayacağımızı kim söyleyebilir bize? Matmazel'in bu sefer ölmeyeceğini kim söyleyebilir? Mamafih neredeyse ölüyordu... Ve biz hiçbir şey bilmiyoruz... Ya da daha doğrusu, bazılarımız hiçbir şey bilmiyoruz... ama ben... bilseydim "kim" olduğunu, her şeyi öğrenirdim... Kim peki? Kim? Kim?.. Bilmediğim için susmalıyım, Matmazel'e duyduğum merhamet nedeniyle susmalıyım, çünkü o hiç kuşkusuz, "saldırgan"ın "Sarı Oda"dan nasıl kaçtığını biliyor, ama yine de susuyor. Ben niçin konuşacağım? Kim olduğunu öğrenince, "ona söyleyeceğim, ona!"

Şimdi bize bakıyor... ama uzaktan... sanki biz odasında değilmişiz gibi... Mösyö Stangerson bozuyor sessizliği, artık kızının dairesinden ayrılmayacağını söylüyor. Kızının bu kesin isteğe karşı çıkmak istemesi boşuna, babası diretiyor. Bu geceden itibaren oraya yerleşeceğini söylüyor. Sadece kızının sağlığıyla ilgilenen profesör, yatağından kalktığı için sitem ediyor ona... sonra ansızın onunla çocukmuş gibi konuşmaya başlıyor... Gülümsüyor ona... ne dediğini, ne yaptığını bilemiyor artık... Ünlü profesör aklını kaçırıyor adeta... Kafasının karışıklığını belli eden birtakım sözleri yineleyip duruyor... Bizim kafamız da onunki kadar karışıyor. Matmazel Stangerson da, o zaman, acılı bir sesle "Babacığım! Babacığım!" deyince, profesör hıçkırıklara boğuluyor. Jacques Baba burnunu siliyor; Larsan bile heyecanını gizlemek için

yüzünü çevirmek zorunda kalıyor. Ben artık dayananıyorum... artık düşünemiyor, hissedemiyorum, bir bitkiden de daha âciz durumdayım. İğreniyorum kendimden.

Frédéric Larsan da, benim gibi, "Sarı Oda" saldırısından beri ilk kez bulunuyor Matmazel Stangerson'un karşısında. O da, benim gibi zavallı kadını sorgulamak için ısrar etmiş, benim gibi o da kabul edilmemişti. Bana da, ona da aynı cevap verilmişti: Matmazel Stangerson bizi kabul edemeyecek kadar zayıftı, sorgu yargıcının sorgulamaları onu yeterince yoruyordu vs... Araştırmalarımızda bize yardım etme konusunda bariz bir isteksizlik söz konusuydu; bu durum beni şaşırtmıyor, ama Frédéric Larsan'ı her zaman hayrete düşürüyordu. Larsan'la benim suç anlayışlarımızın tamamen farklı olduğu bir gerçek.

...Ağlıyorlar... Ben de kendimi yine benliğimin derinliklerinde tekrarlarken yakalıyorum: Onu kurtarmalı!.. Onu kendisine rağmen kurtarmalı! Onu tehlikeye atmadan kurtarmalı! Onu "adam" konuşmadan kurtarmalı. Kimi: "O adamı mı?" – "Onu", yani saldırganı... Onu yakalayıp ağzını kapatmalı!.. Ama Mösyö Darzac'ın ima ettiği gibi, "ağzını kapatmak için onu öldürmek gerekiyor!" Darzac'ın ağzından kaçan cümlelerin mantıksal sonucu bu. Matmazel Stangerson'a saldıran kişiyi öldürmeye hakkım var mı? Yok!.. Ama bana sadece fırsat versin. Gerçekten etten kemikten bir insan olup olmadığını bir göreyim! Canlı olarak ele geçirilemediğine göre, cesedini bir göreyim!

Ah! Yüzümüze bile bakmayan, sadece yaşadığı korkuyla ve babasının acısıyla ilgilenen bu kadına, onu kurtarmak için her şeyi yapabileceğimi nasıl anlatsam... Evet... evet... mantığımı doğru işletip mucizeler yaratacağım...

Ona doğru yürüyorum... onunla konuşmak, bana güvenmesi için ona yalvarmak istiyorum... sadece onunla benim bir araya gelmemizi, ona saldırganın "Sarı Oda"dan nasıl çıktığını bildiğimi, sırrının yarısını tahmin ettiğimi... ve

kendisine bütün kalbimle acıdığımı birkaç sözcükle anlatmak istiyorum... Ama o çoktan bir işaretle kendisini yalnız bırakmamızı rica ediyor; yorgun olduğunu, hemen dinlenmesi gerektiğini belirtiyor... Mösyö Stangerson odalarımıza çekilmemizi rica ediyor, teşekkür edip gönderiyor bizi... Frédéric Larsan'la ben iyi geceler diledikten sonra Jacques Baba'yı izleyerek koridora çıkıyoruz. Larsan'ın "Tuhaf! Tuhaf!.." diye mırıldandığını duyuyorum. Odasına gelmemi işaret ediyor bana. Odanın eşiğinde Jacques Baba'ya dönerek soruyor:

– Siz, onu iyice gördünüz mü?

– Kimi?

– Adamı!

– Gördüm evet!.. Koca bir kızıl sakalı ve kızıl saçları vardı...

– Bana da öyle geldi, dedim.

– Bana da, dedi Frédéric Larsan.

Büyük Fred'le ben, şimdi konuşmak üzere odasında baş başa kaldık. Olayı bütün yönleriyle, bir saat kadar konuştuk. Benim sorduğum sorulara, onun bana yaptığı açıklamalara baktığımda, onun, benim, hepimizin gözleri önünde, adamın bildiği bir gizli geçitten kaçtığına inanıyor Fred.

– Çünkü o şatoyu biliyor, dedi bana. Hem de çok iyi biliyor...

– Oldukça uzun boylu, yapılı bir adam...

– Gerektiği kadar boylu, diye mırıldandı Fred...

– Sizi anlıyorum, dedim, ama kızıl sakalına, kızıl saçlarına ne dersiniz?

– Fazla sakallı, fazla saçlı... yapay oldukları belli, dedi Frédéric Larsan.

– Acele bir karar... Aklınız hep Robert Darzac'ta... Bundan hiç kurtulamayacak mısınız?.. Ben onun suçsuz olduğundan eminim...

– Ne iyi! Dilerim öyledir... Ama her şey onun aleyhinde...

Halının üstündeki ayak izlerine dikkat ettiniz mi?.. Gelin bakın...

– Gördüm, dedim... Havuzun kenarındaki "zarif ayak izleri" bunlar.

– Robert Darzac'ın ayak izleri, inkâr mı edeceksiniz?

– Elbette, insan yanılabilir...

– Bu izlerin "geri dönmediğine" dikkat ettiniz mi? Peşine düştüğümüz adam odadan çıkarken hiçbir ayak izi bırakmadı...

– Adam belki de "birkaç saatten beri" odadaydı. Botlarının çamuru kurumuştur... Ayaklarının ucuna basarak öyle hızlı kaçıyordu ki... Kaçtığını görüyorduk adamın... ayak seslerini duymuyorduk...

Birden, bu tutarsız, mantıksız ve bize yakışmayan sözleri kesip, Larsan'a dinlemesini işaret ettim.

– Aşağıda, bir kapı kapandı...

Ayağa kalktım; Larsan da beni izledi; şatonun zemin katına indik, dışarı çıktık. Larsan'ı, terası dönemeçli galerinin penceresine bakan cumbalı küçük odaya götürdüm. Az önce açıkken, şimdi kapalı olan kapıyı gösterdim, altından ışık sızıyordu.

– Bekçi! dedi Fred.

– İçeri girelim! diye fısıldadım ona...

Kararlıydım, ama neye karar vermiştim, bunu biliyor muydum? Bekçinin suçlu olduğuna mı inanmaya karar vermiştim? Bunu doğrulayabilir miydim? Kapıya doğru ilerliyorum ve sert bir darbeyle çalıyorum.

Kimileri, bekçinin kapısına gelmekte geciktiğimizi ve saldırganı galeride elimizden kaçırdıktan sonra, her yerde, şatonun çevresinde, parkta onu aramamız gerektiğini düşünecekler...

Bize böyle itiraz edilecek olursa, onlara ancak şu karşılığı veririz: Saldırgan galeride öyle bir şekilde ortadan kayboldu ki, "onun artık hiçbir yerde olamayacağını düşündük ger-

çekten"! Onu elimize geçirdiğimiz, neredeyse ona dokunduğumuz sırada kurtulmuştu bizden... Şimdi onu gecenin ve parkın gizemi içinde bulabileceğimizi düşünmemiz için artık hiçbir nedenimiz yoktu. Bu görünmez oluşun kafamı nasıl allak bullak ettiğini size anlattım zaten!

...Kapı vurduğum anda açıldı; bekçi sakin bir tavırla ne istediğimizi sordu. Geceliğini giymiş "yatmaya hazırlanıyordu", yatağı henüz açılmamıştı.

İçeri girdik; ben şaşırmıştım.

– Ooo! Siz daha yatmadınız mı?.. diye sordum.

– Hayır! dedi sert bir sesle... Parkı ve koruyu dolaştım... Şimdi geldim... Uykum var... İyi geceler!..

– Dinleyin, dedim... Az önce pencerenizin yanında bir merdiven vardı...

– Ne merdiveni? Ben merdiven görmedim!.. İyi geceler!

Ve bizi düpedüz kapı dışarı etti.

Dışarda Larsan'ın yüzüne baktım. Hiç renk vermiyordu.

– Eee? dedim...

– Eee? diye tekrarladı Larsan...

– Bu size hiçbir ufuk açmıyor mu?

Keyifsiz olduğu belliydi. Şatoya dönerken homurdandığını duydum:

– Bu derece yanılmam çok ama çok tuhaf olur!..

Bu cümle, bana öyle geliyor ki, kendisinden çok bana hitaben söylenmişti. Şöyle devam etti:

– Her durumda, yakında öğreneceğiz... Bu sabah aydınlık olacak.

XVIII

Rouletabille Alnının İki Yumrusu Arasına Bir Daire Çizdi

Joseph Rouletabille'in Defterinden Özet
(devam)

Odalarımızın eşiğinde kederli bir el sıkışmadan sonra ayrıldık birbirimizden. Bu ilginç ve son derece zeki, ama yöntemsiz adamın zihninde, yanılmış olabileceğine dair bir kuşku uyandırmış olmaktan mutluydum. Hiç yatmadım. Sabahı bekleyip şatonun önüne indim. Gelen giden bütün ayak izlerini inceleyerek şatonun çevresini dolaştım. Ama bu izler öyle karmakarışıktılar ki hiçbir şey anlayamadım. Zaten, şunu da belirteyim ki, bir saldırıdan geride kalan dış işaretlere çok fazla önem vermek gibi bir âdetim de yoktur. Ayak izlerine bakarak saldırgan hakkında karar vermeye dayanan bu yöntem çok gerilerde kaldı artık. Birbiriyle aynı olan o kadar çok ayak izi var ki, hiçbir şekilde bu izler bir kanıt olarak kabul edilemez.

Her neyse, kafam karmakarışık bir halde avluya inmiş, orada bulunan izlerin, bütün izlerin üzerine eğilmiş, "akla uygun" bir şeye, "tuhaf galeri" olayı hakkında "akıl yürütebileceğim" bir şeye tutunmak için çok ihtiyacım olan bir

ipucu arıyordum. Ama nasıl akıl yürütmeliydim?.. Nasıl akıl yürütmeliydim?

...Ah! Doğru biçimde akıl yürütebilsem! Umutsuz bir vaziyette, bomboş avluda bir taşın üstüne oturdum... Ne yapıyordum bir saatten beri, en sıradan polis memurunun işinden daha da sıradan bir iş değil mi?.. "Benim için bir anlamı olacak" birkaç ayak izi üzerinde, herhangi bir müfettiş gibi hata mı arayacağım!

Kendimi modern romancıların hayallerinde yaratılan emniyet görevlilerinden, yöntemlerini Edgar Poe'nun ya da Conan Doyle'un romanlarını okuyarak öğrenen polis memurlarından daha aşağılık, zekâ açısından daha düşük seviyede buluyordum. Ah! Sizi gidi edebiyatçı memurlar... kum üstündeki ayak iziyle, duvarda bir el iziyle, aptallıkta zirveye ulaşanlar! "Sana diyorum, Frédéric Larsan, edebiyatçı ajan, sana!.. Conan Doyle'u çok fazla okudun, azizim!.. Sherlock Holmes, kitaplarındakilerden de daha büyük saçmalıklar yaptıracak sana... Bu saçmalıklarla bir suçsuzu tutuklatacaksın.. Conan Doyle'un yöntemiyle, sorgu yargıcını, emniyet müdürünü, herkesi inandırdın... Son bir kanıt daha bekliyorsun!.. Son bir tane!.. Peki ilk kanıt ne, seni zavallı!.. 'Hislerinizin size gösterdiği şeyler kanıt olamaz...' Ben de 'hassas izler' üzerine eğildim, ama sadece *aklımın çizdiği çemberin içine girmelerini* istediğim için. Ah! Bu çember çoğu zaman öyle küçüldü, öyle küçüldü ki... Ama ne kadar küçülse de uçsuz bucaksızdı, 'çünkü sadece hakikati içine alıyordu'... Evet, evet, hassas izler bana ancak hizmet ettiler, yemin ederim buna... hiç efendilik yapmadılar... Beni şu tuhaf şeye, gözleri olmayan bir adamdan, daha doğrusu iyi görmeyen bir adamdan daha korkunç bir şeye çevirmediler! Ey Frédéric Larsan, işte bundan dolayı senin hatanın ve hayvanca düşüncenin üstesinden geleceğim!"

Ne haldeyim! Ne oluyor yahu! İlk kez bu gece, o tuhaf galeride aklımın çizdiği çembere sığmaz "gibi görünen" bir

olay geçti diye saçmalıyorum herhalde! Pislik içinde, rasgele bir yiyecek arayan domuz gibi, eğilmiş, toprağı kokluyorum... Hadi Rouletabille, dostum, kaldır başını... O tuhaf galeri olayının senin mantığının çizdiği çemberden dışarı çıkmış olmasına imkân yok... Bunu biliyorsun! Sen de bunu biliyorsun! O zaman kaldır başını... İki elini alnının yumrularına bastır... Ve unutma ki, bir kâğıda geometrik bir figür çizer gibi, çemberi beynine çizmek için *son mantığını uygun bir şekilde kullandın!*

Pekâlâ, yürü şimdi... Frédéric Larsan'ın bastonuna dayandığı gibi, sen de "aklının doğru çalışmasına dayanarak o tuhaf galeriye" git. Büyük Frédéric'in sadece bir aptal olduğunu hemen kanıtlayacaksın.

Joseph ROULETABILLE
30 Ekim, öğle vakti.

Böyle düşündüm... böyle davrandım... Başım adeta yanarak galeriye çıktım. Bu gece gördüklerimden başka hiçbir şey görmeden, aklımı doğru kullanmam bana öyle korkunç bir şey gösterdi ki yere düşmemek için "ona tutunma"ya ihtiyacım var.

Ah! Alnımın iki yumrusu arasına çizdiğimden daha geniş çembere girecek olan, girmesi gereken hassas izleri şimdi bulmak için güçlü olmam gerekiyor!

Joseph ROULETABILLE
30 Ekim, gece yarısı.

XIX

Rouletabille Bana "Burç" Hanında Yemek Ismarlıyor

O "tuhaf galeri" olayının uzun uzun anlatıldığı bu defteri Rouletabille bana sonradan verdi; o muamma dolu gecenin sabahında yazmıştı olayı. Kendisiyle Glandier'deki odasında buluştuğum gün, şimdi sizin de bildiğiniz her şeyi daha da ayrıntılı olarak anlattı bana. O hafta Paris'te geçirdiği birkaç saat içinde neler yaptığını da. Orada, işine yarayacak bir şey öğrenememişti zaten.

"Tuhaf galeri" olayı 29 Ekim'i 30 Ekim'e bağlayan gece meydana gelmişti. Yani, biz şimdi 2 Kasım'da olduğumuza göre, benim şatoya gelişimden üç gün önce. Dostumun telgrafı üzerine, tabancaları alıp Glandier'ye gelişim "2 Kasım'daydı".

Rouletabille'in odasındayım; az önce bitirdi hikâyesini.

Konuşurken, sehpanın üzerinde bulduğu gözlüğün bombeli camlarını okşamaktan hiç vazgeçmemişti. Bu presbit gözlüğü ile oynamaktan duyduğu zevkten anlıyordum ki, bu gözlük "aklını doğru kullanarak çizdiği çemberin içine girecek olan hassas izler"den biri olmalıydı. Onun, düşüncesine tam uygun sözcükler kullanarak kendini ifade etmesindeki bu garip, benzersiz tavrı beni şaşırtmıyordu artık.

Ama bu sözcükleri anlamak için onun düşüncesini bilmek gerekirdi ve Joseph Rouletabille'in düşüncelerini kavramak da hiç kolay değildi. Bu çocuğun düşüncesi görüp göreceğim en acayip şeylerden biriydi. Rouletabille bu düşünceyle birlikte, yolunun üstünde karşılaştığı –sözcüğü söyleyelim– şaşkınlıktan hiçbir sarsılma beklemeden gezinip duruyordu bu hayatta. İnsanlar bu düşünceyle ilgileniyor, yollarının üstünde rastladıkları garip bir görüntüye daha uzun bir süre bakmak için durdukları gibi, onun geçip gitmesini, uzaklaşmasını izliyorlardı. Rouletabille'in "nerden gelip nereye gittiğini" kendi kendilerine söyledikleri gibi, "onun düşüncesinin de nerden gelip nereye gittiğini" kendi kendilerine söylüyorlardı. Düşüncesinin özgün renginden hiç kuşku duymadığını, herkes gibi hayatta gezinip durmanın düşüncesini hiç rahatsız etmediğini açıkça söyledim ona. Aynı şekilde, ayrıksılığından hiç kuşku duymayan bireyin, içinde bulunduğu ortam ne olursa olsun, tamamen keyfinin yerinde olduğunu da. Doğaüstü beyninden sorumlu olmayan bu çocuk, akıl almaz olayları "onların kestirme mantığıyla" doğal bir basitlikle anlatıyordu; öyle kestirme bir yol kullanıyordu ki, biz ötekiler, şaşkın gözlerimizle, bunu normal bir şekilde gözlerimizin önüne serinceye kadar anlayamıyorduk.

Joseph Rouletabille az önce bana anlattıkları hakkında ne düşündüğümü sordu. Sorusunun kafamı karıştırdığını söyledim ona. Buna karşılık bana denememi, benim de aklımı doğru bir şekilde kullanmamı söyledi.

– Peki, dedim. Bana öyle geliyor ki benim akıl yürütmemin çıkış noktası şu olmalı: Kovaladığınız saldırganın, kovalamanın bir anında koridorda bulunduğuna hiç şüphe yok.

Ve sustum...

– Bu kadar iyi bir başlangıçtan sonra böyle çabuk susmamalıydınız, diye bağırdı. Hadi biraz gayret.

– Deneyeceğim. Saldırgan galeride bulunduğu ve orada

gözden kaybolduğu anda ne bir kapıdan ne bir pencereden geçebildiğine göre, bir başka delikten kaçmış olması gerekir.

Joseph Rouletabille acıyarak baktı bana, kayıtsızca gülümsedi ve artık tereddüt etmeden "bir sakar" gibi akıl yürüttüğümü söyledi.

– Ne? Sakar gibi mi? dedim! Siz Frédéric Larsan gibi akıl yürütüyorsunuz!

Çünkü Joseph Rouletabille, Frédéric Larsan'a dönem dönem hayranlık duyuyor ve onu hor görüyordu; kâh "O gerçekten güçlü!" diye bağırıyor kâh "Ne hödük adam!" diye söyleniyordu... Dikkat etmiştim, Larsan'ın buluşlarının onun mantığına uyup uymamasına göre konuşuyordu. Bu tuhaf çocuğun soylu karakterinin önemsiz yönlerinden biriydi bu.

Ayağa kalkmıştık; beni parka sürükledi. Avluya geldiğimizde, çıkışa doğru yönelirken, duvara doğru itilen panjurların gürültüsüyle başımızı çevirdik ve şatonun sol kanadının birinci katında, bir pencerede, hiç tanımadığım kıpkırmızı ve tıraşlı bir yüz gördük.

– Bak, diye mırıldandı Rouletabille. Arthur Rance!

Başını eğdi, adımlarını hızlandırdı. Dişlerinin arasından şöyle dediğini duydum:

– Demek ki bu gece şatodaydı?.. Niye gelmiş acaba?

Şatodan yeterince uzaklaşınca, bu Arthur Rance'in kim olduğunu ve onu nasıl tanıdığını sordum. Bu sabah anlattıklarını hatırlattı bana, Mösyö Arthur W. Rance'in Elysée'deki kabul töreninde bol bol kadeh tokuşturduğu Philadelphia'lı şu biliminsanı olduğunu söyledi.

– Ama o hemen Fransa'dan ayrılmak zorunda olduğunu söylememiş miydi? diye sordum.

– Elbette, dedi. Onun hâlâ burada olduğuna işte bundan şaşıyorum ya! Sadece Fransa'da olduğuna değil, özellikle de Glandier'de... Bu sabah gelmedi, gece de gelmediğine göre,

yemekten önce gelmiş olmalı ve geldiğini görmedim ben. Nasıl oldu da kapıcılar bana hiç haber vermediler?

Kapıcılara gelince, onları serbest bıraktırmayı nasıl başardığını bana hâlâ anlatmadığını belirttim.

Tam da onların kulübesine yaklaşıyorduk. Bernier Baba ve karısı geldiğimizi gördüler. Mutlu bir gülümseme aydınlatıyordu yüzlerini. Tutukluluklarının kötü hatırasını unutmuş gibiydiler. Genç dostum, Arthur Rance'in ne zaman geldiğini sordu onlara. Mösyö Arthur Rance'in şatoda olduğundan haberlerinin olmadığını söylediler. Önceki akşam gelmiş olmalıydı, ama ona kapıyı açmamışlardı. Çünkü görünüşe bakılırsa, Mösyö Arthur Rance yürümeyi çok seviyordu ve kendisine araba gönderilmesini hiç istemiyordu. Saint-Michel kasabasında trenden inip ormandan geçerek şatoya kadar yürümeyi âdet edinmişti. Sainte-Geneviève mağarasından parka geliyordu; bu mağaradan iniyor, küçük bir parmaklıktan atlayarak parka giriyordu.

Kapıcılar konuştukça, Rouletabille'in yüzünün bulutlandığını, hoşnutsuz bir ifadeye büründüğünü ve hiç kuşku yok ki kendinden de hoşnut olmadığını görüyordum. Burada çok çalıştığı halde, Glandier'deki olayları ve insanları bu kadar dikkatle incelediği halde, "Arthur Rance'in şatoya gidip gelme alışkanlığı"nı daha yeni öğrenmesine biraz canı sıkılmıştı.

Yüzünü asarak, sordu kapıcılara:

– Mösyö Arthur Rance'in şatoya gidip geldiğini söylüyorsunuz... Ama son kez ne zaman geldi buraya?

– Kesin olarak söyleyemeyiz size, diye cevap verdi Mösyö Bernier –kapıcının adıydı bu–, biz içerde gözaltındayken hiçbir şey bilemeyeceğimiz için, hem de, bu adam şatoya geldiğinde bizim kapımızdan geçmediyse, şatodan ayrıldığında da buradan geçmediği için...

– Peki, *ilk kez* ne zaman buraya geldiğini biliyor musunuz?

– Evet efendim... Dokuz yıl oldu!..

– Demek ki dokuz yıl önce Fransa'ya geldi, dedi Rouletabille. O zaman, bildiğiniz kadarıyla, kaç kez Glandier'ye geldi?

– Üç kez.

– "Bildiğiniz kadarıyla", bugünden önce Glandier'ye son kez ne zaman gelmişti?

– "Sarı Oda" saldırısından sekiz gün kadar önce.

Rouletabille, bu kez, özellikle kapıcı kadına sordu:

– *Parkenin yarığında mı?*

– Parkenin yarığında, dedi kadın.

– Teşekkür ederim, dedi Rouletabille. Hazırlanın bu akşama.

Bu son cümleyi söylerken, parmağını ağzına götürerek sessiz olmaları ve kimseye bir şey söylememeleri için uyardı onları.

Parktan çıkıp "Burç" hanına yöneldik.

– Arada bir bu hana yemeğe gelir misiniz?

– Arada bir.

– Ama yemeğinizi şatoda yemiyor musunuz?

– Evet, Larsan'la bazen birimizin, bazen diğerimizin odasına yemek ısmarlıyoruz.

– Mösyö Stangerson sizi hiç yemeğe davet etmedi mi?

– Hiç.

– Evinde kalmanızdan rahatsız mı oluyor?

– Bunu bilmiyorum, ama bizden rahatsız olmuyormuş gibi görünüyor.

– Size hiçbir şey sormuyor mu?

– Hiç sormaz! O, kızı saldırıya uğrarken "Sarı Oda"nın kapısının arkasında bulunan, kapıyı kırıp da saldırganı bulamayan bir adamın ruhsal durumu içinde hâlâ. "Olay hakkında" kendisi hiçbir şey bulamadığı için bizim de, başkalarının da hiçbir şey bulamayacağına inanmış... Ama "Larsan'ın varsayımından beri" bizim hayallerimize karşı çıkmamayı bir görev edinmiş.

Rouletabille tekrar düşüncelere daldı. Sonra iki kapıcıyı nasıl serbest bıraktırdığını anlatmak için düşüncelerinden sıyrıldı.

– Geçenlerde, elime bir kâğıt alıp Mösyö Stangerson'u görmeye gittim. Bu kâğıda şu sözleri yazmasını istedim: "Ne söylerlerse söylesinler, iki sadık hizmetkârımı, Bernier ile karısını işten çıkarmayacağıma söz veririm." Altına imzasını da attırdım. Bu cümleyle kapıcı ve karısını konuşturabileceğimi ve onların saldırıyla hiçbir ilgilerinin olmadığından emin olduğumu söyledim ona. Ben zaten onların suçsuz olduklarına inandım her zaman. Sorgu yargıcı bu imzalı kâğıdı gösterdi Bernier'lere; onlar da konuştular. İşlerini kaybetme korkuları kalmayınca, söyleyeceklerinden emin olduğum şeyleri söylediler. Mösyö Stangerson'un topraklarında kaçak avlandıklarını ve facia gecesinde, küçük eve yakın bir yerde avlandıklarını anlattılar. Böylece yakalanan tavşanları, Mösyö Stangerson'un zararına, "Burç" hanının sahibine satıyorlardı. Han sahibi de bunları müşterilerine sunuyor ya da Paris üstünden piyasaya sürüyordu. Benim daha ilk günden keşfettiğim hakikat buydu. "Burç" hanına girerken "Şimdi kanlı et yemek lazım!" dediğimi hatırlıyor musunuz? Bu cümleyi, o sabah parkın demir parmaklıkları önüne geldiğimizde duymuştum. Siz de duydunuz, ama hiç aldırmadınız. Tam kapıya ulaşacağımız sırada, parkın duvarı önünde, her an saatine bakarak yüz adım atan bir adamı görünce durduğumuzu biliyorsunuz. Bu adam, çoktan işe koyulmuş olan Frédéric Larsan'dı. Oysa arkamızda, hanın eşiğinde duran patron, hanın içinde bulunan birine "Şimdi kanlı et yemek lazım!" diyordu.

Niçin "şimdi"? İnsan benim gibi daha gizemli bir hakikatin peşinde olursa, gördüğü, duyduğu hiçbir şeyi kaçırmaz. Her şeyde bir anlam bulması gerekir. Bir saldırıyla altüst olan küçük bir kasabaya gelmiştik. Mantık beni günün olayıyla ilgili olabilecek her cümleden kuşkulanmaya götü-

rüyordu. "Şimdi"nin benim için anlamı, "saldırıdan sonra" idi. Araştırmamın başından beri bu cümle ile facia arasında bir bağlantı bulmaya çalışıyordum. Öğle yemeği için "Burç"a gittik. Hemen cümleyi tekrarladım. Mathieu Baba'nın şaşırıp, canının sıkıldığını görünce, onun açısından bu cümlenin önemini hiç de abartmadığımı anladım. Kapıcıların tutuklandıklarını da o sırada öğrenmiştim. Mathieu Baba bu insanlardan gerçek dostlardan söz eder gibi söz etti... Kendileri adına üzüntü duyulan dostlar... Fikirlerin kaçınılmaz ilişkisi... Şöyle düşündüm: "Şimdi kapıcılar tutuklandığına göre, kanlı et yemek lazım." Kapıcılar yok artık, av eti de yok! Bu kesin "av eti" fikrine de nasıl geldim! Mathieu Baba'nın Stangerson'un bekçisine karşı duyduğu nefret, kapıcıların da paylaştığı nefret beni yavaş yavaş kaçak av fikrine yöneltti... Bütün kanıtların da ortaya koyduğu gibi kapıcılar facia sırasında yataklarında olamazlardı elbette, o gece niçin dışardaydılar? Suça iştirak etmek için mi? Buna inanmaya hiç hazır değildim, çünkü size daha sonra anlatacağım sebeplerden dolayı, daha o zaman, saldırganın suç ortağı olmadığını ve bütün bu dramın Matmazel Stangerson'la saldırgan arasında bir sırrı sakladığını düşünüyordum, kapıcılarla ilgisi olmayan bir sırrı. Kaçak av hikâyesi *kapıcılarla ilgili* her şeyi açıklıyordu. Bunu genel olarak kabul ettiğim için evlerinde, kulübelerinde bir kanıt aradım. Bildiğiniz gibi, evlerine girdim ve yataklarının altında ağlar ve pirinç teller buldum. "İşte! Şimdi anlaşıldı gece parkta ne yaptıkları!" diye düşündüm. Yargıç karşısında susmuş olmalarına ve saldırıda suç ortağı olmak gibi ağır bir suçlamayla karşılaşınca, kaçak avlandıklarını itiraf ederek hemen cevap vermediklerine hiç şaşırmadım. Kaçak avlanma onları Ağır Ceza Mahkemesi'nden kurtardı, ama şatodan kovulmalarına yol açabilirdi. Saldırı konusunda masum olduklarından o kadar emindiler ki, bunun hemen anlaşılacağını ve hırsızlıklarının da ortaya çıkmayacağını umuyorlardı. İstedikleri zaman

itirafta bulunabilirlerdi! Onlara gösterdiğim Mösyö Stangerson'un imzalı sözüyle itiraflarını hızlandırdım. Gerekli bütün kanıtları vererek özgürlüklerine kavuştular ve benim için büyük bir minnettarlık duydular. Onları daha önce niçin salıverdirtmemiştim? Çünkü o zaman kaçak avlanma dışında bir işe karışmadıklarından emin değildim. Gelsinler ve araziyi araştırsınlar istiyordum. Günler geçtikçe kanaatim daha da kesinleşmişti. "Tuhaf galeri" olayının ertesi günü, burada sadık insanlara ihtiyacım olduğu için, onları hemen tutsaklıktan kurtararak kendime bağlamaya karar verdim. İşte böyle!

Joseph Rouletabille böyle konuşurken, ben, kapıcıların suç ortaklığı konusunda onu hakikate ulaştıran yalın mantığına şaşırmaktan kendimi alamadım. Doğrusu bu konu o kadar önemli değildi; ama genç adamın, bir gün, o korkunç "Sarı Oda" gecesini ve o "tuhaf galeri" olayını aynı yalınlıkla bize anlatabileceğini düşünüyordum.

"Burç" hanına gelmiştik. İçeri girdik.

Bu kez hancıyı göremedik, ama hancının karısı bizi mutlu bir gülümsemeyle karşıladı. Daha önce, bulunduğumuz salonu ayrıntılarıyla anlattım ve hemen bize yemek hazırlamaya girişen bu sarışın, tatlı bakışlı, sevimli kadın hakkında bilgi verdim.

– Mathieu Baba nasıl? diye sordu Rouletabille.

– Hiç iyi değil mösyö, hiç iyi değil, yataktan kalktığı yok.

– Romatizmalarından kurtulamıyor demek?

– Hayır! Dün gece ona yine bir morfin yapmak zorunda kaldım. Ancak bu ilaç dindiriyor ağrılarını.

Tatlı bir sesle konuşuyordu, her haliyle tatlıydı. Gerçekten güzel bir kadındı, biraz kaygısız görünüyordu, sevdalı, iri gözleri mor halkalarla çevriliydi. Mathieu Baba romatizması azmadığında mutlu bir adam olmalıydı. Ama kadın bu romatizmalı, asık suratlı adamla mutlu muydu acaba? Geçenlerde tanık olduğumuz sahne, öyle olduğuna inandır-

madı bizi ama yine de, bu kadının halinde tavrında umutsuzluktan eser yoktu. Masamıza mükemmel bir şişe elma şarabı bırakarak, yemeğimizi hazırlamak üzere mutfağa geçti. Rouletabille kâselere şarap koydu, piposunu doldurup yaktı ve rahat bir şekilde, tabancalarla Glandier'ye neden gelmem gerektiğini anlattı bana.

– Evet, dedi, piposundan çektiği dumanın halkalarını dalgın gözlerle izleyerek. Evet dostum, *bu akşam, saldırganı bekliyorum*!

Bölmek istemediğim bir sessizlik oldu, sonra devam etti:

– Dün akşam, yatmaya hazırlanıyordum ki, Mösyö Robert Darzac odamın kapısını çaldı. Kapıyı açtım. Ertesi sabah, yani bu sabah, Paris'e gitmek zorunda olduğunu söyledi. Onun bu yolculuğa karar vermesinin sebebi, hem kaçınılmaz hem de esrarlı bir şeye dayanıyordu. Kaçınılmazdı, çünkü bu yolculuğu yapmamak ona göre olanaksızdı; esrarlıydı, çünkü amacını bana söylemesi de olanaksızdı... "Gidiyorum ama," diye ekledi, "şu an Matmazel Stangerson'un yanından ayrılmamak için hayatımın yarısını verirdim." Matmazel'in bir kez daha tehlikede olduğuna inandığını da hiç saklamadı benden. "Yarın gece bir olay olursa buna hiç şaşmam," diye açıkça söyledi, "ama yine de ayrılmak zorundayım. Glandier'ye ancak yarın sabahtan sonra dönebileceğim."

Ondan açıklamasını istedim, o da her şeyi açıkladı bana. Matmazel'in saldırılara hedef olduğu olayların kendisinin şatoda bulunmadığı zamanlara denk gelmesinden kaynaklanan bir tehlike beklentisi içindeydi. "Tuhaf galeri" gecesinde Glandier'den ayrılmak zorundaydı, "Sarı Oda" olayında da Glandier'de olamamıştı, orada olmadığını da biliyoruz gerçekten. En azından, bunu onun açıklamalarından resmi olarak biliyoruz. Böyle bir şüphesi olan adamın bugün yine şatoda olmaması için *kendi iradesinden daha kuvvetli bir iradeye boyun eğmesi gerekir*. Bu düşüncemi ona da söy-

ledim. "Belki!" diye cevap verdi. Kendi iradesinden daha kuvvetli bu iradenin Matmazel Stangerson'un iradesi olup olmadığını sordum ona. Hayır, dedi ve gitme kararını kendisinin verdiğine, Matmazel'in bundan haberi olmadığına yemin etti. Kısacası, ancak kendisinin farkında olduğu ve "sorgu yargıcının da dikkatini çektiği" o garip rastlantı yüzünden yeni bir saldırı olabileceğine inandığını tekrarladı. "Eğer Matmazel Stangerson'un başına bir şey gelirse," dedi, "bu, onun için de, benim için de korkunç olur. O, bir kez daha yaşamla ölüm arasında kalır; ben de saldırı olması halinde onu koruyamam, *geceyi nerede geçirdiğimi* de saklamak zorunda kalırım. Oysa ben hakkımdaki şüphelerin farkındayım. Sorgu yargıcı ve Mösyö Frédéric Larsan neredeyse benim suçlu olduğumu düşünüyorlar. Hele o Larsan, son kez Paris'e gittiğimde peşimi hiç bırakmadı, ondan kurtulmak için neler çektim!" "Neden söylemiyorsunuz?" diye bağırdım birden. "Mademki saldırganın adını biliyorsunuz." Mösyö Darzac benim bu şekilde haykırmam üzerine son derece rahatsız oldu. Tam ne diyeceğini bilemeden "Ben mi biliyorum saldırganın adını? Nereden bilebilirim ki?" dedi. Hemen yanıt verdim: "Matmazel Stangerson!" Öyle sarardı ki, bayılacak sandım. Tahminimin doğru olduğunu anladım: *Matmazel Stangerson ve Darzac saldırganın adını biliyorlar!* Biraz toparlanınca şöyle konuştu: "Birazdan ayrılacağım sizden mösyö. Buraya geldiğinizden beri, olağanüstü zekânızı ve eşsiz yeteneğinizi takdir ettim. Şimdi sizden bir dileğim var. Yarın gece bir saldırı olacağından korkmakla hata ediyorum belki ama her olasılığı da düşünmek gerekiyor, ben bu saldırıyı önlemek için size güveniyorum... Matmazel Stangerson'u insanlardan uzak tutmak ve korumak için gereken her önlemi alın. Matmazel'in odasına hiç kimse giremesin. Yaman bir bekçi köpeği gibi odanın önünde uyumadan bekleyin. Bir saniye bile boş bulunmayın. Korktuğumuz adam, belki de dünyada benzeri olmayan inanılmaz

bir kurnazlığa sahip... *Siz uyanık olursanız* bu kurnazlık da *Matmazel'i kurtaracaktır*; çünkü saldırganın kurnazlığından dolayı sizin uyanık beklediğinizi bilmemesi olanaksız; sizin uyanık olduğunuzu bilirse, hiçbir şey yapamayacaktır." – "Bu olaylardan Mösyö Stangerson'a söz ettiniz mi?" – "Hayır!" – "Niçin?" – "Çünkü mösyö, Mösyö Stangerson'un sizin bana az önce söylediğiniz şeyi söylemesini, 'Saldırganı tanıyorsunuz!' demesini hiç istemiyorum. Siz 'Saldırgan yarın gelebilir!' dediğim zaman bu kadar şaşırdıysanız, Mösyö Stangerson'a tekrarlarsam, o ne kadar şaşırır kim bilir? O, benim korkunç tahminimin, kuşkusuz kendisinin de tuhaf bulduğu rastlantılara dayandığını belki de hiç kabul etmeyecektir... Bunları size söylüyorum, Mösyö Rouletabille, çünkü size büyük, çok büyük bir güvenim var... Biliyorum ki siz, sadece siz benden şüphelenmiyorsunuz!"

– Zavallı adam, diye devam etti Rouletabille, ne dediğini bilmiyordu. Acı çekiyordu. Ona acıdım; çünkü Matmazel Stangerson'un "Sarı Oda"daki ve "tuhaf galeri"deki saldırganı ele vermektense öldürülmeyi tercih etmesi gibi, Mösyö Darzac'ın da saldırganın kim olduğunu bana söylemektense ölmeye razı olduğunu çok iyi biliyordum. Adam Matmazel'i ya da hem Matmazel'i hem Darzac'ı korkunç bir şekilde avucuna almış olmalı; her ikisi de, Mösyö Stangerson'un, kızının "katili tarafından" neredeyse teslim alındığını öğrenmesinden çok korkuyor olmalı. Mösyö Darzac'a, düşüncesini yeterince açıkladığını, öğreneceğim bir şey kalmadığına göre, artık susabileceğini anlattım. Gece nöbet bekleyeceğime, hiç yatmayacağıma da söz verdim. Matmazel Stangerson'un odasının çevresinde, iki hastabakıcının yattıkları küçük odanın ve o "tuhaf koridor" olayından beri Mösyö Stangerson'un yattığı oturma odasının; kısacası bütün dairenin çevresinde geçilmez gerçek bir engel oluşturmam için ısrar etti. Ben bu ısrardan anladım ki, Mösyö Darzac benden sadece Matmazel'in odasına gelişi engellememi değil, bu

gelişin bu kadar "gözle görülecek şekilde" olmasını engellememi de istiyordu; adamın hemen bıkıp usanmasını ve iz bırakmadan ortadan kaybolmasını istiyordu. Bana söylediği son cümleyi şöyle yorumladım: "Ben gidince, Mösyö Stangerson'a, Jacques Baba'ya, Frédéric Larsan'a, bütün şato halkına, bu gece hakkında 'sizin' şüphelerinizden söz edebilir ve ben dönünceye kadar, herkesin gözünde sadece sizin düşündüğünüz denetimi oluşturabilirsiniz."

Zavallı, zavallı adam, ne söylediğini bilmeden, sırrının dörtte üçünü keşfettiğim "bağıran" gözlerimin ve sessizliğimin karşısında alıp başını gitti! Evet, evet, kafasında bu korkunç "rastlantı" fikriyle, böyle bir zamanda ve Matmazel Stangerson'u teslim etmek üzere bana gelmiş olması için tamamen çaresiz olması gerekirdi.

O gittikten sonra düşündüm: Eğer saldırganın bu gece Matmazel Stangerson'un odasına gitmek niyeti varsa, ondan daha da kurnaz olmak ve gelişinden şüphe edilebileceğinden şüphe etmesine hiç meydan vermemek gerekiyordu! Mutlaka! Öldürme pahasına bile olsa odaya girmesini engellemeli, ama *ölü ya da diri, yüzünü açıkça görebilmek* için yeterince yaklaşmasını beklemeliydik! Çünkü artık bu işi bitirmek, *Matmazel Stangerson'u bu gizli saldırgandan kurtarmak* gerekiyordu!

Evet dostum, diye devam etti Rouletabille, piposunu masaya bırakıp içkisini bitirdikten sonra: "Yüzünü çok açık bir şekilde görmeliyim ve *aklımı doğru bir şekilde çalıştırarak çizdiğim çemberin içine girdiğinden emin olmalıyım.*"

O sırada, hancının karısı elinde geleneksel domuzyağlı omletle tekrar göründü. Rouletabille, Madam Mathieu'ya takıldı biraz. Kadın en sevimli halindeydi.

– Mathieu Baba romatizmadan yatağa düştüğü zaman, bu kadın çok daha neşeli oluyor! dedi.

Ama benim, ne Rouletabille'in şakalarıyla ne de hancı

kadının tebessümüyle ilgilenecek halim vardı. Aklım fikrim hep genç dostumun en son anlattıklarında ve Robert Darzac'ın o garip davranışlarındaydı.

Dostum omletini bitirip biz yeniden baş başa kalınca sırlarını dökmeye devam etti:

– Bu sabah size telgraf çektiğim zaman, ilk anda, Mösyö Darzac'ın "Saldırgan 'belki' yarın gece gelecek" sözüne takılıp kalmıştım. Ama şimdi "kesin olarak" geleceğini size söyleyebilirim. Evet, bekliyorum onu.

– Bu kesin fikre nasıl ulaştınız? Tesadüf olmasın...

– Susun, dedi Rouletabille gülümseyerek, susun yine saçmalayacaksınız. Saldırganın *bu sabah saat on buçuktan itibaren*, yani siz gelmeden önce, demek ki *Arthur Rance'i avluya bakan pencerede görmeden önce* geleceğinden hiç kuşkum yoktu...

– Vay be! dedim... gerçekten mi? Ama niçin saat on buçuktan itibaren geleceğinden eminsiniz?

– Çünkü Mösyö Robert Darzac bana başvurarak önlemler alırken, Matmazel Stangerson'un saat on buçukta, saldırganın odasına girebilmesi için çok çaba gösterdiğine dair kanıtlarım var...

– Yok yahu! diye bağırdım. Bu olabilir mi?..

Sonra daha alçak bir sesle sordum:

– Matmazel Stangerson'un Robert Darzac'ı sevdiğini söylemediniz mi?

– Söyledim, çünkü gerçek!

– Peki, size garip gelmiyor mu bu?..

– Bu olayda her şey garip dostum, ama şunu bilin ki sizin bildiğiniz gariplik, sizi bekleyen garipliğin yanında bir hiç!..

– Matmazel Stangerson "ve saldırganı"nın en azından mektuplaştıklarını kabul etmek mi gerekiyor? diye sordum.

– Kabul edin, dostum, kabul edin!.. Bir şey kaybetmezsiniz!.. Matmazel Stangerson'un masasının üstündeki mektubun hikâyesini anlattım size. "Tuhaf galeri" olayının olduğu

gece, saldırgan tarafından bırakılan o mektup ortadan kayboluverdi... Matmazel'in cebine girdi... "Bu mektupta, saldırganın Matmazel Stangerson'dan gerçek bir randevu daha istemediğini" ve nihayet, "Mösyö Darzac'ın şatodan gittiğine emin olur olmaz", bu randevunun o gece gerçekleşmesi gerektiğini Matmazel'e bildirmediğini kim ileri sürebilir ki?

Ve dostum sessizce sırıttı... Benimle alay mı ediyor acaba diye düşündüğüm anlar olmadı değil.

Hanın kapısı açıldı. Rouletabille öyle ani yerinden fırladı ki, koltuğundan bir elektrik akımının geçtiğine inanabilirdiniz.

"Mösyö Arthur Rance!" diye bağırdı.

Mösyö Arthur Rance karşımızdaydı, soğuk bir selam verdi bize.

XX

Matmazel Stangerson'un Bir Hareketi

– Beni tanıdınız mı mösyö? diye sordu Rouletabille adama.

– Tabii, dedi Arthur Rance. Ben sizi büfedeki küçük oğlan olarak tanıdım. (Bu küçük oğlan sözüne öfkelenen Rouletabille'in yüzü kıpkırmızı kesildi.) Gelip elinizi sıkmak için indim odamdan. Neşeli bir çocuksunuz.

Amerikalı elini uzattı. Rouletabille'in yüzü güldü, Amerikalının elini sıktı, beni de tanıştırdıktan sonra onu birlikte yemeye davet etti.

– Teşekkür ederim. Öğle yemeğini Mösyö Stangerson'la yiyeceğim.

Arthur Rance dilimizi mükemmel, neredeyse aksansız konuşuyordu. Rouletabille:

– Sizi tekrar görme mutluluğuna erişeceğimi hiç sanmıyordum mösyö, dedi. Elysée'deki davetten sonraki gün ya da bir sonraki gün ülkemizden ayrılmanız gerekmiyor muydu?

Rouletabille ve ben, bu ayaküstü konuşmaya ilgisiz görünmeye çalışırken, aslında Amerikalının her sözünü büyük bir dikkatle dinliyorduk.

Adamın morarmış yüzü, şişmiş gözkapakları, yüzündeki bazı tikler, her şey, alkolik olduğunu gösteriyordu. Bu acınası

adam, nasıl sofra arkadaşı oluyordu Mösyö Stangerson'un? Ünlü profesörle nasıl bu kadar samimi olabiliyordu?

Amerikalının şatoda bulunmasına bizim gibi şaşırıp kafası karışan ve hakkında bilgiler edinen Frédéric Larsan'dan birkaç gün sonra öğrenecektim ki, adam meğer on beş yıldan beri, yani profesörle kızı Philadelphia'dan ayrıldığından beri kendini içkiye vermiş. Stangerson'lar Amerika'dayken, Yeni Dünya'nın en seçkin frenolojistlerinden* biri olan Arthur Rance ile sık sık görüşürlermiş. Arthur Rance, yeni ve ustaca birtakım deneyler sayesinde, Gall'in ve Lavater'in biliminde muazzam gelişmeler sağlamıştı. Nihayet, Amerikalı bilginin Matmazel Stangerson'a bir gün çok büyük bir yardımı dokunduğunu; hayatı pahasına, Matmazel'in arabasının doludizgin koşan atlarını durdurduğunu Arthur Rance'in hanesine yazalım. Onun Glandier'de gördüğü yakınlığın bir nedeni de bu olmalıydı. Bu olaydan sonra Arthur Rance ile profesörün kızı arasında bir süre için belli bir dostluk da gelişmiş olabilirdi, ama bütün bu olup bitenlerin arasında kesinlikle bir aşk öyküsü yoktu.

Frédéric Larsan bu bilgileri nereden öğrenmişti? Bana bunu hiç söylemedi; ama ne söylediğinden neredeyse çok emin görünüyordu.

Arthur Rance "Burç" hanında yanımıza geldiğinde, bu ayrıntıları bilseydik, onun şatoda bulunması bizde bu kadar merak uyandırmazdı ama bu ayrıntılar, bu yeni kişi hakkındaki merakımızı daha da artırmıştı şimdi. Amerikalı kırk beş yaşlarında olmalıydı. Rouletabille'in sorusunu çok doğal bir şekilde yanıtladı:

– Saldırıyı öğrenince Amerika'ya dönüşümü erteledim. Ayrılmadan önce, Matmazel Stangerson'un ölümcül bir du-

---

* Frenoloji kişinin kafasının şeklinden onun karakterini, kişiliğini ve suça yatkınlığını belirleme iddiasında olan bir teoridir. Alman doktor Franz Joseph Gall (1758-1828) tarafından 1800'lerde geliştirilmiş ve 19. yüzyılda çok popüler bir teori olmuştu. (ç.n.)

rumunun olmadığından emin olmak istiyorum. Ancak tamamen iyileştiğinde gideceğim.

Arthur Rance, Rouletabille'in bazı sorularını cevaplamaktan kaçınarak, biz ona sormadan bu dramatik olay hakkında kişisel fikirlerini anlatarak sohbete yön verdi. Anlayabildiğim kadarıyla bu fikirler Frédéric Larsan'ın fikirlerinden hiç de uzak değildi; yani Amerikalı da, Larsan gibi, Mösyö Robert Darzac'ın "bu işin içinde olduğunu" düşünüyordu. Onun adını hiç anmadı ama kimden bahsettiğini anlamak için hiç de allamei cihan olmak gerekmiyordu. "Sarı Oda" faciasının karmakarışık düğümünü çözmek için genç Rouletabille'in ne kadar uğraştığını bildiğini söyledi bize. Matmazel Stangerson'un "tuhaf galeri"de olan biteni kendisine haber verdiğini anlattı. Arthur Rance'i dinlerken, onun her şeyi Robert Darzac'la açıklamaya çalıştığını seziyorduk. Birkaç kez şatoda bu kadar gizemli facialar olurken, Mösyö Darzac'ın orada bulunmayışına hayıflanıp durdu, biz de ne demek istediğini anladık elbette. Sonunda, Mösyö Darzac'ın Rouletabille'i olay yerine yerleştirmekle "çok iyi düşünüp, çok ustaca davrandığını", çünkü Joseph Rouletabille'in –er ya da geç– saldırganı bulup ortaya çıkaracağına inandığını söyledi. Son cümleyi söylerken, inceden inceye alay ettiği de gözden kaçmadı. Sonra ayağa kalkıp bizi selamladı ve çıkıp gitti.

Rouletabille adamın uzaklaşmasını pencereden izlerken şöyle dedi:

– Acayip bir herif!

– Geceyi Glandier'de geçireceğine inanıyor musunuz? diye sordum.

Benim şaşkınlığımı gören genç gazeteci, "bunun kendisini hiç ilgilendirmediğini" söyledi.

Öğleden sonra ne yaptığımıza gelince, ormanda gezintiye çıktığımızı, Rouletabille'in beni Sainte-Geneviève mağarasına götürdüğünü ve bu süre zarfında, onun kafasını meşgul

eden mesele dışında her şeyden bahsettiğini bilin yeter. Böylece akşam oldu. Benim beklediğim gibi birtakım hazırlıklar yapmadığını görünce çok şaşırdım. Gece olup da, odasında buluştuğumuzda bu konuda onu uyardım. Ancak, o, bütün hazırlıkların çoktan yapıldığını ve saldırganın bu kez elinden kaçamayacağını söyledi bana. Ben şüphelendiğim için, galeride adamın ortadan kaybolduğunu hatırlattım ve aynı olayın yeniden yaşanabileceğini söyledim ona. Bunun üzerine "bunu zaten beklediği ve o gece tam da bunu arzu ettiği" cevabını verdi. Ben de hiç ısrar etmedim, ısrarımın hiçbir işe yaramayacağını tecrübelerimden biliyordum. Sabahtan beri, şatonun kapıcılarla ve kendisi tarafından gözetimde tutulduğunu anlattı bana, öyle ki kendisinin haberi olmadan hiç kimse oraya yaklaşamazdı bile. Dışardan kimse gelmedikçe, "içerdekiler"-le ilgili her konuda oldukça rahat görünüyordu.

Yeleğinin cebinden çıkardığı saate baktı, altı buçuk sularıydı. Kalktı ve kendisini izlememi işaret etti. Hiçbir tedbir gözetmeden, adımlarının gürültüsüne de hiç aldırmadan, sessiz olmamı da istemeden galeriye çıkardı beni. Sağ galeriye ulaştık ve geçtiğimiz merdivenin sahanlığına kadar bu galeriyi izledik. Galerinin "sol kanadında" yürümeye devam ederek, Profesör Stangerson'un dairesinin önünden geçtik. Bu galerinin ucunda, burca varmadan önce, Arthur Rance'in yatıp kalktığı bir oda vardı. Bunu biliyorduk, çünkü Amerikalıyı öğle vakti avluya bakan bu odanın penceresinde görmüştük. Odanın kapısı galerinin ortasındaydı, çünkü oda bu yöndeki koridoru kesiyor ve sona erdiriyordu. Kısacası, bu odanın kapısı öteki sağ galerinin, sağ kanadın ucunda bulunan pencerenin tam karşısındaydı; Rouletabille daha önce Jacques Baba'yı buraya yerleştirmişti. Bu kapıya sırtınızı döndüğünüzde, yani bu odadan çıktığınızda, "bütün galeri gözlerinizin önündeydi": Sol kanat, sahanlık ve sağ kanat... Doğal olarak sadece sağ kanattaki dönemeçli galeri görünmüyordu.

– Bu dönemeçli galeriyi kendime ayırdım, dedi Rouletabille. Siz, ben rica ettiğimde, burada bekleyeceksiniz.

Sonra beni üçgen şeklinde küçük ve karanlık bir odaya soktu; koridordan bölünmüş ve Arthur Rance'in odasının kapısının solunda yanlamasına duran bir odaydı burası. Bu gizli köşeden galeride olup biten her şeyi görebiliyordum, Arthur Rance'in kapısının önünden görebildiğim kadar rahatça izleyebiliyordum galeriyi. Aynı zamanda Amerikalının kapısını da gözetleyebiliyordum. Benim gözetleme yerim olması gereken bu odanın kapısını süsleyen camlar donuk değildi. Galeride tüm lambalar yanıyordu, etraf aydınlıktı; ama bu gizli köşe kapkaranlıktı. Bir casus için seçilmiş bir görev yeriydi burası.

Zira burada yapacağım iş casusluktan başka, sıradan bir polislikten başka neydi ki? Elbette, hiç hoşlanmıyordum bundan. Doğal güdülerim bir yana, mesleğimin itibarı da böyle bir serüvenle tezat teşkil etmiyor muydu? Gerçekten de adliyedekiler ne yaptığımı öğrense, baro başkanı ne derdi acaba? Rouletabille ise benden istediği görevi kabul etmeyeceğimi aklından bile geçirmiyordu, nitekim ben de kabul ettim: Öncelikle, beni bir korkak zannetmesinden korktum; ikincisi, bir amatör olarak her yerde her zaman hakikati aramam hoş görülebilirmiş gibi davranabileceğimi düşünüyordum; son olarak da, artık geri çekilmek için çok geçti. Daha önce neden bu kuruntulara kapılmamıştım? Niçin bunları düşünmemiştim? Çünkü merakım her şeyden üstündü. Hem de, bir kadının hayatını kurtarmaya yardım edeceğimi söyleyebilirdim; böyle iyi bir niyeti yasaklayabilecek hiçbir meslek kuralı yoktur.

Galeriye geri döndük. Matmazel Stangerson'un dairesinin önünden geçerken, yemek servisi yapan aşçıbaşı oturma odasının kapısını açtı (Mösyö Stangerson üç gündür, birinci katın oturma odasında kızıyla birlikte yemek yiyordu) ve kapı aralık kaldığı sırada Matmazel Stangerson'un, hizmet-

çinin yokluğundan ve babasının kendisinin az önce yere düşürdüğü bir nesneyi almak üzere yere eğilmesinden yararlanarak "Mösyö Stangerson'un bardağına küçük bir şişeden hızlıca bir şey boşalttığını" gördük.

XXI

Pusuda

Beni allak bullak eden bu hareket, görünüşe bakılırsa Rouletabille'i pek heyecanlandırmamıştı. Odasında buluştuk tekrar. Az önce bizi şaşırtan olaydan hiç söz etmeden, gece için son talimatlarını verdi bana. Önce yemek yiyecektik. Yemekten sonra ben o karanlık aralığa girecek ve orada "bir şey görününceye" kadar bekleyecektim.

– Benden önce görürseniz, dedi dostum, bana haber vermeniz gerek. Adam sağ galeriye dönemeçli galeriden başka nereden gelirse gelsin, siz onu benden önce göreceksiniz. Çünkü bütün sağ galeri gözlerinizin önünde olacak, ama ben sadece dönemeçli galeriyi göreceğim. Bana haber vermek için karanlık odaya en yakın olan sağ galerinin penceresinin perde kordonunu açmanız yeterli olur. Perde kendiliğinden kapanıp pencereyi örtecektir, galeri aydınlık olduğu için de bir ışık karesinin bulunduğu yerde derhal kare şeklinde bir gölge oluşacaktır. Bunun için elinizi karanlık odanın dışına uzatmanız yeterli. Ben, sağ galeriyle dik açı yapan dönemeçli galeride, bu galerinin pencerelerinden, sağ galeri pencerelerinin oluşturduğu bütün ışık karelerini görürüm. Bizi meşgul eden ışıklı pencere karardığı zaman bunun ne demek olduğunu anlarım.

– Eee, sonra?

– O zaman, beni dönemeçli galerinin köşesinde göreceksiniz.

– Ben ne yapacağım?

– Siz hemen adamın arkasından bana doğru yürüyeceksiniz, ama ben o zamana kadar *adamın* önüne çıkmış olacağım ve *yüzünün dairemin içine girip girmediğini görmüş olacağım.*

– "Aklın doğru şekilde işletilmesiyle çizilen" daireye, diyerek gülümsemeye çalıştım.

– Niçin gülümsüyorsunuz? Hiç yararı yok bunun... Nihayet, önünüzdeki şu birkaç dakikadan yararlanıp eğlenmenize bakın, çünkü size yemin ederim ki, az sonra gülmeye fırsatınız olmayacak.

– Ya adam kaçarsa?

– *Daha da iyi olur!* dedi Rouletabille soğukkanlı bir tavırla. Onu yakalamak istemiyorum. Galerinin dibinde olduğunuz için, siz daha sahanlığa gelmeden önce, o merdiven basamaklarını üçer beşer atlayarak zemin katının holünden sıvışabilir. Ben, *yüzünü gördükten sonra* bırakacağım gitsin. Benim yapmam gereken tek şey bu: Onun yüzünü görmek. Ondan sonra, *hayatta bile kalsa*, Matmazel Stangerson için ölmesini garantiye almak adına her şeyi yapacağım. Eğer onu canlı yakalarsam Matmazel Stangerson ile Mösyö Robert Darzac beni asla bağışlamazlar! Onların saygısını yitiremem; çok iyi insanlar. Bu gece *saldırganıyla yapacağı* konuşma babasını uyandırmasın diye, onun bardağına uyuşturucu bir ilaç koyduğunu gördüğüm zaman, "Sarı Oda"nın ve o "tuhaf koridor" olayının kahramanını, babasının karşısına *elleri bağlı ve ağzı açık olarak* çıkarırsam, Matmazel'in bana duyacağı minnettarlığın sınırlı olacağını anlamalısınız! "Tuhaf koridor" olayının yaşandığı gece, adamın büyü yapılmış gibi ortadan kaybolması belki de çok iyi oldu! Bunu o gece Matmazel Stangerson'un *adamın kaçtığını* görünce ansızın

ışıyan yüzünden anladım. Şunu da anladım ki zavallı kadını kurtarmak için adamı yakalamaktansa, nasıl olursa olsun sessiz kalmasını sağlamak gerekiyordu. Ama bir adamı öldürmek! Bir adamı öldürmek! Öyle küçük bir iş değildir. Hem beni de ilgilendirmez... ama ya bir fırsatını bulursam!.. Öte yandan, kadın bana açılmadan adamın sessiz kalmasını sağlamak... Elinizde hiçbir bilgi olmadan tahmin yürütmeyi gerektiren bir iş bu!.. Bereket versin ki dostum, ben tahmin yürüttüm... ya da, daha doğrusu, akıl yürüttüm... Ve bu gece adamdan tek istediğim, adamın hassas yüzünün...

– Daireye girmesi...

– Elbette. Yüzü de beni şaşırtmayacak!..

– Ama ben odaya atladığınız akşam adamın yüzünü gördünüz sanıyordum...

– İyi göremedim... mum yerdeydi... sonra sakalı...

– Bu akşam, sakalı olmayacak mı?

– Sanırım olacağını söyleyebilirim... Ama koridor aydınlık, hem şimdi, biliyorum... hiç değilse aklım biliyor... öyleyse gözlerim de görecek...

– Onu görüp de bırakacaksak niye silahlandık peki?

– Çünkü azizim, *"Sarı Oda"nın ve "tuhaf galeri" olayının adamı benim bildiğimi biliyorsa, her şeyi yapabilir!* O zaman kendimizi savunmamız gerekir.

– Peki, emin misiniz bu gece geleceğinden?..

– Sizin şu an karşımda olduğunuzdan emin olduğum kadar!.. Matmazel Stangerson bu sabah saat on buçukta, bu gece hastabakıcılardan kurtulmak için işleri büyük bir maharetle yoluna koydu. Onlara uygun bahaneler bulup yirmi dört saat izin verdi ve hastabakıcılar yokken, kızının odasında yatacak olan ve bu yeni görevi minnet dolu bir sevinçle kabul eden sevgili babasından başka kimsenin kendisine göz kulak olmasını istemedi. Mösyö Darzac'ın (bana söylediklerinden sonra) gidişi ve Matmazel Stangerson'un herkesi etrafından uzaklaştırmak için aldığı olağanüstü ön-

lemler, hiçbir kuşkuya yer bırakmıyor. Darzac saldırganın gelmesinden çok korkuyor, *Matmazel Stangerson da onun gelmesi için hazırlanıyor!*

– Bu korkunç!

– Evet, öyle.

– Onu yaparken gördüğümüz o hareket de, babasını uyutmak içindi, değil mi?

– Evet.

– Sonuç olarak, bu geceki olayda sadece ikimiz mi olacağız?

– Dört kişi olacağız; kapıcıyla karısı da ne olursa olsun nöbette olacaklar. "Önceleri" bunun bir yararı olmadığını düşünüyordum... Ama kapıcı, "eğer adam öldürülürse, sonrasında" bana yardımcı olabilir!

– Öldürüleceğine inanıyor musunuz?

– *Eğer bunu isterse, öldürülecek*!

– Jacques Baba'ya neden haber vermediniz? Bu gece ona ihtiyacınız yok mu artık?

– Hayır, dedi Rouletabille sert bir tavırla.

Bir süre sessiz kaldım. Sonra Rouletabille'in ne düşündüğünü anlama arzusuyla, doğrudan sordum ona:

– Arthur Rance'e neden haber vermiyorsunuz? Bize çok yardımcı olabilirdi...

– Ah! dedi Rouletabille huysuzlanarak... Siz Matmazel Stangerson'un sırlarını herkes öğrensin mi istiyorsunuz!.. Hadi yemeğe gidelim... vakti geldi... Bu akşam Frédéric Larsan'da yiyoruz yemeği... hâlâ Robert Darzac'ın peşinde değilse tabii... Bir an bile bırakmıyor peşini. Ama boş ver! Şu an burada olmasa bile, bu gece kesinlikle olacaktır! İşte, defterini düreceğim bir insan!

O anda, yandaki odadan gelen bir gürültü duyduk.

– Bu o olmalı, dedi Rouletabille.

– Size sormayı unutmuşum, dedim. Polisin karşısına çıktığımızda, bu geceki hazırlıklarla ilgili hiçbir imada bulunmayacağız değil mi?

– Elbette, yalnız hareket edeceğiz, *kendi hesabımıza.*

– Bu işin bütün onuru da bizim olacak, öyle mi? dedim.

Rouletabille, gülerek:

– Dediğiniz gibi, sizi kibirli sizi! diye yanıtladı beni.

Yemeği Frédéric Larsan'la odasında yedik. Onu orada bulduk... Henüz geldiğini söyledi bize ve sofraya davet etti. Yemek çok neşeli geçti. Bunun, Rouletabille'in de, Frédéric Larsan'ın da, kendilerine göre hakikate ulaştıklarından neredeyse emin olmalarından kaynaklandığını anlamakta zorlanmadım. Rouletabille, Büyük Fred'e benim kendisini görmeye geldiğimi ve *L'Époque* gazetesi için hazırlayacağı önemli bir yazıya yardımcı olmam için beni bu gece alıkoyduğunu söyledi. Saat on bir treniyle Paris'e hareket ederek, genç muhabirin Glandier esrarının önemli bölümlerini naklettiği bir tür tefrika "kopya"sını gazeteye götürecektim... Larsan aptal yerine konamayacak, ama nezaketinden kendisini ilgilendirmeyen konularda düşüncelerini ifade etmekten kaçınan bir adam gibi, bu açıklamaya karşılık gülümsemekle yetindi. Larsan ve Rouletabille sözlerine ve tonlamalarına da çok dikkat ederek, uzun bir süre Mösyö Arthur W. Rance'in şatoda bulunmasından, daha iyi öğrenmek istedikleri Amerika'daki geçmişinden, en azından Stangerson'larla olan ilişkilerinden söz ettiler. Bir ara, bana keyifsiz gibi gelen Larsan çaba harcayarak şöyle dedi:

– Mösyö Rouletabille, sanıyorum ki Glandier'de yapacak pek bir işimiz kalmadı artık, burada yatacağımız gecelerin sayısı da çok değil gibi geliyor bana.

– Aynı fikirdeyim, Mösyö Fred.

– Demek ki dostum, bu *işin bittiğine* inanıyorsunuz?

– Öyle gerçekten, dedi Rouletabille, bu işin bittiğine ve öğrenecek bir şey de kalmadığına inanıyorum.

– Bir suçlu var mı aklınızda? diye sordu Larsan.

– Ya sizin?

– Evet.

– Benim de, dedi Rouletabille.

– Aynı adam olmasın?

– Sanmıyorum, *fikir değiştirmemişseniz elbette,* dedi genç gazeteci.

Sonra vurgulayarak ekledi:

– Mösyö Darzac dürüst bir adamdır!

– Bundan emin misiniz? diye sordu Larsan. Ama ben bunun aksine düşünüyorum... Demek çarpışacağız, öyle mi?

– Evet, çarpışacağız. Ben de sizi alt edeceğim Mösyö Frédéric Larsan.

– Gençler hiçbir şeyden şüphelenmez, diye bitirdi sözünü Büyük Fred gülerek elimi sıkarken.

Rouletabille adeta bir yankıyla cevap verdi: "Hiçbir şeyden!"

Ancak bize iyi akşamlar dilemek üzere ayağa kalkmış olan Larsan birdenbire ellerini göğsüne bastırdı ve sendeledi. Beti benzi atmıştı.

– Ah! ah! Ne oldu bana böyle? Zehirlendim mi yoksa? diye söylendi.

Sonra ürkmüş gözlerle baktı bize... Boşuna bir şeyler soruyorduk ona, cevap verecek durumda değildi artık... Bir koltuğa yığılmıştı ve ağzından tek bir sözcük alamıyorduk. Çok endişelenmiştik, onun için de, bizim için de... Çünkü onun yediği yemeklerin hepsinden biz de yemiştik. Etrafında dört dönüyorduk. Şimdi, acı çekmiyor gibiydi, ama ağırlaşan başı omzuna düşmüş, kapanan gözkapakları bakışlarını bizden saklamıştı. Rouletabille göğsüne eğilip kalbini dinledi...

Dostum doğrulduğunda, yüzü az önce ne kadar telaşlıysa şimdi de o kadar dingindi:

"Uyuyor!" dedi.

Larsan'ın odasının kapısını kapattıktan sonra beni odasına çekti.

– Uyuşturucu, değil mi? diye sordum... Demek Matmazel bu akşam herkesi uyutmak istiyor?..

– Belki... dedi Rouletabille, ancak başka şeyler düşünüyordu.

– Ama biz!.. biz! diye bağırdım. Bizim de böyle bir ilaç içmediğimiz ne malum?

– Siz kendinizi rahatsız hissediyor musunuz? diye sordu bana Rouletabille soğukkanlılıkla.

– Hayır, hiç de değil!

–Uykunuz var mı?

– Hiç yok...

– Pekâlâ dostum, için şu güzel puroyu.

Böyle diyerek, Mösyö Darzac'ın ona hediye ettiği birinci sınıf bir Havana purosu uzattı bana; kendisi de piposunu, o elinden düşürmediği piposunu tüttürdü.

Bu odada saat ona kadar tek kelime etmeden kaldık. Rouletabille bir koltuğa gömülmüş, yüzünde kaygılı bir ifadeyle ve dalgın bakışlarla hiç durmadan piposunu tüttürüyordu. Saat onda, ayakkabılarını çıkardı, bana da böyle yapmamı işaret etti. Çoraplarımızla kalınca, Rouletabille, duyamadığım, ancak sezebildiğim gayet yavaş bir sesle şöyle dedi:

– Tabanca!

Ceketimin cebinden tabancamı çıkardım.

– Doldurun! dedi.

Doldurdum.

Rouletabille odanın kapısına doğru ilerledi, kapıyı büyük bir dikkatle açtı; kapı hiç gıcırdamadı. Dönemeçli galeriye çıktık. Rouletabille bana yine bir işaret yaptı. Karanlık odadaki görev yerime gideceğimi anladım. Ondan uzaklaştığım sırada, Rouletabille yanıma gelip "beni öptü", sonra da aynı temkinli hareketlerle odasına döndüğünü gördüm. Bu öpücük şaşırtmıştı beni, biraz da endişelendirmişti. Kazasız belasız sağ galeriye vardım. Sahanlığı geçip sol kanatta, karanlık odaya kadar galeride yoluma devam ettim. Karanlık odaya girmeden önce pencere perdesinin kordonuna yakın-

dan baktım... Gerçekten de, ağır perdenin bir dokunuşla kapanması için ona parmağımla dokunmam yetecekti; böylece "Rouletabille ışık karesini görmeyince" işareti anlayacaktı. Arthur Rance'in kapısı önünde bir ayak sesiyle durakladım. "Henüz yatmamış!" diye düşündüm. Ama Mösyö Stangerson ve kızıyla birlikte yemek yemeyen Arthur Rance hâlâ şatoda mıydı? En azından, Matmazel Stangerson'un babasının bardağına ilaç attığını gördüğümüz sırada onu masada görmemiştim.

Karanlık odama çekildim. Mükemmel bir konumda buldum kendimi. Bulunduğum yerden bütün galeriyi, gündüz gibi aydınlatılmış olan galeriyi görüyordum. Kuşkusuz orada olacak herhangi bir şeyin gözümden kaçması mümkün değildi. Ama ne olacaktı acaba? Belki de çok önemli bir şey. Rouletabille'in öpüşünü hatırlayınca yeniden endişelendim. İnsanlar dostlarını ancak böyle önemli durumlarda ya da tehlikeye atıldıklarında öperler! Öyleyse tehlikede miydim ben de?

Elimi tabancamın dipçiğine attım ve bekledim. Kahraman değilim, ama korkak da değilim.

Aşağı yukarı bir saat bekledim, bu sırada olağandışı bir şey görmedim. Dışarda, akşam dokuza kadar yağan şiddetli yağmur da kesilmişti.

Dostum bana gece yarısından ya da sabahın birinden önce hiçbir şey olmayabileceğini söylemişti. Oysa Arthur Rance'in kapısı açıldığında saat ancak on bir buçuk civarıydı. Kapının, menteşelerinin üstünde hafifçe gıcırdadığını duydum. Sanki içerden büyük bir dikkatle itiliyordu. Kapı bir an açık kaldı ama bu an çok uzun geldi bana. Bu kapı koridora açıldığından, yani odanın dışına doğru itildiğinden, ne odada ne de kapının arkasında ne olup bittiğini göremedim. O anda, üç kez tekrarlanan garip bir ses duydum; parktan geliyordu. Bu sese, gece vakti damlarda gezen kedilerin miyavlamasıdır diyerek, pek aldırmamıştım. Ancak

üçüncü miyavlama o kadar keskin ve "bambaşka"ydı ki bana "Tanrı Baba'nın Kedisi" hakkında duyduklarımı hatırlattı. Bu çığlık o güne kadar Glandier'de yaşanan bütün korkunç olaylarla birlikte duyulduğu için, bunu hatırladım ve titremekten kendimi alıkoyamadım. O anda, kapının öte yanında bir adamın ortaya çıktığını gördüm. Adam kapıyı kapadı. Önce onu tanıyamadım, çünkü sırtı bana dönüktü ve hayli hacimli bir paketin üzerine eğilmişti. Kapıyı kapatıp paketi taşıyan adam, karanlık odaya dönünce kim olduğunu gördüm. Bu saatte Arthur Rance'in odasından çıkan adam "bekçiydi". "Yeşilli adam"dı! Glandier'ye ilk geldiğim gün, "Burç" hanının karşısında, yolda bu elbiseyle görmüştüm onu. Bu sabah şatodan çıkarken, Rouletabille ve ben ona rastladığımızda da yine bu kıyafet vardı üzerinde. Hiç kuşkusuz, bekçiydi bu. Çok net görmüştüm. Yüz ifadesi bana biraz endişeli gibi geldi. "Tanrı Baba'nın Kedisi"nin çığlığı dördüncü kez dışarda gürleyince, paketini galeriye bırakıp, karanlık odadan sonraki ikinci pencereye yaklaştı. Ben en küçük bir hareketten kaçınıyordum, çünkü kendimi ele vermekten korkuyordum.

Pencereye gelince alnını donuk camlara dayadı ve parkın karanlığına baktı. Öylece, bir yarım dakika kadar durdu. Gecenin karanlığı, ansızın koca bir bulutun ardında kaybolüveren ayın ışığıyla ara sıra aydınlanıyordu. "Yeşilli Adam" iki kez kollarını kaldırıp hiç anlamadığım birtakım işaretler yaptı, sonra da pencereden uzaklaştı, paketini aldı ve galeriyi izleyerek sahanlığa yöneldi.

Rouletabille bana "Bir şey görecek olursanız, perdenin kordonunu çözün," demişti. Bir şey görüyordum ama Rouletabille'in beklediği şey miydi bu? Benim işim bunu düşünmek değildi, bana verilen talimatı yerine getirmeliydim sadece. Perdenin kordonunu çözdüm.

Kalbim yerinden fırlayacakmış gibi atıyordu. Adam sahanlığa ulaşmıştı, ama ben onun galerinin sağ kanadında

yoluna devam etmesini beklerken, merdivenlerden inip hole geldiğini görünce çok şaşırdım.

Ne yapmalıydım? Aptallaşmış, pencereyi kapatan ağır perdeye bakıyordum. İşareti vermiştim, ancak dönemeçli galerinin köşesinde Rouletabille'i görmüyordum. Gelen giden yoktu. Şaşırıp kalmıştım. Bana bir asır gibi gelen bir yarım saat geçti. "Şimdi başka bir şey görürsem ne yapmalıydım?" İşareti vermiştim, ikinci kez de veremezdim... Öte yandan, şu anda koridora dalacak olsam Rouletabille'in bütün planlarını altüst edebilirdim. Kısacası üzülmeme hiç gerek yoktu. Dostumun başına beklemediği bir şey gelmişse bile, bundan sadece kendisini suçlamalıydı. Ona başka türlü haber iletip uyarıda bulunamayacağımı düşünerek, her şeyi göze alıp odamdan çıktım ve ayağımda çoraplarla, sessizce çevreye kulak kabartarak dönemeçli galeriye doğru yürüdüm.

Dönemeçli galeride kimse yoktu. Rouletabille'in odasının kapısına gittim. Kulak kabarttım. Hiçbir şey duymadım. Yavaşça kapıyı çaldım. Yine ses yoktu. Tokmağı çevirdim, kapı açıldı. Odadaydım. Rouletabille boylu boyunca yere uzanmıştı.

XXII

İnanılmaz Cinayet

Anlatılmaz bir endişeyle, gazetecinin üstüne eğildim ve uyuduğunu görünce çok sevindim! Frédéric Larsan gibi derin ve anormal bir uykuya dalmıştı. O da yiyecek içeceğimize konan uyuşturucunun kurbanı olmuştu. Ben nasıl olmuştu da bu akıbetten kurtulmuştum? Uyuşturucunun şarabımıza veya suyumuza katılmış olacağını düşündüm, çünkü her şey böylece açıklanmış oluyordu. "Yemekte asla içki içmem." Doğuştan şişmanlığa eğilimli olduğumdan böyle bir beslenme tarzını benimsedim. Rouletabille'i kuvvetle sarsmaya başladım, ama bir türlü uyandıramıyordum. Bu uyku da, hiç kuşkusuz Matmazel Stangerson'un işi olmalıydı.

Matmazel her şeyi önceden gören, her şeyi bilen bu genç adamın uyanıklığının babasının uyanıklığından da tehlikeli olacağını düşünmüştü elbette! Aşçıbaşının bize hizmet ederken şüphesiz profesör ve kızının sofrasından gelen eşsiz bir Chablis şarabını tavsiye ettiğini hatırladım.

Bir çeyrek saat daha böyle geçti. Uyanık olmamızı gerektiren bu olağanüstü şartlar altında sağlam yollara başvurmaya karar verdim. Rouletabille'in kafasına bir sürahi su boşalttım. Nihayet gözlerini açtı! Ama donuk acınası gözlerinin feri sönmüştü. Bu ilk zafer sayılmaz mıydı?.. Bunu

tamamlamak istedim; Rouletabille'in suratına iki tokat patlattım ve onu kaldırmaya çalıştım. Çok şükür! Kollarımın arasında bedeninin kasıldığını hissettim. "Devam edin, ama çok gürültü yapmayın!.." diye fısıldadığını duydum. Gürültü yapmadan onu tokatlamaya devam etmem olanaksızdı. Böylece onu çimdiklemeye ve sarsmaya başladım. Sonunda, dizlerinin üstünde doğrulabildi. Kurtulmuştuk!..

– Beni uyuttular, dedi... Ah! Uykuya teslim olmadan önce çok kötü bir çeyrek saat geçirdim... Ama şimdi, geçti! Siz, yanımdan ayrılmayın!..

Sözünü daha bitirmemişti ki şatoda çınlayan korkunç bir çığlık, tam bir ölüm çığlığı yırttı kulaklarımızı...

– Eyvah! diye bağırdı Rouletabille... Çok geç kaldık!..

Ve kapıya doğru atılmak istedi; ama başı dönüyordu hâlâ ve duvara doğru yuvarlandı. Ben çoktan galeriye çıkmıştım, elimde tabanca, deli gibi Matmazel Stangerson'un odasına koştum. Dönemeçli galeriyle sağ galerinin kesiştiği kavşağa vardığım anda, Matmazel Stangerson'un dairesinden bir adamın çıktığını ve birkaç sıçrayışta sahanlığa ulaştığını gördüm.

Kendime hâkim olamayıp ateş ettim... Tabanca sesi kulakları sağır edici bir gürültüyle koridorda çınladı ancak adam çoktan çılgınca sıçramalarla yuvarlanırcasına merdivenlerden iniyordu. Ben de "Dur! Dur! Yoksa vururum seni!" diye bağırarak arkasından koştum. Tam merdivenlere kendimi attığım sırada, şatonun sol kanadındaki galerinin dibinden çıkagelen Arthur Rance'i gördüm karşımda. "Ne var?.. Ne oluyor?.." diye bağırıyordu. Arthur ve ben, neredeyse aynı anda merdivenin dibine geldik; holün penceresi açıktı. Kaçan adamın karaltısını net olarak gördük, hiç düşünmeden tabancalarımızı onun bulunduğu yöne doğru ateş ederek boşalttık; adamla aramızda on metreden fazla yoktu; sendeledi, biz de düşeceğini sandık; pencereden atlamıştık ama adam yeniden canlanarak koşmaya başladı; ben çorap-

larla çıkmıştım, Amerikalı ise yalınayaktı; "tabancalarımız adamı ıskaladıysa" ona yetişmemiz olanaksızdı! Son kurşunlarımızı da ona harcadık; hâlâ kaçıyordu... Ama avlunun sağına, şatonun sağ kanadının sonuna, hendeklerle ve yüksek demir parmaklıklarla çevrili köşeye doğru kaçıyordu. Bu köşede, şimdi bekçinin kaldığı cumbalı küçük odanın kapısı dışında "önümüzde" başka bir çıkış yoktu.

Adam, kurşunlarımızla kaçınılmaz olarak yaralanmış olsa da, şu anda, yirmi metre kadar önümüzdeydi. Ansızın, arkamızda, başımızın üstünde, galerinin bir penceresi açıldı ve Rouletabille'in umutsuzca bağırdığını duyduk:

– Ateş edin, Bernier! Ateş edin!

Ve o anda, ay ışığıyla parlayan aydınlık gece bir şimşekle daha da aydınlandı.

Bu şimşeğin ışığında, Bernier Baba'yı, elinde tüfeğiyle burcun kapısında gördük.

İyi nişan almıştı. "Gölge düştü." Ancak şatonun sağ kanadının ucuna kadar gelmiş olduğundan, binanın köşesinin öbür yanına düştü, yani biz düştüğünü gördük ama kesinlikle bizim göremediğimiz duvarın öbür yanında yere uzandı. Bernier, Arthur Rance ve ben, yirmi saniye sonra duvarın öbür yanına geçmiştik. "Gölge ayaklarımızın dibinde ölü yatıyordu."

Uğultular ve silah sesleri yüzünden baygın uykusundan uyanan Larsan, odasının penceresini açtı ve o da Arthur Rance gibi "Ne var?.. Ne oldu?.." diye bağırdı.

Biz de gölgenin üzerine, saldırganın esrarlı ölü gölgesi üzerine eğilmiştik. Şimdi tamamen uyanmış olan Rouletabille hemen yanımıza geldi.

– Öldü! Öldü!.. diye bağırdım ona.

– Daha iyi ya, dedi... Onu şatonun holüne getirin.

Ama toparlanıp:

– Hayır! Hayır! dedi. Onu bekçinin odasına koyalım!..

Rouletabille bekçinin kapısını çaldı... Cevap veren olmadı... Ben buna hiç şaşırmadım tabii.

– Belli ki içeride değil, dedi gazeteci. Yoksa çoktan dışarı çıkardı!.. Öyleyse bu cesedi hole götürelim...

"Ölü gölge"nin üzerine geldiğimizden beri gece, ayın üzerinden kocaman bir bulutun geçmesiyle öyle bir kararmıştı ki, bu gölgeye ancak ana hatlarını tam göremeden dokunabiliyorduk. Ancak gözlerimiz görmek için sabırsızlanıyordu! Yetişen Jacques Baba, cesedi şatonun holüne kadar taşımamıza yardım etti. Orada, onu merdivenin ilk basamağı üzerine yatırdık. Buraya gelirken, yarasından akan sıcak kanı hissettim ellerimin üstünde...

Jacques Baba mutfağa koştu ve bir fenerle geri döndü. "Ölü gölge"nin yüzüne eğildi, "Burç" hanının patronunun "yeşilli adam" dediği ve bir saat önce, Arthur Rance'in odasından sırtında bir balyayla çıktığını gördüğüm bekçiyi tanıdık. Ama ben gördüğüm şeyi sadece Rouletabille'e anlatabilirdim. Birkaç dakika sonra da anlattım zaten.

.....

Rouletabille ile holde bizimle buluşan Frédéric Larsan'ın yaşadıkları o büyük şaşkınlığı –ben buna dayanılmaz düş kırıklığı da diyeceğim– söylemeden geçemem. Cesedi yokluyorlar... bu ölü yüze, bu yeşil bekçi giysisine bakıyorlar... ve birbirlerine "Olamaz!.. bu olamaz!.." diye söyleniyorlardı.

Rouletabille de bağırdı:

– Aklımı oynatacağım neredeyse!

Jacques Baba aptalca bir kedere kapılmış, gülünç bir şekilde ağlayıp sızlıyordu. Yanılabileceğimizi ve bekçinin hanımına saldıran kişi olamayacağını ileri sürüyordu. Onu susturmak zorunda kaldık. Oğlunu öldürseler bundan daha çok sızlanmazdı. Ben bu güzel duygulardaki abartıyı, bu acı ölüme sevindiğinin düşünülmesi olasılığının onda tedirginlik yarattığı şeklinde açıklıyorum; gerçekten de, Jacques Baba'nın bu bekçiden nefret ettiğini herkes biliyordu. Hepimiz çapaçul bir halde, ya yalınayak ya da çorapla olduğumuz

halde, sadece Jacques Baba'nın tamamen giyinik olması da dikkatimden kaçmadı.

Fakat Rouletabille cesedin başından ayrılmamıştı. Holün taşları üzerine diz çökmüş, Jacques Baba'nın elindeki fenerin ışığında bekçinin giysilerini çıkarıyordu!.. Göğsünü açtı. Kan sızıyordu.

Ve ansızın, Jacques Baba'nın elinden feneri aldığı gibi, ışığı çok yakından açık yaranın üstüne tuttu. Sonra ayağa kalkarak, olağandışı bir tonlama ve vahşi bir alaycılıkla şöyle dedi:

– Tabanca kurşunuyla ve saçmalarla öldürdüğünüzü sandığınız bu adam, kalbine inen bir bıçak darbesiyle ölmüş!

Bir kez daha Rouletabille'in delirdiğini sandım ve bu kez ben cesedin üzerine eğildim. O zaman, bekçinin vücudunda hiçbir kurşun yarası olmadığını, sadece göğüs bölgesinin keskin bir bıçakla yarıldığını gördüm.

XXIII

Bir Çift Ayak İzi

Genç dostum omzuma dokunup "Beni izleyin!" dediğinde, böyle bir keşfin bende yarattığı şaşkınlıktan henüz kurtulmamıştım.

– Nereye gidiyoruz? diye sordum ona.

– Odama.

– Ne yapacağız orada?

– Düşüneceğiz.

Bana gelince, tam bir çaresizlik içinde olduğumu itiraf ederim; pek düşünecek halde değildim. Bu trajik gecede, çok korkunç, bir o kadar da birbirini tutmayan olaylardan sonra, Rouletabille bekçinin cesediyle belki de can çekişmekte olan Matmazel Stangerson'un arasında, nasıl oluyordu da "düşünmek"ten söz edebiliyordu?.. Bunu bir türlü anlayamıyordum. Ama o, savaş ortasındaki büyük komutanların soğukkanlılığıyla yaptı bunu. Odasının kapısını açtı, bana bir koltuk gösterdi, kendisi de yavaşça geçip karşıma oturdu ve tabii ki piposunu yaktı. Onu düşünürken izledim ve uyuyakaldım. Uyandığımda gün doğmuştu. Saatim sekizi gösteriyordu. Rouletabille ortada yoktu. Karşımdaki koltuğu boştu. Ayağa kalktım, kapı açılıp dostum içeri girdiğinde esneyip gerinmeye başlamıştım. Ben uyurken, onun vaktini hiç boşa harcamadığını yüzünden derhal anladım.

– Matmazel Stangerson nasıl? diye sordum hemen.
– Durumu çok kaygı verici, ama umutsuz değil.
– Siz odadan ayrılalı çok zaman oldu mu?
– Şafağın ilk ışıklarıyla.
– Çalıştınız mı?
– Çok.
– Ne buldunuz?
– Çok dikkat çekici ve "canımı sıkabilecek" bir çift ayak izi...
– Rahatsız etmiyor mu artık?
– Hayır.
– Bu ayak izleri bir şey ifade ediyor mu size?
– Evet.
– Bekçinin "inanılmaz ölümü"yle mi ilgili?
– Evet, bu cinayet artık "inanılır" hale geldi. Bu sabah şatonun çevresinde dolaşırken, dün gece aynı anda bırakılmış, yan yana iki ayak izi buldum. "Aynı anda" dedim; gerçekten de, başka türlü olamazdı, çünkü bu izlerden biri ötekinden sonra gelmiş olsaydı, aynı yolu izledikleri için, birinin "öbürünün üzerine basmış" olması gerekirdi. Böyle bir şey olmamış... Birinin ayak izleri hiçbir zaman öbürünün ayak izlerinin üzerinde yürümemişti. Hayır, bu kişiler adeta "birbirleriyle çene çalarak" yan yana yürümüşlerdi. Bu izler avlunun ortasına doğru, bu avludan çıkıp meşeliğe doğru yönelmek üzere, bütün diğer izlerden ayrılıyordu. Frédéric Larsan'la karşılaştığımda, gözlerim ayak izlerinde, avludan çıkıyordum. Hemen, o da benim çalışmamla çok ilgilendi, çünkü bu çift iz dikkate değerdi doğrusu. Orada, "Sarı Oda" olayının ayak izleri çift olarak bulunuyordu: Kaba izler ve zarif izler; ama "Sarı Oda" olayı sırasında, kaba izler zarif izlerle havuzun kenarında buluşup sonra kaybolurken –Larsan ve ben bundan, bu iki tür ayak izinin yolda ayakkabı değiştiren tek kişiye ait olduğu sonucunu çıkarmıştık– burada, kaba ve zarif ayak izleri birlikte yürüyorlardı. Böyle bir saptama benim daha önce kesinleştirdiğim düşüncelerimi altüst etmiş-

ti. Görünüşe bakılırsa Larsan da benim gibi düşünüyordu; bundan dolayı, pusuda bekleyen köpekler gibi üzerlerine eğilip kokluyorduk bu izleri.

Ayak izlerini aldığım kâğıtları cüzdanımdan çıkardım. Larsan'ın bulduğu Jacques Baba'nın pabuçlarından, yani kaba ayak izinden kesip aldığım ilk tabanlık izlerden birine tamamen uyuyordu. "Zarif ayaklar"ın çizgilerine ait olan ikinci tabanlık da öbür ize uyuyordu, ancak bunun burun tarafı biraz farklıydı. Sonuç olarak, zarif iz havuzun kenarındaki izden, sadece pabuçların ucundan dolayı, bir farklılık gösteriyordu. Bu izlerin aynı kişiye ait olduğu sonucuna varamazdık, ama olmadığını da söyleyemezdik. Bu meçhul kişi, aynı pabuçları bu kez giymemiş olabilirdi.

Larsan'la birlikte bu çift izin arkasına düşerek, hemen meşelikten çıktık ve ilk araştırmamız sırasında görüştüğümüz havuzun kenarında buluştuk. Ama bu kez izlerin hiçbiri burada kalmıyor, ikisi de küçük patikaya saparak büyük Épinay yolunda buluşuyordu. Orada, artık bize hiçbir şey göstermeyen yeni yapılmış bir makadam çıktı önümüze. Tek laf etmeden şatoya döndük.

Avluya gelince birbirimizden ayrıldık. Aynı şeyi düşündüğümüzden olacak, Jacques Baba'nın odasının kapısı önünde yeniden karşılaştık. Yaşlı hizmetkârı yatağında bulduk ve bir iskemle üstüne atmış olduğu giysilerinin çok berbat bir durumda olduğunu, tanıdığımız pabuçlara tamamen benzeyen ayakkabılarının da büsbütün çamur içinde olduğunu hemen fark ettik. Bekçinin cesedini avludan hole taşırken ve mutfaktan fener almaya giderken ayakkabılarının böyle çamurlanması ve giysilerinin böyle sırılsıklam olması herhalde düşünülemezdi, o sırada yağmur yağmıyordu çünkü. Ama o andan önce de, sonra da yağmıştı.

Adamcağızın yüzü de pek iç açıcı değildi. Son derece yorgun görünüyor, kırpışıp duran gözleri de daha ilk anda bize korkuyla bakıyordu.

Ona sorular sorduk. Aşçıbaşının aramaya gittiği doktorun şatoya gelmesinden hemen sonra yattığını söyledi bize. Ama onu öyle sıkıştırdık ki yalan söylediğini kanıtladık; sonunda gerçekten, şatodan çıktığını itiraf etmek zorunda kaldı. Doğal olarak nedenini sorduk. Başının ağrıdığını ve hava almak istediğini, ancak meşelikten öteye gitmediğini söyledi. Bu kez, *sanki biz onun yürüdüğünü görmüş gibi,* geçmiş olduğu tüm yolu tarif edince, yaşlı adam doğrulup titremeye başladı.

"Yalnız değildiniz!" diye bağırdı Larsan.

Bunun üzerine, Jacques Baba sordu:

"Demek onu gördünüz?"

"Kimi?" diye sordum ben.

"Siyah hayaleti!" dedi...

Bunun üzerine, Jacques Baba birkaç geceden beri siyah hayaleti gördüğünü anlattı bize. Tam gece yarısı parkta ortaya çıkıyor ve inanılmaz bir çeviklikle ağaçların arasından süzülüp gidiyordu. Ağaç gövdelerinin "içinden geçiyordu" sanki. Hayaleti ay ışığında, penceresinden iki kez gören Jacques Baba, yatağından kalkıp korkusuzca bu garip görüntünün peşine düşmüştü. Bir önceki gece tam onu yakalayacağı anda, burcun köşesinde görünmez olmuştu. Bu gece ise kafası hep bu yeni olayla meşgul, şatodan çıkarken, siyah hayaletin ansızın avlunun ortasında beliriverdiğini görmüştü. Önce onu ihtiyatla izlemiş, sonra iyice yaklaşmıştı... Böylece meşeliği, havuzu dönmüş, Épinay yolunun kenarına gelmişti. "Orada, hayalet birdenbire gözden kaybolmuştu."

"Yüzünü görmediniz mi?" diye sordu Larsan.

"Hayır! Sadece siyah örtüler gördüm..."

"Galerideki olaydan sonra, üstüne atılmadınız mı?"

"Yapamadım! Dehşete düşmüştüm... Arkasından gidecek cesareti güçbela buluyordum."

"Arkasından gitmediniz Jacques Baba," dedim, tehdit dolu bir sesle... "Épinay yoluna kadar hayaletle 'kol kola' yürüdünüz!"

"Hayır!" diye bağırdı... "Birden sağanak başlamıştı... Ben geri döndüm!.. Siyah hayalet ne oldu bilmiyorum..."

Ama benim yüzüme bakamıyordu.

Ayrıldık yanından.

Dışarı çıkınca:

"Suç ortağı mı acaba?" diye sordum Larsan'a. Ne düşündüğünü anlamak için dikkatle yüzüne baktım.

Larsan kollarını göğe kaldırdı.

"Bilinir mi?" dedi... "Böyle bir olayda, insan neyi bilebilir ki?.. Yirmi dört saat önce, onun suç ortağı olmadığına yemin ederdim!.."

Sonra, derhal Épinay'ye gitmek üzere şatodan ayrılacağını söyleyerek beni bıraktı.

Rouletabille hikâyesini bitirmişti. Ona sordum:

– Peki, dedim, bütün bunlardan ne sonuç çıkarıyorsunuz?.. Bana gelince, bir şey görmüyorum... anlamıyorum!.. Ya siz, ne biliyorsunuz?

– *Her şeyi!* diye bağırdı... *Her şeyi!*..

Yüzünün böyle sevinçle ışıdığını daha önce hiç görmemiştim. Kalkarak elimi kuvvetle sıktı...

– Peki, bana da anlatın... diye yalvardım.

– Hadi gidelim, dedi ansızın. Bakalım Matmazel Stangerson nasılmış...

XXIV

Rouletabille Saldırganın İki Yarısını Tanıyor

Matmazel Stangerson neredeyse ikinci kez cinayete kurban gidiyordu. Asıl talihsizlik, ikinci saldırıdan sonra birinciye göre daha kötü olmasıydı. Saldırganın, bu son trajik gecede, göğsünde açtığı üç bıçak yarası, Matmazel'in uzun süre ölümle yaşam arasında mücadele etmesine neden oldu. Sonunda, yaşam daha güçlü çıkınca, zavallı kadının bu kez kanlı kaderinden kurtulabileceği anlaşıldı; ama giderek duyularını yeniden kazanabilse bile, bir daha akli dengesine kavuşamayacağı da belli olmuştu. O korkunç olaya dair en küçük bir anıştırma, onun kendinden geçmesine yol açıyordu. Öyle sanıyorum ki, bekçinin cesedinin bulunduğu günün ertesinde, Glandier şatosunda Mösyö Robert Darzac'ın tutuklanmasının bu parlak zekâda manevi bir çöküntüye neden olduğunu söylemek hiç de abartılı olmaz.

Mösyö Robert Darzac şatoya saat dokuz buçuğa doğru geldi. Onun üstü başı dağınık, çamur içinde, acınası bir halde, parkın içinde koştuğunu gördüm. Yüzü, bir ölünün yüzü gibi bembeyazdı. Rouletabille ve ben galerinin penceresine dayanmış duruyorduk. Darzac bizi görünce acı bir çığlık attı:

– Çok geç kaldım!..

Rouletabille seslendi ona:

– Yaşıyor! Yaşıyor!..

Bir dakika sonra, Mösyö Darzac, Matmazel Stangerson'un odasına girdi, kapının arasından hıçkırıklarını duyduk.

– Ne kadermiş, diye yanımda inliyordu Rouletabille. Cehennem tanrıları bu ailenin felaketini gözlüyorlar sanki! Beni uyutmasalardı, Matmazel Stangerson'u kurtarır, adamı da sonsuza dek sustururdum. Bekçi de ölmemiş olurdu!

Mösyö Darzac yanımıza geldi. Gözyaşlarına boğulmuştu. Rouletabille her şeyi anlattı ona: Onları, yani Matmazel Stangerson'u ve Darzac'ı kurtarmak için nasıl hazırlandığını, "adamın yüzünü gördükten sonra" onu nasıl uzaklaştıracağını ve bütün hesaplarının uyuşturucu yüzünden nasıl kana bulandığını anlattı.

– Ah! Keşke bana gerçekten güvenseydiniz! dedi Rouletabille, çok alçak bir sesle. Keşke Matmazel Stangerson'a da bana güvenmesini söyleseydiniz!.. Ama burada herkes birbirinden şüpheleniyor... Kız babasından, nişanlı nişanlısından... Siz, saldırganın gelmesini engellemem için her şeyi yapmamı benden isterken, Matmazel de *kendini öldürtmek için her düzeni hazırlıyor!*.. Ben de çok geç kaldım... yarı uykulu bir haldeydim... Ancak adeta sürüklenerek geldiğim bu odada zavallı kadını kanlar içinde görünce, tamamen kendime gelebildim...

Mösyö Darzac'ın sorusu üzerine, genç adam suç mahallini anlatmaya devam etti. Biz saldırganı holde ve avluda ko-

valarken, o düşmemek için duvarlara dayanarak kurbanın odasına yönelmişti... Sofanın kapıları açıkmış; içeri girmiş; Matmazel Stangerson masanın üstüne devrilmiş, gözleri kapalı yatıyormuş; sabahlığı göğsünden oluk oluk akan kandan kıpkırmızı olmuş. Hâlâ uyuşturucunun etkisinde olan Rouletabille, korkunç bir karabasanın içinde sanıyormuş kendini. Kendiliğinden koridora fırlayıp bir pencere açmış, saldırıyı haber vermiş bize, saldırganı öldürmemizi haykırmış ve tekrar odaya dönmüş. Derhal boş olan küçük odadan geçip kapısı yarı açık kalan oturma odasına girmiş ve kanepeye uzanmış olan Mösyö Stangerson'u benim az önce ona yaptığım gibi sarsarak uyandırmaya çalışmış... Mösyö Stangerson afallamış gözlerle ayağa dikilmiş, Rouletabille'in onu kızının odasına sürüklemesine izin vermiş... Adam kızını görmüş ve acı bir çığlık atmış... Böyle kendine gelmiş Mösyö Stangerson!.. Sonra, ikisi birlikte, zayıf güçlerini birleştirerek, kurbanı yatağına taşımışlar...

Sonra Rouletabille, öğrenmek için... "öğrenmek için" yanımıza gelmek istemiş, ama odadan çıkmadan önce masanın yanında durmuş... yerde bir paket... şişkin... bir balya varmış... Bu paketin ne işi varmış orada, masanın yanında?.. İnce şayaktan örtüsü de çözülmüş... Rouletabille eğilip bakmış... Kâğıtlar... kâğıtlar... fotoğraflar... Okumuş: "Yeni diferansiyel yoğunlaştırıcı elektroskop... Tartılır madde ile tartılır olmayan eter arasında aracı maddenin temel nitelikleri." ... Hakikaten, kaderin şu esrar dolu ve korkunç cilvesine bakın ki, kızını öldürmeye kalktıkları saatte, bütün bu işe yaramaz bir sürü belgeyi Profesör Stangerson'a geri getiriyorlardı. Ertesi gün profesör hepsini ateşe!.. ateşe!.. ateşe atacaktı...

Bu dehşet dolu gecenin sabahında, Mösyö de Marquet'nin, zabıt kâtibinin ve jandarmaların tekrar ortaya çıktığını gördük. Henüz komadan tam çıkmamış olan Matmazel Stangerson hariç, hepimiz sorguya çekildik. Rouletabille ve ben, birbirimize akıl danışıp, sadece söylemek istediğimizi söyledik. Ne karanlık odadan ne de uyuşturucu hikâyesinden söz ettim. Kısacası, bir şey beklediğimizi ve Matmazel Stangerson'un "saldırganı beklediği"ni anıştırabilecek hiçbir şey anlatmadık. Zavallı kadın, saldırganını gizlediği esrar perdesini belki de hayatıyla ödeyecekti... Böylesine bir özveriyi boşa çıkarmak hiç de bize düşmezdi... Arthur Rance, çok doğal bir tavırla –beni afallatacak derecede doğal bir tavırla– bekçiyi son kez gece on bire doğru gördüğünü anlattı. Ertesi gün sabah erkenden Saint-Michel garına götürmesi gereken valizini almak üzere odasına geldiğini söyledi; "bekçiyle avcılıktan ve kaçak avlanmadan söz ederek bir süre oyalanmıştı!" Arthur Rance, gerçekten de sabah Glandier'den ayrılıp her zaman yaptığı gibi Saint-Michel'e yürüyerek gidecekti. Bundan dolayı, bekçinin sabahleyin kasabaya inmesinden yararlanarak valizinden kurtulmak istemişti.

Ben de en azından böyle düşünmeye meylettim çünkü Mösyö Stangerson onun söylediklerini doğrulamış; önceki akşam Arthur Rance'i yemekte ağırlama zevkinden mahrum olduğunu, çünkü arkadaşının saat beşe doğru gelerek kızıyla ve kendisiyle vedalaştığını eklemişti. Biraz yorgun olduğunu söyleyen Arthur Rance'in odasına sadece çay gönderilmişti.

Kapıcı Bernier, Rouletabille'in ona dediği gibi, o gece bekçi tarafından kaçak avlanmak üzere görevlendirildiğini (bekçi bunu artık yalanlayamazdı), meşeliğe yakın bir yerde buluşacaklarını, ancak bekçinin gelmediğini görünce onu aramaya gittiğini anlattı... Bir adamın, karşı taraftan şatonun sağ kanadının ucuna doğru var gücüyle koşarak kaçtığını gördüğünde, avlunun küçük kapısının önünden geçip burcun hizasına varmıştı; o sırada kaçağın ardından silahlar

patlamıştı. Rouletabille galerinin penceresinde belirmişti; Bernier'yi görüp tanımış, elindeki tüfeği fark edince bağırarak ateş etmesini söylemişti. Bernier de elinde hazır tuttuğu tüfeğini ateşlemiş... ve kaçan adamı vurduğunu dahası onu öldürdüğünü sanmıştı; ta ki Rouletabille, tüfek atışıyla düşmüş olan adamı soyup da, onun "bir bıçak darbesiyle öldürülmüş" olduğunu ona gösterene kadar... Zaten böyle olağanüstü bir olaydan geriye anlaşılacak bir şey de kalmıyordu... Bulunan ceset, hepimizin üstüne silahlarımızı boşalttığımız kaçan adamın cesedi olmadığına göre, bu adamın mutlaka bir yerlerde olması gerekiyordu. Oysa avlunun hepimizin cesedin çevresini sardığı bu küçük köşesinde, bizim göremeyeceğimiz "bir başka ölüye ya da bir canlıya yer yoktu".

Böyle konuştu Bernier Baba. Ama sorgu yargıcı, biz avlunun bu dar ucundayken havanın iyice karardığını; bekçinin yüzünü göremediğimizden, onu tanımak için hole taşımak zorunda kaldığımızı söyleyerek karşılık verdi ona... Bernier Baba ise "ölü ya da diri, başka bir gövde" görmemiş olsak bile, en azından üstüne basmak zorunda kalacağımızı, avlunun bu kısmının daracık olduğunu söyledi. Nihayet, ölüyü saymazsak, bu daracık yerde beş kişiydik ve başka birini gözden kaçırmamız gerçekten de tuhaf olurdu... Avlunun bu köşesine açılan tek kapı bekçinin odasının kapısıydı ve bu kapı da kapalıydı. Anahtarını da bekçinin cebinde bulmuştuk...

Bernier'nin akıl yürütmesi ilk bakışta mantıklı gibi görünse de, bir bıçak darbesiyle ölmüş bir adamı tabancayla öldürmüş olduğumuzu söylemeye götürüyordu bizi. Sorgu yargıcı bunun üzerinde pek durmadı. Öğleden beri sorgu yargıcının "kaçağı" elimizden kaçırmış olduğumuza ve "bizim iş"imizle hiçbir ilgisi olmayan bir ölüyü orada bulduğumuza inandığını anladık hepimiz. Ona göre, bekçinin ölümü başka bir işti. Daha çok gecikmeden bunu kanıtlamak istedi; muhtemeldir ki "bu yeni iş" onun, birkaç günden beri

bekçinin davranışları, görüştüğü insanlar ve "Burç" hanının patronunun karısıyla çevirdiği son dolaplarla ilgili edindiği fikirlerle uyuşuyordu; ayrıca Mathieu Baba'nın bekçiyi öldürmekle tehdit etmesine ilişkin sorgu yargıcına vermek zorunda kaldığımız bilgiyi de destekliyordu; zira öğleden sonra saat birde Mathieu Baba romatizma ağrılarından kaynaklanan inlemelerine ve karısının itirazlarına rağmen tutuklanıp Corbeil'e götürüldü. Evinde tehlikeli olabilecek hiçbir şey bulunamamıştı; ama daha önceki gün söylediği, arabacıların tekrarlayıp durduğu dolaşan sözler tehlikeye atmıştı onu... "Yeşilli Adam"ı öldüren bıçak onun minderinin içinde bulunsaydı, bu kadar tehlikeli sayılmazdı.

Anlaşılmaz olduğu kadar dehşet dolu bunca olay karşısında serseme dönmüş, öyle kalakalmıştık ki Frédéric Larsan'ın gelişini görmemizle şaşkınlığımız son kertesine vardı. Sorgu yargıcını gördükten hemen sonra şatodan ayrılan Larsan, yanında bir istasyon memuruyla geri dönmüştü.

Biz o sırada Arthur Rance'le holde, Mathieu Baba'nın suçlu mu, yoksa masum mu olduğunu tartışıyorduk (sadece Arthur Rance ile ben tartışıyorduk, çünkü Rouletabille derin hayallere dalmış, söylediklerimizle hiç ilgilenmiyordu). Sorgu yargıcı ile kâtibi, Glandier'ye ilk geldiğimizde Mösyö Robert Darzac'ın bizi kabul ettiği küçük yeşil salondaydı. Yargıcın çağırttığı Jacques Baba küçük salona girdi. Mösyö Robert Darzac da, yukarıda, Mösyö Stangerson ve doktorlarla birlikte, Matmazel Stangerson'un odasındaydı. Frédéric Larsan istasyon memuruyla birlikte hole girdi. Rouletabille ve ben o küçük sarı sakallı memuru hemen tanıdık: "Bak! Épinay-sur-Orge istasyonundaki memur!" diye bağırıp Frédéric Larsan'a baktım. O da gülerek bana cevap verdi: "Evet, evet, haklısınız, Épinay-sur-Orge istasyonundaki memur." Bunun üzerine Fred oturma odasının kapısında duran jandarmayla sorgu yargıcına haber yolladı. Jacques Baba hemen dışarı çıktı, Larsan ve memur da içeri alındı-

lar. Birkaç dakika, belki de on dakika geçti. Rouletabille çok sabırsızdı. Oturma odasının kapısı tekrar açıldı; sorgu yargıcının çağırdığı jandarma salona girdi, yeniden çıktı, merdivenlerden tırmanıp, yeniden aşağı indi. Oturma odasının kapısını tekrar açarak, kapatmadan, sorgu yargıcına şöyle dedi:

– Sayın yargıç, Mösyö Robert Darzac aşağı inmek istemiyor!

– Nasıl istemez! diye bağırdı Mösyö de Marquet.

– Matmazel Stangerson'u şu an bulunduğu durumda bırakmak istemediğini söylüyor...

– Tamam, dedi Mösyö de Marquet. Mademki o bize gelmiyor, biz ona gideriz...

Mösyö de Marquet ve jandarma yukarı çıktılar; sorgu yargıcı, Frédéric Larsan'a ve istasyon memuruna onları izlemesini işaret etti. Rouletabille'le ben de arkalarından yürüdük.

Böylece galeriye, Matmazel Stangerson'un sofasının kapısının önüne kadar geldik. Mösyö de Marquet kapıyı çaldı. Bir oda hizmetçisi göründü. Küçük hizmetçi Sylvie'ydi bu; soluk sarı saçları dağınık bir şekilde şaşkın yüzüne dökülmüştü.

– Mösyö Stangerson orada mı? diye sordu yargıç.

– Evet mösyö.

– Kendisiyle konuşmak istediğimi söyleyin.

Sylvie Mösyö Stangerson'a haber vermeye gitti.

Biliminsanı yanımıza geldi; ağlıyordu; perişan vaziyetteydi!

– Yine ne istiyorsunuz benden? diye sordu yargıca. Böyle bir anda, beni biraz rahat bırakamaz mısınız mösyö?

– Mösyö, dedi yargıç, Mösyö Robert Darzac'la mutlaka hemen görüşmem lazım. Matmazel Stangerson'un odasından çıkmasını sağlayamaz mısınız? Aksi halde, tüm adalet görevlileriyle ben içeri girmek zorunda kalacağım!

Profesör cevap vermedi; yargıca, jandarmaya ve onlara eşlik eden herkese bir kurbanın cellatlarına baktığı gibi baktı ve tekrar içeri girdi.

Mösyö Robert Darzac hemen odadan çıktı. Oldukça solgun ve bitkin bir haldeydi; ama zavallı adam, Frédéric Larsan'ın arkasında istasyon memurunu görünce yüzü daha çok asıldı; gözlerinde şaşkın bir ifadeyle, boğuk bir inilti koyuverdi.

Bu acılı çehrenin trajik hali hepimizi etkiledi. İçimizden kopan merhamet dolu bir haykırışa engel olamadık. Mösyö Robert Darzac'ın sonunun geldiğine işaret eden bir şeyler olduğunu hissettik. Sadece Frédéric Larsan'ın yüzü ışıyor, sonunda avını ele geçiren bir av köpeği gibi seviniyordu.

Mösyö de Marquet, sarı sakallı genç memuru Mösyö Darzac'a göstererek sordu:

– Bu kişiyi tanıyor musunuz mösyö?

– Tanıyorum, dedi Robert Darzac, boşuna metin olmaya çalıştığını gösteren bir sesle. Épinay-sur-Orge istasyonunda, Orléans'lı bir memurdur.

– Bu genç adam, diye devam etti Mösyö de Marquet, sizin Épinay'de trenden indiğinizi söylüyor...

– O gece on buçukta... doğrudur! diye bitirdi sözünü Mösyö Darzac.

Bir sessizlik oldu...

– Mösyö Darzac, dedi sorgu yargıcı yürek dağlayan dokunaklı bir sesle. Mösyö Darzac, o gece Matmazel Stangerson'un saldırıya uğradığı yerden birkaç kilometre ötedeki Épinay-sur-Orge'da ne yapıyordunuz?..

Mösyö Darzac sustu. Başını eğmedi, ama belki acısını gizlemek istediğinden ya da belki sırrına dair bir şeyleri bakışlarından okurlar korkusuyla gözlerini kapadı.

– Mösyö Darzac! diye üsteledi Mösyö de Marquet... o gece ne yaptığınızı bana söyleyemez misiniz?

Mösyö Darzac gözlerini açtı. Tüm gücünü toplamış gibi görünüyordu.

– Hayır efendim!..

– İyi düşünün, mösyö! Çünkü bunu açıklamayı reddederseniz, sizi gözaltına almak zorunda kalacağım.

– Reddediyorum...

– Mösyö Darzac! Kanun namına, sizi tutukluyorum!..

Yargıç bu sözleri daha söylemeden, Rouletabille'in Mösyö Darzac'a doğru atıldığını gördüm. Belli ki bir şeyler söyleyecekti, ama Darzac bir hareketle ağzını kapattı... Zaten, jandarma da tutukluya yaklaşıyordu... O anda acıklı bir ses çınladı:

"Robert!.. Robert!.."

Matmazel Stangerson'un sesini tanıdık. Bu iç parçalayıcı sesi duyunca hepimiz titredik! Bu defa, Larsan bile sarardı. Darzac'a gelince, bu çağrıya koşup çoktan odaya dalıvermişti...

Yargıç, jandarma ve Larsan da onun arkasında toplandılar; Rouletabille ve ben kapının eşiğinde kaldık. Manzara yürek parçalayıcıydı: Yüzü ölü gibi solgun olan Matmazel Stangerson, iki doktora ve babasına rağmen yatağında doğrulmuştu... Larsan'ın ve jandarmanın tutukladığı Robert Darzac'a titreyen kollarını uzatıyordu... Gözleri kocaman açılmış... görüyordu... anlıyordu... Ağzı bir sözcük mırıldanır gibi oldu... solgun dudaklarından soluk verircesine çıkan bir sözcük... kimsenin duymadığı bir sözcük... ve bayılıp düştü sonra... Darzac'ı hemen odadan dışarı çıkardılar... Larsan'ın aramaya gittiği bir arabayı beklerken holde durduk. Çok duygulanmıştık. Mösyö de Marquet'nin gözleri yaşarmıştı. Rouletabille herkesi kuşatan bu duygulu andan yararlanarak Mösyö Darzac'a sordu:

– Kendinizi savunmayacak mısınız?

– Hayır! dedi tutuklu.

– Sizi ben savunacağım, mösyö...

– Bunu yapamazsınız, dedi talihsiz adam, acı bir gülümsemeyle... Matmazel Stangerson'un ve benim yapamadığımızı siz de yapamazsınız!

– Evet, yapacağım!

Rouletabille'in sesinde tuhaf bir dinginlik ve güven vardı. Devam etti:

– Yapacağım, Mösyö Robert Darzac, çünkü ben *sizin bildiğinizden daha fazlasını biliyorum!* dedi.

– Hadi ordan! diye mırıldandı Darzac, neredeyse öfkeyle.

– Rahat olun! Ben sadece *sizi kurtarmak için* ne gerekiyorsa o kadarını bileceğim!

– Size gönül borcu duymamı istiyorsanız eğer... *hiçbir şey bilmeniz gerekmiyor*, genç adam.

Rouletabille başını salladı. Darzac'a çok yaklaştı:

– Size söyleyeceğim şeyi iyi dinleyin, dedi alçak sesle... içiniz de rahat etsin! Siz sadece saldırganın adını biliyorsunuz; Matmazel Stangerson da *saldırganın sadece yarısını tanıyor; ama ben iki yarısını da tanıyorum; saldırganı tümüyle tanıyorum, ben!..*

Robert Darzac, Rouletabille'in az önce söylediklerinden tek kelime anlamadığını gösteren bir tavırla gözlerini açtı... Bu sırada, Frédéric Larsan'ın kullandığı araba geldi. Darzac ve jandarmayı arabaya bindirdiler. Larsan direksiyonda kaldı. Tutukluyu Corbeil'e götürdüler.

XXV

Rouletabille Seyahate Çıkıyor

O gece Glandier'den ayrıldık; Rouletabille ve ben. Bu nedenle çok mutluyduk; şatoda artık bizi alıkoyacak bir şey yoktu. Ben bunca esrar çözmekten vazgeçtiğimi söyledim; Rouletabille de omzuma şöyle bir dostça dokunarak, Glandier'de artık öğrenilecek bir şey kalmadığını, çünkü Glandier'nin ona her şeyi öğretmiş olduğunu anlattı. Saat sekize doğru Paris'e vardık. Akşam yemeğini çabukça yedikten sonra, yorgun olduğumuz için ayrıldık. Ertesi gün, benim evimde buluşmak üzere sözleştik.

Rouletabille, söylenen saatte odama geldi. Üzerinde İngiliz kumaşından kareli bir elbise, kolunda bir pardösü, başında kasketi ve elinde de bir çanta vardı. Bana seyahate çıkacağını söyledi.

– Ne kadar sürecek seyahatiniz? diye sordum.

– Bir ya da iki ay, duruma göre artık...

Daha çok sormaya cesaret edemedim.

– Dün, Matmazel Stangerson'un bayılmadan önce Darzac'a bakarak... ne söylediğini biliyor musunuz? diye sordu...

– Hayır, dedim, kimse onu duymadı...

– Ya! Öyle mi? dedi Rouletabille. Ben anladım! "Konuş!" diyordu ona.

– Peki, Mösyö Darzac konuşacak mı?

– Asla!

Ben konuşmayı daha fazla uzatmak istiyordum, ama o elimi kuvvetle sıkarak esenlikler diledi. Sadece şunu soracak zamanı bulabildim:

– Siz burada yokken, yeni bir saldırı olabileceğinden korkmuyor musunuz?..

– Mösyö Darzac hapiste olduğu sürece böyle bir korkum yok, dedi.

Bu tuhaf söz üzerine benden ayrıldı. Onu ancak Ağır Ceza Mahkemesi'nde, Darzac davası sırasında, mahkeme salonuna "anlaşılmaz olanı anlatmaya" geldiğinde görecektim.

XXVI

Joseph Rouletabille Sabırsızlıkla Bekleniyor

15 Ocak'ta, yani az önce anlattığım trajik olaylardan iki buçuk ay sonra, *L'Époque* gazetesi birinci sayfanın ilk sütununda şu heyecan verici makaleyi yayımladı:

"Seine-et-Oise jürisi, hukuk tarihinde olabilecek en gizemli davalardan biri hakkında karar vermek üzere bugün toplanıyor. Hiçbir davada bunca karanlık, anlaşılmaz, akıl almaz noktalar olmamıştır. Ancak savcılık, onu tanıyan herkesin sevip saydığı, değer verdiği, Fransa'da bilimin umudu olan genç bir biliminsanını, varlığını işine adamış dürüst bir adamı Ağır Ceza Mahkemesi'nin sırasına oturtmaktan hiç çekinmedi. Paris halkı Mösyö Robert Darzac'ın tutuklandığını öğrendiğinde, her taraftan itiraz sesleri yükseldi. Sorgu yargıcının bu beklenmedik hareketiyle onuruna gölge düşürülen bütün Sorbonne yetkilileri, Matmazel Stangerson'un nişanlısının suçsuz olduğuna inandıklarını açıkladılar. Mösyö Stangerson da adalet makamının büyük bir hata yaptığını söyledi: Eğer saldırının kurbanı gelip konuşabilseydi, Seine-et-Oise'ın on iki jüri üyesinin karşısına çıkıp, eşi olmasını istediği, ama savcının darağacına yollamak istediği adamı kendisinin savunacağından kimsenin kuşkusu olma-

dığını anlattı. Glandier'nin o korkunç esrarında akli dengesi geçici olarak bozulan Matmazel Stangerson'un yakında iyileşeceğini umuyoruz. Ancak, sevdiği adamın cellat elinde can verdiğini öğrendiğinde, aklını yeniden yitirmesini ister misiniz? Bu soruyu, bugün toplanıp karar verecek olan jüri üyelerine soruyoruz.

On iki dürüst kişinin korkunç bir adli hata yapmasını engellemeye gerçekten de kararlıyız. Elbette korkunç rastlantılar, suçlamaya yol açan birtakım izler, sanığın akıl almaz suskunluğu, zamanını nerede geçirdiğinin esrarını koruması, saldırının olduğu sırada başka bir yerde olduğunu kanıtlayamaması, bütün bunlar, 'hakikati başka yerde arayıp da bulamayan' savcıları hakikatin bu yönde olduğuna inandırdı. Suç kanıtları, görünüşte o kadar Mösyö Darzac'ın aleyhindeydi ki Mösyö Frédéric Larsan gibi görgülü, zeki ve genel olarak da başarılı bir polisin bile basiretinin bağlanmasını hoş görmek gerekir. Bu zamana kadarki adli soruşturmada her şey Mösyö Robert Darzac'ı suçluyordu; ama bugün biz onu jürinin önünde savunacağız; mahkemeye öyle bir ışık tutacağız ki, Glandier şatosunun bütün esrarı aydınlanmış olacak. 'Çünkü gerçeği biz biliyoruz.'

Daha erken konuşmadık hiç, çünkü savunmak istediğimiz davanın çıkarı böyle gerektiriyordu. Okuyucularımız, 'Oberkamp Sokağı'ndaki Sol Ayak' hakkında, 'Crédit universel'in ünlü hırsızlığı hakkında ve 'Altın Sikkeler' davası hakkında yayımladığımız o heyecan yaratan isimsiz araştırmaları unutmadı. Frédéric Larsan'ın hayran olunası ustalığı, gerçeği tamamen ortaya çıkarmadan önce bile biz bu araştırmalar sayesinde gerçeği az çok öngörebiliyorduk. Bu çalışmalar, daha genç olan muhabirimiz, ilerde çok ünlü olacak, on sekiz yaşındaki Joseph Rouletabille adlı arkadaşımız tarafından yürütüldü. Glandier olayı patlak verdiğinde, bizim küçük gazetecimiz olay yerine gitti, bütün kapıları zorladı ve bütün basın temsilcileri geri çevrildikleri halde, o şatoya

yerleşti. Frédéric Larsan'ın yanında gerçeği aradı; ünlü polis memurunun bütün dehasına rağmen nasıl korkunç bir hataya düştüğünü gördü; boşuna onu bu yanlış yoldan döndürmeye çalıştı: Ancak Büyük Fred, bu küçük gazeteciden ders almaya hiç yanaşmadı. Bunu da, Mösyö Robert Darzac'ı nereye götürdüğünü biliyoruz.

Oysa Mösyö Robert Darzac'ın tutuklandığı o gece, genç Joseph Rouletabille'in bizim müdürün odasına girip ona şöyle dediğini Fransa bilmeli, bütün dünya bilmeli artık: 'Ben seyahate çıkıyorum. Bunun ne kadar süreceğini söyleyemeyeceğim size; belki bir ay, belki iki ya da üç ay... belki de hiç dönmeyeceğim... Size bir mektup bırakıyorum... Eğer Mösyö Robert Darzac'ın Ağır Ceza'nın huzuruna çıktığı gün dönmemişsem, bütün tanıklar dinlendikten sonra, siz bu mektubu mahkemede açıp okuyun. Bu konuda Mösyö Darzac'ın avukatıyla anlaşın. Robert Darzac suçsuzdur. *Bu mektupta saldırganın adı yazılı*, kanıtlardan hiç söz etmeyeceğim, çünkü onları aramaya gidiyorum ben, ama onun suçluluğu hakkında çürütülemez bir açıklama da var bu mektupta.' Muhabirimiz müdüre bunları söyleyip gitti. Uzun süre ondan haber alamadık, ama sekiz gün önce, tanımadığımız bir adam gelip müdürümüze şöyle dedi: '*Gerekirse* Joseph Rouletabille'in talimatlarına göre davranın... Gerçekler bu mektupta!' Bu adam, adını bize hiç söylemek istemedi.

Bugün 15 Ocak, mahkeme günü geldi çattı. Joseph Rouletabille dönmedi; belki de bir daha hiç göremeyeceğiz onu. Basın da kahramanlarını, görevlerini yaparken şehit düşenleri sayıyor: Meslek görevi, tüm görevlerin başında gelir. Belki de, şu saatte, o da teslim olmuştur! Onun intikamını almasını biliriz. Müdürümüz, bu öğleden sonra, elinde mektupla Versailles Ağır Ceza Mahkemesi'nde olacak: Saldırganın adının yer aldığı mektupla!"

Makalenin başında Rouletabille'in resmi vardı.

"Sarı Odanın Esrarı" diye anılan dava için o gün Ver-

sailles'a gelen Parisliler, Saint-Lazare garında itişip kakışan inanılmaz kalabalığı asla unutmadılar. Trenlerde yer bulunamıyordu, hemen ek seferler düzenlemek zorunda kaldılar. *L'Époque* gazetesinin makalesi herkesi altüst etmiş, büyük bir merak uyandırarak, tartışmaları neredeyse kavgaya vardırmıştı. Joseph Rouletabille'in yandaşları ile Frédéric Larsan'ın hayranları arasında yumruklaşmalar bile oldu. Çünkü, tuhaf şey ama, bu insanların öfkesi, bir suçsuzun mahkûm edilebileceği kaygısından çok, "Sarı Odanın Esrarı" konusundaki kendi kavrayışlarına gösterdikleri ilgiden kaynaklanıyordu. Herkesin kendi açıklaması vardı ve onu doğru kabul ediyordu. Olayı Frédéric Larsan gibi açıklayanlar, bu tanınmış polisin basiretinden kuşku duyulabileceğini kabul etmiyordu; Frédéric Larsan'ın açıklaması dışında bir açıklaması olan başka herkes de henüz tanımadıkları Joseph Rouletabille'in de aynı şekilde düşündüğünü ileri sürüyorlardı. Ellerinde o günün *L'Époque* gazetesi olan "Larsan"lar ve "Rouletabille"ler, Versailles Adalet Sarayı'nın basamaklarına, mahkeme salonuna kadar tartıştılar, bağrışıp durdular. Olağanüstü önlemler alınmıştı. Saraya giremeyip binanın etrafında akşama kadar bekleyen kalabalıkları askeri birlikler ve polis güçlükle zapt etti; dışarda kalan insanlar yeni haberler bekliyorlar, en tuhaf söylentilere kanıyorlardı. Bir an, oturum sırasında, Mösyö Stangerson'un bile tutuklandığı söylentisi dolaştı aralarında, güya kızına saldırdığını itiraf etmişti... Çılgınlıktı bu. Öfke son haddine varmıştı. Hep Rouletabille bekleniyordu. Bazı insanlar onu tanıdıklarını, yakından bildiklerini savunuyorlardı. Yazılı geçiş izni olan genç bir adam, kalabalığı Adalet Sarayı'ndan ayıran serbest alandan geçtiği zaman, hemen bir itişip kakışma oluyordu. İnsanlar birbirlerini eziyordu. "Rouletabille! İşte Rouletabille geldi!" diye bağırıyorlardı. *L'Époque*'ta yayımlanan resme az çok benzeyen tanıklar bile alkışlandı. *L'Époque* gazetesi müdürünün gelişiyle de gösteriler başladı. Kimileri

alkışlarken, kimileri ıslıkladılar. Kalabalığın içinde çok sayıda kadın da vardı.

Ağır Ceza salonundaki davaya Mösyö de Rocoux başkanlık ediyordu. Hukuk alanındaki bütün önyargıları benimsemiş, ancak çok dürüst bir yargıçtı. Tanıklar çağrıldı... Glandier esrarıyla uzaktan yakından ilgili olabilecek herkes gibi, beni de çağırmışlardı: On yıl yaşlanmış, tanınmaz hale gelmiş Mösyö Stangerson, Larsan, yüzü hep kıpkırmızı olan Mösyö Arthur W. Rance, Jacques Baba, iki jandarma arasında, elleri kelepçeli getirilen Mathieu Baba, gözleri yaşlı Madam Mathieu, Bernier'ler, iki hastabakıcı, aşçıbaşı, şatonun bütün hizmetkârları, 40 no.'lu büronun posta memuru, Épinay istasyonunun memuru, Mösyö ve Matmazel Stangerson'un birkaç dostu, Mösyö Robert Darzac'ın lehine tanıklık edecek bütün kişiler, hepimiz oradaydık. İlk tanıklar arasında kabul edildiğim için şanslıydım, davayı hemen hemen sonuna kadar izleyebilecektim.

Mahkeme salonunda insanların birbirini ezdiğini size söylememe de gerek yok sanırım. Avukatlar merdiven basamaklarına kadar dayanmışlardı. Kırmızı cüppeli yargıçların arkasında da civardaki bütün yargıçlar yerlerini almışlardı. Mösyö Robert Darzac, jandarmaların arasında sanık sandalyesinde göründü. Öyle sakin, öyle soylu ve öyle yakışıklıydı ki, onu görenler merhametten çok hayranlıkla fısıldaştılar. Darzac avukatı Üstat Henri-Robert'i eğilerek selamladı... O zamanlar mesleğe yeni girmiş olan ilk sekreteri Üstat André Hesse'in yardım ettiği Henri-Robert dosyasını karıştırmaya başlamıştı bile...

Çoğu kimse Mösyö Stangerson'un sanığın elini sıkmasını bekliyordu. Ama tanıklar çağrıldı ve bu duygusal sahne de gerçekleşmeden hepsi salondan ayrıldı. Jüri üyeleri yerlerini alırlarken, Üstat Henri-Robert'in *L'Époque*'un müdürü ile acele yaptığı görüşme çok dikkatlerini çekmiş gibiydi. Müdür sonradan gidip halkın arasındaki ilk sıraya

oturdu. Onun tanıklara ayrılan salona gitmemesine şaşıranlar oldu.

İddianamenin okunması her zamanki gibi olaysız geçti. Burada Mösyö Darzac'ın uzun süren sorgulamasını anlatmayacağım. Hem en doğal hem de en gizemli bir şekilde cevap verdi. "Anlatabildiği her şey" doğal, anlatamadığı şeyler ise kendisi için, hatta onun masum olduğunu "sezenler" için de korkunç göründü. Bizim bildiğimiz konularda susması onun aleyhine oldu ve öyle görünüyordu ki, bu suskunluk onun sonunu getirecekti. Mahkeme başkanının ve savcının azarlarına direndi. Böyle bir durumda susmasının ölüm demek olduğunu anlattılar ona.

– Ne yapalım, dedi. Ben de katlanırım buna! Ama masumum!

Üstat Henri-Robert, ona büyük ününü sağlayan bir ustalıkla ve olaydan da yararlanarak, müvekkilinin karakterini yüceltti, suskunluğunun da sadece kahraman ruhlarda görülen ahlaki görevleri anıştırdığını anlattı. Seçkin avukat ancak Mösyö Darzac'ı tanıyanları inandırmıştı, ama ötekiler tereddüt ediyorlardı. Oturuma bir süre ara verildi, sonra tanıkların dinlenmesine geçildi. Rouletabille hâlâ gelmemişti. Her kapı açıldığında gözler oraya çevriliyor, sonra kayıtsızca oturan *L'Époque* gazetesinin müdürüne bakıyorlardı... Sonunda, müdürün cebini karıştırıp "oradan bir mektup çıkardığını" gördük. Bir uğultu koptu bunun üzerine!

Niyetim burada bu davanın bütün ayrıntılarını anlatmak değil. Her biri bir esrar perdesiyle çevrili olayları okuyuculara yeniden dayatmamak için, davanın tüm aşamalarını yeterince hatırlattım. Bu unutulmaz günün gerçekten dramatik anına gelmek için sabırsızlanıyorum! Üstat Henri-Robert, Mathieu Baba'ya birkaç soru soruyordu. Mathieu Baba tanıklara ayrılan yerde, iki jandarmanın arasında, "Yeşilli Adam"ın öldürülmesiyle ilgili olarak kendini savunuyordu. Karısını çağırıp yüzleştirdiler. Karısı hıçkıra hıçkıra bekçinin

"sevgilisi" olduğunu itiraf etti! Kocasının bu durumdan şüphelendiğini, ancak "sevgili"sinin ölümüyle kocasının hiçbir ilgisinin olmadığını da söyledi. Üstat Henri-Robert o sırada mahkemeden, bu konuda derhal Frédéric Larsan'ın dinlenmesini istedi.

– Mahkemeye ara verildiği sırada, Frédéric Larsan kendisiyle yaptığım kısa görüşmede, bana Mathieu Baba'yı hiç işe karıştırmadan bekçinin ölümünü açıklayabileceğini anlattı, dedi avukat. Larsan'ın bu konudaki varsayımını öğrenmek ilginç olacak.

Frédéric Larsan içeri alındı. Düşüncelerini çok açık bir şekilde anlattı:

– Bütün bu olanlara Mathieu Baba'yı karıştırmaya hiç gerek görmüyorum. Bunu Mösyö de Marquet'ye de söyledim, ama adamın tehlikeli sözleri sayın sorgu yargıcının aklını karıştırmış olmalı. Bana göre, Matmazel Stangerson'a ve bekçiye yapılan saldırı "aynı mesele"dir. Matmazel Stangerson'a saldıran kişiye, avluda kaçarken ateş edildi, onu vurduklarını ve öldürdüklerini sandılar. Gerçekte saldırgan, şatonun sağ kanadının arkasında ortadan kaybolduğu sırada sadece sendelemişti. Orada saldırgan, kaçışına şüphesiz engel olmak isteyen bekçiyle karşılaştı. Matmazel'i yaraladığı bıçağı hâlâ elinde tutan saldırgan, bu kez bekçinin kalbine sapladı bıçağı, bekçi de öldü.

Böylesine basit bir açıklama o kadar mantıklı geldi ki Glandier'nin esrarıyla ilgilenenlerin çoğu da olayın böyle olduğunu düşünmüştü. Açıklamanın onaylandığını gösteren uğultu duyuldu.

– Peki sonra, saldırgana ne oldu? diye sordu başkan.

– Mutlaka avlunun ucunda karanlık bir köşeye saklanmıştır sayın yargıç... Cesedi şatoya taşıyanlar içeri girdikten sonra kolayca kaçıp gitmiştir.

O sırada "ayakta bekleyen halk"ın arasından, genç bir ses yükseldi; herkes şaşırıp kalmıştı. Ses şöyle dedi:

– Kalbe indirilen bıçak darbesi konusunda, ben de Frédéric Larsan'la aynı fikirdeyim. Ancak saldırganın avludan nasıl kaçtığı hakkında, onun gibi düşünmüyorum!

Herkes o yana döndü, mübaşirler kalabalığı sessizliğe davet etti. Başkan öfkeyle, sesini yükselten adamın kim olduğunu sordu ve bu davetsiz misafirin derhal salondan çıkarılmasını buyurdu; ama o berrak ses yeniden duyuldu:

– Benim, sayın yargıç, ben Joseph Rouletabille!

XXVII

Joseph Rouletabille Tüm Görkemiyle Ortaya Çıkıyor

Korkunç bir karışıklık vardı. Fenalık geçiren kadınların çığlıkları duyuldu. "Hukukun üstünlüğü"ne kimsenin saygısı kalmamıştı. Çılgınca bir izdiham oldu. Herkes Rouletabille'i görmek istiyordu. Başkan bağırarak salonu boşaltacağını söylediği halde kimse onu dinlemiyordu. O sırada, Rouletabille onu oturan izleyicilerden ayıran parmaklıkların üstünden sıçrayıverdi, dirsek vura vura kendine yol açtı, sevinçle onu kucaklayan müdürünün yanına gelerek onun elindeki "mektubu" alıp cebine koydu, mahkeme salonunun ayrılmış bölümüne girdi ve ite kaka, itile kakıla, cin gibi bakan bir çift iri yuvarlak gözün aydınlattığı kıpkırmızı yüzünde mutlu bir gülümsemeyle, tanıkların bulunduğu yere kadar ulaştı. Üstünde, yola çıktığı sabah gördüğüm o İngiliz takım elbise vardı –ama aman Tanrım! Ne haldeydi!– kolunda pardösüsü ve elinde seyahat kasketi... Şöyle dedi:

– Özür dilerim sayın başkan, transatlantik geç kaldı! Amerika'dan geliyorum. Ben Joseph Rouletabille!..

Kahkahalar patladı. Herkes bu oğlanın gelişiyle mutluydu. Omuzlarından çok ağır bir yük kalkmış gibiydi. Rahat

nefes alıyorlardı artık. Onun gerçeği ortaya çıkaracağından... gerçeği bildireceğinden emindiler...

Ancak başkan öfkeliydi:

– Vay! Joseph Rouletabille'siniz demek... peki delikanlı, adaletle dalga geçmenin ne demek olduğunu size göstereceğim... Mahkeme hakkınızda karar verene kadar sizi adaletin emrinde tutacağım... takdir yetkime dayanarak...

– Ama sayın başkan, benim de istediğim bundan başka bir şey değil: Adaletin emrinde olmak... buraya bunun için, adalete hizmet için geldim... Gelişim biraz gürültülü olduysa mahkemeden özür dilerim... İnanın sayın başkan, benden daha çok adalete saygılı biri olamaz... Ama ancak böyle içeri girebildim...

Sonra gülmeye başladı. Herkes güldü bunun üzerine.

– Götürün şunu! diye gürledi başkan.

Ama Üstat Henri-Robert araya girdi. Genç adamı mazur göstermeye çalıştı, onun en iyi duygularla hareket ettiğini anlattı... O esrarengiz hafta boyunca Glandier'de yatıp kalkan, hele sanığın suçsuz olduğunu ve saldırganın adını bildiğini öne süren bir tanığın dinlenmesinden öyle kolay vazgeçilemeyeceğini anlattı başkana...

Başkan biraz sarsılmıştı, ama kuşkulu bir tavırla sordu:

– Söyleyecek misiniz bize saldırganın adını?

– Ama başkanım, ben sadece bunun için geldim! dedi Rouletabille.

Az kalsın alkışlayacaklardı onu, ama mübaşirlerin sert uyarıları sessizliği yeniden sağladı.

– Joseph Rouletabille, dedi Üstat Henri-Robert, tanık olarak gösterilmiş değil, ama umut ediyorum ki, sayın başkan takdir hakkını kullanıp onu sorgulayacaktır.

– Pekâlâ! dedi başkan. Onu dinleyeceğiz. Ama önce şu işi...

Başsavcı ayağa kalktı:

– Bu genç adamın bize derhal saldırgan olarak ihbar etti-

ği kişinin adını söylemesi belki de daha iyi olur, dedi savcılık temsilcisine dönerek.

Başkan ironik ve çekinceli tavırla razı oldu:

– Sayın başsavcı Mösyö Joseph Rouletabille'in ifadesine bu kadar önem veriyorsa, ben de tanığın "saldırganı"nın adını bize hemen söylemesinde hiçbir sakınca görmüyorum!

Salonda sinek uçsa duyulacaktı.

Rouletabille, Mösyö Robert Darzac'a sempatiyle bakarak susuyordu. Mahkeme başladığından beri ilk kez heyecanlı ve tedirgin görünüyordu Darzac'ın yüzü.

– Peki, dedi başkan. Sizi dinliyoruz Mösyö Joseph Rouletabille. Saldırganın adını duymak istiyoruz.

Rouletabille sakin bir tavırla yeleğinin cebini usulca karıştırarak kocaman bir piryol saati çıkardı, baktı ve şöyle dedi:

– Sayın başkan, size saldırganın adını ancak saat altı buçukta söyleyebilirim! *Önümüzde daha tam dört saatimiz var!*

Salonda şaşkınlık ve hayal kırıklığından kaynaklanan uğultular yükseldi. Birkaç avukat yüksek sesle şöyle dedi:

– Bizimle alay ediyor!

Başkan pek hoşnut görünüyordu; Üstat Henri-Robert'le André Hesse'in canları sıkılmıştı.

– Bu şaka hayli uzun sürdü, dedi başkan. Siz mösyö, tanıkların odasına çekilebilirsiniz. Sizi burada tutacağım.

Rouletabille itiraz etti:

– Sayın başkan! diye bağırdı o keskin ve berrak sesiyle. Emin olunuz ki size saldırganın adını söylediğim zaman, *onu niçin saat altı buçuktan önce açıklayamadığımı anlayacaksınız!* Şerefim, namusum üzerine söz veriyorum! Ama, bu arada, bekçinin nasıl öldürüldüğünü açıklayabilirim... Beni Glandier'de "çalışırken" gören Mösyö Frédéric Larsan bütün bu olayı ne kadar dikkatlice incelediğimi size anlatabilir. Kendisiyle aynı fikirde olmasam da ve Mösyö Robert

Darzac'ı tutuklattırırken bir masumu tutuklattığını ileri sürsem de, kendisi ne benim iyi niyetimden ne de keşiflerimin öneminden şüphe eder... Çoğu kez de buluşlarımız örtüşür!

Frédéric Larsan da şöyle dedi:

– Sayın başkan, Mösyö Joseph Rouletabille'i dinlemek ilginç olacak; aynı fikirde olmadığımız için daha da ilginç olacaktır.

Polisin bu sözleri üzerine bir alkış tufanı koptu. Bu düelloyu iyi bir oyuncu olarak kabul ediyordu. Aynı trajik olay üzerine eğilen ve iki farklı çözüme varan bu iki zeki adam arasındaki çarpışma doğrusu çok merak uyandırıyordu.

Başkan susarken Frédéric Larsan devam etti:

– Bekçinin kalbine saplanan bıçak darbesinin, Matmazel Stangerson'a saldıran kişinin işi olduğu konusunda anlaşıyoruz; ama saldırganın "avlunun uç kısmından" kaçtığı konusunda anlaşamadığımıza göre, Rouletabille'in bu kaçışı nasıl açıkladığını dinlemek ilginç olacak.

– Elbette, dedi Rouletabille. İlginç olacak!

Salonda yine kahkaha koptu. Başkan, bir daha böyle bir şey olursa salonu boşaltma tehdidini gerçekleştirmekte hiç tereddüt etmeyeceğini açıkladı.

– Aslında böyle bir olay karşısında gülünecek bir şey görmüyorum doğrusu, diyerek tamamladı sözlerini.

– Ben de görmüyorum! dedi Rouletabille.

Önümdeki insanlar, gülmemek için mendilleriyle ağızlarını kapadılar...

– Haydi, dedi başkan. Frédéric Larsan'ın dediklerini duydunuz, anlatın bakalım delikanlı, size göre saldırgan "avlunun uç kısmı"ndan nasıl kaçtı?

Rouletabille, ona acı acı gülümseyen Madam Mathieu'ye baktı:

– Mademki Madam Mathieu, bekçiyle olan bütün ilişkisini itiraf etti...

– Kaltak! diye haykırdı Mathieu Baba.

– Mathieu Baba'yı dışarı atın! diye emretti başkan.

Mathieu Baba'yı alıp götürdüler.

Rouletabille devam etti konuşmasına:

– ...Mademki bu itirafı yaptı, onun geceleri sık sık burcun birinci katında, vaktiyle dua odası olarak kullanılan odada bekçiyle görüştüğünü söyleyebilirim size. Bu görüşmeler, özellikle son zamanlarda, Mathieu Baba romatizmalarından ötürü yatağa çivilendiğinde daha da sıklaşmıştı.

Doğru zamanda yapılan bir morfin iğnesi Mathieu Baba'yı sakinleştiriyor ve uyuşturuyor; böylece karısı da, oradan uzaklaşmaya ihtiyaç duyduğu birkaç saat boyunca rahatlıyordu. Madam Mathieu, tanınmamak için büyük bir siyah şala bürünerek geceleri şatoya geliyordu. Bu kıyafetle karanlık bir hayalete benziyor ve bazen Jacques Baba'nın uykularını kaçırıyordu. Madam Mathieu geldiğini sevgilisine haber vermek için, Sainte-Geneviève-des-Bois'da oturan yaşlı büyücü Agenoux Ana'nın kedisinin o uğursuz sesini taklit ediyordu. O anda, bekçi burcundan iniyor ve sevgilisine küçük gizli kapıyı açıyordu. Son günlerde burçta onarımlar başladığında, buluşmalar bekçinin burçtaki eski odasında devam etti. Bu talihsiz hizmetkâra geçici olarak verilen yeni oda şatonun sağ kanadının ucundaydı ve aşçıbaşı ile aşçı kadının kaldığı yerden sadece çok ince bir tahta bölmeyle ayrılıyordu.

Madam Mathieu, "avlunun dar köşesi"ndeki facia meydana geldiğinde, bekçiyi az önce gayet sağlıklı bir durumda bırakmıştı. Madam Mathieu ve bekçi, birbirleriyle hiç konuşmadan, burçtan beraber çıkmışlardı... Bu ayrıntıları, ertesi sabah, avludaki ayak izlerini inceleyerek öğrendim sayın başkan... Tüfeğiyle burcun arkasına gözcü olarak yerleştirdiğim kapıcı Bernier, *bunu size kendisinin de açıklayacağı gibi,* avluda olup bitenleri göremezdi. Oraya ancak silah seslerini duyunca geldi ve o da ateş etti. Böylece bekçiyle Madam Mathieu gecenin karanlığında ve avlunun sessizli-

ği içinde, birbirlerine iyi akşamlar dileyip ayrıldılar. Madam Mathieu bu avlunun açık duran demir kapısına yöneldi; bekçi de şatonun sağ kanadının sonundaki cumbalı küçük odasına döndü.

Silahlar patladığında kapıya gelmişti; geri döndü, endişeyle gittiği noktaya döndü tekrar; şatonun sağ kanadının köşesine vardığında bir gölge üzerine atılıp bıçakladı onu. Öldü. Oradakiler saldırganı yakaladıklarını sandılar, ancak toparlayıp içeri taşıdıkları ceset bekçiye aitti... O sırada, Madam Mathieu ne yapıyordu? Silah seslerini duyup da, avluda koşturanları görünce şaşırmış, gecenin karanlığında avlunun bir köşesinde büzülüp kalmıştı. Avlu büyüktür, demir kapıya da yakın olduğundan, Madam Mathieu kimseye görünmeden geçebilirdi oradan. Ama o geçip gitmedi. Kaldı ve cesedi taşıdıklarını gördü. Çok anlaşılabilir bir endişe ve trajik bir önseziyle kalbinin sıkıştığını hissetti ve şatonun holüne kadar geldi, Jacques Baba'nın elindeki fenerin aydınlattığı merdivenlere bir göz attı; sevgilisinin cesedi yayılmıştı bu merdivenlerde; cesedi "gördü" ve kaçtı. Jacques Baba'nın dikkatini çekmiş miydi? Gerçek şu ki Jacques Baba birkaç gecedir uykusunu kaçıran siyah hayaletle buluşmuştu.

O gece, saldırıdan önce "Tanrı Baba'nın Kedisi"nin çığlığıyla uyanmış, penceresinden siyah hayaleti görmüştü... Acele giyinmişti; bekçinin cesedini getirdiğimizde, onun tamamen giyinmiş halde hole gelişinin açıklaması da buydu. Demek ki, o gece, avluda, kesin olarak hayaletin yüzüne çok yakından bakmak istedi. Onu tanıdı. Jacques Baba, Madam Mathieu'nun eski bir dostudur. Kadın ona gece görüşmelerini itiraf etti ve onu bu zor durumdan kurtarması için yalvardı! Az önce sevgilisinin öldüğünü gören Madam Mathieu acınacak bir durumdaydı. Jacques Baba ona acıdı ve Madam Mathieu'ya meşelikten geçip parkın dışına çıkana, hatta göl kıyısını aşıp Épinay yoluna varana dek eşlik etti. Oradan Madam Mathieu'nun evine birkaç metrelik bir

yol kalıyordu. Jacques Baba şatoya döndü ve bekçinin metresinin o gece şatoda bulunduğunun bilinmemesinin adalet için önemli olduğunu düşündüğünden, gecenin bu dramatik olayını mümkün olduğu kadar bizden gizlemeye çalıştı! Madam Mathieu'dan ve Jacques Baba'dan, bu anlattıklarımı doğrulamalarını istemeye hiç gerek görmüyorum. Olayların böyle olduğunu "biliyorum"! Ben sadece Mösyö Larsan'ın belleğini tazeleyeceğim, o her şeyi nasıl öğrendiğimi çoktan anlamıştır. Çünkü o, ertesi sabah yan yana giden iki ayak izini incelerken gördü beni... Bunlar Jacques Baba ile bu hanımefendinin ayak izleriydi.

Bu noktada, Rouletabille, parmaklığın arkasında duran Madam Mathieu'ya dönüp onu kibarca selamladı.

– Hanımefendinin ayak izleri, saldırganın "zarif ayakları"nın izlerine şaşılacak derecede benziyor... diye açıkladı Rouletabille.

Madam Mathieu ürperdi ve genç muhabirin yüzüne ürkek bir merakla baktı. Nasıl böyle konuşabiliyordu? Ne demek istiyordu?

– Hanımefendinin ayakları zarif, ince uzun ama bir kadın için biraz büyük sayılır. Potinlerinin sivri burnundan başka, tam saldırganın ayak izine uyuyor...

Dinleyiciler arasında kımıldanmalar oldu. Rouletabille eliyle işaret ederek onları sakinleştirdi. Şimdi oturumun güvenliğini sağlayan sanki Rouletabille'di.

– Şunu hemen söylemek istiyorum ki, bu izler çok da önemli değil; sadece dışardan benzerlik gösteren işaretlere bakarak, *aşağı yukarı genel bir fikir ortaya koymadan*, bir sistem kurmaya çalışan bir polis memuru o anda adli bir hataya düşer! Mösyö Darzac'ın ayak izleri de saldırganın izlerine benziyor, ancak *saldırgan o değil!*

Tekrar kımıldanmalar oldu.

Başkan Madam Mathieu'ya sordu:

– O akşam olaylar böyle mi gelişti hanımefendi?

– Evet, sayın başkan, dedi kadın. Rouletabille'in bizi arkamızdan izlediğine inanacağım neredeyse.

– Demek ki, saldırganın sağ kanadın sonuna kadar koşup kaçtığını gördünüz, öyle mi hanımefendi?

– Evet, tıpkı bir dakika sonra bekçinin cesedini götürdüklerini gördüğüm gibi.

– Peki, saldırgan ne oldu? Siz avluda yalnız kalmıştınız, onu mutlaka görmüş olmalısınız... Sizin orada olduğunuzu bilmiyordu ve onun için kaçma fırsatı doğmuştu...

– Bir şey görmedim sayın başkan, diye mırıldandı Madam Mathieu... O sırada hava çok kararmıştı.

– Demek ki, saldırganın nasıl kaçtığını şimdi bize Mösyö Rouletabille anlatacak, dedi başkan.

– Elbette! diye öyle kendinden emin bir tavırla cevap verdi ki genç adam, mahkeme başkanı bile gülümsemekten kendini alamadı.

Rouletabille konuşmaya devam etti:

– Saldırganın avlunun nasıl girdiğini görmediğimiz o uç kısmından kaçması normal koşullarda olanaksızdı. Görmesek bile, çarpardık ona! Burası avlunun daracık bir bölümüdür, etrafı hendeklerle ve yüksek parmaklıklarla çevrili küçük kare bir alan. Ya saldırgan bizim üstümüzden geçerdi, ya da biz onun üstünden! Bu kare şeklindeki alan hendeklerle, parmaklıklarla "Sarı Oda" gibi neredeyse fiziksel olarak kapatılmıştı!

– O zaman, söyleyin peki, adam mademki bu daracık yere girmişti, nasıl oldu da bulamadınız onu!.. Yarım saatten beri size bunu soruyorum işte!..

Rouletabille, yeleğinin cebini dolduran piryol saatini bir kez daha çıkardı, sakin bir tavırla saate göz atarak şöyle dedi:

– Sayın başkan, bunu bana daha üç buçuk saat sorabilirsiniz, ben de size ancak altı buçukta cevap verebilirim!

Bu kez mırıltılar ne düşmancaydı ne de hayal kırıklığı ifa-

de ediyordu. Oradakiler Rouletabille'e inanmaya başlamışlardı. "Ona güveniyorlardı." Onun bir arkadaşına randevu verir gibi başkana da bir saat vermesi, bu insanları eğlendiriyordu.

Başkana gelince, öfkelense mi öfkelenmese mi, ne yapacağını bilemeden, herkes gibi o da bu oğlanın sözlerine gülmeye başladı. Rouletabille sempati yayıyordu etrafına ve mahkeme başkanı da bundan etkilenmişti. Ayrıca, bu olayda Madam Mathieu'nün rolünü o denli açık seçik ortaya koyup "o geceki" davranışlarının her birini öyle güzel açıklamıştı ki, Mösyö de Rocoux da artık onu neredeyse ciddiye almak zorunda kalıyordu.

– Peki Mösyö Rouletabille, dedi başkan, istediğiniz gibi olsun! Ama altı buçuktan önce gözüme görünmeyin!

Rouletabille başkanı selamladı ve kocaman kafasını sallayarak tanıkların kapısına doğru yürüdü.

*

Gözleri beni arıyordu. Ama hiç görmedi. Sıkıştığım kalabalıktan yavaşça sıyrılarak, mahkeme salonundan Rouletabille ile hemen hemen aynı anda dışarı çıktım. Bu eşsiz dost beni sevgi gösterisiyle karşıladı. Mutlu ve gevezeydi. Ellerimi neşeyle sıktı. Ona dedim ki:

– Amerika'da ne yaptığınızı hiç sormayacağım, sevgili dostum. Kuşkusuz, başkana söylediğiniz gibi, bana da ancak saat altı buçukta cevap verebileceğinizi söyleyeceksiniz...

– Hayır, azizim Sainclair, hayır! Amerika'ya ne yapmaya gittiğimi size hemen anlatacağım, çünkü siz, siz bir dostsunuz: Ben Amerika'ya, *saldırganın ikinci yarısının adını* öğrenmeye gittim!

– Doğru mu diyorsunuz? Saldırganın ikinci yarısının adını...

– Tastamam öyle. Son kez Glandier'den ayrıldığımız zaman, saldırganın iki yarısını da tanıyordum, ama bir yarısının adını biliyordum sadece. İşte, öteki yarısının adını da öğrenmek için gittim Amerika'ya...

O sırada tanıkların salonuna giriyorduk. Hepsi Rouletabille'in çevresinde toplandı. Muhabir çok sevecen davrandı onlara, sadece Arthur Rance'e karşı belirgin bir soğuk tavrı vardı. Frédéric Larsan o anda içeri girdi. Rouletabille yanına gitti ve canını acıtırcasına, parmaklarını kırarcasına elini sıktı müfettişin. Rouletabille'in ona bu kadar sempati göstermesi için, onu alt edeceğinden emin olması gerekirdi. Larsan gülümsüyor, kendinden emin görünüyordu. Bir ara, Amerika'ya niçin gittiğini sordu Rouletabille'e. Muhabir, sevimli bir tavırla koluna girerek, seyahatiyle ilgili on tane fıkra anlattı ona. Sonra daha ciddi şeylerden konuşarak uzaklaştılar; ben de rahatsız etmemek için ayrıldım oradan. Zaten tanıkların dinlenmesine devam edilen salona dönmek için oldukça sabırsızlanıyordum! Tekrar yerime döndüm ve hemen fark ettim ki, halk o sırada olup bitenlere pek aldırmıyor, sabırsızlıkla saatin altı buçuğa gelmesini bekliyordu.

*

Saatler altı buçuğu çaldı ve Joseph Rouletabille'i yeniden içeri aldılar. Kalabalığın heyecanlı bakışlarla onu nasıl izlediğini tarif edemem size. Nefesler tutulmuştu. Mösyö Robert Darzac ayağa kalkmıştı. "Bir ölü gibi sararmıştı."

Başkan ciddiyetle Rouletabille'e döndü:

– Size yemin ettirmiyorum mösyö! Buraya kurallara uygun şekilde çağrılmadınız, ama burada söyleyeceğiniz her sözün ne kadar önemli olduğunu size açıklamaya gerek olmadığını sanıyorum...

Ve tehditkâr bir tavırla ekledi:

– Her sözün ne kadar önemli olduğunu... başkaları için olmasa da, *sizin için!*..

Rouletabille hiç hareket etmeden ona baktı:

– Evet, efendim!

– Görelim, dedi başkan. Az önce, avlunun saldırgan için sığınak görevi gören o küçük bölümünden söz ediyorduk; siz de saldırganın buradan nasıl kaçtığını ve kim olduğunu saat altı buçukta söyleyeceğinize söz vermiştiniz. Saat altı otuz beş Mösyö Rouletabille, hâlâ bir şey bilmiyoruz!

– İşte efendim! diye söze başladı dostum, eşine rastlamadığım ciddi bir sessizliğin ortasında başkana. Avlunun bu kısmının kapalı olduğunu, peşinde olan insanlara görünmeden onun buradan kaçmasının olanaksız olduğunu size söyledim. Bu kesin doğru. *Biz oradayken, avlunun o kare bölümünde, saldırgan da bizimle beraberdi!*

– Ve siz onu görmediniz!.. iddia makamının iddiası da bu yönde...

– Hepimiz gördük onu, sayın başkan! diye bağırdı Rouletabille.

– Gördünüz ama yakalamadınız!..

– Onun saldırgan olduğunu bilen sadece bendim. Saldırganın hemen yakalanmasına gerek görmüyordum! Hem o sırada "mantığım"dan başka da bir kanıtım yoktu! Evet, sadece mantığım, saldırganın orada olduğunu ve bizim onu gördüğümüzü söylüyordu. Bugün, mahkemeye *çürütülemez bir kanıtla, beni de herkesi de memnun edecek bir kanıtla* çıkmak için zaman kazandım.

– Söyleyin hadi, söyleyin mösyö! Bize saldırganın adını söyleyin... dedi başkan.

– Siz onu avlunun o dar bölümünde bulunanların arasında bulacaksınız! dedi Rouletabille, hiç acelesi yokmuş gibi:

Salondakiler sabırsızlanmaya başlıyordu...

– Adı ne! Adını söyle! diye homurdandılar...

Rouletabille, artık tokatlanmayı hak eden bir tavırla:

– Bu açıklamayı biraz geciktiriyorum sayın başkan, çünkü nedenlerim var!..

– Adını söyle! Adını söyle! diye tekrarladı kalabalık.

– Susun! diye bağırdı mübaşir.

Başkan konuştu:

– Bize hemen adını söylemeniz gerek mösyö!.. O küçük avluda bulunanlar şunlardı: Ölen bekçi. O muydu saldırgan?

– Hayır efendim.

– Jacques Baba mı?

– Hayır efendim.

– Kapıcı Bernier mi?

– Hayır efendim.

– Mösyö Sainclair mi?

– Hayır efendim...

– O zaman Mösyö Arthur William Rance mi? Geriye sadece Rance ve siz kaldınız! Saldırgan siz değilsiniz, değil mi?

– Hayır efendim.

– Demek ki Mösyö Arthur Rance'i suçluyorsunuz?

– Hayır efendim.

– Artık hiçbir şey anlamıyorum!.. Ne demek istiyorsunuz?.. Orada başka kimse yoktu ki.

– Vardı efendim!.. *Avlunun ucunda ve altında kimse yoktu, ama üstünde biri vardı, penceresinden avluya eğilen biri...*

– Frédéric Larsan! diye bağırdı başkan.

– Frédéric Larsan! diye cevap verdi Rouletabille, etrafı çınlatan sesiyle.

Sonra, itiraz sesleri çıkaran dinleyicilere dönerek, ondan beklemediğim bir kuvvetle haykırdı:

– Saldırgan Frédéric Larsan!

Salonda şaşkınlık, dehşet, öfke, inanmazlık dolu bir yaygara koptu; bazıları da böyle bir suçlamada bulunmaya cesaret eden bu genç adama hayranlık duyuyordu. Başkan

da bu coşkuyu dindirmeye çalışmadı. İşin içyüzünü hemen öğrenmek isteyenlerin "Hişt! Hişt! Susalım..." uyarıları üzerine, gürültü kendiliğinden kesildiğinde, kendini sırasının üstüne bırakıveren Robert Darzac'ın açık seçik şöyle dediği duyuldu:

– Bu imkânsız! Adam aklını kaçırmış!..

– Frédéric Larsan'ı suçlamaya cesaret ediyorsunuz mösyö! dedi mahkeme başkanı. Böyle bir suçlamanın etkisini görüyorsunuz... Mösyö Robert Darzac bile size kaçık diyor!.. Kaçık değilseniz, kanıtlarınızı göstermek zorundasınız...

– Kanıt mı efendim! Kanıt mı istiyorsunuz! Size şimdi bir kanıt vereceğim, dedi Rouletabille, o tiz sesiyle... Frédéric Larsan'ı çağırsınlar!..

– Mübaşir, Frédéric Larsan'ı çağırın, dedi başkan.

Mübaşir küçük kapıya koştu, kapıyı açtı ve ortadan kayboldu... Küçük kapı açık kalmıştı. Bütün gözler oraya çevrilmişti. Mübaşir tekrar göründü ve mahkeme salonunun ortasına ilerleyerek şöyle dedi:

– Sayın başkan, Frédéric Larsan ortada yok. Saat dörde doğru gitti ve onu bir daha gören olmadı.

Rouletabille, muzaffer bir tavırla haykırdı:

– İşte kanıtım bu!

– Açıklayın... Hani kanıt? diye sordu başkan.

– Benim en sağlam kanıtım, dedi genç gazeteci, Larsan'ın kaçmış olmasıdır, görmüyor musunuz! Geri dönmeyeceğine yemin ederim size!.. Frédéric Larsan'ı bir daha göremeyeceksiniz...

Salonun derinliklerinden homurdanmalar yükseldi.

– Adaletle alay etmiyorsanız mösyö, Larsan'la mahkemede birlikteyken neden yüzüne karşı suçlamadınız onu? Hiç değilse, size cevap verebilirdi!..

– Bundan daha mükemmel bir cevap olur mu, sayın başkan?.. *Bana cevap vermiyor! Hiçbir zaman da vermeyecek!* Ben Larsan'ı *saldırgan olmakla suçluyorum, o da kaçıyor!*

Bunun bir cevap olmadığını mı düşünüyorsunuz, efendim!..

– Biz Larsan'ın sizin dediğiniz gibi "kaçtığına" inanmak istemiyoruz, hiç inanmıyoruz buna... Nasıl kaçmış olabilir ki? Sizin onu suçlayacağınızı bile bilmiyordu...

– Biliyordu efendim, biliyordu, çünkü az önce bunu ona bizzat ben söyledim...

– Bunu da yaptınız ha!.. Larsan'ın saldırgan olduğuna inanıyorsunuz, kaçmasına da göz yumuyorsunuz!..

– Evet sayın başkan, bunu yaptım, dedi Rouletabille, gururla... Ben "hukuk" adamı değilim, "polis" de değilim; ben alçakgönüllü bir gazeteciyim, işim de insanları tutuklamak değildir! Hakikate istediğim gibi hizmet ederim... bu benim işim... Siz ötekiler, toplumu elinizden geldiği gibi koruyun, bu da sizin işiniz... Ben cellada bir baş teslim edemem!.. Siz dürüst biriyseniz –ki öylesiniz– bana hak vereceksiniz!.. Az önce, size "saldırganın adını neden altı buçuktan önce söyleyemeyeceğimi anlayacaksınız" demiştim, hatırlarsınız. Şunu hesaplamıştım: Bu süre, Frédéric Larsan'ı uyarmak için gerekliydi; o, bu süre içinde, güvenlikte olabileceği 16.17 Paris treniyle kaçabilecekti... Paris'e varması için bir saate, gidişinin bütün izlerini ortadan kaldırması için de bir saat on beş dakikaya ihtiyacı vardı. Bunun için altı buçuğu beklememiz gerekiyordu...

Rouletabille gözlerini Mösyö Robert Darzac'a dikerek:

– Frédéric Larsan'ı bulamayacaksınız! diye konuştu. Şeytanın tekidir o... *Her zaman da elinizden kaçmıştır*... Yıllardır peşinden boşuna koştunuz...

Sonra, memnun bir şekilde gülerek devam etti, ancak tek başına güldü, çünkü kimsede gülecek hal kalmamıştı.

– O dünyanın en güçlü polis müfettişidir! Dört yıl önce Emniyet'e giren ve Frédéric Larsan adıyla orada ünlenen bu adam, sizin çok iyi bildiğiniz bir başka isimle, başka türlü ünlü olmuştur. Frédéric Larsan, sayın başkan, *Ballmeyer*'dir!

– Ballmeyer mi! diye bağırdı başkan.

– Ballmeyer! dedi Robert Darzac ayağa fırlayarak... Ballmeyer!.. Doğruydu o halde.

– Ballmeyer! Ballmeyer! Ballmeyer! Salonda bu isimden başka bir şey duyulmuyordu. Başkan duruşmaya ara verdi.

*

Bu aranın ne kadar hareketli geçtiğini siz düşünün artık. Halk oyalanacak şeyi bulmuştu. Ballmeyer! Bu oğlan gerçekten "etkileyici" biriydi! Ballmeyer ha! Fakat daha birkaç hafta önce onun öldüğü söylentileri dolaşıyordu ortalıkta. Demek ki ömrünce jandarmadan kaçıp kurtulduğu gibi ölümden kurtulmuştu. Burada Ballmeyer'in marifetlerini hatırlatmama gerek var mı? Yirmi yıldır adli kayıtlara ve adliye haberlerine konu olmuştu. Okuyucularımdan bazıları "Sarı Oda" olayını unutmuş olsalar bile, Ballmeyer'in adı kesinlikle belleklerinden çıkmamıştır! O, kibar tabakadan bir hırsızdı. Ondan daha centilmen bir centilmen, ondan daha usta bir hokkabaz, günümüzde söylendiği gibi, ondan daha cesur ve müthiş bir "külhanbeyi" bulunamazdı. En yüksek sosyeteye kabul edilmiş, en kapalı, en sıkı derneklere üye olmuş, ailelerin namusunu ve kodamanların parasını eşsiz bir ustalıkla çalmıştı! Bazı zor durumlarda, bıçak ya da koyun kemiği kullanmaktan çekinmemişti. Zaten, hiçbir şeyden çekinmez, hiçbir engele boyun eğmezdi. Adaletin eline bir kez düşen Ballmeyer, duruşma sabahı, onu mahkemeye götüren gardiyanların gözlerine biber atarak kaçmıştı. Sonradan öğrenildiğine göre, kaçtığı gün, Emniyet'in en kurnaz polisleri onun peşine düşmüşken, o hiç kendini gizlemeden, Fransız Tiyatrosu'na gidip, "birinci sıra"dan, rahat rahat oyun izlemişti! Daha sonra, Amerika'da çalışmak üzere Fransa'dan ayrılmıştı. Orada, Ohio eyaletinin polisi, bu benzersiz haydudu bir gün enselemiş, ama haydut ertesi gün yine sırra

kadem basmıştı... Ballmeyer denen bu adam hakkında konuşmak için burada bir bölüm açmak gerekir!.. Frédéric Larsan'ın kimliğine bürünen bu adam işte!.. Bunu ortaya çıkaran da şu Rouletabille adındaki oğlandı!.. Ballmeyer'in geçmişini bildiği halde, onun kaçmasına yardım ederek, toplumla bir kez daha dalga geçmesine olanak sağlayan işte bu haylaz çocuktu!.. Bu son noktada Rouletabille'e ancak hayran olabilirdim, çünkü onun niyetinin Mösyö Robert Darzac'a ve Matmazel Stangerson'a sonuna kadar yardım etmek olduğunu biliyordum, onun amacı, haydudun *konuşmasına fırsat vermeden*, onları elinden kurtarmaktı.

Dinleyiciler böyle bir açıklamanın etkisinden henüz kurtulamamışlardı ki, oturum yeniden başladığında, en sabırsız kişilerin şöyle bağırdıklarını duydum: "Frédéric Larsan'ın saldırgan olduğunu kabul etsek bile, bu, bize onun 'Sarı Oda'dan nasıl kaçabildiğini açıklamıyor!.."

*

Rouletabille hemen salona çağrıldı ve sorgusu başladı, çünkü bir tanıklıktan çok bir sorgulama söz konusuydu burada.

– Bize, az önce avlunun o bölümünden kaçmanın olanaksız olduğunu söylemiştiniz mösyö, dedi başkan. Larsan, sizin üstünüzdeki penceresinden avluya doğru eğildiği için, onun da avluda olduğunu, ben de sizin gibi kabul edeyim; ancak, penceresinde bulunması için de bu avludan çıkmış olması gerekirdi. Demek ki kaçtı! Nasıl oldu bu?

Rouletabille cevap verdi:

– Ben "normal yollardan" kaçamaz dedim... O da, "anormal yollardan" kaçtı! Çünkü "Sarı Oda" tamamen kapalıyken, avlunun o bölümünün "kısmen" kapalı olduğunu da söyledim. Buradan duvara tırmanılabilirdi; "Sarı

Oda"da buna olanak yoktu; sonra terasa atlanabilir, buradan da, biz bekçinin cesedi üzerine eğilmişken, tam üstümüzdeki pencereden galerinin terasına geçilebilirdi. Larsan'ın odasına girmesi, penceresini açıp bizimle konuşması için sadece bir adım atması yeterdi. Ballmeyer gibi bir cambaz için bir çocuk oyuncağıydı bu... Evet, sayın başkan, savunduğum şeyin kanıtı da işte bu.

Bu noktada, Rouletabille cebinden küçük bir paket çıkarıp açtı, içinden bir takoz çıktı.

– Bakın, sayın başkan, bu takoz, cumbalı terası tutan sağ destekte açılan bir deliğe tastamam uyuyor! Her şeyi öngören ve odasından bütün kaçış yollarını düşünen Larsan –oyun oynarken gerekli bir şey–, bu takozu önceden bu "taş destek"e çakmıştı... Bir ayağı şatonun köşesindeki koruma taşında, öbür ayağı bu takozun üstünde, bir eli bekçinin kapısının kornişinde, öbür eli de terasta... derken Frédéric Larsan havada gözden kayboluverdi!.. Çünkü çok çevikti ve o akşam bizi inandırmaya çalıştığı gibi, bir uyuşturucu ilaçla uyutulmuş da değildi. Akşam yemeğini birlikte yemiştik, sayın başkan, yemeğin sonunda da, bize uykusu gelmiş numarası yapmıştı. Çünkü ertesi gün, Larsan'la birlikte yemek yerken bir uyuşturucunun kurbanı olmama kimse şaşırmasın diye, onun da uyutulmuş olması gerekiyordu. İkimiz de uyuyup kaldığımıza göre, şüpheler ona doğru değil, başka yere yönelecekti. Çünkü ben, sayın başkan, adamakıllı uyutuldum, hem de bizzat Larsan tarafından!.. Bu hazin duruma düşmemiş olsaydım, Larsan o akşam Matmazel Stangerson'un odasına asla giremeyecek ve bu felaket de olmayacaktı!..

Bir hıçkırık sesi duyuldu. Artık acısını gizleyemeyen Mösyö Darzac'ın sesiydi bu...

– Biliyorsunuz, diye ekledi Rouletabille, ben yandaki odada yattığım için, özellikle Larsan'ı rahatsız etmiş olmalıyım. Çünkü o gece "hiç uyumadığımı" biliyor ya da en azın-

dan tahmin ediyordu! Bir an kendisinden şüphelendiğime inanmıyordu elbette! Ama Matmazel Stangerson'un odasına girmek için, kendi odasından çıkarken onu görebilirdim. O gece Matmazel Stangerson'un odasına girmek için, benim uyumamı ve dostum Sainclair'in de odamda beni uyandırmakla meşgul olmasını bekledi. Derken, on dakika sonra, Matmazel Stangerson'un korkunç çığlığı duyuldu!

– Peki, ne oldu da Frédéric Larsan'dan şüphelenmeye başladınız? diye sordu başkan.

– "Aklımı doğru yönde kullanmam" bana bunu gösteriyordu sayın başkan; bundan dolayı gözüm hep onun üstündeydi. Ama müthiş güçlü bir adamdır Larsan, uyuşturucuyu da hiç tahmin etmemiştim. Evet, evet, aklımı doğru yönde kullanmam, bana bunu göstermişti! Ancak elle tutulabilir bir kanıt bulmam gerekiyordu: "Aklımın gördüğünü, gözlerimin de görmesi gerekiyordu!"

– "Aklınızı doğru yönde kullanmak"tan neyi kastediyorsunuz?

– Evet, sayın başkan, akıl iki yönde işler: Doğru yönde ve yanlış yönde. Akla uygun olarak dayanabileceğiniz tek yön vardır: Bu da doğru yöndür! Ne yaparsanız yapın, ne söylerseniz söyleyin, hiçbir şeyin bu sağduyuyu yıkamayacağını bilirsiniz! "Tuhaf galeri olayı"nın ertesi günü, aklını kullanmasını bilmeyen zavallının en zavallısı gibi, yere eğilip sahte izleri incelerken, aklımın doğru yanına dayanarak birdenbire doğruldum ve galeriye çıktım.

Orada, peşine düştüğümüz saldırganın, bu kez, ne "normal olarak ne de anormal olarak" galeriden çıkabileceğini düşündüm. O zaman, aklımı doğru yönde işleterek bir daire çizdim; sorunu da bu dairenin içine kapadım. Dairenin çevresine de zihnimdeki şu parlak sözleri yazdım: "Mademki saldırgan dairenin dışında olamaz, o halde *içindedir!*" Kimleri görüyorum bu dairenin içinde? Aklımın doğru yönü bana, önce saldırganı elbette, sonra da Jacques Baba'yı,

Mösyö Stangerson'u, Frédéric Larsan'ı ve beni işaret ediyor! Saldırganla birlikte beş kişi olmamız gerekiyordu. Oysa, dairenin içinde, ya da daha "somut olarak" konuşmak gerekirse, galeride sadece dört kişi görüyordum. Beşinci kişinin buradan kaçamayacağı da anlaşıldığına göre, *demek ki bu dairenin içinde bir kişi iki kişi oluyordu, yani kendi kişiliğinden başka bir de saldırganın kişiliği!..* Bunu daha önce neden fark etmemiştim? Çok basit, çünkü bir kişinin çifte kişiliğe bürünmesi gözlerimin önünde olmamıştı. Dairenin içine kapatılmış dört kişiydik; peki saldırgan, ben farkına varmadan kimin kişiliğine bürünüp iki kişi olabildi? Elbette ki, bir anda bana görünen kimseler olamazdı bu, *saldırganın bölünmüş kişiliklerini* aynı anda göremezdim! Galeride, aynı zamanda, şu kişileri görmüştüm: Mösyö Stangerson ve saldırgan, Jacques Baba ve saldırgan, ben ve saldırgan... Demek ki ne Mösyö Stangerson ne Jacques Baba ne de ben saldırgan olabilirdik! Hem saldırgan ben olsaydım, bunu en iyi ben bilirdim değil mi sayın başkan?.. Frédéric Larsan ile saldırganı aynı anda gördüm mü? Hayır!.. Hayır! Saldırganı *iki saniye* kadar gözden kaybetmiştim. Zaten kâğıtlarımda not ettiğim gibi, saldırgan, iki galerinin birleştiği kavşağa Mösyö Stangerson'dan, Jacques Baba'dan ve benden iki saniye önce gelmişti. Bu süre de, Larsan'ın dönemeçli galeriden geçip, sahte sakalını bir çırpıda çıkararak, saldırganı kovalarmış gibi dönüp bize çarpmasına yetmişti!.. Ballmeyer'in daha başka ne marifetleri vardı! Kâh Matmazel Stangerson'a kırmızı sakalıyla görünüyor kâh kendisini mahvedeceğine yemin ettiği Mösyö Darzac'a benzeten kumral bir çember sakalla posta memurunun karşısına çıkıyordu. Böyle kılıktan kılığa girmek, onun için sadece bir oyundu... Evet, aklımın doğru yönü, beni bu iki kişiye, daha doğrusu bir kişinin *aynı anda* görmediğim şu iki yarısına, Frédéric Larsan ile peşine düştüğüm yabancıya yaklaştırıyordu... Böylece, aradığım o gizemli ve korkunç varlık, yani "saldırgan" ortaya çıkıyordu.

Bu keşif beni altüst etti. Gözle görülür birtakım izlerle, o zamana kadar beni şaşırtmış olan dış işaretlerle uğraşarak toparlanmaya çalışıyordum. Bu verileri de, normal olarak, "aklımı doğru işleterek çizdiğim dairenin içine almam" gerekiyordu!

Önce, o gece, "saldırgan Frédéric Larsan" fikrinden beni uzaklaştırmış olan başlıca dış işaretler nelerdi? Bir bakalım:

1. Yabancıyı Matmazel Stangerson'un odasında görünce, Frédéric Larsan'ın odasına koşup, Larsan'ı orada uyku sersemi vaziyetinde bulmuştum.

2. Merdiven.

3. Larsan'ı dönemeçli galerinin sonuna yerleştirmiş, ona saldırganı yakalamak için Matmazel Stangerson'un odasına atlayacağımı söylemiştim. Oysa Matmazel'in odasına döndüğümde yabancı adamı orada bulmuştum.

İlk işaret beni hiç şaşırtmadı. Muhtemelen ben merdivenden inerken, yabancıyı Matmazel Stangerson'un odasında gördükten sonra, o işini çoktan bitirmişti. O zaman, ben şatoya döndüğüm sırada, o Frédéric Larsan'ın odasına girmiş, çarçabuk soyunmuş ve ben kapısını çaldığımda da, Frédéric Larsan'ın derin uykusundan uyandırılmış yüzüyle karşıma çıkmıştı...

İkinci işaret, yani merdiven de daha fazla şaşırtmadı beni. Saldırgan Larsan olsaydı, şatoya girmesi için merdivene ihtiyacı olmayacağı çok açık, çünkü Larsan benim yanımdaki odada kalıyordu; ama merdiven saldırganın "dışardan" gelmiş olduğuna inandırmalıydı bizi... Larsan'ın sisteminde gerekliydi bu, çünkü o gece Mösyö Darzac şatoda değildi. Nihayet, bu merdiven, her hâlükârda, Larsan'ın kaçmasını kolaylaştırabilirdi...

Ancak, üçüncü dış işaret tamamen kafamı karıştırıyordu. Larsan'ı dönemeçli galerinin sonuna yerleştirdiğimden, nasıl olmuştu da, ben şatonun sol kanadına gidip Mösyö Stangerson'la Jacques Baba'yı bulana kadar, o *Matmazel*

Stangerson'un odasına girmişti! Bunu bir türlü açıklayamıyordum... Bu çok tehlikeli bir davranıştı! Yakayı ele verme tehlikesi vardı... Bunu da biliyordu!.. Az kalsın yakalanıyordu da... umduğu yere gidecek zamanı kalmamıştı... Tekrar odaya dönmesi için, ben hareket ettikten sonra, aniden ona çok önemli görünen bir nedeni olmalıydı. Öyle olmasa bana tabancasını vermezdi! Bana gelince, ben Jacques Baba'yı sağ galerinin sonuna "gönderdiğim" zaman, doğal olarak Larsan'ın da dönemeçli galerinin sonundaki görev yerinde bulunduğunu sanıyordum. Ayrıca kendisine ayrıntıları vermediğim Jacques Baba da görev yerindeydi ve iki galerinin kesiştiği yere geçerken Larsan'ın yerinde olup olmadığına bakmadı. Jacques Baba, sadece benim buyruklarımı hızlıca uygulamayı düşünüyordu. Larsan'ı ikinci kez odaya dönmeye mecbur eden bu beklenmeyen sebep neydi peki? Ne olabilirdi?.. Onu ele verebilecek belirgin bir kanıt olabileceğini düşündüm bunun! Odada çok önemli bir şey unutmuştu! Ama ne?.. Aradığını bulmuş muydu acaba?.. Döşemenin üstündeki mumu ve yere eğilmiş adamı hatırladım... Odayı toplayan Madam Bernier'den her yanı aramasını rica ettim... O da bir gözlük buldu... Şu gözlük işte, sayın başkan!

Rouletabille, elindeki küçük paketten, daha önce bildiğimiz gözlüğü çıkardı...

– Bu gözlüğü görünce ürktüm doğrusu... Larsan'ın gözlük kullandığını hiç görmemiştim... Kullanmıyorduysa, demek ki ihtiyacı yoktu... Serbest ve rahat davranmasının onun için çok önemli olduğu bir anda gözlüğe niye ihtiyacı oluyordu ki... Neydi bu gözlüğün anlamı?.. Zihnimdeki daireye girmiyordu. Sonra birdenbire, *ya bir presbitin gözlüğü ise!* diye haykırdım!.. Gerçekten de, Larsan'ın ne yazdığını ne de okuduğunu görmüştüm. Öyleyse presbit "olabilirdi"!.. Emniyet'te onun presbit olduğunu elbette bilirlerdi, "presbit idiyse eğer" kuşkusuz gözlüğünü de tanırlardı. Matmazel Stangerson'un odasında bulunan bu gözlük, presbit olan

Larsan'ın gözlüğü ise tuhaf galeri olayının gizeminden sonra, bu Larsan için hiç iyi olmazdı! Böylece Larsan'ın odaya neden dönmüş olduğu da anlaşılırdı!.. Larsan-Ballmeyer, gerçekten de tam presbittir, bu gözlük de –Emniyet'te "belki de" tanırlar onu– işte onun gözlüğü...

Rouletabille konuşmasını şöyle sürdürdü:

– Benim çalışma düzenimin ne olduğunu görüyorsunuz efendim. Hakikati dış işaretlerde aramam; sadece aklımın doğru çalışmasının bana gösterdiği hakikate karşı yönde gitmemeye çalışırım!..

"Saldırgan Larsan", bazı güvencelerle kuşatılması gereken olağanüstü bir durum olduğundan, Larsan'la ilgili hakikatten tamamen emin olmak için, "yüz"ünü görmek istememem bir hataydı. Bunun cezasını da çektim! O tuhaf galeri olayından sonra, Larsan'ın suçluluğu hakkında aklımın gösterdiği kanıttan başka müthiş kanıtlar bulmaya girişmeden ona sağlamca dayanmadığım için, ona tam ve kesin olarak güvenmediğim için aklım benden bunun öcünü aldı diye düşünüyorum! İşte o zaman, Matmazel Stangerson darp edildi...

Rouletabille sustu... burnunu sildi... çok heyecanlanmıştı.

*

– Ama Larsan bu odaya niçin geldi? diye sordu başkan. Matmazel Stangerson'u neden iki kez öldürmeye kalkıştı?

– Çünkü ona tapıyordu, sayın başkan...

– Alın size bir sebep...

– Evet efendim, kesin bir sebeptir bu. Deli gibi âşıktı adam... bundan dolayı da, başka nedenlerden ötürü de, her türlü saldırıyı yapabilirdi.

– Matmazel Stangerson bunu biliyor muydu?

– Evet efendim, ama peşindeki bu adamın Frédéric Larsan olduğunu bilmiyordu elbette... bilseydi, Larsan şatoya gelip yerleşemezdi, ayrıca o tuhaf galeri olayının olduğu gece, "işini gördükten sonra" bizimle birlikte Matmazel Stangerson'un odasına giremezdi. Zaten gölgeye çekildiğine ve sürekli yüzünü yere eğdiğine dikkat ettim... gözleri kayıp gözlüğünü arıyor olmalıydı... Matmazel Stangerson, bizim bilmediğimiz ama muhtemelen kendisinin önceden tanıdığı bir isim ve bir kıyafetle, Larsan'ın kovalamalarına ve saldırılarına katlanmak zorunda kaldı.

– Peki siz Mösyö Darzac! diye sordu başkan... Matmazel Stangerson belki de size bu konuda içini dökmüştür... Nasıl oldu da Matmazel Stangerson, bundan hiç kimseye söz etmedi?.. Konuşsaydı, adalet saldırganın peşine düşebilirdi... siz de eğer masumsanız, suçlu yerine konulup boşuna acı çekmezdiniz!

– Matmazel Stangerson, bana hiçbir şey söylemedi, dedi Mösyö Darzac.

– Bu genç adamın söyledikleri size mümkün gibi geliyor mu? diye sordu başkan yine.

Mösyö Darzac soğukkanlı bir tavırla cevap verdi:

– Matmazel Stangerson bana hiçbir şey söylemedi...

Başkan, Rouletabille'e dönerek sordu:

– Bekçinin öldürüldüğü gece, saldırganın çaldığı belgeleri Mösyö Stangerson'a getirmesini nasıl açıklarsınız? Saldırganın, Matmazel Stangerson'un kilitli odasına girmesine ne dersiniz?

– Bu son soruya gelince, cevap vermek kolay sanırım. Larsan-Ballmeyer gibi bir adamın istediği anahtarları edinmesi ya da yaptırması bir sorun olmamalıydı... Çalınan belgelere gelince, "sanırım" Larsan bunu önceden düşünmemişti. Matmazel Stangerson'u her yerde izleyen, onun Mösyö Robert Darzac'la evlenmesine engel olmaya kesin kararlı olan saldırgan, bir gün Büyük Louve mağazalarında

Matmazel Stangerson ile Mösyö Darzac'ın peşine takıldı ve Matmazel'in unuttuğu ya da bıraktığı çantasını ele geçirdi. Çantada bakır başlı bir anahtar vardı. Bu anahtarın ne kadar önemli olduğunu bilmiyordu. Matmazel Stangerson'un gazetelere verdiği ilanı görünce anahtarın önemli olduğunu anladı. İlanda belirtildiği gibi, Matmazel Stangerson'a bir mektup gönderdi. Anahtarla çantanın, bir süredir peşine düşen sevgilisinin elinde olduğunu yazarak ondan randevu istedi kuşkusuz. Cevap alamadı, 40 no.'lu posta kutusuna giderek mektubun orada olmadığını öğrendi. Postaneye giderken, Mösyö Darzac'ın tavırlarını takınıp, mümkün olduğu kadar onun kıyafetlerine büründü. Çünkü Matmazel Stangerson'u elde etmeye kesin kararlı olan bu adam, *ne olursa olsun, Mösyö Darzac'ın, yani Matmazel Stangerson'un sevgilisi, onun nefret edip yok etmek istediği Mösyö Darzac'ın suçlu görünmesi için her şeyi hazırlamıştı!*

Ne olursa olsun, dedim, ama Larsan'ın işi cinayete vardıracağını henüz düşünmediğini sanıyorum. Her halükârda, Darzac'ın kılığına bürünerek onun Matmazel Stangerson nezdinde itibarını zedelemek için önlemlerini almıştı. Zaten Larsan'ın boyu bosu ve ayak ölçüsü Darzac'la neredeyse aynıydı. Gerekli görürse, bu modele göre kendine bu ayakkabıları yaptırması onun için hiç de zor olmazdı. Larsan-Ballmeyer için bunlar çocuk oyuncağıydı.

Mektubuna cevap alamadığı gibi, randevu da alamamıştı, o küçük değerli anahtar da hâlâ cebindeydi. Olsun, mademki Matmazel Stangerson ona gelmiyor, o Matmazel'e gidecekti! Uzun zaman plan yaptı. Glandier ve küçük ev üzerine bilgiler edindi. Bir öğle sonrası, Mösyö ve Matmazel Stangerson'un gezintiye çıktığı ve Jacques Baba'nın da uzaklaştığı bir sırada, holün penceresinden küçük eve girdi. Tek başınaydı ve bol vakti vardı... Eşyalara baktı, mobilyaların bir tanesi çok dikkatini çekmişti, bir kasaya benziyordu ve küçük bir de kilidi vardı... Bu ilginçti işte!.. Küçük bakır baş-

lı anahtar cebindeydi... düşündü... fikirleri birbiriyle ilişkilendirdi. Anahtarı kilide sokup denedi; dolabın kapısı açılıverdi... kâğıtlarla doluydu! Böyle özel bir dolaba kapatılmış olmalarına ve bu dolabı açan anahtara da bu kadar önem vermelerine bakılırsa, bu belgeler çok değerli olmalıydı. Eh! Bunlar pekâlâ işe yarayabilirdi... küçük bir şantaj onun aşk tasarılarına yardımcı olabilirdi... Hemen bu belgeleri bir paket yapıp holün tuvaletine bıraktı. Küçük evdeki baskın ile bekçinin öldürüldüğü gece arasında, Larsan bu kâğıtları gözden geçirecek zamanı buldu. Ne yapacaktı onları? Tehlikeli olabilirlerdi... O gece, şatoya geri getirdi onları... Belki de, yirmi yıllık çalışmanın ürünü olan bu belgeleri geri getirmekle, Matmazel Stangerson'un minnettarlığını kazanmayı ummuştu... Böyle bir kafa için her şey mümkün!.. Neyse, sebebi ne olursa olsun, belgeleri geri getirdi *ve bunlardan tamamen kurtulmuş oldu!*

Rouletabille öksürdü.. Ben bu öksürüğün anlamını biliyordum. Larsan'ın Matmazel Stangerson'a karşı o korkunç davranışının gerçek nedenini hiç açıklamak istemediğinden, açıklamasının bu aşamasında güç bir duruma düşmüş, ne söyleyeceğini şaşırmıştı. Akıl yürütmesi eksik kaldığından herkesi tatmin edecek gibi değildi. Başkanın onu elbette uyarması üzerine, bir maymun gibi kurnaz olan Rouletabille bağırdı: "Şimdi artık Sarı Oda'nın esrarını açıklamanın zamanı geldi!.."

*

Salonda iskemle gürültüleri, hafif bir izdiham ve güçlü "Hişş" uyarıları oldu. Merak son haddine varmıştı.

– Ama, dedi başkan, sizin varsayımınıza göre, Mösyö Rouletabille, "Sarı Oda"nın esrarı tamamen aydınlanıyor sanırım. Frédéric Larsan da bunu bize açıklamıştı, ancak

kendi yerine Mösyö Robert Darzac'ı koyarak kişiler konusunda yanıltmıştı bizi. "Sarı Oda"nın kapısının, Mösyö Stangerson'un yalnız olduğu sırada açıldığı belli. Profesör, kızının odasından çıkan adamın, belki de *kızının ricası üzerine* oradan geçip gitmesine ses çıkarmamıştır, rezaletten sakınmak istemiştir!..

– Hayır, sayın başkan! diye inatla karşı çıktı genç adam. Unutmayınız ki Matmazel Stangerson ağır yaralıydı, ne rica edecek ne de kapıyı sürgüleyip kilitleyecek durumdaydı... Şunu da unutmayınız ki Mösyö Stangerson kapının açık olmadığına dair can çekişen kızının başı üstüne yemin etti!

– Ama, yine de, mösyö, olayları açıklamanın tek yolu bu! *Sarı Oda* bir kasa gibi kapalıydı. Sizin ifadelerinizi kullanacak olursam, saldırganın "normal ya da anormal yollardan" kaçmasına olanak yoktu. Odaya giriliyor ama bulunamıyor! Demek ki kaçmış olması gerekiyor!..

– Buna hiç gerek yok, sayın başkan...

– Nasıl yani?

– *İçerde değilse*, kaçmaya da gerek olmaz!

Salonda yine homurdanmalar başladı...

– Nasıl, içerde değil miydi?

– Elbette değildi! *Orada bulunamadığına göre, orada yoktu demek ki!* Sayın başkan, her zaman mantığının doğru yanına yaslanması gerekir insanın.

– Ama bıraktığı bütün izler ortada! diye itiraz etti başkan.

– Bu, sayın başkan, mantığın yanlış yönüdür!.. Doğru yön bize şunu gösterir: Matmazel Stangerson'un odasında kapalı kaldığı andan kapısının kırıldığı ana kadar, saldırganın bu odadan kaçmış olması olanaksız. Saldırgan orada bulunamadığına göre, bunun sebebi, kapının kapanmasından kırıldığı ana kadar, *saldırganın odada olmamasıdır!*

– Ama o izler neyin nesi?..

– Eh! Sayın başkan.. Bu belirgin izler, bir kez daha söyleyeyim, *size istedikleri şeyi söylettikleri için*, bunca adli hatalara sebep olurlar! Tekrar söylüyorum, akıl yürütmek için bunlardan yararlanmaya gerek yoktur! Önce akıl yürütmek gerekir! Sonra da bu anlamlı izlerin akıl yürütme çemberinizin içine girip girmediklerine bakmak gerekir... Benim kuşku götürmez küçücük bir hakikat çemberim var: *Saldırgan asla "Sarı Oda"da değildi!* Orada olduğuna niçin inanıldı? Ayak izlerinden dolayı! Ama bu izleri *önceden* bırakmış olabilir! Yani, önceden bırakmış "olmalı" diyorum. Aklım bana, *önceden* bırakmış olması gerektiğini söylüyor! İzleri ve o olay hakkında bildiklerimizi gözden geçirelim bakalım... Bu izlerin *önceden*... yani *Matmazel Stangerson'un, babasının ve Jacques Baba'nın önünde gidip odasına kapanmasından önce*, orada kalmış olup olmadıklarını görelim!

Matin gazetesindeki makale yayımlandıktan ve Paris'ten Épinay-sur-Orge'a giderken sorgu yargıcıyla bir görüşme yaptıktan sonra, "Sarı Oda"nın kesinlikle kapalı olduğundan, sonuç olarak, saldırganın, Matmazel Stangerson gece yarısı odasına girmeden önce oradan kaçtığından emindim.

Dış işaretler, o sırada, müthiş bir şekilde "benim mantığıma ters" düşüyordu. Matmazel Stangerson kendi kendine yaralanmış olamazdı, işaretler de intihar olmadığını gösteriyordu. Demek ki saldırgan *önceden* gelmişti! Fakat Matmazel Stangerson sonradan nasıl saldırıya uğramıştı? Ya da sonradan yaralanmış gibi "görünmüştü"? Olayı iki kısma, aralarından birkaç saat geçen iki kısma ayırmam gerekiyordu doğal olarak: Birinci kısımda, Matmazel Stangerson gerçekten öldürülmeye çalışılmış ama o bunu gizlemişti. İkinci kısımda, Matmazel'in gördüğü bir kâbusun arkasından, laboratuvarda olan kişiler onun saldırıya uğradığını sanmışlardı!

Ben, o zaman henüz "Sarı Oda"ya girmemiştim. Matmazel Stangerson'un yaraları ne durumdaydı? Boğma izleri ve

şakağında korkunç bir darbe yarası... Boğma izlerini anlayabiliyordum. Bunlar "önceden" yapılmış ve Matmazel onları bir yaka, bir kürk ya da herhangi bir şeyle gizlemiş olabilirdi! Çünkü olayı iki kısma ayırmak zorunda kaldığıma karar verdiğim andan itibaren, *Matmazel'in birinci kısımda geçen tüm olayları gizlediğini* düşünmek durumunda kalmıştım; kuşkusuz Matmazel'in bunun için oldukça önemli sebepleri vardı, çünkü babasına bir şey söylememiş ve *saldırganın geldiğini gizlemeden* olayı sorgu yargıcına gece olmuş gibi –ikinci kısım burası– anlatmıştı! Buna mecbur kalmıştı, aksi takdirde, babası ona "Bizden gizlediğin nedir?" diye soracaktı. Bu da şu anlama gelirdi: "Böyle bir saldırıdan sonra susmanın anlamı nedir?"

Matmazel Stangerson, adamın boynunda bıraktığı el izlerini gizlemişti. Ama şakağında korkunç bir darbe izi vardı! Bunu anlayamıyordum! Hele odada, suç silahı olan bir koyun kemiğinin bulunmuş olduğunu öğrendiğim zaman... Ağır yaralandığını gizleyememişti, oysa bu yara saldırganın varlığını gerektirdiğine göre, olayın birinci kısmında meydana gelmiş gibi görünüyordu elbette! Bu yaranın söylendiği kadar önemli olmadığını sanıyordum –bu konuda hatalıydım– ve Matmazel Stangerson'un şakağındaki yarayı, *saçlarına bant takarak* gizlediğini düşündüm!

Matmazel Stangerson'un tabancasıyla yaralanan saldırganın duvardaki el izine gelince, bu da, elbette "önceden" meydana gelmişti. Saldırgan, olayın birinci kısmında, yani *odada olduğu sırada* yaralanmıştı! Onunla ilgili bütün izler, doğal olarak olayın birinci kısmında bırakılmıştı: Koyun kemiği, siyah ayak izleri, bere, mendil; duvardaki, kapıdaki ve yerdeki kan izleri... İzler hâlâ orada duruyorsa, elbette ki sebebi, kimsenin bir şey bilmemesini isteyen ve ona göre davranan Matmazel Stangerson'un bu izleri silmeye vakit bulamamasıdır! Bu da beni, olayın birinci kısmını, *ikincisine çok yakın bir zaman* içinde araştırmaya yöneltti. Eğer, ola-

yın birinci kısmından sonra, yani saldırgan kaçtıktan sonra, Matmazel, babasının onu çalışırken bulacağı laboratuvara hızla döndükten sonra, bir an, yeniden odasına girebilmiş olsaydı, en azından, hemen koyun kemiğini, bereyi ve yerde sürünen mendili ortadan kaldırırdı. Ama buna girişmedi, çünkü babası yanından ayrılmamıştı. Demek ki, bu birinci kısımdan sonra odasına ancak gece yarısı girdi. Birisi, saat onda odaya girmişti. Jacques Baba'ydı bu, her gece yaptığı gibi, panjurları kapatmış, gece lambasını yakmıştı. Matmazel Stangerson harap bir halde laboratuvardaki masasında çalışır gibi yaparken, Jacques Baba'nın içeri gireceğini unutmuştu kuşkusuz! Onun için bir an kıpırdanıp, Jacques Baba'dan kendisini rahatsız etmemesini, odaya girmemesini rica etti! Bunlar *Matin*'in makalesinde kısaltılmadan yer aldı. Jacques Baba yine de içeri giriyor ve "Sarı Oda" çok karanlık olduğu için hiçbir şeyin farkına varmıyor!.. Matmazel Stangerson, orada dehşetli dakikalar geçirmiş olmalı! Ama yine de, saldırganın, odada bunca iz bıraktığını bilmediğini sanıyorum! Olayın birinci kısmından sonra, kuşkusuz, boynundaki parmak izlerini gizleyecek ve odasından çıkacak kadar vakit bulabilmişti!.. Kemiğin, berenin ve mendilin döşemede olduklarını bilseydi, gece yarısı odasına girdiğinde onları da kaldırırdı ortadan... Ama görmedi, gece lambasının ölgün ışığında soyundu... Bunca yaşadığı heyecan ve dehşetten kolu kanadı kırık vaziyette kendini yatağa attı... Öyle korkmuştu ki, odaya mümkün olduğunca geç girmişti...

Böylece felaketin ikinci kısmına, *saldırgan bulunmadığına göre, Matmazel Stangerson'un odada yalnız olduğu* zamana gelmek zorundaydım... Bu şekilde, dış işaretleri akıl yürütme çemberimin içine alınam gerekiyordu.

Ama açıklanacak başka dış işaretler de vardı. İkinci kısımda silah sesleri duyulmuştu. "İmdat!.. Katil var!" çığlıkları gelmişti!.. Böyle bir durumda, aklımın doğru yönü bana

neyi gösterebilirdi? Çığlıklara gelince, saldırgan odada olmadığına göre, *ister istemez kâbus vardı!*

Eşyaların büyük bir gürültüyle devrildiği duyulmuştu. Şöyle düşündüm... düşünmek zorunda kaldım: Matmazel Stangerson o gün öğle sonrası yaşadığı ürkünç sahnenin etkisi altında uyudu... düş gördü... kâbus kanlı, kırmızı anılarını yeniden canlandırdı... üzerine atılan saldırganı gördü yine... "Katil var!.. İmdat!.." diye bağırdı ve yatmadan önce gece masasının üzerine koyduğu tabancasını bulmaya çalıştı. Ama elini masaya öyle çarptı ki, masa devrildi. Tabanca yere düştü ve patladı, mermisi de tavana saplandı... Tavandaki bu merminin, daha ilk bakışta, bir kaza eseri orada olması gerektiğini anlamıştım... Bu mermi, kaza olasılığını o kadar iyi ortaya çıkarıyor ve benim kâbus varsayımıma o kadar uygun geliyordu ki, saldırının *önceden* yapılmış olduğuna dair artık hiçbir kuşkum kalmadı... Herkeste görünmeyen bir karaktere sahip olan Matmazel Stangerson da, bunu gizlemişti... Kâbus, silah sesi... Matmazel böyle berbat bir ruh haliyle uyanıverdi, doğrulmaya çalıştı; eşyaları devirerek bitkin bir şekilde yere yuvarlandı... Bir yandan da "Katil var! İmdat!.." diye hırıltılar çıkarıyordu, sonra bayıldı...

Ama yine de, gece, olayın ikinci kısmı sırasında iki el tabanca sesinden söz ediliyordu. Benim tezimde de –bu tez, daha o zaman bir varsayım değildi– iki silah sesi vardı; ama her kısımda "bir" silah patlamıştı, ikinci kısımda iki silah değil... biri saldırganı yaralamak için *önceden,* öbürü de kâbus sırasında, *sonradan*! Oysa gece iki el silah atıldığı kesin miydi? Tabanca sesi devrilen eşyaların gürültüsü arasında duyulmuştu. Mösyö Stangerson, bir sorguda, önce boğuk sonra tiz gelen bir sesten söz ediyor! Boğuk ses, üstü mermer olan komodinin döşemeye devrilmesiyle meydana gelmiş olmasın? Bu açıklamanın doğru olması *gerekiyor.* Kapıcıların, yani Bernier ile karısının –bunlar küçük evin yanı başındaydılar– *sadece bir el silah sesi* duyduklarını öğ-

rendiğim zaman bu açıklamanın doğru olduğuna inandım. Onlar bunu sorgu yargıcına da anlattılar.

Böylece "Sarı Oda"ya ilk kez girdiğim zaman bu faciayı iki evreye ayırmıştım. Ama yine de şakaktaki yaranın ağırlığı mantığımın dairesine girmiyordu. Bu yara, birinci evre sırasında, koyun kemiğiyle saldırgan tarafından yapılmış olamazdı. Çünkü yara çok ciddiydi ve Matmazel Stangerson onu gizleyemezdi, gizlememişti de. Demek ki bu yara ikinci evrede, "mutlaka" kâbus zamanında meydana gelmiş olabilir miydi?.. Benim "Sarı Oda"ya cevabını aramaya gittiğim soru buydu işte, cevabını da aldım!

Rouletabille, elindeki küçük paketten dörde katlanmış beyaz bir kâğıt parçası çıkardı; kâğıdın içinden de görünmeyen bir şeyi alıp, başparmağı ile işaretparmağı arasında tutarak başkana götürdü:

– Sayın başkan, dedi, bu bir saç, kana bulanmış sarı bir saç teli, Matmazel Stangerson'a ait... Bunu, devrilen komodinin mermer köşelerinden birine yapışmış olarak buldum... Bu mermer köşede de kan lekesi vardı. Küçük kızıl, kare bir leke, ama çok önemli! Çünkü bana Matmazel'in yatağından korkuyla fırlayıp kalktığını ve sert bir şekilde mermerin köşesine çarparak şakağından yaralandığını gösteriyordu. Matmazel Stangerson'un bant takmadığı, alnında topladığı saçlarından bir tel, bu kanlı lekeye yapışmıştı! Doktorlar, Matmazel Stangerson'un orada bulunan koyun kemiği gibi *bereleyici* bir nesneyle yaralanmış olduğunu açıklamışlardı; sorgu yargıcı da hemen koyun kemiğini sorumlu tutmuştu yaradan, *oysa bir komodinin mermer köşesi de aynı derecede bereleyicidir. Ne doktorlar ne de sorgu yargıcı bunu düşünmüşlerdi! Aklımın doğru yönü bana bunu göstermeseydi, bana bunu sezdirmeseydi, belki ben de anlayamayacaktım!*

Salon bir kez daha alkışlarla çınladı, ama Rouletabille konuşmasını sürdürünce, alkışlar derhal kesildi.

– Şimdi, ancak birkaç gün sonra öğrenebildiğim saldırganın adından başka, facianın birinci evresinin ne zaman meydana geldiğini bilmem gerekiyordu. Matmazel Stangerson'un sorgu yargıcını aldatmayı hedefleyen sorgusu ve Mösyö Stangerson'un sorgusu, beni aydınlatıyorlardı. Matmazel Stangerson, o gün zamanını nasıl geçirdiğini tam olarak anlattı. Biz saldırganın saat beş ile altı arasında küçük eve girdiğini ortaya koyduk. Profesörle kızı çalışmaya başladıklarında saatin altıyı çeyrek geçtiğini varsayalım. Demek ki, saat beş ile altıyı çeyrek geçe arasını araştırmamız gerekiyor. Saat beş mi dedim ben! Ama o sırada profesör kızıyla birliktedir... Facia ancak profesör uzaktayken olabilirdi! Benim profesörle kızının ayrıldıkları anı o kısa zaman aralığında aramam gerekiyor demek ki... Bunu da, Matmazel Stangerson'un odasında ve Mösyö Stangerson'un yanında yapılan sorgusu sırasında buluyorum. Profesör ve kızının laboratuvara saat altıya doğru geldikleri bu sorguda ifade edilmiştir. Mösyö Stangerson şöyle demişti: "O sırada bekçi yanıma geldi *ve beni bir an alıkoydu*." Demek ki, bekçiyle bir görüşme olmuş. Bekçi, Mösyö Stangerson'a kesilecek ağaçlardan ve kaçak avlanmalardan söz ediyor; Matmazel Stangerson artık orada değildir; çoktan laboratuvara dönmüştür. Çünkü profesör "Bekçinin yanından ayrıldım ve laboratuvarda çalışan kızımın yanına gittim!" diyor.

Demek ki, facia bu kısa dakikalar içinde olup bitti. Kesin böyle oldu! Matmazel Stangerson'un küçük eve döndüğünü, şapkasını bırakmak üzere odasına girdiğini ve onu izleyen haydutla karşılaştığını görür gibiyim. Adam bir süreden beri orada, küçük evdeydi. Gece her şeyin olması için işlerini ayarlamıştı. Sorgu yargıcına söylediğim gibi, onu rahatsız eden Jacques Baba'nın ayakkabılarını çıkarmış, az önce dediğim gibi, belgeleri de aşırdıktan sonra, Jacques Baba'nın holü ve laboratuvarı temizlemek için uzaklaşmasından yararlanarak yatağın altına gizlenmişti... Vakit geç-

mek bilmiyordu... Jacques Baba ayrıldıktan sonra oradan çıkmış, tekrar laboratuvarda dolaşmış, hole geçmiş, bahçeye bakmış ve *Matmazel Stangerson'un tek başına* küçük eve doğru geldiğini görmüştü – o sırada çökmekte olan gece çok aydınlıktı. Matmazel Stangerson'un yalnız olduğuna kesin olarak inanmış olmasaydı, o saatte ona saldırmaya asla cesaret edemezdi! Matmazel'i yalnız görmesi için, Mösyö Stangerson'la bekçi arasındaki görüşmenin, patikanın köşesinde, *onları bu rezil adamın gözlerinden saklayan bir ağaç kümesinin bulunduğu köşede olması gerekiyordu.* Öyleyse plan tamamdır. Gecenin ortasında, tavan arasında uyuyan Jacques Baba'yla bir arada olmaktansa, bu küçük evde Matmazel Stangerson'la yalnız olması daha iyi olacaktı. *Holün penceresini de kapatmalıydı!* Zaten küçük evden oldukça uzakta olan Mösyö Stangerson ile bekçi de, bundan dolayı silah sesini duymamışlardı.

Sonra "Sarı Oda"ya döndü. Matmazel Stangerson geldi. Her şey şimşek gibi hızlı geçti!.. Matmazel bağıracaktı... daha doğrusu ürküntüsünü haykırmak istedi; ama adam boğazından yakaladı onu... Belki de boğacak, boğarak öldürecekti... Ancak Matmazel el yordamıyla komodinin çekmecesindeki tabancayı ele geçirdi, adamın tehditlerinden korkan kadıncağız bir süredir çekmecesinde saklıyordu silahını... Saldırgan, Larsan-Ballmeyer'in elindeki o korkunç silahı, bir koyun kemiğini zavallı kadının başına indirmeye hazırlanırken, o tabancayı çekti. Silah patladı ve saldırganı elinden yaraladı. Kemik yere düştü, *saldırganın yarasından kemik de kanlanmıştı*... Saldırgan sendeledi, duvara tutundu, kanlı parmaklarının izini bıraktı orada, tekrar vurulacağından korkarak kaçtı...

Matmazel onun laboratuvardan geçtiğini görüyor, dinliyor... Holde ne yapıyor acaba?.. Pencereden atlamak için bir süre bekliyor... Sonunda atlıyor! Matmazel pencereye koşuyor ve kapatıyor pencereyi!.. Sonra kaygılanıyor, babası gör-

dü mü, duydu mu?.. Tehlike geçince babasını düşünüyor... İnsanüstü bir enerjiyle dolu olan kadıncağız ondan her şeyi saklayacaktı, zamanı gelinceye kadar!.. Mösyö Stangerson dönünce, "Sarı Oda"nın kapısını kapalı bulacak, kızını da laboratuvarda masasının üstüne eğilmiş, dikkatli, *işinin başında* görecekti!

Rouletabille, Mösyö Darzac'a döndü:

– Siz hakikati biliyorsunuz! diye bağırdı. Olayın böyle olup olmadığını söyleyin!..

– Bir şey bilmiyorum ben, diye cevap verdi Mösyö Darzac.

– Siz bir kahramansınız, dedi Rouletabille, kollarını kavuşturarak... Ama Matmazel Stangerson sizi suçladıklarını bilecek durumda olsaydı, heyhat! Kendisinin size itiraf ettiği her şeyi burada söylemenizi rica ederdi sizden... ne diyorum ben de, sizi savunmak için kendisi gelirdi buraya!..

Mösyö Darzac'ın kılı kıpırdamadı, tek söz çıkmadı ağzından. Rouletabille'e baktı mahzun mahzun.

– Peki, dedi Rouletabille, mademki Matmazel Stangerson burada değil, *benim burada olmam gerekiyor*! Ama inanın Mösyö Darzac, Matmazel Stangerson'u kurtarmanın ve akıl sağlığına kavuşturmanın en iyi yolu, tek yolu sizi aklamaktır!

Bu son cümle üzerine salon alkışlarla çınladı. Başkan bile bu heyecana engel olmaya çalışmadı. Robert Darzac kurtulmuştu. Bundan emin olmak için jüri üyelerinin yüzüne bakmak yeterdi! Davranışları, kanaatlerini açıkça gösteriyordu.

Başkan, o zaman şöyle bağırdı:

– Ama Matmazel Stangerson'un ölümle burun buruna gelmesine rağmen böyle bir saldırıyı babasından gizlemesinin ardındaki esrar nedir peki?..

– Bunu bilemiyorum efendim, dedi Rouletabille! Orası beni ilgilendirmiyor!..

Başkan, Mösyö Robert Darzac'a bildiklerini söylemesi için bir kez daha ısrar etti:

– Matmazel Stangerson'un hayatına kastedilirken, nerede, ne yaptığınızı bize hâlâ söylemeyecek misiniz mösyö?

– Size bir şey söyleyemem efendim...

Başkan, Rouletabille'den bir açıklama bekler gibi baktı ona:

– Mösyö Robert Darzac'ın şatoda bulunmayışının, Matmazel Stangerson'un sırrıyla yakından ilgili olduğunu düşünmek doğru olur sanıyorum sayın başkan... Mösyö Darzac bundan dolayı sessizliğini bozmak istemiyordur! Her üç girişiminde de şüpheleri Mösyö Darzac'ın üstüne çekmek için her şeyi düzenleyen Larsan'ın, her üçünde de Mösyö Darzac'a verdiği randevuları tehlikeli bir yerde, şüphe çekmesi gereken yerde belirlemiş olduğunu düşünün... Mösyö Darzac, Matmazel Stangerson'un sırrıyla ilgili bir şey itiraf etmektense, herhangi bir açıklama yapmaktansa hüküm giymeye razı olacak. Larsan bu "dalavere"yi yapacak kadar da kurnazdır!..

Başkan sarsılmıştı, ama merakını da gideremeyişti, yeniden sordu:

– Ama ne olabilir bu sır?..

– Ah! Efendim, bunu size söyleyemem, dedi Rouletabille, başkanın önünde eğilerek... Ancak Mösyö Robert Darzac'ı aklamak için yeterince bilgi sahibi olduğunuza inanıyorum!.. Larsan geri dönmediği sürece! Ama bunu da hiç sanmıyorum! dedi kocaman mutlu bir gülümsemeyle...

Herkes de onunla birlikte güldü.

– Bir soru daha, mösyö, dedi başkan. Sizin tezinizi kabul ederken, Larsan'ın şüpheleri Mösyö Robert Darzac'ın üstüne çekmek istediğini anlıyoruz... Ama bu şüpheleri Jacques Baba üzerine de çevirmekte ne çıkarı vardı Larsan'ın!

– "Polis çıkarı!" efendim! Topladığı bu kanıtları kendisi çürüterek, kendini becerikli gösterme arzusu... Bu çok önemli! Kendi üzerine kalabilecek şüpheleri başka yöne çevirmek için sık sık kullandığı bir hiledir bu! Birinin suçsuzluğunu,

ötekini suçlamadan önce kanıtlıyordu. Düşünün sayın başkan, böyle bir iş Larsan tarafından önceden uzun uzun nasıl da planlanmıştır! Onun her şeyi incelediğini, insanları ve her şeyi tanıdığını söylüyorum size. Onun nasıl bilgi edindiğini öğrenmek istiyorsanız, bir süre onun "Emniyet Laboratuvarı" ile Mösyö Stangerson arasında komisyonculuk yaptığını öğrenirsiniz. Emniyet, profesörden birtakım "denemeler" istiyordu, Larsan da aracılık yapıyordu... Böylece saldırıdan önce iki kez küçük eve girmeyi başardı. Makyaj konusunda öyle beceriklidir ki Jacques Baba onu tanıyamadı; ama Larsan bir fırsatını bulup, Jacques Baba'nın bir dostuna, Épinay yolu üzerindeki kömürcüye götürmek üzere bir örtü içinde düğümleyip bir kenara kaldırdığı bir çift eski pabucuyla, kullanmadığı beresini de aşırdı! Saldırı olayı ortaya çıktığında, Jacques Baba kendine ait bu eşyaları tanımış, ama hemen belli etmemişti! Bunlar insanın başına iş açabilirlerdi ve o sırada ona bundan söz ettiğimizde, şaşkınlığının sebebi de buydu. Bütün bunlar çok kolaydır; Larsan'ı bunları bana itiraf etmeye zorladım. O da bunu zevkle yaptı zaten. Çünkü o bir haydut olsa bile –umarım artık bundan hiç kimsenin şüphesi kalmamıştır– aynı zamanda bir sanatçıdır!.. Tarzı da kendine özgüdür... "Crédit universel" ve "Külçeler" olayı sırasında da aynı şekilde hareket etti! Bu davaların gözden geçirilmesi gerekecek sayın başkan, Ballmeyer-Larsan Emniyet elemanı olduğundan beri, birçok masum hapishaneyi boylamıştır!

XXVIII

Her Şeyin Her Zaman Düşünülmediği Ortaya Çıkıyor

Salonda büyük bir heyecan, uğultu, bravo sesleri!.. Üstat Henri-Robert, ek soruşturma için davanın bir başka oturumda görüşülmesini önerdi. Savcılık da buna katıldı. Dava ertelendi. Ertesi gün, Mösyö Robert geçici olarak salıverildi, Mathieu Baba da bir "kovuşturmazlık kararı"yla hemen serbest bırakıldı. Frédéric Larsan'ı boşuna aradılar. Darzac'ın suçsuzluğuna karar verildi. Onu bir an korkutan korkunç felaketten sonunda kurtuldu. Matmazel Stangerson'a yaptığı bir ziyaretten sonra, onun bir gün iyileşebileceğini, böyle özenle bakılırsa, akıl sağlığının da düzelebileceğini söylediler.

Haylaz çocuk Rouletabille'e gelince, o doğal olarak "günün adamı" oldu. Versailles Adalet Sarayı'ndan çıkarken, halk onu omuzlar üstünde taşıdı. Bütün dünya gazeteleri onun başarılarını ve fotoğrafını yayımladı. Onca ünlü kişiyle söyleşi yapan çocuk, şimdi ünlüydü ve gazeteciler onunla söyleşi yapıyorlardı! Bundan dolayı hiçbir şekilde gururlanmadığını da söylemeliyim!

"Chien qui fume"de, neşe içinde iyi bir yemek yedikten sonra, Versailles'dan beraber döndük. Trende ona bir sürü

soru sormaya başladım... Yemek sırasında dilimin ucuna gelmiş, ama yine de soramamıştım; çünkü Rouletabille'in yemek yerken başka şeylerle meşgul olmayı sevmediğini biliyordum.

– Dostum, dedim. Bu Larsan olayı tam da senin o kahramansı beynine yaraşır büyük bir olay oldu!

Burada sözümü keserek, daha dolambaçsız konuşmamı istedi. Benim gibi zeki bir insanın, ona karşı duyduğum hayranlık yüzünden, korkunç bir aptallık çukuruna düşmeye hazır olduğunu görmekten asla teselli olamayacağını söyledi...

– Sadede geliyorum, dedim. Biraz da bozuldum açıkçası. Bütün bu olup bitenler, sizin Amerika'ya niçin gittiğinizi bana açıklamıyor. Sizi iyi anladıysam, sonuncu kez Glandier'den ayrıldığınızda, Frédéric Larsan'la ilgili her şeyi tahmin etmiş miydiniz? Larsan'ın saldırgan olduğunu biliyordunuz ve eylem tarzını keşfetmiştiniz, değil mi?

– Tamamen. Ya siz, dedi konuşmanın yönünü başka yere çevirerek, siz hiçbir şeyden şüphelenmediniz mi?

– Hayır!

– İnanılacak gibi değil.

– Ama dostum... siz düşüncelerinizi çok iyi sakladınız benden, ne düşündüğünüzü nasıl anlayabilirdim ki... Ben silahlarla Glandier'ye geldiğimde, "tam o sırada", siz daha o zaman Larsan'dan şüphe ediyor muydunuz?

– Evet! Ben o zaman o "tuhaf galeri" olayının sırrını çözmüştüm! Ama Larsan'ın Matmazel'in odasına dönüşünü henüz açıklayamamıştım; presbit gözlüğü de ortaya çıkmamıştı... Ama benim kuşkum da kesindi. Hem saldırganın Larsan olduğu düşüncesi bana o kadar korkunç geliyordu ki, bunun üzerinde daha çok durma cesaretini göstermeden önce, "anlamlı ipuçlarına" ulaşmaya karar vermiştim. Ama bu fikir kafamı kurcalıyordu ve bu polis hakkında sizi uyandırabilecek şekilde konuşuyordum ara sıra. Onun "iyi

niyet"inden artık söz etmiyordum, "yanıldığını" da söylemiyordum size. Size onun sisteminin çok kötü olduğunu söylüyordum, bu sistemi aşağılamam sizin zihninizde polise yönelikti, benim zihnimde ise polisten çok onun gerçek kimliği olduğundan kuşkulandığım hayduda!.. Hatırlayın, size Mösyö Darzac'ın aleyhine biriken kanıtları sayıp dökerken, şöyle diyordum: "Bütün bunlar Büyük Fred'in varsayımını doğruluyor gibi görünüyor ama yanlış olduğuna inandığım bu varsayım onu yanlış yola sürükleyecektir..." Sizi şaşkına çevirecek bir tarzda şunu da ekliyordum. "Şimdi, bu varsayım Frédéric Larsan'ı gerçekten yanlış yola sürükler mi? Bakalım! Bakalım!.."

Bu "Bakalım!" ifadesi sizi düşündürmeliydi; bu "Bakalım!" bütün şüphelerimi anlatıyordu! Ya şu ne demek: "... yanlış yola sürükler mi?" Onu yanlış yola sürüklemeyip *bizi yanlış yola sürüklemeyi hedeflerse!* O sırada size bakıyordum, hiç kıpırdamadınız, hiçbir şey anlamadınız... Buna memnun olmuştum, çünkü gözlük ortaya çıkana kadar Larsan'ın suçlu olabileceğini ben de saçma bir varsayım olarak kabul ediyordum. Ama gözlük bulunduktan, Larsan'ın Matmazel'in odasına niçin döndüğü anlaşıldıktan sonra, ne kadar sevindiğimi, sevinçten yerimde duramadığımı gördünüz... Çok iyi hatırlıyorum! Odamın içinde deli gibi koşuyor ve "Büyük Fred'i yeneceğim! Yankı uyandıracak şekilde defterini düreceğim onun!" diye bağırıyordum size. Bu sözler o zaman haydutla ilgiliydi. O akşam, Mösyö Darzac tarafından Matmazel Stangerson'un odasını beklemekle görevlendirildiğim zaman, hiçbir önlem almadan, saat ona kadar, Larsan'la birlikte yemek yemekle yetiniyordum. *Larsan orada, karşımda olduğu için rahattım!* Daha o zaman, dostum, o adamın benim korktuğum kişi olmasından kuşkulanabilirdiniz... Saldırganın yakında gelip gelmeyeceğinden söz ettiğimiz zaman, size: "Oh! Frédéric Larsan'ın bu gece burada olacağına çok eminim!.." diyordum.

– Ama suçlu hakkında bizi hemen ve tamamen aydınlatabilecek ve aydınlatması gereken temel bir nokta var; Larsan'ı ele verecek olan bu noktayı *siz de, ben de*, gözümüzden kaçırdık!..

– Baston hikâyesini unuttunuz mu?

– Evet, "mantıklı düşünen" herkes için Larsan'ı ele verecek olan akıl yürütmeden başka, onu "görmesini bilen" herkese haber veren "baston hikâyesi" vardı.

– Larsan'ın bu bastonu mahkemede Darzac'ın aleyhine kullanmamış olmasına çok şaşırmıştım. Bu baston Darzac'a çok benzeyen bir adam tarafından, saldırı akşamı satın alınmamış mıydı? Trene binip kaybolmadan önce bizzat Larsan'a, bastondan niçin yararlanmadığını sormuştum. Bunu hiçbir zaman düşünmediğini, bastonu Larzac'ın aleyhine kullanmaya hiç niyeti olmadığını ve Épinay'deki meyhaneye gittiğimiz akşam, *bize yalan söylediğini kanıtladığımızda* onu çok rahatsız ettiğimizi söyledi!.. Onun bu bastonu Londra'dan aldığını söylediğini biliyorsunuz; oysa baston "Paris" damgasını taşıyordu! Biz, o sırada, "Fred yalan söylüyor; Londra'daydı; üstünde Paris damgası bulunan bu bastonu Londra'dan almış olamaz mıydı?" diye düşünecek yerde, niçin, "Fred yalan söylüyor, bu bastonu Paris'te satın aldığına göre, Londra'da olamazdı!" diye düşünmedik. Yalancı Fred, saldırı sırasında Paris'te bulunan Fred! İşte bunlar şüphe uyandırabilirdi! Siz Casette'teki araştırmanızın ardından bu bastonun Mösyö Darzac'ın kıyafetine bürünmüş bir adam tarafından satın alındığını bize söylediğiniz zaman, Mösyö Darzac'ın kendi sözlerine dayanarak, bu bastonu onun satın almadığından emin olduğumuzda, 40 no.'lu posta kutusunun hikâyesi sayesinde *Paris'te Darzac görünümünde bir adamın bulunduğundan* emin olduğumuzda, sonra Fred'in ellerinde bulduğumuz bir bastonu satın almak üzere olay gecesi Casette'te görünen ve Darzac'ın kılığına giren adamın kim olduğunu birbirimize

sorduğumuzda, nasıl... nasıl oldu da, bir an şunu düşünemedik: "Ama... ama... ama... Fred'in elindeki bu bastonu satın alan Darzac kılıklı bu yabancı, Fred'in kendisi miydi?" Tabii ki emniyet görevlisi olması böyle bir varsayıma uygun değildi; ama Fred'in Darzac'a karşı gözü dönmüş bir şekilde kanıtlar aradığını, öfkeyle adamcağızın peşine nasıl düştüğünü gördüğümüzde... Fred'in bir yalanı bizi şaşkına çevirmeliydi, bu yalan, *Londra'da sahip olamadığı* bir bastonu Paris'te bulmaktan söz eden kocaman bir yalandı... Dahası, bu adam bastonu Paris'te bulmuş olsa bile, Londra yalanı bundan daha az önemli olmazdı. Herkes, şefleri bile onu Londra'da sanırken, o Paris'te bir baston satın alıyordu! Şimdi, nasıl oluyordu da, *Mösyö Darzac'ın çevresinde* bulunan bir bastondan yararlanmıyordu! Bunun sebebi çok basit! O kadar basit ki, bunu düşünmedik bile... Larsan bu bastonu, Matmazel Stangerson onu elinden hafifçe yaraladıktan sonra, *sadece durumunu korumak için, elini hep kapalı tutmak, açmamak ve içindeki yarasını göstermemek için* satın almıştı... Anlıyor musunuz? Bunu bana Larsan kendisi anlattı. Birkaç kez size, "onun bu bastonu elinden hiç düşürmemesi"ne şaşırdığımı söylemiştim, hatırlarsanız... Birlikte yemek yediğimiz zaman, bu bastonu bırakır bırakmaz, sağ eline hemen bir bıçak alıyordu. Bütün bu ayrıntıları, Larsan'dan kuşkulandığım zaman hatırladım, yani bir şekilde yardım etmek için çok geç kalmıştım. Şöyle ki, Larsan'ın bize uyku numarası yaptığı akşam, üzerine eğildim ve o hiç bunun farkına varmadan elinin içine baktım; hafif bir yaradan geri kalan izi örten, tafta bezinden bir yara bandı vardı avucunda. O anda, bu yaranın tabanca mermisinden bambaşka bir nedenle meydana geldiğini söyleyebilirdi bana. Ama yine de, bana göre, o saatte benim mantığımın çemberine giren yeni bir dış işaretti bu. Mermi, Larsan'ın bana daha önce dediğine göre, avcuna şöyle bir değip geçmişti ama çok kan akmıştı.

Larsan'ın yalanı sırasında, eğer biz daha basiretli ve daha... tehlikeli... olsaydık, o, şüpheleri, *onun hakkında kurduğumuz hikâyeyi*, bastonun Darzac'ın çevresinde bulunuşunun hikâyesini başka yöne çevirmek için kesinlikle ortaya çıkardı; ancak olaylar öyle hızlandı ki, biz bastonu artık düşünmedik! Biz Larsan-Ballmeyer'den kuşkulanmadık, ama yine de hayli canını sıkmıştık!

– Ama, dedim, araya girerek, Darzac'a karşı hiçbir niyeti olmasaydı, bastonu satın alırken niçin onun kıyafetine büründü? Ya macun rengindeki pardösü? Melon şapka neyin nesiydi? vs.

– Çünkü saldırıdan dönüyordu. İşini gördükten sonra Darzac'ın kıyafetine bürünüyordu her zaman, niyetini siz biliyorsunuz zaten!

– Ama şimdi düşünüyorsunuz, elindeki yara canını sıkıyordu. Opera Meydanı'ndan geçerken bir baston edinmeyi düşündü ve hemen bir baston satın aldı!.. Saat sekizdi! Larsan'ın elinde bulduğum bir bastonu satın alan bir adam, hem de Darzac kıyafetinde!.. Ve ben, *saldırının o saatte meydana geldiğini, az önce gerçekleştiğini* keşfetmiş olan, Darzac'ın masum olduğuna neredeyse inanmış olan ben Larsan'dan hiç kuşkulanmıyorum!.. Öyle anlar var ki...

– Öyle anlar var ki, dedim, en büyük zekâların bile...

Rouletabille ağzımı kapattı... Ben hâlâ onu yoklarken, beni artık dinlemediğini fark ettim... Rouletabille uyuyordu. Paris'e geldiğimizde onu uyandırmak için az uğraşmadım...

XXIX

Matmazel Stangerson'un Sırrı

Sonraki günlerde, ona Amerika'ya niçin gittiğini birçok kez sorma fırsatım oldu. Ama Versailles treninde verdiği cevaptan daha kesin cevaplar vermedi bana ve sözü hep başka noktalara çevirdi.

Bir gün şöyle dedi bana:

– Ama siz de anlayın artık, Larsan'ın gerçek kişiliğini öğrenmem gerekiyordu!

– Elbette öyle, dedim, ama bunu öğrenmek için neden Amerika'ya gittiniz?..

Piposunu tüttürdü ve bana arkasını döndü. Hiç kuşkusuz "Matmazel Stangerson'un sırrı"na dokunmuştum. Rouletabille, müthiş bir şekilde Larsan'ı Matmazel Stangerson'a bağlayan bu sırrın, Matmazel'in "Fransa'daki" hayatında bir açıklaması olmadığını, bu sırrın "kaynağının, Matmazel'in Amerika'daki hayatında olması gerektiğini" düşünmüştü, dedim. Hemen bir gemiye atladı! Amerika'da Larsan'ın kim olduğunu öğrenecek ve onun ağzını kapatacak gerekli belge ve kanıtları toplayacaktı!.. Philadelphia'ya gitmek üzere yola çıktı!

Matmazel Stangerson ve Mösyö Darzac'ı "susmaya zorlayan" bu sır neydi peki? Bunca yılın sonunda, gazeteler bu

skandalla ilgili yayınlar yaptıktan sonra, Mösyö Stangerson her şeyi öğrenip, hepsini bağışladıktan sonra, şimdi her şeyi söyleyebiliriz. Çok uzun sürmeyecek zaten, olaylar yerli yerine oturacak, çünkü "daha başından beri" bütün bu uğursuz olayda hep kurban olan Matmazel Stangerson'u suçlayacak can sıkıcı insanlar bulunabilir.

Başlangıç uzak bir zamana, Matmazel Stangerson'un, genç kızken, babasıyla Philadelphia'da oturduğu zamana dek uzanır. Orada, bir akşam, babasının bir dostunun evinde, Fransız olan bir vatandaşla tanışmıştı. Adam davranışları, zekâsı, sevimliliği ve sevgisiyle kızı büyülemişti adeta. Zengin olduğu söyleniyordu. Ünlü profesöre, Matmazel Stangerson'la evlenmek istediğini söyledi. Profesör, Mösyö Jean Roussel hakkında araştırmalar yaptı ve daha ilk anda bir dolandırıcıyla karşılaştığını gördü. Aslında Jean Roussel, sizin tahmin ettiğiniz gibi, Fransa'da arandığı için Amerika'ya sığınan ünlü Ballmeyer'in çok sayıdaki değişik yüzünden sadece biriydi. Ama Mösyö Stangerson bu konuda bir şey bilmiyordu; kızı da öyle. Onu ancak şu koşullarda tanımak zorundaydı. Mösyö Stangerson, sadece kızını Mösyö Roussel'e vermemekle kalmamış, evine girmesini bile adama yasaklamıştı. Yüreği aşka yeni açılan ve dünyada Jean'ından daha yakışıklısını ve daha iyisini göremeyen genç Mathilde, buna çok öfkelendi. Memnuniyetsizliğini de babasından gizlemedi. Babası da onu dinlenmek üzere, Ohio kıyılarında Cincinnati'de oturan yaşlı bir halasının yanına gönderdi. Jean orada Mathilde ile buluştu. Mathilde babasını çok sevip saydığı halde, ihtiyar halayı aldatarak Jean Roussel ile kaçmaya karar verdi. Hemen evlenmeleri için, Amerikan yasalarının kolaylıklarından yararlanmaya kararlıydılar. Böyle de yaptılar. Uzağa değil, Louisville'e kaçtılar. Orada, bir sabah kapıları çalındı. Gelen polisti. Jean Roussel'i tutuklamak istiyorlardı; karşı koymasına ve profesörün kızının çığlıklarına rağmen onu tutukladılar. Aynı zamanda,

Mathilde "kocası"nın çok ünlü Ballmeyer olduğunu da öğrendi polisten!..

Başaramadığı bir intihar girişiminden sonra, umudu kırılmış olan Mathilde, Cincinnati'ye, halasına döndü. Kadıncağız onu görünce sevinçten öleyazdı. Bir haftadan beri her yerde Mathilde'i aramış, babasına haber vermeye de cesaret edememişti. Mathilde babasına hiçbir şey söylemeyeceğine dair halasına yemin ettirdi! Bu önemli konuda kendisini biraz suçlu bulan halası da itiraz etmedi. Matmazel Mathilde Stangerson bir ay sonra babasının yanına döndü. Çok pişmandı, kalbini aşka kapatmıştı ve tek istediği, kocası olacak o korkunç Ballmeyer'in adını artık bir daha duymamaktı... Kendi hatasını kendisi bağışlayacak, çalışmayla geçen bir hayatla ve babasına bağlılıkla, kendi vicdanının önünde ayağa kalkacaktı!

Sözünü de tuttu. Bu sırada, Ballmeyer'in öldüğüne inandığında (ölüm haberleri geliyordu çünkü) Robert Darzac'a her şeyi itiraf edip bunca sıkıntının ardından güvenilir bir dostla hayatını birleştirmenin yüce sevincini kabul etmişti ki, kader Jean Roussel'i, gençliğinin Ballmeyer'ini diriltip tekrar karşısına çıkarmıştı! Jean Roussel, onun Robert Darzac'la evlenmesine asla izin vermeyeceğini ve "onu hâlâ sevdiğini!" söylüyordu, ne yazık ki doğruydu dedikleri.

Matmazel Stangerson, Mösyö Robert Darzac'a içini dökmekte duraksamadı; ona Jean Roussel-Frédéric Larsan-Ballmeyer'in yazdığı o mektubu da gösterdi. Bu mektupta evliliklerinin Louisville'de kaldıkları küçük ve sevimli papaz evinde geçen ilk saatlerini hatırlatıyordu: "...Papazın evi cazibesinden, bahçe de parıltısından hiçbir şey kaybetmemiş!" diyordu. Rezil adam, zengin olduğunu ve Mathilde'i "tekrar oraya götürmek" istediğini de yazıyordu! Matmazel Stangerson, Mösyö Darzac'a babası böyle yüz karası bir durumdan kuşkulanacak olursa, "kendine kıyacağını" söylemişti! Mösyö Darzac da, bu Amerikalıyı susturmaya

yemin etti... korkutarak olsun, güç kullanarak olsun ağzını kapatacaktı, gerekirse bir cinayeti de göze alabilirdi! Fakat Mösyö Darzac güçlü biri değildi; bu küçük yiğit Rouletabille olmasa hiçbir şey yapamayacaktı.

Matmazel Stangerson'a gelince, böyle bir canavarın karşısında elinden ne gelirdi ki? Adamın savurduğu tehditlerden sonra aldığı önlemlere rağmen, onu "Sarı Oda"da karşısına dikilmiş görünce öldürmeyi denedi. Ne yazık ki başaramadı. O gün bugündür, bu görünmez varlığın kesin kurbanıydı... Ölünceye kadar ona şantaj yapacak, o farkına varmadan, evinde, yanı başında kalacaktı... İlk kez, "40 no.'lu posta kutusuyla istediği" randevuyu Matmazel kabul etmeyince, bunun sonucu "Sarı Oda" faciası olmuştu. İkinci olarak, Matmazel postayla gelen yeni bir mektup almıştı adamdan; bu mektup normal olarak nekahet odasında bulmuştu onu, Matmazel hizmetkârlarıyla özel odasına kapanarak kaçmıştı randevudan. Rezil adam, bu mektupta, kadının "durumu nedeniyle" kendini tehlikeye atamayacağı için, kendisinin onu odasında görmeye geleceğini, filan gece, filan saatte odasında olacağını... bir kepazelik çıkmaması için her önlemi alması gerektiğini yazıyordu ona... Ballmeyer'in küstahlığından korkması gerektiğini iyi bilen Mathilde Stangerson "odasını ona bırakmıştı"... Bu da, o "tuhaf galeri" olayına neden oldu. Üçüncüsünde, Matmazel "randevuya hazırlanmıştı". Matmazel Stangerson'un boş odasından ayrılmadan önce, o "tuhaf galeri" olayının geçtiği gece –hatırlamamız gerekiyor bunu– Larsan Matmazel'in odasında son bir mektup yazmış ve kurbanının masasının üstüne bırakmıştı. Bu mektupta "kesin" bir randevu istiyor ve buluşacakları gün ve saati belirliyordu. "Babasının belgelerini ona getireceğinden söz ediyor ve hâlâ sözünü dinlemezse belgeleri yakmakla tehdit ediyordu." Matmazel'in bu değerli belgelerin onun elinde olduğundan hiç kuşkusu yoktu; bir zamanlar, Philadelphia'da babasının çekmecesinden çalınan ünlü bel-

geleri de (kendisi farkına varmadan bu olayda ona yardımcı olmuştu) onun aşırmış olduğundan şüphelendiği için, belli ki bu iş de onun yeni bir hırsızlık marifetiydi!.. Adamı çok iyi tanıdığı için, onun isteğine boyun eğmediği takdirde, bunca çalışma, bunca çaba ve bunca bilimsel umut bir avuç küle dönüşecekti!.. Vaktiyle kocası olan bu adamla bir kez daha yüz yüze gelmeye ve onu yumuşatmayı denemeye karar verdi... ondan kurtulamıyordu çünkü!.. Aralarında neler geçtiğini tahmin edersiniz... Mathilde'in yalvarıp yakarmaları, Larsan'ın hoyratlıkları... O, Darzac'tan vazgeçmesini istiyor... Mathilde aşkını haykırıyor... Larsan da onu bıçaklıyor... amacı da "Darzac'ı idam sehpasına çıkarmak"tı! Beceriklidir çünkü, yüzüne geçirdiği Larsan maskesinin onu kurtaracağını düşünüyor... Öbürüne gelince, o bu sefer de, olay sırasında nerede olduğunu söylemeyecekti.. Ballmeyer bu konuda bütün önlemleri almıştı... ve genç Rouletabille'in tahmin ettiği gibi, telkinde bulunması da kolay oldu...

Larsan, Darzac'a da, Mathilde'e de şantaj yapmaktaydı... aynı silahlarla, aynı esrarlı davranışlarıyla... Emir verir gibi, insanı sıkboğaz eden mektuplarda görüşmeye, bedeli ödenmek istenirse bütün eski aşk mektuplarını teslim etmeye ve özellikle "ortadan kaybolmaya"... hazır olduğunu açıklıyordu... Mathilde'in onun randevularına katlanmak zorunda kalması gibi, Darzac da onun belirlediği randevulara gitmek zorundaydı; gitmezse, ertesi günden itibaren her şeyi açığa vurmakla tehdit ediyordu onları... Ballmeyer'in Mathilde'e saldırdığı saatte, Robert Épinay'de trenden iniyordu; orada Larsan'ın bir suç ortağı, (tuhaf bir varlık bu, "başka bir dünyadan gelmiş bir yaratık", bir gün bu adamı bulacağız) onu zorla alıkoyuyor ve "bu karşılaşma –yarın sanık sandalyesine oturacak kişi bu konuda bahane bulamayacak– aklını kaçırtacak kadar ona zaman kaybettiriyor..."

Ne var ki, Ballmeyer bizim Rouletabille'i hesaba katmamıştı!..

*

"Sarı Oda"nın esrarının anlaşıldığı bu saatte, Rouletabille'i Amerika'da adım adım izleyecek değiliz. Genç gazeteciyi iyi tanıyoruz, "Matmazel Stangerson ile Jean Roussel'in bütün maceralarını öğrenmek için" onun alnındaki iki yumrunun içinde hangi kuvvetli iletişim araçlarından yararlandığını biliyoruz. Philadelphia'da, Arthur William Rance hakkında her şeyi öğrendi; onun fedakârlığını, ama bunu kendisine nasıl ödetmek istediğini de öğrendi. Bir ara, Matmazel Stangerson'la evleneceği de Philadelphia'nın salonlarında duyulmuştu... Genç biliminsanının pek ağırbaşlı olmayışı, Matmazel Stangerson'u yoran arkası gelmez kovalamalar, Avrupa'da bile kadının peşini bırakmaması, sözüm ona "acılarını boğmak" bahanesiyle sürdürdüğü perişan hayat... Bütün bunlar, Arthur Rance'i Rouletabille'e sevimli gösterecek şeyler değildi hiç... Tanıklar salonunda ona soğuk davranmasının nedeni de buydu. Rance olayının Larsan-Stangerson olayında hiçbir yeri olmadığını da hemen anlamıştı zaten. O akıl almaz Roussel-Matmazel Stangerson flörtünü de öğrenmişti. Kimdi bu Jean Roussel? Mathilde'in yolculuğunu takip ederek, Philadelphia'dan Cincinnati'ye gitti. Cincinnati'de yaşlı halayı buldu ve onu konuşturdu: Ballmeyer'in tutuklanmasının hikâyesi her şeyi aydınlatan bir pırıltı oldu onun için. Louisville'de, oldukça sade ve eski sömürge üslubunda yapılmış güzel bir konut olan "papaz evi"ni ziyaret etti, burası gerçekten de "cazibesinden hiçbir şey kaybetmemişti"... Sonra, Matmazel Stangerson'un izini bırakıp Ballmeyer'in peşine düştü; hapishaneden hapishaneye, batakhaneden batakhaneye, cinayetten cinayete her şeyi araştırdı. Sonunda New York rıhtımından Avrupa gemisine binerken, Ballmeyer'in beş yıl önce, cebinde Larsan adında birine ait kâğıtlarla aynı rıhtımdan gemiye

binmiş olduğunu öğreniyordu. Larsan, daha yeni öldürdüğü New Orleans'lı saygıdeğer bir tüccardı.

Peki, şimdi Matmazel Stangerson'un bütün sırrını öğrendiniz mi? Hayır, henüz değil. *Matmazel Stangerson'un kocası Jean Roussel'den bir çocuğu, oğlu olmuştu.* Bu çocuk yaşlı halanın evinde doğmuştu; hala öyle önlemler almıştı ki, Amerika'da hiç kimse bu konuda hiçbir şey duymadı. Bu çocuk ne olmuştu? Bu da başka bir hikâye, bir gün anlatırım size.

*

Bu olaylardan yaklaşık iki ay sonra Rouletabille'e rastladım; hüzünlü bir halde Adalet Sarayı'nda bir sıraya oturmuştu.

– Ne düşünüyorsunuz, sevgili dostum? diye sordum ona. Pek mahzun bir haliniz var... Dostlarınız nasıl?

– Sizden başka gerçekten dostum var mı ki benim?

– Mösyö Darzac vardır, sanırım...

– Şüphesiz...

– Matmazel Stangerson var... O nasıl, Matmazel Stangerson?..

– Çok daha iyi... daha iyi... çok daha iyi...

– Hüzünlenmenize gerek yok o halde...

– Hüzünlüyüm, dedi, çünkü *siyahlı kadının parfümünü düşünüyorum...*

– *Siyahlı kadının parfümü*! Bunu hep duyuyorum sizden! Niçin bu kadar ısrarla geliyor peşinizden, söyler misiniz bana?

– Belki bir gün... bir gün belki... dedi Rouletabille.

Ve derin derin iç çekti.

Modern Klasikler Dizisi - 156

Sarı Odanın Esrarı, kilitli oda ya da imkânsız suç gizemi olarak anılan türün ilk örneklerinden biridir. Dedektif kurgunun bu alttürü, suçlunun hiçbir çıkışı olmayan kilitli bir odada sırra kadem bastığı, görünüşe göre imkânsız ve karmaşık bir suça işaret eder.
Bu suçu soruşturanların gözle görünenin ardına bakıp muammayı çözmeleri gerekir. Leroux, 1907'de *L'Illustration* dergisinde tefrika edildikten sonra 1908'de yayımlanan romanında bizi acar dedektif Joseph Rouletabille ile tanıştırır. Esrarlı olayları çözme becerisiyle tanınan Rouletabille, aynı zamanda romanın anlatıcısı olan arkadaşı avukat Sainclair ile birlikte esrarengiz bir saldırıyı aydınlatmak üzere Glandier şatosuna gelir. Şato ünlü biliminsanı Profesör Stangerson'a aittir ve söz konusu saldırıya profesörün kızı Mathilde Stangerson hedef olmuştur.

Leroux'nun büyük başarı kazanan bu romanı sürrealistlere ilham verirken, Fransız edebiyatçı ve sinemacı Jean Cocteau'nun da övgüsünü kazanmıştı.

GASTON LEROUX (1868-1927): Fantastik öğeler taşıyan polisiye romanlarıyla tanınan yazar ve gazeteci, Paris'te doğdu. Birçok sinema ve sahne uyarlaması yapılan *Le Fantôme de l'opéra* (1910; Operadaki Hayalet) adlı yapıtıyla büyük ün kazandı. Leroux, okulu bıraktıktan sonra bir hukuk bürosunda çalışmaya başladı. 1890'da artık profesyonel bir gazeteci olmuştu. 1894-1906 yılları arasında muhabir olarak dünyayı dolaştı. 1905 Rus Devrimi gibi tanıklık ettiği olayları Paris'teki gazetesine iletti. 1900'lerin başından itibaren romanlar yazmaya başladı. İlk başarısına *Le Mystère de la chambre jaune* (1907; Sarı Odanın Esrarı) ile kavuştu. İlk kez bu romanda ortaya çıkan genç gazeteci ve amatör dedektif Joseph Rouletabille karakteri çok sevildi. Rouletabille'in serüvenlerini *Le Parfum de la dame en noir* (Siyahlı Kadının Kokusu) adlı romanında da sürdürdü.

9 786254 050244

THG
206181
RZB

16 TL